P. OVIDII NASONIS METAMORPHOSIS.

Ex accuratissimis Virorum doctissimorum Castigationibus emendata, & in lucem edita.

LONDINI.
Ex Typographia Societatis Stationariorum.
1633.
Cum Privilegio.

University Library
Cambridge

Syn. 8. 63. 344.

Bellamy
1908 Aug 19

Sayn. 8. 63. 344

P. OVIDII NASONIS METAMORPHOSIS.

Ex accuratissimis Virorum doctissimorum Castigationibus emendata, & in lucem edita.

LONDINI.
Ex Typographia Societatis *Stationariorum.*
1633.
Cum Privilegio.

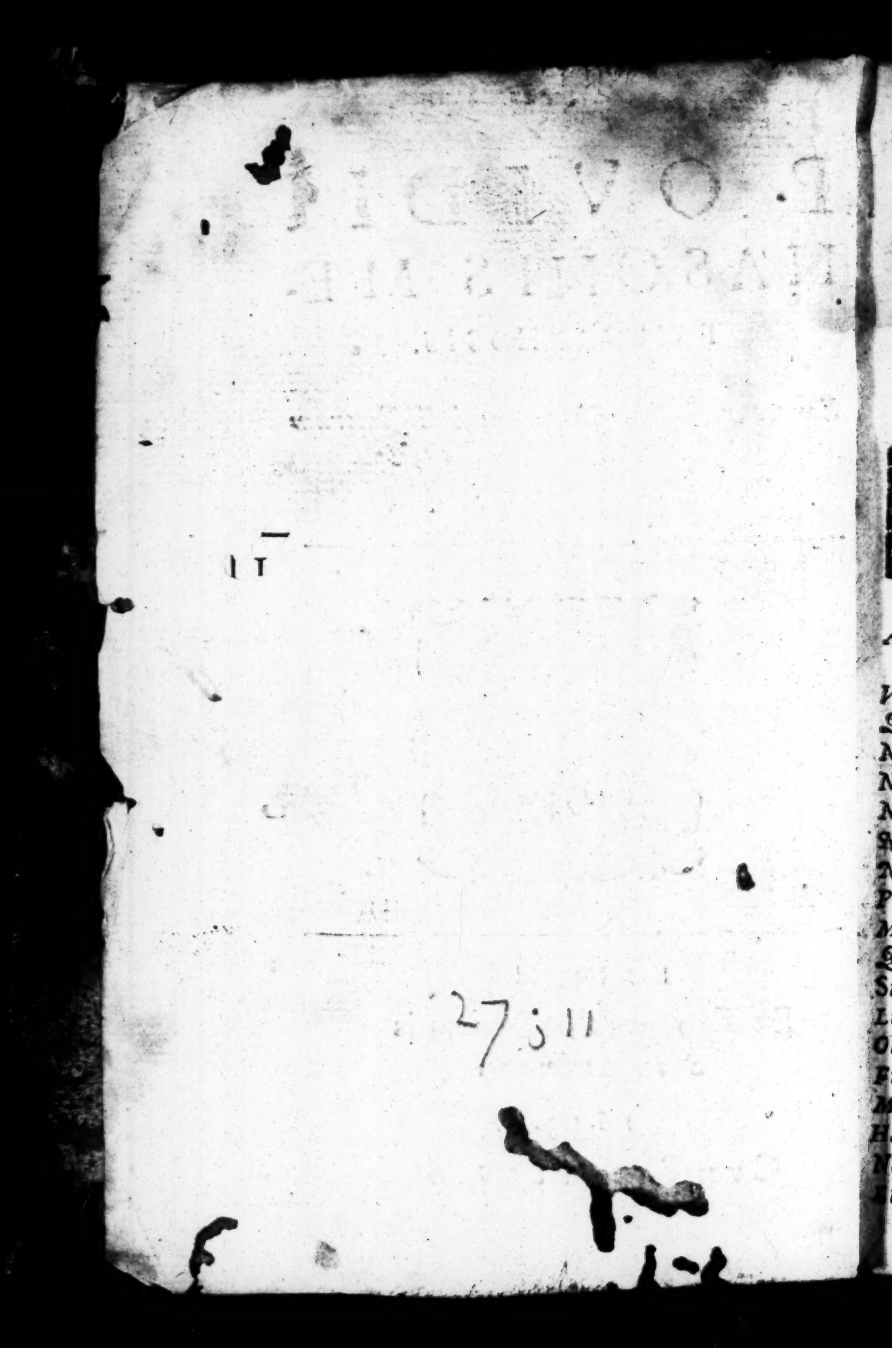

27;11

PVB. OVIDII NASONIS METAMORPHOSEON.

LIBER I.

UNIVERSITY LIBRARY C NO 19 1908 CAMBRIDGE

IN nova fert animus mutatas dicere formas
Corpora. Dij cœptis (nam vos mutâstis & illas)
Aspirate meis: primâque ab origine mundi,
Ad mea perpetuum deducite tempora carmen.
Ante mare & terras, & quod tegit omnia, cœlum,
Vnus erat toto naturæ vultus in orbe,
Quem dixere Chaos, rudis indigestaq; moles,
Nec quicquam, nisi pondus iners, congestaq; eôdem
Non bene iunctarum discordia semina rerum.
Nullus adhuc mundo præbebat lumina Titan:
Nec nova crescendo reparabat cornua Phœbe:
Nec circumfuso pendebat in aëre tellus
Ponderibus librata suis: nec brachia longo
Margine terrarum porrexerat Amphitrite.
Quaque erat & tellus, illic & pontus, & aër:
Sic erat instabilis tellus, innabilis unda,
Lucis egens aer: nulli sua forma manebat,
Obstabatque aliis aliud, quia corpore in uno
Frigida pugnabant calidis, humentia siccis,
Mollia cum duris, sine pondere habentia pondus.
Hanc Deus & melior litem Natura diremit,
Nam cœlo terras, & terris abscidit undas:
Et liquidum spissô secrevit ab aëre cœlum.

Quæ postquam evolvit, cæcoque exemit acervo,
Dissociat a locis concordi pace ligavit,
Ignea convexi vis, & sine pondere, cœli
Emicuit, summaque locum sibi legit in arce.
Proximus est aër illi levitate, locoque.
Densior his tellus, elementa grandia traxit,
Et pressa est gravitate sui. Circumfluus humor
Ultima possedit, solidumque coercuit orbem.
Sic ubi dispositam, quisquis fuit ille deorum,
Congeriem secuit, sectamque in membra redegit:
Principio terram, ne non æqualis ab omni
Parte foret, magni speciem glomeravit in orbis.
Tum freta diffudit, rapidisque tumescere ventis
Iussit, & ambitæ circundare littora terræ,
Addidit & fontes, & stagna immensa lacusque,
Fluminaque obliquis cinxit declivia ripis:
Quæ diversa locis partim sorbentur ab ipsa,
In mare perveniunt partim: campoque recepta
Liberiora sequæ, pro ripis littora pulsant.
Iussit & extendi campos, subsidere valles,
Fronde tegi silvas, lapidosos surgere montes.
Utque duæ dextrâ cœlum, totidemque sinistrâ
Parte secant zonæ, quinta est ardentior illis:
Sic onus inclusum numero distinxit eodem
Cura Dei, totidemque plagæ tellure premuntur:
Quarum quæ media est non est habitabilis æstu:
Nix tegit alta duas; totidem inter utramque locavit,
Temperiemque dedit mista cum frigore flamma.
Imminet his aër: qui quanto est pondere terræ
Pondere aquæ levior, tanto est onerosior igne.
Illic, & nebulas, illic consistere nubes
Iussit, & humanas motura tonitrua mentes,
Et cum fulminibus facientes frigora ventos.
His quoque non pas[illegible] mundi fabricator habendum
Aera permisit: vix nunc obsistitur illis,
Cùm sua quisque regat diverso flamina tractu,
Quin lanient mundum, tanta est discordia fratrum.

Eurus

Eurus ad auroram, Nabatheaq; regna recessit.
Per sidaq;, & radijs iuga subdita matutinis.
Vesper, & occiduo quæ littora sole tepescunt,
Proxima sunt Zephyro: Scythiam septemq; Triones
Horrifer invasit Boreas: contraria tellus
Nubibus assiduis, pluvioq; madescit ab Austro.
Hæc super imposuit liquidum, & gravitate carentem
Æthera, nec quicquam terrenæ fæcis habentem.
Vix ita limitibus discreverat omnia certis,
Cùm, quæ pressa diu massa latuere sub ipsa,
Sidera cœperunt toto fulgescere cœlo.
Ne vacuis foret ulla suis animalibus orba
Astra tenent cœleste solum: formæq; Deorum
Cesserunt nitidis habitandæ piscibus undæ.
Terra feras cepit, volucres agitabilis aër.
Sanctius his animal, mentisq; capacius altæ,
Deerat adhuc, & quod dominari in cætera posset;
Natus homo est, sive hunc divino semine fecit
Ille opifex rerum, mundi melioris origo:
Sive recens tellus, seductaque nuper ab alto
Æthere, cognati retinebat semina cœli;
Quam satus Iapeto mistam fluvialibus undis
Finxit in effigiem moderantûm cuncta Deorum.
Pronaq; cùm spectent animalia cætera terram,
Os homini sublime dedit, cœlumq; videre
Jussit, & erectos ad sidera tollere vultus.
Sic, modò quæ fuerat rudis & sine imagine tellus,
Induit ignotas hominum conversa figuras.
Aurea prima sata est ætas, quæ vindice nullo
Sponte sua, sine lege, fidem rectumq; colebat:
Pœna metusq; aberant: nec vincla minantia fixo
Ære ligabantur: nec supplex turba timebat
Judicis ora sui: sed erant sine iudice tuti.
Nondum cæsa suis, peregrinum ut viseret orbem,
Montibus, in liquidas pinus descenderat undas.
Nullaq; mortales, præter sua littora norant.
Nondum præcipites cingebant oppida fossæ:

Non tuba directi, non æris cornua flexi,
Non galeæ, non ensis erat, sine militis usu
Mollia securæ peragebant otia gentes.
Ipsa quoque immunis, rastroq; intacta, nec ullis
Saucia vomeribus, per se dabat omnia tellus:
Contentique cibis nullo cogente creatis,
Arbuteos fœtus, montanaq; fraga legebant,
Cornaq; & in duris, hærentia mora rubetis.
Et quæ deciderant patula Iovis arbore glandes.
Ver erat æternum: placidiq; tepentibus auris
Mulcebant Zephyri natos sine semine flores.
Mox etiam fruges tellus inarata ferebat:
Nec renovatus ager, gravidis canebat aristis.
Flumina iam lactis, iam flumina nectaris ibant:
Flavaque de viridi stillabant ilice mella.
Postquam Saturno tenebrosa in tartara misso,
Sub Iove mundus erat subiitque argentea proles
Auro deterior, fulvo pretiosior ære:
Jupiter antiqui contraxit tempora veris,
Perque hyemes, æstusque & inæquales autumnos,
Et breve ver, spatijs exegit quatuor annum.
Tum primum siccis aër fervoribus ustus,
Canduit, & ventis glacies adstricta pependit.
Tum primum subiêre domos, domus antra fuerunt,
Et densi frutices & iuncta cortice virgæ,
Semina tum primum longis Cerialia sulcis
Obruta sunt, pressique iugo gemuêre iuvenci.
Tertia post illam successit ahenea proles,
Sævior ingenijs, & ad horrida promptior arma,
Non scelerata tamen. De duro est ultima ferro.
Protinus irrupit venæ peioris in ævum
Omne nefas: fugêre pudor, verumq; fidesq;,
In quorum subiêre locum, fraudesq; dolique,
Insidiæq; & vis, & amor sceleratus habendi.
Vela dabat ventis, nec adhuc bene noverat illos
Navita quæq; diu steterant in montibus altis,
Fluctibus ignotis insultavêre carinæ:

Commu-

Communemq́; prius, ceu lumina Solis & auræ,
Cautus humum longo signauit limite mensor,
Nec tantum segetes, alimentaque debita dives
Poscebatur humis: sed itum est in viscera terræ:
Quasq́; recondiderat, Stygijsq́; admoverat umbris,
Effodiuntur opes, irritamenta malorum.
Iamq́; nocens ferrum, ferroque nocentius aurum
Prodierat: prodit bellum, quod pugnat utróque,
Sanguineáque manu crepitantia concutit arma.
Vivitur ex rapto: non hospes ab hospite tutus,
Non socer à genero: fratrum quoque gratia rara est,
Imminet exitio vir coniugis, illa mariti.
Lurida terribiles miscent aconita novercæ.
Filius ante diem patrios inquirit in annos.
Victa iacet pietas: & virgo cæde madentes
Vltima cælestum terras Astræa reliquit.
Neve foret terris securior arduus æther:
Affectasse ferunt regnum cœleste Gigantes,
Altaque congestos struxisse ad sidera montes.
Tum pater omnipotens misso perfregit Olympum
Fulmine, & excussit subiectum Pelion Ossæ.
Obruta mole sua cum corpora dira iacerent,
Perfusam multo natorum sanguine terram
Immaduisse ferunt, calidumq́; animasse cruorem:
Et ne nulla suæ stirpis monumenta manerent,
In faciem vertisse hominum, sed & illa propago
Contemptrix superum, sævæque avidissima cædis,
Et violenta fuit: scires è sanguine natam.
Quæ pater ut summâ vidit Saturnius arce,
Ingemit, & facto nondum vulgata recenti
Fœda Lycaoniæ referens convivia mensæ,
Ingentes animo, dignas Iove concipit iras,
Conciliumq́; vocat: tenuit mora nulla vocatos.
Est via sublimis cœlo manifesta sereno,
Lactea nomen habet, candore notabilis ipso:
Hac iter est superis ad magni tecta Tonantis,
Regalemq́; domum: dextrà, leváque deorum

Atria

Atria nobilium valvis celebrantur apertis;
Plebs habitat diversa locis: à fronte potentes
Cœlicolæ, clarique suos posuêre penates.
Hic locus est, quem, si verbis audacia detur,
Haud timeam magni dixisse palatia cœli.
Ergo ubi marmoreo superi sedêre recessu,
Celsior ipse loco, sceptroque innixus eburno,
Terrificam capitis concussit terque quaterque
Cæsariem, cum qua terram, mare, sidera movit.
Talibus inde modis ora indignantia solvit.

Non ego pro mundi regno magis anxius illa
Tempestate fui, qua centum quisque parabat
Inÿcere anguipedum captivo brachia cœlo.
Nam, quanquam servus hostis erat, tamen illud ab uno
Corpore, & ex una pendebat origine bellum.
Nunc mihi quâ totum Nereus circumsonat orbem,
Perdendum est mortale genus: per flumina iuro
Infera, sub terras Stygio labentia luco.
Cuncta prius tentanda, sed immedicabile vulnus
Ense recidendum est, ne pars sincera trahatur.
Sunt mihi semidei, sunt rustica numina Fauni,
Et Nymphæ, Satyriq;, & monticolæ Sylvani:
Quos quoniam cœli nondum dignamur honore,
Quas dedimus, certè terras habitare sinamus
An satis ô superi, tutos fore creditis illos,
Cum mihi, qui fulmen, qui vos habeoq; regoq;,
Struxerit insidias notus feritate Lycaon?
Con fremuere omnes: studijsq; ardentibus ausum
Talia de poscunt. Sic, cùm manus impia sævit
Sanguine Cæsareo Romanum extinguere nomen,
Attonitum tanto subitæ terrore ruinæ
Humanum genus est, totusq; perhorruit orbis.
Nec tibi grata minùs pietas Auguste tuorum,
Quàm fuit illa Iovi; quæ postquam voce manuq;
Murmura compressit, tenuere silentia cuncti.
Subsitit ut clamor pressus gravitate regentis,

Iupiter

Iupiter hoc iterum sermone silentia rupit.
Ille quidem pœnas (curam hanc demittite) solvit:
Quod tamen admissum, quæ sit vindicta docebo.
Contigerat nostras infamia temporis aures.
Quam cupiens falsam, summo delabor Olympo,
Et Deus humana lustro sub imagine terras,
Longa mora est, quantum noxi sit ubique repertum,
Enumerare: minor fuit ipsa infamia vero.
Mœnala transieram latebris horrenda ferarum,
Et cum Cylene gelidi pineta Lycæi:
Arcados hinc sedes, & inhospita tecta tyranni
Ingredior, traherent cùm sera crepuscula noctem.
Signa dedi venisse Deum: vulgúsque precari
Cœperat: irridet primò pia vota Lycaon.
Mox ait, Experiar, Deus hic, discrimen aperto,
An sit mortalis, nec erit dubitabile verum.
Nocte gravem somno, nec opina perdere morte
Me parat. Hæc illi placet experientia veri:
Nec contentus eo est: missi de gente Molossa,
Obsidis unius iugulum mucrone resolvit,
Atque ita semineces partim ferventibus artus
Mollit aquis, partim subiecto torruit igni:
Quos simul imposuit mensis, ego vindice flamma
In dominum dignos everti tecta penates.
Territus ipse fugit, nactusque silentia ruris,
Exululat frustraq; loqui conatur: ab ipso
Colligit os rabiem: solitæque cupidine cædis
Vtitur in pecudes, & nunc quoque sanguine gaudet:
In villos abeunt vestes, in rura lacerti.
Fit lupus, & veteris servat vestigia formæ:
Canicies eadem est, eadem violentia vultus,
Iidem oculi lucent: eadem feritatis imago est.
Occidit una domus: sed non domus una perire
Digna fuit: qua terra patet, fera regnat Erynnis,
In facinus iurasse putes: dent ocyus omnes
Quas meruere pati (sic stat sententia) pœnas.

Dicta

Dicta Iovis pars voce probant, stimuloſq́, frementi
Adjiciunt: alij partes aſſenſibus implent.
Eſt tamen humani generis iactura dolori
Omnibus: & quæ ſit terræ mortalibus orbæ
Forma futura rogant; quis ſit laturus in aras
Thura? ferisne parcet populandas tradere terras?
Talia quærentes (ſibi enim ſors cætera curæ)
Rex ſuperûm trepidare vetat, ſobolemq́, priori
Diſſimilem populo promittit origine miro.
Iamque erat in totas ſparſurus fulmina terras:
Sed timuit ne forte ſacer tot ab ignibus æther
Conciperet flammas, totuſq́, ardeſceret axis,
Eſſe quoque in fatis reminiſcitur, affore tempus,
Quo mare, quo tellus, correptaque regia cœli,
Ardeat, & mundi moles operoſa laboret:
Tela reponuntur manibus fabricata Cyclopum:
Pœna placet diverſa, genus mortale ſub undis
Perdere, & ex omni nimbos demittere cœlo.
Protinus Æoliis Aquilonem claudit in antris,
Et quæcunque fugant inductas flamina nubes,
Emittitque Notum. Madidis Notus evolat alis,
Terribilem picea tectus caligine vultum:
Barba gravis nimbis, canus fluit unda capillis,
Fronte ſedent nebulæ, rorant pennæq́, ſinuſque
Vtque manu latè pendentia nubila preſſit,
Fit fragor, & denſi ſunduntur ab æthere nimbi.
Nuncia Iunonis varios induta colores
Concipit Iris aquas, alimentaque nubibus affert.
Sternuntur ſegetes, & deplorata colonis
Vota iacent, longique perit labor irritus anni.
Nec cœlo contenta ſuo eſt Iovis ira, ſed illum
Cæruleus frater iuvat auxiliaribus undis.
Convocat hic amnes: qui poſtquam tecta tyranni
Intravêre ſui: non eſt hortamine longo
Nunc, ait, utendum vires effundite veſtras:
(Sic opus eſt) aperite domos, ac mole remota
Fluminibus veſtris totas immittite habenas.

Iuſſe-

Iusserat; hi redeunt, ac fontibus ora relaxant,
Et defrænato volvuntur in æquora cursu.
Ipse tridente suo terram percussit: at illa
Intremuit, motuque vias patefecit aquarum.
Expatiata ruunt per apertos flumina campos.
Cumque satis arbusta simul, pecudesque, virosque,
Tectaque, cumque suis rapiunt penetralia sacris.
Si qua domus mansit, potuitque resistere tanto
Indeiecta malo: culmen tamen altior huius
Unda tegit, pressæq; latent sub gurgite turres:
Iamq; mare, & tellus nullum discrimen habebant:
Omnia pontus erat: deerant quoque littora ponto,
Occupat hic collem: cymba sedet alter adunca;
Et ducit remos illic, ubi nuper ararat.
Ille super segetes, aut mersæ culmina villæ
Nævigat: hic summa piscem deprendit in ulmo:
Figitur in viridi (si fors tulit) anchora prato:
Aut subiecta tegunt curvæ vineta carinæ:
Et modo qua graciles gramen carpsere capellæ,
Nunc tibi deformes ponunt sua corpora Phocæ.
Mirantur sub aqua lucos, urbesque domosque,
Nereides, sylvasque tenent Delphines, & altis
Incursant ramis, agitataq; robora pulsant.
Nat lupus inter oves: fulvos vehit unda leones,
Unda vehit tigres: nec vires fulminis apro,
Crura nec ablato prosunt velocia cervo.
Quæsitisque diu terris, ubi sistere possit,
In mare lassatis volucris vaga decidit alis.
Obruerant tumulos immensa licentia ponti.
Pulsabantq; novi montana cacumina fluctus.
Maxima pars unda rapitur, quibus unda pepercit,
Illos longa domant inopi ieiunia victu.

Separat Aonios Actheis Phocis abarvis.
Tera ferax dum terra fuit: sed tempore in illo
Pars maris & latus subitarum campus aquarum,
Mons sibi verticibus petit arduus astra duobus:
Nomine Parnassus, superatque cacumine nubes.

Hic

Hic ubi Deucalion (nam cætera texerat æquor)
Cum consorte tori parvarate vectus adhæsit
Corycidas Nimphas, & numina montis adorat,
Fatidicamque Themin, quæ tunc oracla tenebat.
Non illo melior quisquam, nec amantior æqui
Vir fuit, aut illa reverentior ulla Deorum.
Iupiter ut liquidis stagnare paludibus orbem:
Et super ipse virum de tot modo millibus unum
Et superesse videt de tot modo millibus unam
Innocuos ambos, cultores numinis ambos:
Nubila dissicit, nimbisque Aquilone remotis,
Et cælo terras ostendit, & æthera terris.
Nec maris ira manet: positoq; tricuspide telo,
Mulcet aquas rector pelagi: superatq; profundum
Extantem atq; humeros innato murice tectum
Cæruleum Tritona vocat, conchaq; sonanti
Inspirare iubet: fluctusq; & flumina signo
Iam revocare dato: cava buccina sumitur illi
Tortilis in latum quæ turbine crescit ab imo:
Buccinaq; in medio concepit ubi aëra ponto,
Littora voce replet sub utroq; iacentia Phœbo.
Tum quoque ut ora Dei madida rorantia barba
Contigit, & cecinit iussos inflata recessus,
Omnibus audita est telluris & æquoris undis:
Et quibus est undis audita, coërcuit omnes.
Iam mare littus habet: plenos capit alveus amnes:
Flumina subsidunt: colles exire videntur:
Surgit humus: crescunt loca decrescentibus undis:
Postq; diem longam nudata cacumina silvæ
Ostendunt, limumq; tenent in fronde relictum.
Redditus orbis erat, quem postquam vidit inanem
Et desolatas agere alta silentia terras,
Deucalion lachrymis ita Pyrrham affatur abortis.
O soror, ô coniux, ô fœmina sola superstes!
Quam commune mihi genus, & patruelis origo,
Deinde thorus iunxit, nunc ipsa pericula iungunt.
Terrarum quascunque vident occasus & ortus,

Nos duo turba sumus: possedit cætera pontus,
Hæc quoque adhuc vitæ non est fiducia nostræ
Certa satis, terrent etiam nunc nubila mentem:
Quis tibi, si fine mi fatis ereptafuisses,
Nunc animus miseranda foret? quo sola timorem
Ferre modo posses? quo consolante dolores?
Namque ego (crede mihi) si tequoque pontus haberet,
Te sequerer coniux, & me quoque pontus haberet.
O utinam possem populos reparare paternis
Artibus, atque animas formatæ infundere terræ!
Nunc genus in nobis restat mortale duobus,
(Sic visum est superis) hominumq; exempla manemus.
Dixerat: & flebant: placuit cœleste precari
Numen, & auxilium per sacras quærere sortes,
Nulla mora est: adeunt pariter Cephisidas undas,
Et nondum liquidas, sed iam vada nota secantes,
Inde ubi libatos irroravere liquores
Vestibus, & capiti, flectunt vestigia sacra
Ad delubra Deæ: quorum fastigia turpi
Squallebant muscо, stabantque sine ignibus aræ.
Ut templi tetigere gradus, procumbit uterq;
Pronus humi, gelidoq; pavens dedit oscula saxo:
Atque ita, si precibus, dixerunt, numina iustis
Victa remolliscunt: si flectitur ira Deorum,
Dic Themi, qua generis damnum reparabile nostri
Arte sit, & mersis fer opem mitissima rebus.
Mota Dea est sortemque dedit: discedite templo,
Et velate caput, cinctasque resolvite vestes:
Ossaque post tergum magnæ iactate parentis.
Obstupuêre diu: rumpitque silentia voce
Pyrrha, prior; iussisque Deæ parere recusat:
Detq; sibi veniam, pavido rogat ore: quavetque
Lædere iactatis maternas ossibus umbras.
Interea repetunt cæcis obscura latebris
Verba datæ sortis secum, inter seque volutant.
Inde Promethides placidis Epimetida dictis
Mulcet, & aut fallax, ait, est solertia nobis,

Aut

Aut pia sunt, nullumque nefas oracula suadent.
Magna parens terra est: lapides in corpore terræ
Ossa reor dici: iacere hos post terga iubemur.
Coniugis augurio quanquam Titania mota est,
Spes tamen in dubio est: adeo cœlestibus ambo
Diffidunt monitis, sed quid tentare nocebit?
Discedunt, velantq; caput, tunicasq; recingunt,
Et iussos lapides sua post vestigia mittunt.
Saxa (quis hoc credat, nisi sit pro teste vetustas?)
Ponere duritiem cœpere, suumque rigorem:
Mollirique mora, mollitaque ducere formam.
Mox, ubi creverunt, naturaq; mitior illis
Contigit, ut quædam, sic non manifesta videri
Forma potest hominis, sed uti de marmore cœpta,
Non exacta satis, rudibusque simillima signis.
Quæ tamen ex illis aliquo pars humida succo,
Et terrena fuit, versa est in corporis usum:
Quod solidum est, flectique nequit, mutatur in ossa:
Quæ modò vena fuit, sub eodem nomine mansit:
Inq; brevi spatio, superorum numine, saxa
Missa viri manibus, faciem traxere virorum,
Et de femineo reparata est fœmina iactu.
Inde genus durum sumus, experiensq; laborum,
Et documenta damus, qua simus origine nati.
Cætera diversis tellus animalia formis
Sponte sua peperit, postquam vetus humor ab igne
Percaluit Solis, cœnumq; udæq; paludes
Intumuere æstu, fecundaq; semina rerum
Vivaci nutrita solo, ceu matris in alvo,
Creverunt, faciemq; aliquam cœpere morando.
Sic ubi deseruit madidos septem fluus agros
Nilus, & antiquo sua flumina reddidit alveo;
Æthereoq; recens exarsit sidere limus,
Plurima cultores versis animalia glebis
Inveniunt: & in his, quædam modò cœpta per ipsum
Nascendi spatium, quædam imperfecta, suisq;
Truncа vident membris, & eodem corpore sæpe

Altera pars vivit, rudis est pars altera tellus:
Quippe ubi temperiem sumpsere humorq; calorq;,
Concipiunt, & ab his oriuntur cuncta duobus.
Cumq; sit ignis aquæ pugnax, vapor humidus omnes
Res creat, & discors concordia fœtibus apta est.
Ergo ubi diluvio tellus lutulenta recenti,
Solibus æthereis altoq; recanduit æstu,
Edidit innumeras species, partimq; figuras
Rettulit antiquas, partim nova monstra creavit.
Illa quidem nollet: sed te quoque, maxime Python,
Tum genuit: populisque novis, incognite serpens:
Terror eras: tantum spatii de monte tenebas.
Hunc Deus Arcitenens, & nunquam talibus armis
Ante nisi in damis capreisque fugacibus, usus,
Mille gravem telis, exhausto pene pharetro,
Perdidit, effuso per vulnera nigra veneno.
Neve operis famam posset delere vetustas,
Instituit sacros celebri certamine ludos
Pythia perdomitæ serpentis nomine dictos.
Hic iuvenem quicunque manu pedibusq; rotave
Viserat, esculeæ capiebat frondis honorem.
Nondum laurus erat: longoq; decentia crine
Tempora cingebat de qualibet arbore Phœbus.
Primus amor Phœbi Daphne Peneia, quem non
Sors ignara dedit, sed sæva Cupidinis ira.
Delius hunc nuper, victo serpente, superbus
Viderat adducto flectentem cornua nervo:
Quidque tibi, lascive puer, cum fortibus armis?
Dixerat, ista decent humeros gestamina nostros.
Qui dare certaferæ, dare vulnera possimus hosti;
Qui modò pestifero tot iugera ventre prementem
Stravimus innumeris tumidum Pythona sagittis.
Tu face nescio quos esto contentus amores
Irritare tua, nec laudes asserere nostras.
Filius huic Veneris: Figat tuus omnia, Phœbe,
Te meus arcus ait: quanto animalia cedunt
Cuncta deo, tanto minor est tua gloria nostra:

Dixit: & elisō percussis aëre pennis,
Impiger umbrosa Parnassi constitit arce.
Deq; sagittifera prompsit duo tela pharetra
Diversorum operum: fugat hoc, facit illud amorem:
Quod facit, auratum est, & cuspide fulget acuta:
Quod fugat obtusum est, & habet sub arundine plumbum.
Hoc deus in Nympha Peneide fixit: at illo
Læsit Apollineas traiecta per ossa medullas.
Protinus alter amat: fugit altera nomen amantis,
Silvarum latebris, captivarumque ferarum
Exuvijs gaudens, inmuptæq; æmula Phœbes,
Vitta coercebat positos sine lege capillos,
Multi illam petiere, illa aversata petentes,
Impatiens expersq; viri, nemora avia lustrat.
Nec quid Hymen, quid amor, quid sint connubia curat,
Sæpe pater dixit, generum mihi filia debes:
Sæpe pater dixit, debes mihi nata nepotes.
Illa, velut crimen, taedas exosa iugales,
Pulchra verecundo suffundens ora rubore,
Inque patris blandis hærens cervice lacertis,
Da mihi perpetua, genitor charissime, dixit,
Virginitate frui: dedit hoc pater ante Dianæ.
Ille quidem obsequitur: sed te decor iste, quod optat,
Esse vetat, votoq; tuo tua forma repugnat.
Phœbus amat, visæque cupit connubia Daphnes:
Quodq; cupit sperat, suaque illum oracula fallunt.
Vtque leves stipulæ demptis adolentur aristis,
Vt facibus sepes ardent, quas forte viator
Vel nimis admovit, vel iam sub luce reliquit:
Sic Deus in flammas abijt: sic pectore toto
Vritur, & sterilem sperando nutrit amorem.
Spectat inornatos collo pendere capillos:
Ecquid si comantur? ait: videt igne micantes
Sideribus similes oculos, videt oscula, quæ non
Est vidisse satis: laudat digitosque manusq;
Brachiaq; & nudos media plus parte lacertos:
Si qua latent, meliora putat. Fugit ocyor aura

Illa

Illa levi, neque ad hæc revocantis verba resistit:
Nympha precor Penei mane: non insequor hostis:
Nympha mane. Sic agna lupum, sic cerva leonem,
Sic aquilam penna fugiunt trepidante columbæ;
Hostes quæque suos: amor est mihi causa sequendi:
Me miserum! ne prona cadas, indignave læsi
Crura notent sentes, & sim tibi causa doloris.
Aspera, quà properas, loca sunt: moderantius, oro,
Curre, fugamq; inhibe, moderantius insequar ipse.
Cui placeas, inquire tamen: non incola montis,
Non ego sum pastor: non hic armenta gregesve
Horridus observo: nescis temeraria, nescis,
Quem fugias, ideoque fugis: mihi Delphica tellus,
Et Claros & Tenedos, Patareaq; regia servit,
Iupiter est genitor: per me quod erit que fuit que,
Estq; patet: per me concordant carmina nervis.
Certa quidem nostra est, nostra tamen una sagitta
Certior, in vacuo quæ vulnera pectore fecit.
Inventum medicina meum est, opiferq; per orbem
Dicor, & herbarum est subiecta potentia nobis.
Hei mihi, quòd nullis amor est medicabilis herbis,
Nec prosunt domino, quæ prosunt omnibus artes!
Plura locuturum timido Peneia cursu
Fugit, cumq; ipso verba imperfecta reliquit.
Tunc quoque visa decens: nudabant corpora venti,
Obviaq; adversas vibrabant flamina vestes,
Et levis impulsos retro dabat aura capillos.
Aucta fuga forma est: sed enim non sustinet ultrà
Perdere blanditias iuvenis Deus: utque movebat
Ipse amor, admisso sequitur vestigia passu.
Vt canis in vacuo leporem cum Gallicus arvo
Vidit, & in prædam pedibus petit, ille salutem,
Alter inhæsuro similis, iam iamq; tenere
Sperat, & extento stringit vestigia rostro;
Alter in ambiguo est, an sit comprensus, & ipsis
Morsibus eripitur, tangentiaq; ora relinquit:
Sic Deus & Virgo est: hic spe celer, illa timore.

Qui tamen insequitur, pennis adiutus amoris,
Ocyor est, requiemque negat, tergoque fugacis
Imminet, & crinem sparsum cervicibus afflat.
Viribus absumptis expalluit illa citaque
Victa labore fugæ, spectans Peneïdas undas,
Fer pater inquit, opem, si flumina numen habetis:
Quâ nimium placui, tellus, ait, hisce velitam,
Quæ facit ut lædar, mutando perde figuram.
Vix prece finitâ, torpor gravis occupat artus:
Mollia cinguntur tenui præcordia libro:
In frondem crines, in ramos brachia crescunt:
Pes modò tam velox pigris radicibus hæret:
Ora cacumen habent, remanet nitor unus in illa.
Hanc quoque Phœbus amat, positaq; in stipite dextra
Sentit adhuc trepidare novo sub cortice pectus:
Complexusque suis ramos, ut membra, lacertis,
Oscula dat ligno, refugit tamen oscula lignum.
Cui deus: at quoniam conjux mea non potes esse,
Arbor eris certè, dixit, mea: semper habebunt
Te coma, te citharæ, te nostræ Laure pharetræ.
Tu ducibus lætis aderis, cum læta triumphum
Vox canet, & longas visent Capitolia pompas:
Postibus Augustis eadem fidissima custos
Ante fores stabis, mediamque tuebere quercum:
Vtque meum intonsis caput est iuvenile capillis,
Tu quoque perpetuos semper gere frondis honores.
Finierat Pæan. Factis modo laurea ramis
Annuit, utque caput, visa est agitasse cacumen.
Est nemus Æmoniæ, prærupta quod undiq; claudit
Sylva, vocant Tempe, per quæ Penëus ab imo
Effusus Pindo spumosis volvitur undis,
Deiectu que gravi tenues agitantia fumos
Nubila conducit, summisque aspergine sylvis
Influit, & sonitu plus quam vicina fatigat.
Hæc domus, hæc sedes, hæc sunt penetralia magni
Amnis: in his residens, facto de cautibus antro,
Vndis iura dabat, Nymphisque colentibus undas.

Conveniunt illuc populariaflumina primùm,
Nescia gratentur, consolenturne parentem.
Populifer Spercheus, & irrequietus Enipeus,
Apidanusque senex, lenisque Amphrysus, & Æas;
Moxque amnes alij, qui, quà tulit impetus illos,
In mare deducunt fessas erroribus undas.
Inachus unus abest, imoque reconditus antro
Fletibus auget aquas, natamque miserrimus Io
Luget ut amissam, nescit, vitane fruatur
An sit apud manes: sed quam non inuenit usquam,
Esse putat nusquam, atque animo peiora veretur.
Viderat à patrio redeuntem Iupiter illam
Flumine: & ô virgo Iove digna! tuoque beatum
Nescio quem factura toro! pete, dixerat, umbras
Aut horum, aut borũ nemorũ (& monstraverat ambas)
Dum calet, & medio Sol est altissimus orbe.
Quod si sola times latebras intrare ferarum,
Præside tuta Deo nemorum secreta subibis,
Nec de plebe Deo, sed qui cœlestia magna
Sceptra manu teneo, sed qui vaga fulmina mitto.
Ne fuge me: fugiebat enim. Iam pascua Lernæ,
Consitaque arboribus Lyrcæa reliquerat arva:
Cum Deus inducta latas caligine terras
Occuluit, tenuitque fugam, rapuitque pudorem.
Interea medios Iuno despexit in agros:
Et noctis faciem nebulas fecisse volucres
Sub nitido mirata die; non fluminis illas
Esse, nec humenti sensit tellure remitti:
Atque suus coniux ubi sit, circumspicit, ut quæ
Deprensi toties bene nosset furta mariti.
Quem postquam cœlo non repperit: Aut ego fallor,
Aut ego lædor, ait: delapsaque ab æthere summo
Constitit in terris, nebulasque recedere iussit.
Coniugis adventum præsenserat inque nitentem
Inachidos vultus mutaverat ille iuvencam.
Nos quoque formosa est. Speciem Saturnia vaccæ,
Quanquam invita, probat: nec non & cuius, & unde

Quove sit armento, veri quasi nescia, quærit,
Iupiter è terra genitam mentitur, ut auctor
Desinat inquirere: petit hanc Saturnia munus:
Quid faciat? crudele, suos, abdicere amores:
Non dare, suspectum: pudor est, qui suadeat illinc:
Hinc dissuadet amor, victus pudor esset amore:
Sed leve si munus sociæ generisq; torique
Vacca negaretur, poterat nec vacca videri.
Pellice donata non protinus exuit omnem
Diva metum, timuitq; Iovem & fuit anxia furti:
Donec, Aristoridæ servandam tradidit Argo.
Centum luminibus cinctum caput Argus habebat:
Inde suis vicibus capiebant bina quietem,
Cætera servabant, atq; in statione manebant,
Constiterat quocunque loco, spectabat ad Io:
Ante oculos Io, quamvis aversus habebat:
Luce sinit pasci; cùm Sol tellure sub alta est.
Claudit, & indigno circundat vincula collo.
Frondibus arboreis, & amara pascitur herba:
Proq; toro, terræ non semper gramen habenti
Incubat infœlix, limosaq; flumina potat.
Illa etiam supplex Argo cum brachia vellet
Tendere, non habuit quæ brachia tenderet Argo:
Et conata queri, mugitus edidit ore,
Pertimuitq; sonos, propriaque exterrita voce est.
Venit & ad patrias, ubi ludere sæpe solebat,
Inachidas ripas: novaque ut conspexit in unda
Cornua, pertimuit, seq; externata refugit.
Niades ignorant, ignorat Inachus ipse,
Quæ sit: at illa patrem sequitur, sequiturq; sorores
Et patitur tangi, seque admirantibus offert:
Decerptas senior porrexerat Inachus herbas:
Illa manus lambit, patrijsque dat oscula palmis,
Nec retinet lachrymas: & si modò verba supersint,
Orat opem, nomenque suum, casusque loquatur.
Littera pro verbis, quam pes in pulvere duxit,
Corporis indicium mutati triste peregit.

Me miserum? exclamat pater Inachus; inque gementis
Cornibus & niveæ pendens cervice iuvencæ,
Me miserum! ingeminat; tunc es quæsita per omnes
Nata mihi terras? tu non inventa reperta es,
Luctus erat levior, retices? nec mutua nostris
Dicta refers? alio tantùm suspiria ducis
Pectore, quodq; unum potes, ad mea verba remugis.
At tibi ego ignarus thalamos tedasque parabam;
Spesque fuit generi mihi prima secunda nepotum:
De grege nunc tibi vir, & de grege natus habendus,
Nec finire licet tanto mihi morte dolores.
Sed nocet esse Deum: præclusaque ianua leti
Æternum nostros luctus extendit in ævum.
Talia dicenti stellatus summovet Argus,
Ereptamque patri diversa in pascua natam
Abstrahit: ipse procul montis sublime cacumen
Occupat: unde sedens partes spectabat in omnes.
Nec superûm rector mala tanta Phoronidos ultrà
Ferre potest: natumq; vocat, quem lucida partu
Pleïas enixa est, letoq; detimperat Argum.
Parva mora est, alas pedibus, virgamq; potente
Somniferam sumpsisse manu, tegimenq; capillis.
Hæc ubi disposuit, patria Iove natus abarce
Desilit in terras: illic tegmenq; removit,
Et posuit pennas: tantummodo virga retenta est,
Hac agit, ut pastor, per deviarura capellas,
Dum venit, adductas: & structis cantat avenis.
Voce novæ captus custos Junonius artis,
Quisquis es, hoc poteris mecum considere saxo,
Argus ait: neq; enim pecori fœcundior ullo
Herba loco est: aptamq; vides pastoribus umbram.
Sedit Atlantiades: & euntem multa loquendo
Detinuit sermone diem, iunctisq; canendo
Vincere arundinibus servantia lumina tentat.
Ille tamen pugnat molles evincere somnos:
Et quamvis sopor est oculorum parte receptus,
Parte tamen vigilat; quærit quoque (namq; reperta

Fistula nuper erat) qua sit ratione reperta.
Tum Deus, Arcadiæ gelidis in montibus, inquit,
Inter Hamadryadas celeberrima Nonacrinas.
Naïas una fuit; Nymphæ Syringa vocabant.
Non semel & Satyros eluserat illa sequentes.
Et quoscunque Deos umbrosaque sylva, feraxque
Rus habet; Ortygiam studys, ipsamque colebat
Virginitate Deam: ritu quoque cincta Dianæ;
Falleret, & credi posset Latonia, si non
Corneus huic arcus, si non foret aureus illi.
Sic quoque fallebat. Redeuntem colle Lycæo
Pan videt hanc, pinuque caput præcinctus acuta,
Talia verba refert: Tibi nubere Nympha volentis
Votis cede dei. Restabat plura referre,
Et precibus spretis fugisse per avia Nympham,
Donec arenosi placidum Ladonis ad amnem
Venerat: hic illam, cursum impedientibus undis,
Vt se mutarent, liquidas orasse sorores:
Panaque cum prensam sibi iam Syringa putaret,
Corpore pro Nymphæ calamos tenuisse palustres:
Dumque ibi suspirat, motos in arundine ventos
Effecisse sonum tenuem, simileque querenti:
Arte nova, vocisque Deum dulcedine captum,
Hoc mihi colloquium tecum dixisse manebit:
Atque ita disparibus calamis compagine cerâ
Inter se iunctis nomen tenuisse puellæ.
Talia dicturus, vidit Cyllenius omnes
Succubuisse oculos adopertaque lumina somno.
Supprimit extemplò vocem, firmatque soporem,
Languida permulcens medicatâ lumina virgâ.
Nec mora, falcato nutantem vulnerat ense,
Qua collo est confine caput, saxoque cruentum
Deijcit, & maculat præruptam sanguine rupem.
Arge iaces, quodque in tot lumina lumen habebas,
Extinctum est, centumque oculos nox occupat una.
Excipit hos, volucrisque suæ Saturnia pennis
Collocat, & gemmis caudam stellantibus implet.

Protinus exarſit, nec tempora diſtulit iræ,
Horrificamque oculis, animoque obiecit Erynnin
Pellicis Argolicæ, ſtimuloſque in pectore cæcos
Condidit, & profugam per totum terruit orbem.
Vltimus immenſo reſtabas, Nile, labori:
Quem ſimul ac tetigit, poſitu in margine ripæ
Procubuit genibus, reſupinoque ardua collo,
Quos potuit ſolos tendens ad ſydera vultus,
Et gemitu, et lachrymis, & luctiſono mugitu
Cum Iove viſa queri eſt, finemq; orare malorum.
Coniugis ille ſuæ complexus colla lacertis,
Finiat ut pœnas tandem rogat: inque futurum
Pone metus, inquit, nunquam tibi cauſa doloris
Hæc erit: & Stygias iubet hoc audire paludes.
Vt lenita dea eſt, vultus capit illa priores,
Fitq; quod antè fuit. fugiunt de corpore ſetæ:
Cornua decreſcunt: fit luminis arctior orbis:
Contrahitur rictus: redeunt humeriq; manuſq;:
Vngulaq; in quinos dilapſa abſumitur ungues,
De Bove nil ſupereſt, formæ niſi candor in illa,
Officioq; pedum Nymphæ contenta duorum
Et igitur, metuitq; loqui, ne more iuvencæ
Mugiat, & timidè verba intermiſſa retentat.
Nunc dea linigera colitur celeberrima turba.
Hinc Epaphus magni genitus deſemine tandem
Creditur eſſe Iovis, pereq; urbes iunctla parenti
Templa tenet. Fuit huic animis æqualis & annis,
Sole ſatus Phaëton, quem quondam magna loquentem,
Nec ſibi cedentem, Phœboq; parente ſuperbum
Non tulit Inachides: matriq;, ait omnia demens
Credis, & es timidus genitoris imagine falſi.
Erubuit Phaëton, iramque pudore repreſſit:
Et tulit ad Climenen Epaphi convitia matrem.
Quoque magis doleas genitrix, ait, en ego liber
Ille ferox, tacui, pudet hæc opprobria nobis
Et dici potuiſſe, & non potuiſſe refelli.
At tu, ſi modo ſum cœleſti ſtirpe creatus,

Ede

Ede notam tanti generis, meque assere cœlo,
Dixit, & implicuit materno brachia collo:
Perque suum, Meropisq; caput, tedasque sororum,
Traderet, oravit veri sibi signa parentis.
Ambiguum est, Clymene precibus Phaëtontius, an irâ
Mota magis dicti sibi criminis, utraq; cœlo
Brachia porrexit: spectansq; ad lumina Solis,
Per iubar hoc, inquit radys insigne coruscis,
Nate, tibi iuro, quod nos auditq; videtq;
Hoc te, quem spectas, hoc te qui temperat orbem,
Sole satum: si ficta loquor, neget ille videndum
Se mihi, fitque oculis lux ista novissima nostris.
Nec longus patrios labor est tibi nosse penates.
Vnde oritur, terræ domus est contermina nostræ.
Si modo fert animus, gradere, & scitabere ab ipso.
Emicat extemplo lætus post talia matris
Dicta suæ Phaëton, & concipit æthera mente:
Æthiopasq; suos, positosq; sub ignibus Indos
Sidereis transit, patriosq; adit impiger ortus.

PVB. OVIDII NASONIS METAMORPHOSEON

LIBER II.

REgia Solis erat sublimibus alta columnis,
Clara micante auro, flammasq; imitante Pyropo,
Cuius eburnitidum fastigia summa tegebat,
Argenti biseres radiabant limine valvæ.
Materiam superabat opus, nam Mulciber illic

Æquora

Æquora cælárat mediis cingentia terras,
Terrarumq; orbem, cœlumq; quod imminet orbi.
Cœrulcos habet unda Deos, Tritona canorum,
Proteaq; ambiguum, balænarumq; prementem
Ægeona suis immania terg. lacertis,
Doridaq; & natas, quarum pars nare videtur,
Pars in mole sedens virides siccare capillos,
Pisce vehi quædam, facies non omnibus una est,
Nec diversa tamen, qualem decet esse sororum.
Terra vivos, urbesq; gerit, sylvasq; feraſque,
Fluminaq; & Nymphas, & cætera numina ruris.
Hæc super imposita est cœli fulgentis imago,
Signaq; sex foribus dextris, totidemq; sinistris.
Quò simul acclivo Clymeneia limite proles
Venit, & intravit dubitati tecta parentis,
Protinus ad patrios sua fert vestigia vultus:
Consistit q; procul: neq; enim propiora ferebat
Lumina. Purpurea velatus veste sedebat
In solio Phœbus, claris lucente smaragdis.
A dextra lævaq; Dies, & Mensis, & Annus,
Seculaq;, & positæ spatiis æqualibus Horæ,
Ver quenovum stabat cinctum florente corona,
Stabat nuda Æstas, & spicea serta gerebat:
Stabat & Autumnus calcatis sordidus uvis,
Et glacialis Hyems canos hirsuta capillos,
Inde loco medius rerum novitate paventem
Sol oculis iuvenem, quibus aspicit omnia vidit.
Quæque viæ tibi causa: quid hac, ait, arce petisti
Progenies Phaëton, haud inficianda parenti?
Ille refert: O lux immensi publica mundi,
Phœbe pater, si das usum mihi nominis huius,
Nec falsa Clymene culpam sub imagine celat,
Pignora da genitor, per quæ tua vera propago
Credar, & hunc animis errorem detrahe nostris.
Dixerat: at genitor circum caput omne micantes
Deposuit radios, propiusque accedere iussit:
Amplexuq; dato, Nec tu meus esse negari

Dignus

Dignus es, & Clymene veros ait, edidit ortus,
Quodq; minus dubites, quodvis pete munus, & illud
Me tribuente feres: promissi testis adesto
Dÿs iuranda Palus, oculis incognita nostris.
Vix benè desierat: currus petit ille paternos,
Inq; diem, alipedûm ius & moderamen equorum.
Pœnituit iurâsse patrem, qui terque quaterque
Concutiens illustre caput, Temeraria dixit:
Vox mea facta tua est: utinam promissa liceret
Non dare. Confiteor, solum hoc tibi, nate, negarem,
Dissuadere licet: non est tua tuta voluntas.
Magna petis, Phaëthon, & quæ non viribus istis
Munera conveniunt, nec tam puerilibus annis.
Sors tua mortalis: non est mortale, quod optas:
Plus etiam, quàm quod superis contingere fas est,
Nescius affectas. Placeat sibi quisque licebit:
Non tamen ignifero quisquam consistere in axe,
Me valet excepto: vasti quoque rector Olympi,
Qui fera terribili iaculatur fulmina dextra,
Non aget hos currus: & quid Iove maius habetur?
Ardua prima via est, & qua vix mane recentes
Enituntur equi: medio est altissima cœlo,
Vnde mare & terras ipsi mihi sæpe videre
Fit timor, & pauida trepidat formidine pectus,
Vltima prona via est, & agit moderamine certo.
Tunc etiam, quæ me subiectis excipit undis,
Ne ferar in præceps, Tethys solet ipsa vereri.
Adde, quòd assiduâ rapitur vertigine cœlum,
Syderaque alta trahit, celeriq; volumine torquet.
Nitor in aduersum: nec me, qui cætera, vincit
Impetus: & rapido contrarius evehor orbi.
Finge datos currus: quid ages? poterisne rotatis
Obvius ire polis, ne te citus auferat axis?
Forsitan & lucos illic, urbesque Deorum
Concipias animo, delubraque dita donis
Esse: per insidias iter est formasque ferarum.
Vtque viam teneas nulloque errore traberis,

Per

Per tamen aduersi gradieris cornua tauri,
Æmoniosq́; arcus, violentiq́; ora Leonis,
Sævaq́; circuitu curvantem brachia longo
Scorpion, atque aliter curvantem brachia Cancrum.
Nec tibi quadrupedes animosos ignibus illis,
Quos in pectore habent, quos ore, & naribus efflant,
In promptu regere est: vix me patiuntur, ubi acres
Incaluêre animi, cervixque repugnat habenis.
At tu, funesti ne sim tibi muneris auctor,
Nate cave: dum resque sinit, tua corrige vota.
Scilicet ut nostro genitum te sanguine credas,
Pignora certa petis: do pignora certa timendo,
Et patrio pater esse metu probor: aspice vultus,
Ecce meos: utinamque oculos in pectore posses
Inserere, & patrias intus deprendere curas.
Denique quicquid habet dives circumspice mundus,
Deque tot ac tantis, cœli, terræque marisque
Posce bonis aliquid, nullam patiêre repulsam.
Deprecor hoc unum, quod vero nomine pœna,
Non honor est: pœnam Phaëton pro munere poscis.
Quid mea colla tenes blandis, ignare, lacertis?
Ne dubita, dabitur (Stygias iuravimus undas)
Quodcunque optaris: sed tu sapientius opta.
Finierat monitus: dictis tamen ille repugnat,
Propositumque premit, flagratque Cupidine currus.
Ergo, quà licuit, genitor cunctatus, ad altos
Deducit iuvenem, Vulcania munera currus.
Aureus axis erat, temo aureus, aurea summa
Curvatura rotæ, radiorum argenteus ordo.
Per iuga Chrysolithi, positæque ex ordine gemmæ,
Clara repercusso reddebant lumina Phœbo.
Dumque ea magnanimus Phaëton miratur, opusque
Perspicit: ecce vigil nitido patefecit ab ortu
Purpureas Aurora fores, & plena rosarum
Atria: diffugiunt stellæ, quarum agmina cogit
Lucifer, & cœli statione novissimus exit.
Tum pater, ut terras mundumque rubescere vidit,

Cornuaq; extremæ velut evaneſcere Lunæ:
Iungere equos Titan, velocibus imperat Horis.
Iuſſa deæ celeres peragunt, ignemq; vomentes
Ambroſiæ ſucco ſaturos præſepibus altis
Quadrupedes ducunt, adduntq; ſonantia fræna:
Tum pater ora ſui ſacro medicamine nati
Contigit & rapidæ fecit patientia flammæ:
Impoſuitque comæ radios: præſagaque luctus
Pectore ſolicito repetent ſuſpiria, dixit:
Si potes his ſaltem monitis parere parentis,
Parce puer ſtimulis, & fortiùs utere loris,
Sponte ſua properant: labor eſt inhibere volantes.
Nec tibi directos placeat via quinque per arcus;
Sectus in obliquum eſt lato curvamine limes.
Zonarumq; trium contentus fine, polumque
Effugit Auſtralem, iunctamq; Aquilonibus Arctos:
Hâc ſic iter: manifeſta rotæ veſtigia cernes.
Vtque ferant æquos & cœlum & terra calores.
Nec preme, nec ſummum molire per æthera currum.
Altiùs aggreſſus cœleſtia ſigna cremabis,
Inferiùs terras: medio tutiſſimus ibis.
Neu te dexterior tortum declinet ad anguem,
Neve ſiniſterior preſſam rota ducat ad aram:
Inter utrumq; tene: fortunæ cætera mando,
Quæ iuvet, & melius quàm tu tibi, conſulat, opto.
Dum loquor, Heſperio poſitas in litt ore metas,
Humida nox tetigit: non eſt mora libera nobis,
Poſcimur, & fulget tenebris Aurora fugatis.
Corripe lora manu, vel ſi mutabile pectus
Eſt tibi, conſiliis, non curribus utere noſtris.
Dum potes, & ſolidis etiam nunc ſedibus aſtas;
Dumq; malè optatos nondum premis inſcius axes,
Quæ tutus ſpectes ſine me dare lumina terris.
Occupat ille levem iuvenili corpore currum.
Statq; ſuper, manibuſque datas contingere habenas
Gaudet, & invito grates agit inde parenti.
Interea volucres Pyroeis, Eous, & Æthon

Solis

Solis equi, quartusque Phlegon, hinnitibus auras
Flammiferis implent, pedibusq; crepagula pulsant.
Quæ postquam Tethys, fatorum ignara nepotis
Repulit, & facta est immensi copia cœli,
Corripuêre viam, pedibusque per aëra motis
Obstantes scindunt nebulas, pennisque levati
Prætereunt ortos ijsdem de partibus Euros.
Sed leve pondus erat, nec quod cognoscere possent
Solis equi, solitaque iugum gravitate carebat.
Vtque labant curvæ iusto sine pondere naves,
Perque mare instabiles nimia levitate feruntur:
Sic onere insueto vacuos dat in aëre saltus,
Succutiturque altè, similisque est currus inani
Quod simul ac sensêre, ruunt, tritumque relinquunt
Quadrijugi spatium, nec quo prius ordine currunt.
Ipse pavet: nec qua commissas flectat habenas,
Nec scit qua sit iter, nec si sciat, imperet illis.
Tum primùm radijs gelidi caluêre Triones,
Et vetito frustra tentárunt æquore tingi:
Quæque polo posita est glaciali proxima serpens,
Frigore pigra prius, nec formidabilis ulli,
Incaluit, sumpsitque novas fervoribus iras.
Te quo turbatum memorant fugisse, Boote
Quamvis tardus eras, & te tua plaustra tenebant:
Vt verò terras despexit ab æthere summo
Infælix Phaëton, penitus penitusque iacentes:
Palluit, & subito genua intremuêre timore:
Suntq; oculis tenebræ per tantum lumen obortæ.
Et iam mallet equos numquam tetigisse paternos:
Iam cognôsse genus piget, & valuisse rogando:
Iam Meropis dici cupiens, ita fertur, ut acta
Præcipiti pinus Boreæ, cui cuncta remisit
Frena suus rector: quam Dÿs votisq; reliquit.
Quid faciat? multum cœli post terga relictum:
Ante oculos plus est: animo metitur utrumque:
Et modo, quos illi fas tum contingere non est,
Prospicit occasus, interdum respicit ortus.

Quid-

Quidque agat ignarus, stupet: & nec fræna remittit,
Nec retinere valet, nec nomina novit equorum.
Sparsa quoque in vario passim miracula cælo,
Vastarumq; videt trepidus simulachra ferarum.
Est locus, in geminos ubi brachia concavat arcus
Scorpius, & cauda, flexisq; utrinq; lacertis
Porrigit in spatium signorum membra duorum:
Hunc puer ut nigri madidum sudore veneni
Vulnera curvata minitantem cuspide vidit,
Mentis inops, gelida formidine lora remisit:
Quæ postquam summo sensere iacentia tergo,
Expatiantur equi, nullo q; inhibente per auras
Ignotæ regionis eunt; quaq; impetus egit.
Hâc sine lege ruunt, altoq; sub æthere fixis
Incursant stellis, rapiuntq; per avia currum.
Et modo summa petunt, modò per declive, viasq;
Præcipites, spatio terræ propiore feruntur.
Inferiusque suis fraternos currere Lunæ
Admiratur equos, ambustaq; nubila fumant.
Corripitur flammis, ut quæque altissima, tellus,
Fissaq; agit rimas, & succis aret ademptis:
Pabula canescunt, cum frondibus uritur arbor,
Materiamque suo præbet seges arida damno.
Parva queror, magnæ pereunt cum mœnibus urbes:
Cumq; suis totas populis incendia gentes
In cinerem vertunt: silvæ cum montibus ardent.
Ardet Athos, Taurusq; Cilix, & Tmolus & Oëte,
Et tum sicca prius celeberrima fontibus, Ide,
Virgineusq; Helicon, nondum Œagrius Hæmus,
Ardet: in immensam geminatis ignibus Ætna.
Parnassusq; biceps, & Eryx, & Cynthus, & Othrys,
Et tandem nivibus Rhodope caritura, Mimasq;
Dyndymaq; & Mycale, natusq; ad sacra Cithæron,
Nec prosunt Scythiæ sua frigora: Caucasus ardet,
Ossaq; cum Pindo, maiorq; ambobus Olympus.
Aëriæq; Alpes, & nubifer Appenninus.
Tum verò Phaëton cunctis è partibus orbem

Aspic

Aſpicit accenſum, nec tantos ſuſtinet æſtus:
Ferventeſq; auras velut è fornace profundæ
Ore trahit, curruſq; ſuos candeſcere ſentit:
Et neque iam cineres, ejectatamq; favillam
Ferre poteſt, calidoq; involvitur undiq; fumo.
Quoque eat, aut ubi ſit picea caligine tectus
Neſcit, & arbitrio volucrum raptatur eorum.
Sanguine tum credunt incorpora ſumma vocato,
Æthiopum populos nigrum traxiſſe colorem.
Tum facta eſt Libye raptis humoribus æſtu
Arida: tum Nymphæ paſſis, fonteſq; lacuſque,
Deflevere comis: quærit Bæotia Dircen,
Argos Amymonen, Ephyre Pirenidas undas.
Nec ſortita loco diſtantes fluminaripas
Tuta manent: medius Tanais fumavit in undis,
Peneuſq; ſenex, Teuthranteuſq; Caycus.
Et celer Iſmenos, cum Phocaico Erymantho.
Arſuruſq; iterum Xanthus, flavuſq; Lycormas,
Quiq; recurvatis ludit Mæander in undis,
Mygdoniuſq; Melas, & Tanarius Eurotas:
Arſit & Euphrates Babylonius, arſit Orontes,
Thermodoonq; citus, Gangeſq;, & Phraſis, & Iſter.
Æſtuat Alpheus: ripæ Sperchiades ardent:
Quodq; ſuo Tagus amne vehit, fluit ignibus aurum,
Et, quæ Mæonias celebrârunt Carmine ripas,
Flumineæ volucres medio caluere Cayſtro.
Nilus in extremum fugit perterritus orbem,
Occuluitq; caput, quod adhuc latet: oſtia ſeptem
Pulverulenta vacant, ſeptem ſine flumine valles:
Sorſeadem Iſmarias, Hebrum cum Strymone ſiccat
Heſperioſq; amnes Rhenum, Rhodanumq; Padumq;,
Cuiq; fuit rerum permiſſa potentia, Tibrim.
Diſſilit omne ſolum: penetratq; in Tartara rimis
Lumen, & infernum terret cum coniuge regem.
Et mare contrahitur, ſiccæq; eſt campus arenæ,
Quod modo pontus erat: quoſq; altum texerat æquor,
Exiſtunt montes, & ſparſas Cycladas augent.

Ima petunt pisces: nec se super æquora curvi
Tollere consuetas audent delphines in auras.
Corpora Phocorum summo resupina profundo
Exanimata jacent: ipsum quoque Nerea fama est,
Doridaq; & natas, tepidis latuisse sub undis.
Ter Neptunus aquis cum torvo brachia vultu
Exerere ausus erat: ter non tulit aeris ignes.
Alma tamen Tellus, ut erat circundata ponto,
Inter aquas pelagi, contractosq; undique fontes,
Qui secondiderant in opacæ viscera matris,
Sustulit omniferos collo tenus arida vultus:
Oppositumque manum fronti, magnoque tremore
Omnia concutiens paulum subsedit, & infrà,
Quàm solet esse fuit: sacraque ita voce profatur:
Si placet hoc, meruique, quid ô tua fulmina cessant
Summe Deûm? liceat perituræ viribus ignis,
Igne perire tuo, clademque auctore levare.
Vix equidem fauces hæc ipsa in verba resolvo:
(Presserat ora vapor) tostos en aspice crines,
Inque oculis fumum: volitant super ora favillæ,
Hosne mihi fructus? hunc fertilitatis honorem,
Officiique refers, quòd adunci vulnera aratri
Rostrorumque fero, totoq; exerceor anno?
Quòd pecori frondes, alimentaque mitia fruges
Humano generi, vobis quoque thura ministro?
Sed tamen exitium fac me meruisse: quid unda?
Quid meruit frater? cur illi tradita sorte
Æquora decrescunt, & ab æthere longius absunt?
Quod si nec fratris, nec te mea gratia tangit:
At cœli miserere tui: circumspice, utrinque
Fumat uterque polus: quos si violaverit ignis,
Atria vestra ruent. Atlas en ipse laborat,
Vixque suis humeris candentem sustinet axem,
Si freta, si terræ pereunt, si regia cœlix
In chaos antiquum confundimur. Eripe flammis
Si quid adhuc superest, & rerum consule summæ.
Dixerat hæc Tellus: neque enim tolerare vaporem.

Vlteri

Vlterius potuit, nec dicere plura, suumque
Retulit os in se, propriorq; manibus antra.
At pater omnipotens superos testatus, & ipsum,
Qui dederat currus, nisi opem ferat, omnia fato
Interitura gravi, summam petit arduus arcem,
Vnde solet nubes latis inducere terris,
Vnde movet tonitrus, vibrataq; fulmina iactat.
Sed neque quas posset terris inducere nubes,
Tunc habuit: nec quos cœlo dimitteret imbres:
Intonat: & dextra libratum fulmen ab aure
Misit in aurigam, pariterque animaque rotisq;
Exuit, & sævis compescuit ignibus ignes.
Consternuntur equi: & saltu in contraria facto,
Colla iugo eripiunt, abruptaq; lora relinquunt.
Illic frena iacent, illic teomne revulsus
Axis, in has radij fractarum parte rotarum:
Sparsaque sunt lati è laceri vestigia currus.
At Phaëton rutilos flamma populante capillos,
Volvitur in præceps, longoq; per aëre tractu
Fertur: ut interdum de cœlo stella sereno,
Quæ si non cecidit, potuit cecidisse videri.
Quem procul à patria diverso maximus orbe
Excipit Eridanus: fumantiaque abluit ora.
Naiades Hesperiæ trifida fumantia flamma,
Corpora dant tumulo, signant quoque carmine saxum:
Hic situs est Phaëton, currus auriga paterni:
Quem si non tenuit, magnis tamen excidit ausis.
At pater obductos luctu miserabilis ægre
Condiderat vultus: & (si modò credimus) unum
Esse diem sine Sole ferunt: incendia lumen
Præbebant, aliquisque malo fuit usus in illo.
At Clymene postquam dixit, quæcunque fuerunt
In tantis dicenda malis, lugubris & amens,
Et laniata sinus totum percensuit orbem.
Exanimesq; artus primò, mox ossa requirens:
Repperit ossa tamen peregrina condita terra:
Incubuitq; loco: nomenq; in marmore lectum

Perfudit lachrymis, & aperto pectore fovit.
Nec minus Heliades lugent: & inania morti
Munera dant lacrymas, & cæsæ pectora palmis
Nonauditurum miseras Phaëtonta querelas
Nocte die q; vocant, adsternuntur q; sepulchro.
Luna quater iunctis implêrat cornibus orbem:
Illæ more suo (nam morem fecerat usus)
Plangorem dederant: e quibus Phaëthusa sororum
Maxima, cum vellet terræ procumbere, questa est
Diriguisse pedes: ad quam conata venire
Candida Lampetie, subita radice retenta est.
Tertia cum crinem manibus laniare pararet,
Avellit frondes: hæc stipite crura teneri,
Illa dolet fieri longos sua brachia ramos.
Dum q; ea mirantur, complectitur inguina cortex,
Per q; gradus uterum pectus q;, humeros q;, manus q;,
Ambit: & extabant tantum ora vocantia matrem.
Quid faciat mater? nisi quò trahit impetus illam,
Huc eat atque illuc, & dum licet, oscula iungat?
Non satis est: truncis avellere corpora tentat,
Et teneros manibus ramos abrumpit: at inde
Sanguineæ manant tanquam de vulnere guttæ.
Parce precor, mater, quæcunque est saucia, clamat:
Parce precor: nostrum lacceratur in arbore corpus,
Iam q; vale, cor ex in verba novissima venit.
Inde fluunt lachrymæ, stillata q; sole rigescunt
De ramis electra novis, quæ lucidus amnis
Excipit, & nuribus mittit gestanda Latinis.
Affuit huic monstro proles Sthenelcia cycnus:
Qui tibi materno quamuis à sanguine iunctus,
Mente tamen, Phaëton, propior fuit: ille relicto
(Nam Ligurum populos, & magnas rexerat urbes)
Imperio, ripas virides, amne q; querelis
Eridanum implêrat, silvam q; sororibus auctam:
Cum vox est tenuata viro, canæ q; capillos
Dissimulant plumæ: columque à pectore longè
Porrigitur, digitosque ligat iunctura rubentes:

Penna

Penna latus velat: tenet os sine acumine rostrum:
Fit nova Cycnus auis: nec se cœloque Iouique
Credit, ut iniuste missi memor ignis ab illo:
Stagna petit, patulósque lacus, ignemque perosus,
Quæ colat, elegit contraria flumina flammis.
Squallidus interea genitor Phaëtontis, & expers
Ipse sui decoris, qualis, cum deficit orbi,
Esse solet, lucemque odit, seque ipse, diemque,
Datque animum in luctus, & luctibus adyicit iram:
Officiumque negat mundo. Satis, inquit, abæui
Sors mea principijs fuit irrequita, pigetque
Actorum sine fine mihi, sine honore laborem.
Quilibet alter agat portantes lumina currus:
Si nemo est, omnesque dei non posse fatentur,
Ipse agat: ut saltem, dum nostras tentat habenas,
Orbatura patres aliquando fulmina ponat,
Tunc sciat, ignipedum vires expertus equorum.
Non meruisse necem, qui non bene rexerit illos.
Talia dicentem circumstant omnia Solem
Numina, nêve velit tenebras inducere terris,
Supplice voce rogant: missos quoque Iupiter Ignes,
Excusat, precibusque minas regaliter addit.
Colligit amentes, & adhuc terrore pauentes
Phœbus equos, stimuloque dolens & verbere sæuit.
Sæuit enim, natumque obiectat, & imputat illis.
At pater omnipotens ingentia mœnia cœli
Circuit, & ne quid labe factum viribus ignis
Corruat, explorat: quæ postquam firma, suique
Roboris esse videt: terras, hominumque labores
Perspicit (Arcadiæ tamen est impensior illi
Cura suæ) fontesque & nondum audentia labi
Flumina restituit; dat terræ gramina, frondes
Arboribus, læsasque iubet revirescere syluas.
Dum redit, itque frequens, in virgine Nonacrina
Hæsit, & accepti caluêre sub ossibus ignes.
Non erat huius opus lanam mollire trahendo
Nec positas variare comas: sed fibula vestem,

Vitta coërcuerat neglectos alba capillos.
Et modò leve manu iaculum, modò sumpserat arcum,
Miles erat Phœbes: nec Menalon attigit ulla
Gratior hac Triviæ. Seu nulla potentia longa est.
Vlterius medio spatium Sol altus habebat,
Cùm subit illa nemus: quod nulla cecíderat ætas.
Exuit hic humero pharetram, lentoſq; retendit.
Arcus, inque solo, quod texerat herba, iacebat:
Et pictam posit â pharetram cervice premebat.
Iupiter ut vidit fessam, & custode vacantem,
Hoc certè furtum coniux mea nesciet, inquit;
Aut, si resciverit, sunt, ô sunt iurgia tanti?
Protinus induitur faciem cultumque Dianæ,
Atque ait, ô comitum virgo pars una mearum,
In quibus es venata iugis? De cessite virgo.
Se levat, & salve numen, me iudice, dixit,
Audiat ipse licet, maius Iove: ridet, & audit,
Et sibi præferri se gaudet, & oscula iungit,
Nec moderata satis, nec sic à virgine danda.
Quæ venata foret silva narrare parantem
Impedit amplexu, nec se sine crimine prodit.
Illa quidem contrà, quantum modò fœmina posset,
(Aspiceres utinam Saturnia, mitior esses)
Illa quidem pugnat: sed quæ superare puella,
Quisve Iovem poterat? superûmpetit æthera victor
Iupiter: huic odio nemus est, & conscia sylva.
Vnde pedem referens, pene est oblita pharetram
Tollere cum telis, & quem suspenderat arcum.
Ecce suo comitata choro Dictynna per altum
Mænalon ingrediens, & cæde superba ferarum,
Aspicit hanc, visamque vocat: clamata refugit,
Et timuit primò, ne Iupiter esset in illa.
Sed postquam pariter Nymphas incedere vidit,
Sensit abesse dolos, numerumque accessit ad harum.
Heu quàm difficile est crimen non prodere vultu?
Vix oculos attollit humo: nec, ut antè solebat,
Iuncta Deæ lateri, nec toto est agmine prima:

Sed

Sed silet, & lasi dat signar ubore pudoris.
Et, nisi quòd virgo est, potcrat sentire Diana
Mille notis culpam: Nymphæ sensisse feruntur.
Orbe resurgebant lunaria cornua nono,
Cùm Dea venatu fraternis languida flammis,
Nacta nemus gelidum, de quo cum murmure labens
Ibat, & attritas versabat rivus arenas.
Vt loca laudavit, summas pede contigit undas;
His quoque laudatis procul est, ait, arbiter omnis:
Nuda superfusis tingamus corpora lymphis.
Parrha sis erubuit, cunctæ velamina ponunt:
Una moras quærit: dubitanti vestis adempta est:
Qua posita, nudo patuit cum corpore crimen.
Attonitæ, manibusque vterum celare volenti,
I procul hinc, dixi, nec sacros pollue fontes,
Cynthia: de suo iussit secedere cœtu.
Senserat hoc olim magni matrona Tonantis,
Distuleratque graves in idonea tempora pœnas.
Causa moræ nulla est: & iam puer Arcas (id ipsum
Indoluit Iuno) fuerat de pellice natus.
Quò simul obvertit sævam cum lumine mentem,
Scilicet hoc etiam restabat adultera, dixit;
Vt fœcunda fores, fietque iniuria partu
Nota, Iovisque mei testatum dedecus esset:
Haud impune feres: adimam tibi namque figuram,
Qua tibi, quaque places nostro importuna marito.
Dixit, & adversa prensis à fronte capillis
Stravit humi pronam, tendebat brachia supplex:
Brachia cœperunt nigris horrescere villis,
Curvarique manus, & aduncos crescere in ungues,
Officioque pedum fungi, laudataque quondam
Ora Iovi lato fieri deformia rictu.
Néve preces animos, & verba precantia flectant,
Posse loqui eripitur: vox iracunda minaxque
Plenaque terroris rauco de gutture fertur.
Mens antiqua tamen facta quoque mansit in ursa:
Assiduoque suos gemitu testata dolores,

Qualescunque manus ad cœlum & sidera tollit:
Ingratumq; Iovem nequeat cùm dicere sentit.
Ah quoties fûla non ausa quiescere silva,
Ante domum, quondamque suis erravit in agris;
Ah quoties persaxa canum latrantibus acta est,
Venatrixque metu venantûm territa fugit:
Sæpe feris latuit visis, obsita quid esset,
Vrsaque conspectos in montibus horruit ursos:
Pertimuitque lupos, qui mvis pater esset in illis.
Ecce Lycaoniæ proles ignara parentis
Arcas adest, ter quinque ferens natalibus annos.
Dumque feras sequitur, dum saltus eligit aptos,
Nexilibusque plagis silvas Erymanthidas ambit:
Incidit in matrem: quæ restitit Arcade viso,
Et cognoscenti similis fuit, ille refugit:
Immotosque oculos in se sine fine tenentem,
Nescius extimuit: propiusque accedere fugit.
Vulnifico fuerat fixurus pectora telo:
Arcuit omnipotens: pariterque ipsosque nefasque
Sustulit: & celeri raptos per inania vento,
Imposuit cœlo, vicinaque sidera fecit.
Intumuit Iuno, postquam inter sidera pellex
Fulsit: & ad canam descendit in æquora Tethym,
Oceanumque senem, querum reverentia movit
Sæpe Deos, causamque viæ scitantibus, inquit:
Quæritis, æthereus quare regina Deorum
Sedibus hic adsim: pro me tenet altera cœlum.
Mentiar, obscurum nisi nox cum fecerit orbem,
Nuper honoratas: summo mea vulnera cælo,
Videritis stellas illic, ubi circulus axem
Vltimus extremum, spatioque brevissimus ambit,
Est verò, cur quis Iunonem lædere nolit?
Offensamque tremat: quæ prosum sola nocendo?
O Ego quantum egi! quàm vasta potentia nostra est?
Esse hominem vetui? facta est Dea, sicego pœnas
Ionibus impono: sic est mea magna potestas.
Vindicet antiquam faciem, vultusque ferinos

Detrahat. Argolica quod in ante Phoronide fecit,
Cur non expulsa ducit Iunone meoque
Colloca: in thalamo, socerumque Lycaona sumit?
At vos, si læsæ tangit contemptus alumnæ,
Gurgite cæruleo septem prohibete Triones,
Sideraque in cœlum, stupri mercede recepta
Pellite, ne puro tingatur in æquore pellex.
Dij maris annuerant: habili Saturnia curru
Ingredit ur liquidum pavonibus aëra pictis:
Tam nuper pictis cæso pavonibus Argo,
Quàm t u nuper eras, cum candidus antè fuisses,
Corve loquax, subitò nigrantes versus in alas.
Nam fuit hæc quondam niveis argentea pennis
Ales, ut æquaret totas sine labe columbas,
Nec servaturis vigili Capitolia voce
Cederet anseribus, nec amanti flumina cygno,
Lingua fuit damno: lingua faciente loquaci,
Qui color albus erat, nunc est contrarius albo.
Pulchrior in tota, quàm Larissæa Coronis.
Non fuit Æmonia: placuit tibi Delphice certè,
Dum vel tasta fuit: vel inobservata: sed ales
Sensit adulterium Phœbeius: utque latentem
Detegeret culpam non exorabilis index,
Ad dominum tendebat iter, quem garrula motis
Consequitur pennis, scitetur ut omnia cornis:
Auditaq; viæ causa, non utile carpis,
Inquit, iter: ne sperne meæ præsagia linguæ.
Quid fuerim, quid sim que vide, meritumque require:
Invenies nocuisse fidem: nam tempore quodam
Pallas Erichthoniam prolem sine matre creatam
Clauserat Actæo texta de vimine cista,
Virginibusq; tribus gemino de Cecrope natis
Seruandam dederat; sed enim inconfessa quod esset,
Et legem dederat sua ne secreta viderent.
Abdita fronde levi densa speculabar ab ulmo,
Quid facerent: commissa duæ sine fraude tuentur
Pandrosos, atque Herse: timidas vocat una sorores
Aglauros

Aglauros, nodoſq́, manu deducit: & intus
Infantemq́, vident, apporrectumq́, draconem
Acta Deæ refero: pro quo mihi gratia talis
Redditur, ut dicat tutela pulſa Mineruæ:
Et ponar poſt noctis avem, mea pœna volucres
Admoniſſe poteſt, ne voce pericula quærant.
At puto, non ultrò, nec quicquam tale rogantem
Me petiit: licet hoc ex ipſa Pallade quæras,
Quamvis irata eſt, non hoc irata negabit:
Nam me Phocaica clarus tellure Coroneus
(Nota loquor) genuit, fueramq́, ego regia virgo,
Divitibuſq́, procis (ne me contemne) petebar.
Forma mihi necuit, nam cum per littora lentis
Paſſibus, ut ſolea, ſumma ſpatiarer arena:
Vidit, & incaluit pelagi Deus: utque precando
Tempora cum blandis abſumſit inania verbis:
Vim parat, & ſequitur: fugio, denſumque relinquo
Littus, & in molli nequicquam laſſor arena:
Inde Deos, hominesque voco: nec contigit ullum
Vox mea mortalem: mota eſt pro virgine virgo,
Auxiliumque tulit: tendebam brachia cœlo:
Brachia cœperunt leuibus nigreſcere pennis:
Reijcere ex humeris veſtem molibar: at illa
Pluma erat, inque cutem radices fixerat imas:
Plangere nuda meis conabar pectora palmis:
Sed neque iam palmas, nec pectora nuda gerebam,
Currebam: nec, ut antè pedes retinebat arena:
Sed ſumma tollebar humo: mox alta per auras
Euehor, & data ſum comes inculpata Mineruæ:
Quid tamen hoc prodeſt, ſi diro facta volucris
Crimine, Nyctimene noſtro ſucceſſit honori?
An, quæ per totam res eſt notiſſima Lesbon,
Non audita tibi eſt, patrium temerâſſe cubile
Nyctimenen? avis illa quidem, ſed conſcia culpæ
Conſpectum lucemque fugit, tenebriſque pudorem
Celat, & à cunctis expellitur æthere toto:
Talia dicenti, Tibi, ait, revocamina corvus

Sint

Sint præter iſta malo, nos vanum ſpernimus omen.
Nec cæptum dimittit iter: dominoq; iacentem
Cum iuvene Æmonio vidiſſe Concordia narrat.
Laurea delapſa eſt audito crimine amantis:
Et pariter vultuſque Deo plerumque, colorq;
Excidit: utque animus tumida fervebat ab ira;
Arma aſſueta capit, flexumq; á cornibus arcum
Tendit: & illa ſuo toties cum pectore iuncta
Indevitato traiecit pectora telo.
Icta dedit gemitum, tractoque à vulnere ferr
Candida puniceo perfudit membra cruore:
Et dixit: Potui pœnas tibi, Phœbe dediſſe,
Sed peperiſſe prius: duo nunc moriemur in una,
Hactenus: & pariter vitam cum ſanguine fudit:
Corpus inane animæ frigus letale ſecutum eſt.
Pœnitet heu ſeropœnæ crudelis amantem:
Seque, quod audivit, quòd ſic exarſerit, odit.
Odit avem, per quam crimen cauſamque dolendi
Scire coactus erat: nec non areumque manumq;
Odit, cumque manu temeraria tela, ſagittas:
Collapſamq; fovet: ſeraque ope vincere fata
Nititur: & medicas exercet inaniter artes.
Quæ poſtquam fruſtra tentata, rogumq; parari
Vidit, & arſuros ſupremis ignibus artus:
Tum verò gemitus (neque enim cœleſtia tingi
Ora licet lacrymis) alto de corde petitos
Edidit, haud aliter, quam cum ſpectante iuvenca
Lactentis vituli dextra libratus ab aure
Tempora diſcuſſit claro cava malleus ictu,
Vt tamen ingratos in pectora fudit odores,
Et dedit amplexus, iniuſtaque iuſta peregit,
Non tulit in cineres labi ſua Phœbus eoſdem
Semina; ſed natum flammis utroq; parentis
Eripuit, geminiq; tulit Chironis in antrum:
Sperantemq; ſibi non falſæ premia linguæ,
Inter aves albas vetuit conſiſtere corvum.
Semifer interea diuinæ ſtirpis alumno

Lætus erat, mistoq; onere gaudebat honore.
Ecce venit rutulis humeros proiecta capillis
Filia Centauri, quam quondam Nympha Charicle,
Fluminis in rapidi ripis enixa, vocavit
Ocyreën; non hæc artes contenta paternas
Edidicisse fuit: fatorum arcana canebat.
Ergo ubi vaticinos concepit mente furores.
Incaluitq; Deo, quem clausum pectore habebat,
Aspicit infantem, totique salutifer orbi,
Cresce puer, dixit: tibi se mortalia sæpe
Corpora debebunt: animas tibi reddere ademptas
Fas erit: idque semel Dijs indignantibus ausus,
Posse dare hoc iterum flammâ prohibebere avita,
Eque Deo corpus fies exangue, Deusque
Qui modò corpus eras: & bis tua fata novabis.
Tu quoque chare pater noniam mortalis, & ævis
Omnibus ut mancas, nascendi lege creatus,
Posse mori cupies tum, cum cruciabere diræ
Sanguine serpentis per saucia membra recepto:
Teque ex æterno patientem numina mortis
Efficient, triplicesque Deæ tua fila resolvent.
Restabat fatis aliquid, suspirat ab imis
Pectoribus, lacrymæq; genis labuntur abortæ:
Atque ita præverti tunt, inquit, me fata: vetorq;
Plura loqui: vocisq; meæ præcluditur usus.
Non fuerant artes tanti, quæ numinis iram
Contraxëre mihi, mallem nescisse futura.
Iam mihi subduci facies humana videtur:
Iam cibus herba placet: jam latis currere campis
Impetus est, in aquam, cognataq; pectora vertor.
Tota tamen quare? pater est mihi nempe biformis.
Talia dicentis, pars est extrema querelæ
Inte llecta parum: confusaq; verba fuerunt.
Mox, me verba quidem, nec equæ sonus ille videtur.
Sed simulantis equam: parvoq; in tempore certos
Edidit hinnitus, & brachia movit in herbas.
Tum digiti coëunt, & equinos alligat ungues

Per

Perpetuo cornu levi sub ungula, crescit & oris
Et colli spatium: longæ pars maxima pallæ
Cauda fit: utque vagi crines per colla iacebant,
In dextras abiêre sinus: pariterq; novata est
Et vox, & facies: nomen quoque monstra dederunt.
Flebat, opemq; tuam frustra Philyrëius heros,
Delphice, poscebat: nam nec rescindere magni
Iussa Iovis poteras: nec si rescindere posses,
Tunc aderas: Elim, Messeniaq; arva colebas.
Illud erat tempus, quo te pastoria pellis
Texit: onusq; fuit baculus silvestris olivæ,
Alterius, dispar septenis fistula cannis.
Dumq; amor est curæ, dum te tua fistula mulcet,
Incustoditæ Pylios memorantur in agros
Processisse boves. Videt has Atlantide Maia
Natus: & arte sua silvis occultat abactas.
Senserat hoc furtum nemo, nisi natus in illo
Rure senex, Battum vicinia tota vocabat.
Divitis hic saltus, herbosaq; pascua Nelei,
Nobilium greges custos servabat equarum,
Hunc timuit: blandaq; manu seduxit: & illi,
Quisquis es hospes, ait, si forte armenta requiret
Hæc aliquis, vidisse nega: neu gratia facto
Nulla rependatur, nitidam cape præmia vaccam.
Et dedit: accepta, voces has reddidit hospes:
Tutus eas: lapis iste prius tua furta loquetur:
Et lapidem ostendit: simulat Iove natus abire.
Mox redit: & versa pariter cum voce figura,
Rustice, vidisti si quas hoc limite, dixit,
Ire boves, fer opem: furtoque silentia deme:
Iuncta suo parit er dabitur tibi femina tauro.
At senior, postquam est merces geminata, sub illis
Montibus, inquit, erant: & erant, sub montibus illis.
Risit Atlantiades: &, me mihi perfide prodis?
Me mihi prodis? ait, periuraq; pectora vertit
In durum silicem, qui nunc quoque dicitur Index:
Inq; nihil merito vetus est infamia saxo.

Hinc

Hinc se sustulerat paribus Caducifer alis:
Munychioſq́ volans agros, gratamq́ Mineruæ
Deſpiciebat humum, cultique arbuſta Lycei.
Illa fortè die caſtæ de more puellæ
Vertice ſuppoſito feſtas in Palladis arces
Pura coronatis portabant ſacra caniſtris.
Inde reuertentes Deus aſpicit ales, iterque
Non agit in rectum, ſed in orbem curuat eundem.
Vt volucris viſis rapidiſſima milvius extis,
Dum timet, & denſi circumſtant ſacra miniſtri,
Flectitur in gyrum, nec longius audet abire,
Spemq́ ſuam motis auidus circumuolat alis:
Sic ſuper Actæas agilis Cyllenius arces
Inclinat curſus, & eaſdem circinat auras.
Quanto ſplendidior, quàm cætera, ſidera, fulget
Lucifer, & quanto quàm Lucifer, aurea Phœbe:
Tanto virginibus præſtantior omnibus Herſe
Ibat, eratq́ decus pompæ, comitumque ſuarum.
Obſtupuit formâ Ioue natus: & æthere pendens,
Non ſecus exarſit, quàm cùm Balearica plumbum
Funda iacit: volat illud, & incandeſcit eundo:
Et, quos non habuit, ſub nubibus inuenit ignes.
Vertit iter, cœloque petit diuerſa relicto:
Nec ſe diſſimulat: tanta eſt fiducia formæ.
Quæ quanquam iuſta eſt, curâ tamen adiuuat illam:
Permulcetq́ comas: chlamydemq́ ut pendeat apte,
Collocat: vt limbus, totumq́ appareat aurum:
Vt teres in dextra quaſomnos ducit & arcet,
Virga ſit, vt terſis niteant talaria plantis.
Pars ſecreta domus ebore, & teſtudine cultos
Tres habuit thalamos: quorum tu Pandroſe dextrum,
Aglauros lævum, medium poſſederat Herſe.
Quæ tenuit læuum, venientem prima notauit
Mercurium: nomenq́ Dei ſcitarier auſa eſt,
Et cauſam aduentus: cui ſic reſpondet Atlantis
Pleioneſq́ nepos: Ego ſum, qui iuſſa per auras
Verba patris porto, pater eſt mihi Iupiter ipſe,

Nec fingam causas: tu tantùm fida sorori
Esse velis, prolisque meæ matertera dici.
Herse causa viæ est, faveas oramus amanti.
Aspicit hunc oculis ysdem, quibus abdita nuper
Viderat Aglauros flavæ secreta Minervæ:
Proque ministerio, magni sibi ponderis aurum
Postulat: interea tectis excedere cogit.
Vertit ad hanc torvi Dea bellica luminis orbes,
Et tanto penitus traxit suspiria motu,
Vt pariter pectus, positamque in pectore sorti
Ægida concuteret: subit, hanc arcana profana
Detexisse manu, tum, cùm sine matre creatam
Lemniacam stirpem contra data fœdera vidit:
Ingratamque Deo forè iam, ingratamque sorori.
Et ditem, sumpto, quod avara poposcerat auro.
Protinus Invidiæ nigro squalentia tabo
Tecta petit, domus est imis in vallibus antri
Abdita, sole carens, non ulli pervia vento:
Tristis, & ignavi plenissima frigoris, & quæ
Igne vacet semper, caligine semper abundet.
Huc ubi pervenit bello metuenda virago,
Costitit ante domum (neque enim succedere tectis
Fas habet) & postes extremâ cuspide pulsat.
Concussæ patuêre fores: videt intus edentem
Vipereas carnes, vitiorum alimenta suorum,
Invidiam: visaque oculos avertit: at illa
Surgit humo pigrè, semesarumque reliquit
Corpora serpentum, passuque incedit inerti.
Vtque Deam vidit formaque armisque decoram,
Ingemuit vultumque Deæ ad suspiria duxit.
Pallor in ore sedet, macies in corpore toto:
Nusquam recta acies: livent rubigine dentes:
Pectora felle virent: lingua est suffusa veneno:
Risus abest, nisi quem visi movere dolores:
Nec fruitur somno, vigilantibus excita curis:
Sed videt ingratos, intabescitque videndo,
Successus hominum, carpitque & carpitur unà,

Supplicium q3 suum est: quamvis tamen oderat illam.
Talibus affata est breviter Tritonia dictis:
Insice tabe tua natarum Cecropis unam:
Sic opus est: Aglauros ea est: haud plura locuta,
Fugit, & impressa tellurem reppulit hasta.
Illa Deam obliquo fugientem lumine cernens,
Murmura parva dedit, successibus atque Minervæ
Indoluit: baculum q3 capit, quem spinea tortum
Vincula cingebant: adopertaq; nubibus atris,
Quacunq; ingreditur, florentia proterit arva,
Exuritq; herbas, & summa papavera carpit:
Afflatuq; suo populos, urbesq; domosq;
Pollulit: & tandem Tritonida conspicit arcem,
Ingenijsq; opibusq;, & festâ pace virentem,
Vixq; tenet lachrymas, quia nil lachrymabile cernit.
Sed postquam thalamos intravit Cecropenatæ,
Iussa facit: pectusq; manus ferrugine tincta
Tangit, & hamatis præcordia sentibus implet:
Inspiratq; nocens virus piceamque per ossa
Dissipat, & medio spargit pulmone venenum.
Næve mali causæ spatium per latius errent,
Germanam ante oculos fortunatumq; sororis
Coniugium, pulchraque Deum sub imagine ponit.
Cunctaque magna facit: quibus irritata, dolore
Cecropis occulto mordetur, & anxia nocte,
Anxia luce gemit: lentaque miserrima tabe
Liquitur, ut glacies incerto saucia Sole:
Fœliciſque bonis aliter non uritur Herses,
Quàm cum spinosis ignis supponitur herbis,
Quæ neque dant flammas, lenique tepore tremantur.
Sæpe mori voluit, ne quicquam tale videret:
Sæpe velut crimen rigido narrare parenti.
Denique in adverso venientem limine sedit
Exclusura Deum: cui blandimenta precesq;
Verbaque iactanti mitissima, desine dixit,
Hinc ego me non sum, nisi te motura repulso.
Stemus, ait, pacto velox Cyllenius isto:

Cælataſque

Cœlestiq; fores virga patefecit: at illi
Surgere conanti partes, quascunq; sedendo
Flectimus, ignava nequeunt gravitate moveri.
Illa quidem pugnat recto se attollere trunco:
Sed genuum iunctura riget, frigusq; per ungues
Labitur, & pallent amisso sanguine venæ,
Vtq; malum latè solet immedicabile cancer
Serpere, & illæsas vitiatis addere partes:
Sic lethalis hiems paulatim in pectora venit,
Vitalesque vias, & respiramina clausit.
Nec conata loqui est, nec si conata fuisset,
Vocis habebat iter: saxum iam colla tenebat:
Oraq; duruerant: signumque exangue sedebat:
Nec lapis albus erat, sua mens infecerat illam.
Has ubi verborum pœnas, mentisque profana
Cepit Atlantiades, dictas à Pallade terras
Linquit, & ingreditur iactatis æthera pennis.
Se vocat hunc genitor, nec causam fassus amoris,
Fide minister, ait, iussorum nate meorum
Pelle moram, subitoq; celer delabere cursu:
Quæque tuam matrem tellus à parte sinistra
Suspicit (indigenæ Sidonida nomine dicunt)
Hanc pete: quodque procul montano gramine pasci
Armentum regale vides, ad littora verte.
Dixit: & impulsi iamdudum monte invenci
Littora iussa petunt, ubi magni filia regis
Ludere virginibus Tyrijs comitata solebat.
Non bene conveniunt, nec in una sede morantur
Maiestas & amor. sceptri gravitate relicta,
Ille pater rectorque Deûm, cui dextra trisulcis
Ignibus armata est, qui nutu concutit orbem,
Induitur faciem Tauri, mistusque iuvencis
Mugit, & in teneris formosus obambulat herbis:
Quippe color nivis est, quam nec fastigia dari
Calcavêre pedis, nec solvit aquaticus Auster.
Colla toris extant: armis palearia pendent.
Cornua parva quidem, sed quæ bene tendere posses

Facta manu, puraq́, magis perlucida gemma.
Nullæ in fronte minæ, nec formidabile lumen.
Pacem vultus habet: miratur Agenore nata,
Quòd tam formosas, quòd prælia nulla minetur.
Sed quamvis mitem, metuit contingere primò:
Mox adit, & flores ad candida porrigit ora.
Gaudet amans, & dum veniat sperata voluptas,
Oscula dat manibus (ah fam, vix cætera differt)
Et nunc alludit, viridiq́, exultat in herba:
Nunc latus in fulvis niveum deponit arenis:
Paulatimq́, metu dempto, nunc pectora præbet
Virgineâ palpanda manu, modo cornua sertis
Impedienda novis: ausa est quoque regia virgo,
Nescia quem premeret, tergo considere tauri:
Tum Deus à terra, siccoq́, à littore sensim
Falsa pedum primò vestigia ponit in undis:
Inde abit ulterius, mediumq́, per æquora Ponti
Fert prædam. Pavet hæc, littusq́, ablata relictum
Respicit: & dextra cornu tenet, altera dorso
Imposita est, tenues sinuantur flamine vestes.

PVB. OVIDII NASONIS METAMORPHOSEON.

LIBER III.

IAmq́, Deus, posita fallacis imagine tauri,
Se confessus erat, Dictæaq́, rura tenebat:
Cum pater ignarus natam perquirere Cadmo

Im-

Imperat, & pœnam si non invenerit, addit
Exilium, facto pius & sceleratus eodem,
Orbe pererrato (quis enim deprendere posset
Furta Jovis?) profugus, patriamq́; iramq́; parentis
Vitat Agenorides, Phœbiq́; Oracula supplex
Consulit, & quæ sit tellus habitanda requirit.
Bos tibi, Phœbus ait, solis occurret in arvis,
Nullum passa iugum, curviq́; immunis aratri:
Hac duce carpe vias: & qua requierit herba,
Mœnia fac condas: Bœotiaq́; illa vocato.
Vix benè Castalio Cadmus descenderat antro:
Incustoditam lentè videt ire juvencam,
Nullum servitij signum cervice gerentem:
Subsequitur, pressoque legit vestigia gressu,
Auctoremq; viæ Phœbum taciturnus adorat.
Iam vada Cephici, Panopesq́; evaserat arva:
Bos stetit & tollens speciosam cornibus altis
Ad cœlum frontem, mugitibus impulit auras:
Atque ita respiciens comites sua terga sequentes
Procubuit, teneraq́; latus submisit in herba.
Cadmus agit grates, peregrinæq́; oscula terræ
Figit, & ignotos montesq́; agrosq; salutat.
Sacra Iovi facturus erat: iubet ire ministros,
Et petere è vivis libandas fontibus undas.
Silva vetus stabat, nullâ violata securi:
Et specus in media virgis ac vimine densus,
Efficiens humilem lapidum compagibus arcum,
Vberibus fœcundus aquis: ubi conditus antro
Martius anguis erat, cristis præsignis & auro.
Igne micant oculi: corpus tumet omne veneno,
Tresq́; micant linguæ: triplici stant ordine dentes,
Quem postquam Tyria lucum de gente profecti
Infausto tetigere gradu, demissaq́; in undas
Vrna dedit sonitum, longo caput extulit antro
Cœruleus serpens, horrendaq́; sibila misit.
Effluxere undæ manibus, sanguisq́; reliquit
Corpus, & attonitos subitus tremor occupat artus.

Ille volubilibus squamosos nexibus orbes
Torquet, & immenso saltu sinuatur in arcus:
Ac media plus parte leves erectus in auras
Despicit omne nemus, tantoque est corpore quanto
Si totum spectes, geminas qui separat Arctos:
Nec mora: Phœnicas, sive illi tela parabant,
Sive fugam, sive ipse timor prohibebat utrunque,
Occupat, hos morsu, longis amplexibus illos,
Hos necat afflatu, funestâ hos tabe veneni.
Fecerat exiguas iam Sol altissimus umbras:
Quæ mora sit sociis, miratur Agenore natus,
Vestigatque viros: tegimen direpta Leoni
Pellis erat: telum splendenti lancea ferro,
Et iaculum: teloque animus præstantior omni.
Vt nemus intravit, letataque corpora vidit,
Victoremque supra spatiosi corporis hostem
Tristia sanguinea lambentem vulnera lingua:
Aut ultor vestræ, fidissima corpora, mortis,
Aut comes, inquit, ero, dixit: dextraque molarem
Sustulit, & magnum magno conamine misit.
Illius impulsi cum turribus ardua celsis
Mœnia mota ferent, serpens sine vulnere mansit:
Loricæque modo squamis defensus, & atræ
Duritiâ pellis, validos cutereppulit ictus.
At non duritia iaculum quoque vicit eadem,
Quod medio lentæ spinæ curvamine fixum
Constitit; & totum descendit in ilia ferrum.
Ille dolore ferox, caput in sua terga retorsit:
Vulneraque aspexit, fixumque hastile momordit.
Idque ubi vi multa partem labefecit in omnem,
Vix tergo eripuit: ferrum tamen ossibus hæsit.
Tum verò postquam solitas accessit ad iras
Causa recens, pleni tumuerunt guttura venis,
Spumaque pestiferos circumfluit albida rictus:
Terraque rasa sonat squamis: quique halitus exit
Ore niger Stygio, vitiatas inficit herbas.
Ipse modò immensum spinis facientibus orbem

Cir-

Cingitur, interdum longo trabe rectior extat:
Impete nunc vasto, ceu concitus imbribus amnis,
Fertur, & obstantes perturbat pectore silvas.
Cedit Agenorides paulum, spolioq; leonis
Sustinet incursus, instantiaq; ora retardat
Cuspide prætenta, furit ille: & inania duro
Vulnera dat ferro: figitq; in acumine dentes.
Iamq; venenifero sanguis manare palato
Cœperat, & virides aspergine tinxerat herbas:
Sed leve vulnus erat quia se retrahebat ab ictu.
Læsaq; colla dabat retro; plagamq; sedere
Cedendo arcebat, nec longius ire sinebat:
Donec Agenorides conjectum in guttura ferrum
Vsque sequens pressit, dum retro quercus eunti
Obstitit, & fixa est pariter cum robore cervix.
Pondere serpentis curvata est arbor, & imæ
Parte flagellari gemuit sua robora caudæ.
Dum spatium victor victi considerat hostis:
Vox subitò audita est: neque erat cognoscere promptum
Vnde: sed audita est: Quid Agenore nate peremptum
Serpentem spectas? & tu spectabere serpens.
Ille diu pavidus, pariter cum voce colorem
Perdiderat, gelidoque comæ terrore rigebant:
Ecce viri fautrix superas delapsa per auras
Pallas adest, motæque jubet supponere terræ
Vipereos dentes, populi incrementa futuri.
Paret: & impresso sulcum patefecit aratro:
Spargit humi jussos, mortalia semina dentes.
Inde (fide maius) glebæ cœpere moveri:
Primaq; de sulcis acies apparuit hastæ:
Tegmina mox capitum picto nutantia cono.
Mox humeri, pectusque, onerataque brachia telis
Existunt: crescitque seges clypeata virorum.
Sic, ubi tolluntur festis aulæa theatris,
Surgere signa solent, primumq; ostendere vultus:
Cætera paulatim, placidoque educta tenore
Tota patent, imoq; pedes in margine ponunt:

Territus hoste novo Cadmus capere arma parabat,
Ne cape, de populo, quem terra creaverat, unus
Exclamat, nec te civilibus insere bellis.
Atque ita terrigenis rigido de fratribus unum.
Comminus ense ferit: jaculo cadit eminus ipse,
Hic quoque qui dederat leto, non longius illo
Vivit & expirat, modò quas acceperat, auras:
Exemploq; pari furit omnis turba. Suoque
Marte cadunt subiti per mutua vulnera fratres.
Iamque brevis vitæ spatium sortita inventus
Sanguineam tepido plangebat pectore matrem;
Quinque superstitibus, quorum fuit unus Echion,
Is sua iecit humi monitu Tritonidis arma
Fraternæque fidem pacis petiitque deditque.
Hos operis comites habuit Sidonius hospes,
Cùm posuit iussam Phœbeis sortibus urbem.

Iamstabant Thebæ, poteras iam Cadme videri
Exilio fœlix: soceri tibi Marsque Venusque
Contigerant: huc adde genus de coniuge tanta,
Tot natos, natasque, & pignora chara nepotes,
Hos quoque iam iuvenes. Sed scilicet ultima semper
Expectanda dies homini est: dicique beatus
Ante obitum nemo supremaq; funera debet.

Prima nepos inter tot tibi Cadme secunda
Causa fuit luctus, alienaque cornua fronti
Addita, vosque canes satiati sanguine herili.
At benè si quæras, fortunæ crimen in illo,
Non scelus invenies: quod enim scelus error habebat?
Mons erat infectus variarum cæde ferarum.
Iamque dies medias rerum contraxerat umbras:
Et sol ex æquo meta distabat utraque
Cum iuvenes placido per devia lustra vagantes,
Participes operum compellat Hyantius ore.
Linamadent, comites, ferrumque cruore ferarum.
Fortunæque dies habuit satis: altera lucem
Quum roseis invecta rotis Aurora reducet,
Propositum repetemus opus, nunc Phœbus utraque

Distat

Diſtat idem terra: finditq́; vaporibus arva,
Siſtite opus præſens, nodoſaq́; tollite lina.
Iuſſa viri faciunt, intermittunt; laborem.
Vallis erat piceis, & acuta denſa cupreſſu,
Nomine Gargaphie, ſuccinctæ cura Dianæ:
Cuius in extremo eſt antrum memorale receſſu,
Arte laboratum nulla: ſimulaverat artem
Ingenio natura ſuo: nam pumice vivo,
Et levibus tophis nativum duxerat arcum.
Fons ſonat à dextra, tenui perlucidus unda,
Margine gramineo patulos ſuccinctus hiatus.
Hic Dea ſilvarum venatu feſſa ſolebat
Virgineos artus liquido perfundere rore.
Quo poſtquam ſubiit, Nympharum tradidit uni
Armigeræ jaculum, Pharetramq́;, arcuſq́; retentos.
Altera depoſitæ ſubiecit brachia pallæ:
Vincla duæ pedibus demunt, nam doctior illis
Iſmenis Crocale ſparſos per colla capillos
Colligit in nodum, quamvis erat ipſa ſolutis,
Excipiunt laticem Nipheq́; Hyaleq́; Rhaniſq́;,
Et Pſecas, & Phyale, funduntque capacibus urnis.
Dumq́; ibi perluitur ſolita Titania lympha,
Ecce nepos Cadmi, dilata parte laborum,
Per nemus ignotum non certis paſſibus errans,
Pervenit in lucum: ſic illum fata ferebant.
Qui ſimul intravit rorantia fontibus antra:
Sicut erant nudæ, viſo ſua pectora Nymphæ
Percuſſere viro: ſubitiſq́; ululatibus omne
Implevere nemus: circumfuſaque Dianam
Corporibus texere ſuis; tamen altior illis
Ipſa Dea eſt, collo q́; tenus ſupereminet omnes.
Qui color infectis adverſi Solis ab ictu
Nubibus eſſe ſolet, aut purpureæ Auroræ,
Is fuit in vultu viſæ ſine veſte Dianæ.
Quæ quanquam Comitum turba eſt ſtipata ſuarum,
In latus obliquum tamen aſtitit: oraq́; retro
Flexit: & ut vellet promptas habuiſſe ſagittas,

Quas habuit, sic hausit aquas, vultumque virilem
Perfudit: spargensque comas ultricibus undis,
Addidit hæc cladis prænuncia verba futuræ:
Nunc tibi me posito visam velamine narres,
Si poteris narrare, licet: nec plura minata,
Dat sparso capiti vivacis cornua cervi:
Dat spatium collo, summasque cacuminat aures:
Cum pedibusque manus, cum longis brachia mutat
Cruribus, & velat maculoso vellere corpus.
Additus & pavor est, fugit Autonoëius heros:
Et se tam celerem cursu miratur in ipso.
Ut verò vultus, & cornua vidit in unda,
Me miserum dicturus erat: vox nulla secuta est.
Ingemuit: vox illa fuit: lachrimæque per ora
Non sua fluxerunt: mens tantum pristina mansit.
Quid faciat? repetátne domum, & regalia tecta?
An latcat silvis? timor hoc, pudor impedit illud.
Dum dubitat, videre canes: primusque Melampus.
Ichnobatesque sagax latratu signa dedere,
Gnosius Ichnobates, Spartana gente Melampus,
Inde ruunt alij, rapidâ velociùs aurâ
Pamphagus & Dorceus & Oribasius, Arcades omnes,
Nebrophonosque valens, & trux cum Lælape Theron,
Et pedibus Pterelas & naribus utilis Agre,
Hylæusque ferox nuper percussus ab apro,
Deque lupo concepta Nape, pecudesque secuta
Pœmenis, & natis comitata Harpyia duobus,
Et substricta gerens Sicyonius ilia Lagen,
Et Dromas, & Canathe, Stictèque, & Tygris & Alce,
Et niveis Leucon, & villis Asbolus atris,
Prævalidusque Lacon, & cursu fortis Aëllo,
Et Thous, & Cyprio velox cum fratre Lycisca,
Et nigram medio frontem distinctus ab albo
Harpalus, & Melaneus, hirsutaque corpore Lachne,
Et patre Dicteo sed matre Laconide nati
Labros & Agriados, & acutæ vocis Hylactor.
Quosque referre mora est, ea turba cupidine prædæ,

Per

Per rupes, scopulosque, adituque carentia saxa,
Quaque est difficilis, quaque est via nulla, sequuntur.
Ille fugit, per quæ fuerat loca sæpe secutus,
Heu famulos fugit ille suos, clamare libebat;
Actæon ego sum, dominum cognoscite vestrum:
Verba animo desunt, resonat latratibus æther.
Prima Melanchetes in tergo vulnera fecit,
Proxima Theridamas: Oresitrophus hæsit in armo.
Tardius exierant, sed per compendia montis
Præcipitata via est. dominum retinentibus illis
Cætera turba coit, confertque in corpore dentes.
Iam loca vulneribus desunt, gemit ille, sonumque
Et si non hominis, quem non tamen edere posset
Cervus, habet, mœstisque replet iuga nota querelis:
Et genibus pronis supplex, similisq; roganti,
Circumfert tacitos, tanquam sua brachia vultus.
At comites rapidum solitis hortatibus agmen
Ignari instigant, oculisque Actæona quærunt:
Et velut absentem certatim Actæona quærunt:
(Ad nomen caput ille refert) & abesse queruntur.
Nec capere oblatæ segnem spectacula prædæ.
Vellet abesse quidem, sed adest, velletque videre,
Non etiam sentire canum fera facta suorum,
Vndiq; circumstant, mersisque in corpore rostris
Dilacerant falsi dominum sub imagine cervi:
Nec, nisi finitâ per plurima vulnera vitâ,
Ira pharetratæ fertur satiata Dianæ.
Rumor in ambiguo est: alys violentior æquo
Visa Dea est; alij laudant, dignamq; severa
Virginitate vocant: pars invenit utraque causas.
Sola Iovis coniux non tam culpêtne probêtne
Eloquitur, quàm clade domus ab Agenore ductæ
Gaudet, & à Tyria collectum pellice transfert
In generis socios odium, subit ecce priori
Causa recens: gravidamq; dolet de semine magni
Esse Iovis Semelen: tum linguam ac iurgia solvit:
Profeci quid enim toties per iurgia? dixit:

Per ipsa

Ipſa petenda mihi eſt : ipſam ſi maxima Iuno
Rite vocor, perdam : ſi me gemmantia dextra
Sceptra tenere decet : ſi ſum regina, Ioviſque
Et ſoror, & coniux, certè ſoror, ac puto furto eſt
Contenta, & thalami brevis eſt iniuria noſtri,
Concipit : id deerat : manifeſtaq; crimina pleno
Fert utero : & mater, quod vix mihi contigit uni,
De Iove vult fieri, tanta eſt fiducia formæ.
Fallat eam, faxo : nec ſim Saturnia, ſi non
Ab Ioue merſa ſuo Stygias penetrabit ad vndas.
Surgit ab his ſolio : fulvaque recondita nube
Limen adit Semeles : nec nubes antè removit,
Quàm ſimulavit anum, poſuitq; ad tempora canos,
Sulcavitque cutem rugis, & curva trementi
Membra tulit greſſu, vocem quoque fecit anilem :
Ipſaq; erat Beroë Semeles Epidauria nutrix.
Ergo ubi captato ſermone, diuq; loquendo
Ad nomen venêre Iouis, ſuſpirat : & opto
Iupiter ut ſit, ait : metuo tamen omnia, multi
Nomine divorum thalamos inière pudicos.
Nec tamen eſſe Iovem ſatis eſt : det pignus amoris,
Si modò verus is eſt : quantuſq; & qualis ab alta
Iunone accipitur : tantus taliſq; rogatos
Det tibi complexus, ſuaq; ante inſignia ſumat,
Talibus ignaram Juno Cadmeida dictis
Formarat. Rogat illa Iovem ſine nomine munus.
Cui Deus, Elige, ait, nullam patiêre repulſam.
Quoque magis credas, Stygij quoque conſcia ſunto
Numina torrentis : timor & Deus ille Deorum eſt.
Læta malo, nimiumq; potens, perituraq; amantis,
Obſequio Semele, qualem Saturnia, dixit,
Te ſolet amplecti, Veneris cum fœdus initis,
Da mihi te talem, voluit Deus ora loquentis
Opprimere : exierat jam vox properata ſub auras.
Ingemuit : neque enim non hæc optâſſe, neque ille
Nos juraſſe poteſt, ergo mœſtiſſimus altum
Æthera conſcendit, vultuq; ſequentia traxit

Nu-

Nubila, queis nimbos, immistaq; fulgura ventis
Addidit, & tonitrus, & inevitabile fulmen.
Quæ tamen usq; potest, vires sibi demere tentat,
Nec quo centimanum dejecerat igne Typhoëa,
Nunc armatur eo: nimium feritatis in illo est.
Est aliud levius fulmen: cui dextra Cyclopum
Sævitiæ flammæque minus, minus addidit iræ:
Tela secunda vocant superi: capit illa: domumq;
Intrat Agenoream; corpus mortale tumultus
Non tulit æthereos, donisque jugalibus arsit.
Imperfectus adhuc infans genitricis ab alvo
Eripitur, patrioque tener (si credere dignum est)
Insuitur femori, maternaque tempora complet:
Furtim illum primis Ino matertera cunis
Educat: inde datum Nymphæ Nyseides antris
Occuluêre suis, lactisque alimenta dedêre.
Dumque ea per terras fatali lege geruntur,
Tutaque bis geniti sunt incunabula Bacchi:
Fortè Iovem memorant diffusum nectare curas
Sepositisse graves, vacuaque agitasse remissos
Cum Iunone jocos: & majus vestra profectò est,
Quam quæ contingit maribus, dixisse, voluptas.
Illa negat: placuit, quæ sit sententia docti
Quærere Tiresiæ. Venus huic erat utraque nota.
Nam duo magnorum viridi coeuntia silvâ
Corpora serpentum baculi violaverat ictu:
Deque viro factus (mirabile) fœmina. septem
Egerat autumnos: octavo rursus eosdem
Vidit: & "est vestræ si tanta potentia plagæ,
Dixit, ut auctoris sortem in contraria mutet,
Nunc quoque vos feriam, percussis anguibus iisdem
Forma prior redit: genitivaq; venit imago.
Arbiter hic igitur sumptus de lite jocosa,
Dicta Iovis firmat: gravius Saturnia justo,
Nec pro materia fertur doluisse: suiq;
Judicis æterna damnavit lumina nocte.
At pater omnipotens (neque enim licet irrita cuiquã

Nu-

Facta

Facta Dei fecisse Deo) pro lumine adempto
Scire futura dedit, pœnamque levavit honore.
Ille per Aonias fama celeberrimus urbes
Irreprehensa dabat populo responsa petenti:
Prima fidem, vocisque vatæ tentamina sumpsit
Cærula Liriope, quam quondam flumine curvo
Implicuit, clausæque suis Cephisus in undis
Vim tulit: enixa est utero pulcherrima pleno
Infantem Nymphe, iam tunc qui posset amari,
Narcissumque vocat: de quo consultus, an esset
Tempora maturæ visurus longa senectæ,
Fatidicus vates, si se non noverit, inquit.
Vna diu visa est vox auguris: exitus illam,
Resq; probat, letiq; genus, novitasq; furoris.
Nam quater ad quinos unum Cephisius annos
Addiderat, poteratq; puer, iuvenisq; videri:
Multi illum iuvenes, multæ petiêre puellæ.
Sed fuit in tenera tam dura superbia forma:
Nulli illum iuvenes, nullæ tetigêre puellæ.
Aspicit hunc trepidos agitantem in retia cervos,
Vocalis Nymphe, qui nec reticere loquenti,
Nec prior ipse loqui didicit, resonabilis Echo,
Corpus adhuc Echo, non vox erat; & tamen usum
Garrula non alium, quàm nunc habet, oris habebat,
Reddere de multis ut verba novissima posset.
Fecerat hoc Iuno, quia, cum deprendere posset,
Sub Iove sæpe suo Nymphas in monte jacentes,
Illa Deam longo prudens sermone tenebat
Dum fugerent Nymphæ: postquam hæc Saturnia sensit
Hujus, ait, linguæ, quam sum deluſa potestas
Parva tibi dabitur, vocisq; brevissimus usus:
Reque minus firmat, tamen hæc in fine loquendi
Ingeminat voces, auditaque verba reportat.
Ergo ubi Narcissum per devia rura vagantem
Vidit, & incaluit, sequitur vestigia furtim,
Quoque magis sequitur, flamma propiore calescit:
Non aliter, quàm cum summis circumlita tædis

Ad-

Admetas rapiunt vivacia sulfura flammas.
O quoties voluit blandis accedere dictis,
Et molles adhibere preces? matura repugnat,
Nec sinit incipiat: sed quod sinit, illa parata est,
Expectare sonos, ad quos sua verba remittat,
Fortè puer comitum seductus ab agmine fido,
Dixerat; hic quis adest? Et adest, responderat Echo.
Hic stupet: utque aciem partes dimisit in omnes,
Voce, veni, magna clamat: vocat illa vocantem.
Respicit, & rursus nullo veniente. Quid, inquit,
Me fugis? & totidem, quot dixit verba, recepit.
Perstat, & alterna deceptus imagine vocis,
Huc coëamus, ait: nullique libentius unquam
Responsura sono, coëamus rettulit Echo:
Et verbis favet ipsa suis, egressaque silva
Ibat, ut iniceret sperato brachia collo.
Ille fugit: fugiensque manus complexibus aufert.
Antè, ait, emoriar quàm sit tibi copia nostri.
Rettulit illa nihil, nisi, Sit tibi copia, nostri.
Spreta latet silvis, pudibundaque frondibus ora
Protegit, & solus ex illo vivit in antris.
Sed tamen hæret amor, crescitque dolore repulsæ:
Et tenuant vigiles corpus miserabile curæ:
Adducitque cutem macies, & in aëra succus
Corporis omnis abit: vox tantùm atque ossa supersunt,
Vox manet: ossa ferunt lapidis traxisse figuram.
Inde latet silvis, nulloque in monte videtur,
Omnibus auditur: sonus est qui vivit in illa.
Sic hanc, sic alias undis aut montibus ortas
Luserat hic Nymphas, sic cœtus ante viriles.
Inde manus aliquis despectus ad æthera tollens,
Sic amet ipse licet, sic non potiatur amato,
Dixerat: assensit precibus Rhamnusia iustis.
Fons erat illimis, nitidis argenteus undis,
Quem neque pastores, neque pastæ monte capellæ
Contigerant, aliudve pecus: quem nulla volucris,
Nec fera turbârat, nec lapsus ab arbore ramus.

Gramen

Gramen erat circà, quod proximus humor alebat,
Silvaque Sole locum passura tepescere nullo.
Hic puer, & studio venandi lassus, & æstu,
Procubuit, faciemque loci, fontemque sequutus.
Dumque sitim sedare cupit, sitis altera crevit.
Dumque bibit, visæ correptus imagine formæ, (est:
Spem sine corpore amat: corpus putat esse, quod umbra
Ac stupet ipse sibi, vultuque immotus eodem
Hæret; ut è Pario formatum marmore signum.
Spectat humi positus geminum sua lumina sidus,
Et dignos Baccho digitos, & Apollinis crines,
Impubesque genas, & eburnea colla, decusque
Oris, & in niveo mistum candore ruborem.
Cunctaque miratur, quibus est mirabilis ipse.
Secupit imprudens: & qui probat, ipse probatur:
Dumque petit, petitur: pariterque accendit, & ardet.
Irrita fallaci, quoties dedit oscula fonti!
In medijs quoties visum captantia collum
Brachia mersit aquis, nec se deprendit in illis.
Quid videat, nescit: sed, quod videt, uritur illo:
Atque oculos idem, qui decipit, incitat error.
Credule, quid frustra simulacbra fugacia captas?
Quod petis, est nusquam, quòd amas, avertere, perdes.
Ista repercussæ, quam cernis imaginis umbra est.
Nil habet ista sui: tecum venit, manetque,
Tecum discedet, si tu discedere possis.
Non illum ceveris, non illum cura quietis
Abstrahere inde potest, sed opaca fusus in herba
Spectat inexpleto mendacem lumine formam:
Perque oculos perit ipse suos: paulumque levatus
Ad circumstantes tendens sua brachia silvas,
Ecquis, Jo silvæ, crudelius, inquit, amavit?
(Scitis enim, & multis latebra opportuna fuistis)
Ecquem, cum vestræ tot agantur sæcula vitæ,
Qui sic tabuerit, longo meministis in ævo?
Et placet, & video: sed quod videoque placetque
Non tamen invenio, tantus tenet error amantem,

Quoque

Quoque magis doleam, non nos mare separat ingens,
Nec via, nec montes, nec clausis mœnia portis:
Exiguâ prohibemur aquâ: cupitipse teneri:
Nam quoties liquidis porreximus oscula lymphis,
Hic toties ad me resupino nititur ore.
Posse putes tangi: minimum est, quod amantibus obstat.
Quisquis es, huc exi, quid me puer unice fallis?
Quove petitus abis: certè nec forma, nec ætas
Est mea, quam fugias: & amarunt me quoque Nymphæ.
Spem mihi nescio quam vultu promittis amico,
Cumq; ego porrexi tibi brachia, porrigis ultro:
Cum ris, arrides; lachrymas quoque sæpe notavi
Me lachrymante tuas, nutu quoque signa remittis:
Et quantum motu formosi suspicor oris,
Verba refers aures non pervenientia nostras.
Ille ego sum: sensi, nec me mea fallit imago.
Vror amore mei: flammas moveoque, feroque.
Quid faciam? roger, anne rogem? quid deinde rogabo?
Quod cupio mecum est, inopem me copia fecit.
O utinam à nostro secedere corpore possem:
Votum in amante novũ est: vellẽ, quod amamus abesset.
Iamque dolor vires adimit, nec tempora vitæ
Longa meæ superant, primoque extinguor in ævo,
Nec mihi mors gravis est posituro morte dolores:
Hic, qui diligitur, vellem diuturnior esset,
Nunc duo concordes anima moriemur in una.
Dixit, & ad faciem rediit malè sanus eandem:
Et lachrymis turbavit aquas, obscuraque moto
Reddita forma lacu est: quam cum vidisset abire.
Quò refugis? remane, nec me crudelis amantem
Desere, clamavit: liceat, quod tangere non est,
Aspicere, & misero præbere alimenta furori.
Dumque dolet, summo vestem deduxit ab ore,
Nudaque marmoreis percussit pectora palmis:
Pectora traxerunt tenuem percussa ruborem:
Non aliter, quàm poma solent, quæ candida parte,
Parte rubent: aut ut varijs solet uva racemis

Ducere

Ducere purpureum nondum matura colorem.
Quæ simul aspexit liquefactâ rursus in undâ,
Non tulit ulterius: sed ut intabescere flavæ
Igne levi ceræ, matutinæque pruinæ
Sole tepente solent: sic attenuatus amore
Liquitur, & tecto paulatim carpitur igni.
Et neque iam color est misto candore rubori,
Nec vigor, & vires, & quæ modo visa placebant,
Nec corpus remanet, quondam quod amaverat Echo:
Quæ tamen ut vidit, quamvis irata memorque
Indoluit: quotiesque puer miserabilis, eheu,
Dixerat, hæc resonis iterabat vocibus, eheu,
Cumque suos manibus percusserat ille lacertos
Hæc quoque reddebat sonitum plangoris eundem.
Vltima vox solitam fuit hæc spectantis in undam,
Heu frustra dilecte puer! totidemque remisit
Verba locus: dictoque vale, vale inquit, & Echo.
Ille caput viridi fessum submisit in herba:
Lumina mors clausit domini mirantia formam.
Tum quoque se, postquam est inferna sede receptus,
In Stygia spectabat aqua, planxere sorores
Naiades, & sectos fratri imposuêre capillos.
Planxerunt Dryades: plangentibus assonat Echo.
Iamque rogum, quassasque faces, feretrumque parabant:
Nusquam corpus erat, croceum pro corpore florem,
Inveniunt, foliis medium cingentibus albis.

Cognita res vati meritum per Achaidas urbes
Contulerat famam, nomenque erat auguris ingens.
Spernit Echionides tamen hunc ex omnibus unus
Contemptor superum Pentheus, præsagaque vidit
Verba senis: tenebrasque & cladem lucis ademptæ
Obiicit. Ille movens albentia tempora canis,
Quàm fœlix esses, situ quoque luminis huius
Orbus, ait, fieres, nec Bacchica sacra videres?
Namque dies aderit, quam non procul augurer esse,
Qua novus huc veniet proles Semeleia Liber:
Quem nisi templorum fueris dignatus honore,

Mille lacer ſpargére locis, & ſanguine ſilvas
Fœdabis, matremque tuam matrisque ſorores.
Eveniet: neque enim dignabere numen honore:
Meq; ſub his tenebris nimium vidiſſe querêris.
Talia dicentem perturbat Echione natus.
Dicta fides ſequitur: reſponſaq; vatis aguntur.
Liber adeſt: feſtiſque fremunt ululatibus agri.
Turbaruit, miſtæq; viris matres q;, nuruſq;,
Et vulgus proceres q; ignota ad ſacra feruntur.
Quis furor Anguigenæ proles Mavortia veſtras
Attollit mentes? Pentheus ait: æráne tantum
Æra repulſa valent, & adunco tibia cornu?
Et magicæ fraudes? ut, quos non bellicus enſis,
Non tuba terruerit, non ſtrictis agmina telis,
Fœmineæ voces, & mota inſania vino,
Obſcœnique greges, & inania tympana vincant?
Veſne ſenes mirer? qui longa per æquora vecti
A Tyro, hâc profugos poſuiſtis ſede penates,
Nunc ſinitis ſine Marte capi? vóſne, acrior ætas,
O iuvenes, propriorque meæ? quos arma tenere,
Non thyrſos, galeaque tegi, non fronde decebat.
Eſte precor memores, qua ſitis ſtirpe creati:
Illiuſque animos, qui multos perdidit unus,
Sumite ſerpentis; pro fontibus ille lacuque
Interijt: at vos pro fama vincite veſtra.
Ille dedit leto fortes: vos vincite molles:
Et patrium retinete decus, ſi fata vetabunt
Stare diu Thebas: utinam tormenta, virique
Mœnia diruerent: ferrumq; igniſq; ſonaret.
Eſſemus miſeri ſine crimine, ſorſque querenda,
Non celanda foret, lachrymæque pudore carerent:
At nunc à puero Thebæ capientur inermi:
Quem neque bella iuvant, nec tela, nec uſus equorum:
Sed madidi myrrha crines; molleſque corona,
Purpuraque & pictis intextum veſtibus aurum.
Quem quidem ego actutum (modo vos abſiſtite) cogam
Aſſumptumque patrem, commentaque ſacra fateri.

An satis Acryſio eſt animi contemnere vanum
Numen, & Argolicas venienti claudere portas?
Penthea terrebat cum totis advena Thebis?
Ite citi (famulis hoc imperat) ite, ducemq;
Attrahite huc vinctum; iuſſis mora ſegnis abeſto.
Hunc Avus, hunc Athamas, hunc cætera turba ſuorum
Corripiunt, dictis fruſtraq; inhibere laborant:
Acrior admonitu eſt, irritaturq; retenta,
Et creſcit rabies: moderaminaque ipſa uocebant.
Sic ego torrentem, qua nil obſtabat eunti,
Leinius & modico ſtrepitu decurrere vidi:
At, quascunque trabes, obſtructaque ſaxa iacebant,
Spumeus, & fervens, & ab obice ſævior ibat.
Ecce cruenta tiredeunt: & Bacchus ubi eſſet,
Quærenti domino, Bacchum vidiſſe negârunt.
Hunc, dixêre, tamen comitem, famulumque ſacrorum,
Cepimus & tradunt manibus poſt terga ligatis,
Sacra Dei quondam Tyrrhena gente ſequentum.
Aſpicit hunc Pentheus oculis quos ira tremendos
Feterat & quanquam pœnæ vix tempora differt,
O periture tuaque aliis documenta datu e
Morte, ait, de tuum nomen, nomenque parentum,
Et patriam, moriſq; novi cur ſacra frequentes.
Ille metu vacuus, nomen mihi, dixit Acœtes:
Patria Mæonia eſt: humili de plebe parentes.
Non mihi, quæ duri colerent, pater, arva iuvenci.
Ianigeroſve greges, non vlla armenta reliquit.
Pauper & ipſe fuit: linoque ſolebat & hamis
Decipere, & calamo ſalientes ducere piſces.
Ars illi ſua cenſus erat, cum traderet artem,
Accipe, quas habeo, ſtudii ſucceſſor, & hæres,
Dixit, opes: moriensq; mihi nihil ille reliquit
Præter aquas: unum hoc poſſum appellare paternum.
Mox ego, ne ſcopulis hærerem ſemper in iisdem,
Addidici regimen dextrâ mode rante carinæ
Flectere, & Oleniæ ſidus pluviale capellæ,
Taygetenq;, Hyadaſq; oculis Arctonq; notavi,

Ventos

Ventorumq́ domos, & portus puppibus aptos.
Fortè petens Delum, Chiæ telluris ad oras
Applicor & dextris adducor littora remis,
Doque leves saltus, undæque immittor arenæ.
Nox ubi consumpta est, aurora rubescere primò
Cœperat: exurgo, latices que inferre recentes
Admoneo, monstroque viam, quæ ducit ad undas.
Ipse quid aura mihi tumulo promittat ab alto,
Prospicio, comites que voco, repetoque carinam.
Adsumus en, inquit sociorum primus Opheltes:
Vtque putat, prædam deserto nactus in agro,
Virginea puerum ducit per littora forma.
Ille mero somnoque gravis titubare videtur.
Vix que sequi, spectto cultum, faciemque gradumque:
Nil ibi, quod credi posset mortale, videbam.
Et sensi: & divi socijs, quod numen in isto
Corpore sit dubito: sed corpore numen in isto est.
Quisquis es, ô faveas, nostris que laboribus adsis:
His quoque des veniam, pro nobis mitte precari,
Dyctis ait, quæ non alius conscendere summas
Ocyor antennas, prensoque rudente relabi.
Hoc Libys, hoc flavus, proræ tutela, Melanthus,
Hoc probat Alcimedon, &, qui requiemque modumque
Voce dabat remis, animorum hortator Epopeus;
Hoc omnes alij, prædæ tam cæca cupido est,
Non tamen hanc sacro violari pondere pinum
Perpetiar, dixi, pars hic mihi maxima iuris.
Inque aditu obsisto: furit audacissimus omni
De numero Lycabas, qui Tusca pulsus ab urbe,
Exilium, dira pœnam proscede, luebat.
Is mihi, dum resto, iuvenili guttura pugno
Rupit: & excussum misisset in æquora, si non
Hæsissem, quamvis amens, in funere retentus.
Impia turba probat factum. Tum denique Bacchus
(Bacchus enim fuerat) veluti clamore solutus
Sit sopor, atque mero redeant in pectora sensus.
Quid facitis? quis clamor? ait: qua, dicite nautæ,

Huc ope perveni? quò me deferre paratis?
Pone metum Proreus, & quos contingere portus
Edevelis, dixit: terra sistêre petita.
Naxon, ait Liber, cursus advertite vestros:
Illa mihi domus est, vobis erit hospita tellus.
Per mare fallaces, perque omnia numina iurant,
Sic fore, meque iubent pictæ dare vela carinæ.
Dextera naxos erat: dextra mihi lintea danti,
Quid facis, ô demens? quis te furor, inquit Opheltes?
Pro se quisque timet: lævam pete, maxima nutu
Pars mihi significat, pars, quid velit aure susurrat.
Obstupui: capiatque alius moderamina, dixi:
Meque ministerio sceleriquè artisque removi.
Increpor à cunctis, totumque immurmurat agmen.
E quibus Ethalion: Te scilicet omnis in uno
Nostra salus posita est, ait: & subitipse, meumque
Explet opus, Naxoque petit diversa relictâ.
Tum deus eludens, tanquam modò denique fraudem
Senserit, è puppi pontum prospectat adunca,
Et flenti similis: Non hæc mihi littora, nautæ,
Promisistis, ait: non hæc mihi terra rogata est.
Quo merui pœnam facto? quæ gloria vestra est,
Si puerum iuvenes, si multi fallitis unum?
Iamdudum flebam, Lachrymas manus impia nostras
Ridet: & impellit properantibus æquora remis.
Per tibi nunc ipsum (neque enim præsentior illo
Est Deus) adiuro, tam me tibi vera referre,
Quàm veri maiora fide, stetit æquore puppis
Haud aliter, quàm si siccum navale teneret.
Illi admirantes remorum in verbere perstant:
Vela que deducunt, geminaque ope currere tentant:
Impediunt hederæ remos, nexuque recurvo
Serpunt, & gravidis distinguunt vela corymbis.
Ipse racemiferis frontem circundatus uvis
Pampineis agitat velatam frondibus hastam.
Quèm circa tigres, simulachraque inania lyncum,
Pictarumque iacent fera corpora pantherarum.

Exiliêre viri : (sive hoc insania fecit,
Sive timor) primusque Medon nigrescere pennis,
Corpore depresso, & spinæ curvamine flecti
Incipit. huic Lycabas, in quæ miracula, dixit,
Verteris ? & lati rictus, & panda loquenti
Naris erat, squamamq; cutis durata trahebat.
At Libys obstantes dum vult obvertere remos,
In spatium resilire manus breve vidit, & illas
Iam non esse manus, iam pinnas posse vocari.
Alter ad intortos cupiens dare brachia funes,
Brachia non habuit, truncoque repandus in undas
Corpore desiluit, falcata novissima cauda est,
Qualia dimidiæ sinuantur cornua Lunæ.
Vndique dant saltus, multaque aspergine rorant,
Emerguntque iterum, redeuntque sub æquora rursus,
Inque chori ludunt speciem, lascivaque iactant
Corpora, & acceptum patulis mare naribus efflant.
De modò viginti (tot enim ratis illa ferebat)
Restabam solus : pavidus, gelidusque trementi
Corpore, vixque animum firmat Deus, excute, dicens,
Corde metum, Chiamque tene. delatus in illam
Accessi sacris, Bacchеiaque sacra frequento.
Præbuimus longis, Pentheus, ambagibus aures,
Inquit, ut ira morâ vires absumere posset.
Præcipitem famuli rapite hunc, cruciataque duris
Corpora tormentis Stygiæ demitte morti.
Protinus abstractus solidis Tyrrhenus Acætes
Clauditur in tectis: &, dum crudelia iussæ
Instrumenta necis, ferrumque ignesque parantur :
Sponte sua patuisse fores lapsasque lacertis
Sponte sua, fama est, nullo solvente catenas :
Perstat Echionides, neciam iubet ire, sed ipse
Vadit, ubi festus facienda ad sacra Citheron
Cantibus, & clara bacchantum voce sonabat :
Vt fremit acer equus, cum bellicus ære canoro
Signa dedit tubicen, pugnæque assumit amorem :
Pentheasic ictus longis ululatibus æther

Movit, & audito clamore recanduit ira.
Monte ferè medio est cingentibus ultima silvis
Purus & arboribus spectabilis undique campus.
Hic oculis illum cernentem sacra profanis,
Prima videt: prima est insano concita cursu,
Prima suum misso violavit Penthea thyrso
Mater: & ô geminæ, clamavit adeste sorores:
Ille aper, in nostris errat qui maximus agris,
Ille mihi feriendus aper. Ruit omnis in unum
Turba furens: cunctæ coëunt, trepidæque sequuntur
Iam trepidum, iam verba minus violenta loquentem,
Iam se damnantem, iam se peccâsse fatentem.
Saucius ille tamen fert opem matertera, dixit,
Autonoë: moveant animos Actæonis umbræ.
Ista quis Actæon nescit, dextramq; precantis
Abstulit: Inoo lacerata est altera raptu.
Ille etiam, matri cum brachia tendere vellet,
Non habet infœlix, quæ matri brachia tendat:
Trunca sed ostendens deflectis vulnera membris,
Aspice mater, ait: visis ululavit Agave:
Collaque iactavit: crinemque per aëra movit:
Avulsumq; caput digitis complexa cruentis,
Clamat Io, comites opus hoc victoria nostra est.
Non ullius frondes Autumni frigore tactas,
Iamq; male hærentes, alta rapit arbore ventus:
Quàm sunt membra viri manibus direptanefandis.
Talibus exemplis monitæ nova sacra frequentant.
Thuraq; dant, sanctasq; colunt Ismenides aras.

PVB

PVB. OVIDII NASONIS METAMORPHOSEON.

LIBER IIII.

AT non Alcithoë Mineias Orgia censet
Accipienda dei: sed adhuc temeraria Bacchum
Progeniem negat esse Iovis: sociasq; sorores
Impietatis habet, festum celebrare sacerdos,
Immunesq; operum famulas dominasq; suorum,
Pectora pelle tegi, crinales solvere vittas,
Serta comis, manibus frondentes sumere Thyrsos
Iusserat: & sævam læsi sore numinis iram,
Vaticinatus erat, parent matresq; nurusq;
Telas, & calathos, infectaq; pensa reponunt:
Thuraq; dant; Bacchumq; vocant Bromium, Lyæumq;
Ignigeramq;, satumq; iterum, solumq; bimatrem.
Additur his Nyseusque, indotatusque Thyoneus,
Et cum Lenæo genialis consitor uvæ,
Nyctileusque Eleusque, parens, & Iacchus & Evan:
Et quæ præterea per Graias plurima gentes
Nomina Liber habet. Tibi enim inconsupta iuventa est:
Tu puer æternus, tu formosissimus alto
Conspiceris cœlo: tibi, cum sine cornibus astas,
Virgineum caput est. Oriens tibi victus adusque
Decolor extremo quà cingitur India Gange,
Penthea, tu venerande, bipennifernmque Lycurgum
Sacrilegos mactas, Tyrrhenaque mittis in æquor
Corpora: tu biiugum pictis insigne frænis

Colla premis tyncum: Bacchæ, Satyriq; sequuntur:
Quiq; senex ferula titubantes ebrius artus
Sustinet, & pando non fortiter hæret asello:
Quacunque ingrederis, clamor iuvenilis, & unà
Fœmineæ voces, impulsaq; tympana palmis,
Concavaq; æra sonant, longoq; fragmine buxus.
Placatus, mitisq;, rogant Iſmenides, adsis:
Iussaq; sacra colunt. Solæ Mineïdes intus
Intempestivâ turbantes festa Minervâ,
Aut ducunt lanas, aut stamina pollice versant,
Aut hærent telæ famulasq; laboribus urgent:
E quibus una levi deducens pollice filum
Dum cessant alias, commentaq; sacra frequentant,
Nos quoque quas Pallas melior dea detinet, inquit,
Vtile opus manuum vario sermone levemus:
Perque vices aliquid, quod tempora longa videri
Non sinat, in medium vacuas referamus ad aures.
Dicta probant primamque iubent narrare sorores.
Illa quid è multis referat, (nam plurima nôrat)
Cogitat: & dubia est, de te Babylonia narret
Derce, quam versâ squamis velantibus artus
Stagna Palæstini credunt coluisse figurâ:
An magis ut sumptis illinis filia pennis,
Extremos altis in turribus egerit annos:
Nam sanat cantu, nimiumque potentibus herbis,
Verterit in tacitos iuvenilia corpora pisces
Donec idem passa est; en quæ poma alba ferebat,
Vt nunc nigra ferat contactu sanguinis arbor,
Hæc placet, hæc quoniam vulgaris fabula non est.
Talibus orsa modis, lanâ sua fila sequente.
Pyramus & Thisbe iuvenum pulcherrimus alter.
Altera, quas Orien, habuit, prælata puellis,
Contiguas habuere domos: ubi dicitur altam
Coctilibus muris cinxisse Semiramis urbem.
Notitiam, primosque gradus vicinia fecit:
Tempore crevit amor: tædæ quoque iure coissent:
Sed vetuere patres: quod non potuêre vetare.

Ex

Ex æquo captis ardebant mentibus ambo.
Conscius omnis abest: nutu signisque loquuntur.
Quoque magis tegitur, tanto magis æstuat ignis.
Fissus erat tenui rimâ, quam duxerat olim
Cum fieret, paries domui communis utrique.
Id vitium nulli per sæcula longa notatum
(Quid non sentit amor?) primi vidistis amantes,
Et vocis fecistis iter, tutæque per illud
Murmure blanditiæ minimo transire solebant.
Sæpe ubi constiterant hinc Thisbe, Pyramus illinc,
Inque vices fuerat captatus anhelitus oris:
Invide, dicebant, paries, quid amantibus obstas?
Quantum erat, ut sineres toto nos corpore iungi?
Aut, hoc si nimium est, vel ad oscula danda pateres?
Nec sumus ingrati: tibi nos debere fatemur,
Quòd datus est verbis ad amicas transitus aures.
Talia diversa nequicquam sede locuti,
Sub noctem dixere vale: partique dedere
Oscula quisque suæ non pervenientia contrà.
Postera nocturnos aurora removerat ignes,
Solque pruinosas radiis siccaverat herbas:
Ad solitum coiere locum, tum murmure parvo
Multa prius questi, statuunt, ut nocte silenti
Fallere custodes, foribusque excedere tentant:
Cumque domo exierint, urbis quoque tecta relinquant.
Néve sit errandum lato spatiantibus arvo:
Conveniant ad busta Nini, lateantque sub umbra
Arboris. Arbor ibi niveis uberrima pomis
Ardua morus erat, gelido contermina fonti.
Pacta placent: & lux tardè discedere visa
Præcipitatur aquis, & aquis nox exit ab ijsdem.
Callida per tenebras versato cardine Thisbe
Egreditur, fallitque suos, adapertaque vultum
Pervenit ad tumulum, dictaque sub arbore sedit.
Audacem faciebat amor. Venit ecce recenti
Cæde leæna boum spumantes oblita rictus,
Depositura sitim vicini fontis in unda.

Ex

Quam

Quam procul ad Lunæ radios Babylonia Thisbe
Vidit, & obscurum timido pede fugit in antrum,
Dumque fugit, tergo velamina lapsa reliquit.
Vt lea sæva sitim multâ compescuit undâ,
Dum redit in silvas, inventos forte sine ipsa
Ore cruentato tenues laniavit amictus.
Seriùs egressus, vestigia vidit in alto
Pulvere certa feræ, totoque expalluit ore
Pyramus: ut vero vestem quoque sanguine tinctam
Repperit, una duos, inquit, nox perdet amantes:
E quibus illa fuit longâ dignissima vita.
Nostra nocens anima est, ego te miseranda peremi:
In loca plena metus qui iussi nocte venires,
Nec prior huc veni, nostrum divellite corpus,
Et scelerata fero consumite viscera morsu,
O quicunque sub hac habitatis rupe leones.
Sed timidi est optare necem: velamina Thisbes
Tollit, & ad pactæ secessit, arboris umbram
Vtque dedit notæ lachrymas dedit oscula vesti.
Accipe nunc, inquit, nostri quoque sanguinis haustus:
Quoque erat accinctus, demisit in ilia ferrum.
Nec mora; ferventi moriens è vulnere traxit:
Et iacuit resupinus humo, cruor emicat alte;
Non aliter, quàm cum vitiato fistula plumbo
Scinditur, & tenui stridente foramine, longas
Eiaculatur aquas, atque ictibus aëra rumpit.
Arboreis fœtus aspergine cædis in atram
Vertuntur faciem, madefactaque sanguine radix
Purpureo tingit pendentia mora colore.
Ecce metu nondum posito, ne fallat amantem,
Illa redit: iuvenemque oculis animoque requirit,
Quantaque vitârit narrare pericula gestit.
Vtque locum, & visam cognoscit in arbore formam,
(Sic facit incertam pomi color) hæret an hæc sit.
Dum dubitat, tremebunda videt pulsare cruentum
Membra solum, retroque pedem tulit: oraque buxo
Pallidiora gerens, exhorruit æquoris instar.

Quod

Quod fremit, exiguâ cum summum stringitur aurâ,
Sed postquam remorata suos cognovit amores,
Percutit indignos claro plangore lacertos:
Et laniata comas, amplexaq; corpus amantis,
Vulnera supplevit lachrymis, fletumq; cruori
Miscuit: & gelidis in vultibus oscula figens,
Pyrame clamavit, quis te mihi casus ademit:
Pyrame responde: tua te charissima Thisbe
Nominat: exaudi, vultusq; attollo iacentes.
Ad nomen Thisbes oculos in morte gravatos
Pyramus erexit, visaq; recondidit illa:
Quæ postquam vestemq; suam commovit, & ensem,
Vidit ebur vacuum: tua te manus, inquit, amorq;
Perdidit infœlix: est & mihi fortis in unum
Hæc manus: est & amor: dabit hic in vulnera vires.
Persequar extinctum: letiq; miserrima dicar
Causa comesq; tui: quique à me morte revelli
Heu! solâ poteras, poteris nec morte revelli.
His tamen amborum verbis estote rogati
O multum miseriq; mei, illiusq; parentes,
Vt quos certus amor, quos hora novissima iunxit,
Componi tumulo non invideatis eodem.
At tu quæ ramis arbor miserabile corpus
Nunc tegis unius, mox es tectura duorum,
Signa tene cædis: pullosq; & luctibus aptos
Semper habe fœtus, gemini monumenta cruoris.
Dixit, & aptato pectus mucrone sub imum
Incubuit ferro, quod adhuc à cæde tepebat.
Vota tamen tetigêre Deos, tetigêre parentes.
Nam color in pomo est, ubi permaturuit, ater:
Quodque rogis superest, una requiescit in urna.
Destierat, mediumque fuit breve tempus, & ossa est
Dicere Leucothoë: vocem tenuêre sorores.
Hunc quoque sidereâ qui temperat omnia luce,
Cepit amor Solem, Solis referamus amores.
Primus adulterium Veneris cum Marte putatur
Hic vidisse Deus: videt hic Deus omnia primus.

Indoluit

Indoluit facto: Iunonigeneque marito
Furta tori, furtique locum monstravit, at illi
Et mens, & quod opus fabrilis dextra tenebat.
Excidit extemplo graciles ex ære catenas
Retiaque, & laqueos, quæ lumina fallere possent,
Elimat: non illud opus tenuissima vincant
Stamina, nec summo quæpendet aranea tigno.
Vtque leves tactus, momentaque parva sequantur,
Efficit, & lecto circundata collocat apte.
Vt venere torum coniux & adulter in unum:
Arte viri, vinclisque novâ ratione paratis,
In mediis ambo deprensi amplexibus hærent.
Lemnius extemplo valvas patefecit eburnas,
Admisitque deos. illi iacuere ligati
Turpiter: atque aliquis de Diis non tristibus, optat
Sis fieri turpis. Superi risere: diuque
Hæc fuit in toto notissima fabula cœlo.
Exigit indicij memorem Cytherea pœnam:
Inque vices illum, tectos qui læsit amores,
Lædit amore pari. quid nunc Hyperione nate,
Forma, colorque tibi, radiataque lumina prosunt?
Nempe tuis omnes qui terras ignibus uris,
Vreris igne novo: quique omnia cernere debes,
Leucothoën spectas, & virgine figis in unâ,
Quos mundo debes oculos, modo surgis Eoo
Temperiùs cœlo, modo seriùs incidis undis:
Spectandique morâ brumales porrigis horas.
Deficis interdum; vitiumque in lumina mentis
Transit, & obscuras mortalia pectora terres.
Nec, tibi quòd Lunæ terris proprioris imago,
Obstiterit, palles: facit hunc amor ipse colorem.
Diligis hanc unam: nec te Clymeneque, Rhodosque,
Nec tenet Æeæ genitrix pulcherrima Circes,
Quæque tuos Clytie, quamvis despecta, petebat
Concubitus: ipsoque illo grave vulnus habebat
Tempore Leucothoë multarum oblivia fecit:
Gentis odoriferæ quam formosissima partu

Edidit

Edidit Eurinome, sed postquam filia crevit:
Quàm mater cunctas, tam matrem filia vicit.
Rexit Achæmenias urbes pater Orchamus, isque
Septimus à prisco numeratur origine Belo.
Axe sub Hesperio sunt pascua Solis equorum:
Ambrosiam pro gramine habent, ea fessa diurnis
Membra ministeriis nutrit, reparatque labori.
Dumque ibi quadrupedes cœlestia pabula carpunt,
Noxque vicem peragit, thalamos deus intrat amatos,
Versus in Eurynomes faciem genitricis, & inter
Bis sex Leucothoen famulas ad lumina cernit
Lævia versato ducentem stamina fuso.
Ergo ubi, ceu mater, charæ dedit oscula natæ,
Res ait, arcana est: famulæ discedite, néve
Eripite arbitrium matri, secreta loquendi.
Paruerant: thalamoque deus sine teste relictus,
Ille ego sum, dixit, qui longum metior annum,
Omnia qui video, per quem videt omnia tellus,
Mundi oculis: mihi crede, places, pavet illa: metuque
Et colus, & fusus digitis cecidêre remissis:
Ipse timor decuit, nec longiùs ille moratus,
In veram redyt speciem, solitumque nitorem.
At virgo, quamvis inopino territa visu,
Victa nitore dei, posità vim passa querelâ est.
Invidit Clytie: (neque enim moderatus in illam
Solis amor fuerat) stimulataque pellicis ira
Vulgat adulterium, diffamatum q parenti
Indicat. Ille ferox immansuetusque precantem,
Tendentemque manus ad lumina solis, & ille
Vim tulit invitæ, dicentem, defodit alta
Crudus humo: tumulumque super gravis addit arenæ.
Dissipat hunc radys Hyperione natus, iterque
Dat tibi, quo possis defossos promere vultus.
Nec tu iam poteras enectum pondere terræ
Tollere Nympha caput: corpusque ex angue iacebas.
Nil illo fertur volucrum moderator equorum
Post Phaëtonteos vidisse dolentius ignes.

Ille

Ille quidem gelidos radiorum viribus artus,
Si queat, in vivum tentat revocare calorem:
Sed quoniam tantis fatum conatibus obstat,
Nectare adorato sparsit corpusq; locumq;,
Multaq; præquestus, tanges tamen æthera, dixit.
Protinus imbutum cœlesti nectare corpus
Delicuit terramq; suo madefecit odore:
Virgaq; per glebas sensim radicibus actis
Thurea surrexit: tumulumq; cacumine rupit.
At Clytien, quamvis amor excusare dolorem,
Indiciumq; dolor poterat, non amplius auctor
Lucis adit, Veneriq; modum sibi fecit in illa.
Tabuit ex illo dementer amoribus usa,
Nympharum impatiens: & sub Iove nocte dieq;
Sedit humo nuda, nudis incompta capillis:
Per q; novem luces expers undæq; cibiq;:
Rore mero, lachrymisq; suis ieiunia pavit.
Nec se movit humo: tantum spectabat euntis
Ora Dei, vultusq; suos flectebat ad illum.
Membra ferunt hæsisse solo: partemq; coloris
Luridus exangues pallor convertit in herbas:
Est in parte rubor, violæq; simillimus ora
Flos tegit. illa suum, quamvis radice tenetur,
Vertitur ad Solem, mutata q; servat amorem.
Dixerat: & factum mirabile ceperat aures,
Pars fieri potuisse negant: pars omnia veros
Posse deos memorant: sed non est Bacchus in illis.
Poscitur Alcithoë postquam siluere sorores;
Quæ radio stantis percurrens flamina telæ.
Vulgatos taceo, dixit, pastoris amores
Daphnidis Idæi, quem Nymphæ pellicis ira
Contulit in saxum, tantus dolor urit amantes.
Nec loquar: ut quondam naturæ iure novato
Ambiguus fuerit modò vir, modò fœmina Scython.
Te quoque nunc Adamas, quondam fidissime parvo
Celme Iovi, largoq; satos; Curetas ab imbri,
Et Crocon in parvos versum cum Smilace flores,

Prætereo

Præterea : dulcique animos novitate tenebo.
Vnde sit infamis, quare malè fortibus undis
Salmacis enervet, tactosq; remolliat artus,
Discite : causa latet : vis est notissima fontis,
Mercurio puerum diva Cythereide natum
Naiades Idæis enutrivêre sub antris :
Cuius erat facies, in qua materque paterque,
Cognosci possent : nomen quoque traxit ab illis.
Is tria cum primùm fecit quinquennia, montes
Deseruit patrios : Idaque altrice relicta,
Ignotis errare locis, ignota videre
Flumina gaudebat, studio minuente labores.
Ille etiam Lycias urbes, Lyciæque propinquos
Caras adit, videt hic stagnum lucentis ad imum
Vsque solum lymphæ, non illic canna palustris,
Nec steriles ulvæ, nec acuta cuspide iunci :
Perspicuus liquor est : stagni tamen ultima viva
Cespite cinguntur, semperq; virentibus herbis,
Nympha colit, sed nec venatibus apta, nec arcus
Flectere quæ soleat, nec quæ contendere cursu :
Solaque Naiadum celeri non nota Dianæ.
Sæpe suas illi, fama est dixisse sorores,
Salmaci, vel iaculum, vel pictas sume pharetras,
Et tua cum duris venatibus otia misce.
Nec iaculum sumit, nec pictas illa pharetras.
Nec sua cum duris venatibus otia miscet,
Sed modò fonte suo formosus perluit artus,
Sæpe Citoriaco deducit pectine crines,
Et, quid se deceat, speculatas consulit undas,
Nunc perlucenti circumdata corpus amictu,
Mollibus aut foliis aut mollibus incubat herbis.
Sæpe legit flores : & tunc quoque forte legebat,
Cum puerum vidit, visumq; optavit habere.
Nec tamen ante adiit, etsi properabat adire,
Quàm se composuit, quàm circumspexit amictus,
Si finxit vultum, & meruit formosa videri.
Tum sic orsa loqui : Puer ô dignissime credi

Esse deus; seu tu deus es, potes esse Cupido:
Sive es mortalis: qui te genuêre beati,
Et mater fœlix, & fortunata profectò
Si qua tibi soror est, & quæ dedit ubera nutrix:
Sed longe cunctis longeque beatior illa est,
Si qua tibi sponsa est, si qua dignabere teda.
Nunc tibi, sive aliqua est, mea sit furtiva voluptas:
Seu nulla est, ego sim, thalamumque incamus eundem.
Nais ab his tacuit: pueri rubor ora notavit:
Nescit quid sit amor: sed & erubuisse decebat.
Hic colora prica pendentibus arbore malis,
Aut chori tincto est, aut sub candore rubenti
Cum frustra resonant æra auxiliaria, Lunæ.
Poscenti Nymphæ sine fine sororia saltem
Oscula, iamq; manus ad eburnea colla ferenti,
Desinis: aut fugio, tecumque ait, ista relinquo.
Salmacis extimuit: locaque hæc tibi libera trado:
Hospes ait: simulatque gradu discedere verso.
Tum quoque respiciens fruticumque recondita silva
Delituit: flexumque genu submisit. At ille
Ut puer & vacuus, & inobservatus in herbis,
Huc it, & hinc illuc, & in alludentibus undis
Summa pedum, taloque tenus vestigia tingit.
Nec mora: temporie blandarum captus aquarum,
Mollia detenero velamina corpore ponit.
Tum verò obstupuit, nudæque cupidine formæ
Salmacis exarsit: flagrant quoque lumina Nymphæ,
Non aliter, quàm cum puro nitidissimus orbe
Opposita speculi reseritur imagine Phœbus.
Vixque moram patitur: vix iam sua gaudia differt:
Iam cupit amplecti: iam se malè continet amens.
Ille cavis velox applauso corpore palmis,
Desilit ad latices: alternaque brachia iactans
In liquidis transluet aquis: ut eburnea si quis
Signa tegat claro, vel candida lilia, vitro.
Vicimus: & meus es, exclamat Nais & omni
Veste procul iacta, mediis immittitur undis:

Pugnantemq́, tenet, luctantiaq́ ocula carpit:
Subiectasq́ manus, invitaque pectora tangit:
Et nunc hac iuveni, nunc circumfunditur illac,
Denique nitentem contrà elabique volantem
Implicat, ne serpens, quem regia sustinet ales,
Sublimemque rapit, pendens caput illa, pedesque
Alligat, & cauda spatientes implicat alas.
Vtque solent hederæ longos intexere truncos:
Vtve sub aquoribus deprensum polypus hostem
Continet, ex omni demissis parte flagellis:
Perstat Atlantiades: sperataque gaudia Nymphæ
Denegat. Illa premit, dimissaque corpore toto
Sicut inhærebat, pugnes licet improbe, dixit,
Non tamen effugies, ita dii iubeatis: & istum
Nulla dies à me, nec me diducat ab isto.
Vota suos habuere Deos, nam mista duorum
Corpora iunguntur: faciesque inducitur illis
Vna, velut si quis conducat cortice ramos,
Crescendo iungi, pariterque adolescere cernat;
Sic ubi complexu coierunt membra tenaci,
Nec duo sunt, nec forma duplex: nec fœmina dici,
Nec puer ut possit: neutrumque & utrumque videtur.
Ergo ubi se liquidas, quò vir descenderat, undas,
Semimarem fecisse videt, molitaque in illis
Membra, manus tendens, sed iam non voce virili,
Hermaphroditus ait, nato date munera vestro,
Et pater & genitrix, amborum nomen habenti.
Quisquis in hos fontes vir venerit exeat inde
Semivir, & tactis subito mollescat in undis.
Motus uterque parens, nati rata verba bisormis
Fecit, & incerto fontem medicamine tinxit.

Finis erat dictis: & adhuc Mincia proles
Vrget opus: spernitque Deum: festumque profanat:
Tympana cum subito non apparentia raucis
Obstrepuere sonis, & adunco tibia cornu,
Tinnulaque æra sonant: & olent myrrhæque crocique,
Resque fide maior, cœpere virescere telæ:

Inque hederæ faciem pendens frondescere vestis:
Pars abit in vites: & quæ modo fila fuerunt
Palmite mutantur: de stamine pampinus exit:
Purpura fulgorem pictis accommodat uvis.
Iamque dies exactus erat, tempusq; subibat,
Quod tunc tenebras, nec posses dicere lucem,
Sed cum luce tamen dubiæ confinia noctis:
Tecta repente quati, pingueſq; ardere videntur
Lampades, & rutilis collucent ignibus ædes,
Falsaq; sævarum simulacra ululare ferarum.
Fumida iamdudum latitant per tecta sorores,
Diversæque locis, ignes ac lumina vitant.
Dum mq; petunt tenebras, parvos membrana per artus
Porrigitur, tenuesq; includunt brachia pennæ.
Nec, qua perdiderint veterem ratione figuram
Scire sinunt tenebræ. Non illas pluma levavit:
Sustinuêre tamen se perlucentibus alis.
Conataq; loqui, minimum pro corpore vocem
Emittunt: peragunt q; leves stridore querelas:
Tectaq; non silvas celebrant: lucemque perosæ
Nocte volant, seroque tenent à vespere nomen.
Tum verò totis Bacchi memorabile Thebis
Numen erat: magnasque novi matertera vires
Narrat ubique dei: de totque sororibus expers
Una doloris erat; nisi quem fecere sorores.
Aspicit hanc natis thalamoque Athamantis habentem
Sublimes animos, & alumni nomine Iuno,
Non tulit, & secum: Potuit de pellice natus
Vertere Mæonios, pelagoque immergere nautas,
Et laceranda suæ nati dare viscera matri:
Et triplices operire novis Minoida alis:
Nil poterit Iuno, nisi in ultos flere dolores?
Idque mihi satis est? hæc una potentia nostra est?
Ipse docet, quid agam: fas est & ab hoste doceri:
Quidque furor valeat, Pentheia cæde, satisq;
Ac super ostendit: cur non stimuletur? eatque
Per cognata suis exempla sororibus Ino?

Est

Est via declivis funestâ nubila taxo:
Ducit ad infernas per multa silentia sedes:
Styx nebulas exhalat iners: umbræque recentes
Discendunt illac, simulachraq; functa sepulchris:
Pallor, hyemsque tenent latè loca senta: vovique,
Qua sit iter, manes Stygiam quod ducat ad urbem
Ignorant: ubi sit nigri fera regia Ditis.
Mille capax aditus, & apertas undique portas,
Vrbs habet: atque fretum de tota flumine terræ,
Sic omnes animas locus accipit ille, nec ulli
Exiguum populo est, turbamve accedere sentit.
Errant exangues sine corpore & ossibus umbræ:
Parsq; fori celebrant: pars imi tecta tyranni:
pars aliquas artes atuniquæ imitamina vitæ
Exercent: aliam partem sua pœna coercet.
Sustinet ire illuc, cœlesti sede relicta,
(Tantum odijs, iræq; dabat) Saturnia Iuno,
Quò simul intravit, sacroq; à corpore pressum
Introiit limen: tria Cerberus extulit ora,
Et tres latratus simul edidit, illa sorores
Nocte vocat genitas, grave & implacabile numen,
Carceris ante fores clausas adamante sedebant:
Deq; suis atros pectebant crinibus angues.
Quam simul agnôrunt inter caliginis umbras,
Surrexere Deæ: sedes scelerata vocatur.
Viscera præbebat Tityus laniauda, novemq;
Jugeribus distractus erat. tibi, Tantale, nullæ
Deprenduntur aquæ: quæque imminet, effugit arbor.
Aut petis, aut urges rutiturum, Sisiphe, saxum.
Volvitur Ixion: & se sequiturq; fugitq;,
Molirique suis letum patruelibus ausa,
Assiduè repetunt, quas perdunt Belides undas.
Quos omnes facie postquam Saturnia torva
Vidit, & antè omnes Ixiona, rursus ab illo
Sisyphon aspiciens, cur hic è fratribus, inquit,
Perpetuas patitur pœnas? Athamanta superbum
Regia diversi habet, qui me cum coniuge semper

Sprevit? & exponit cauſas, odiique viaque,
Quidque velit: quod vellet, erat, ne regia Cadmi
Staret, & in facinus traherent Athamantaſ furores.
Imperium, promiſſa, preces confundit in unum:
Sollicitatque Deas, ſic hæc Iunone locuta,
Tiſiphone canos, ut erat turbata, capillos
Movit: & extantes deiecit ab ore colubros,
Atque ita, non longis opus eſt ambagibus, inquit:
Facta puta, quæcunque iubes: inamabile regnum
Deſere: teque refer cœli me lucis ad auras.
Læta redit Iuno: quam cœlum intrare parantem
Roratis luſtravit aquis Thaumantias Iris.
Nec mora: Tiſiphone madefactum ſanguine ſumis
Importunaſacem, ſtudioque cruore rubentem
Induitur pallam, tortoque incingitur angue:
Egreditur que domo, luctus comitatur euntem:
Et pavor, & terror, trepidoque inſania vultu.
Limine conſiterat: poſtes tremuiſſe ferunt ur
Æoly, pallorque ſores infecit acernas:
Solque locum fugit, monſtris exterrita coniux:
Territus eſt Athamas: tectoque exire parabant.
Obſtitit infœlix, aditumque obſedit Erinnys:
Nexaque vipereis diſtendens brachia nodis
Caſariem excuſſit: motu ſonuêre colubræ:
Parſque incent humeris: pars circum pectora lapſæ
Sibila dant, ſaniemque vomunt, linguiſque coruſcant:
Inde duos mediis abrumpit crinibus angues,
Peſtiferaque manu raptos immiſit. At illi
Inoſque ſinus, Athamanteoſque pererrant,
Inſpirantque graves animos, nec vulnera membris
Vlla ferunt: mens eſt, quæ diros ſentiat ictus.
Attulerat ſecum liquidi quoque monſtra veneni,
Oris Cerberei ſpumas, & virus Echidnæ,
Erroreſque vagos, cæcæque oblivia mentis,
Et ſcelus, & lachrymas, rabiemque & cædis amorem:
Omnia trita ſimul: quæ ſanguine miſta recenti
Coxerat ære cavo viridi verſata cicuta.

Dumque pavent illi: vertit furiale venenum
Pectus in amborum, præcordiaque intima movit.
Tum face iactata per eundem sæpius orbem,
Consequitur motos velociter ignibus ignes.
Sic victrix iussique potens, ad inania magni
Regna redit Ditis: sumptumque recingitur anguem.
Protinus Æolides me diafuribundus in aula
Clamat, io comites, his retia tendite silvis
Hîc modo eum gemina visa est mihi prole leæna:
Vtque feræ, sequitur vestigia coniugis amens,
Deque sinu matris ridentem, & parua Learchum
Brachia tendentem rapit, & bis terque per auras
More rotat funde, rigidoque infantia saxo
Discutit ora ferox tum denique concita mater,
Seu dolor hoc fecit, seu sparsi causa veneni,
Exululat, sparsisq; fugit malè sana capillis:
Téque ferens parvum nudis, Melicerta, latertis,
Evohe Bacche sonat. Bacchi sub nomine Iunò
Risit: &, hos usus præstat tibi, dixit, alumnus.
Imminet æquoribus scopulus: pars ima cavatur
Fluctibus, & tectas defendit ab imbribus undas:
Summa vigent, frontemq; in apertum porrigit æquor;
Occupat hunc (vires insania fecerat) Ino:
Seq; super pontum, nullo tardata timore,
Mittit onusq; suum: percussa recanduit unda.
At Venus immeritæ neptis miserata labores,
Sic patruo blandita suo est: ô numen aquarum,
Proxima cui cœlo cessit, Neptune, potestas:
Magna quidem posco: sed tu miserere meorum,
Iactari quos cernis in Ionio immenso:
Et dy sad de tuis: aliqua & mihi gratia ponto est:
Si tamen in medio quondam concreta profundo
Spuma fui, Graiumq; manet mihi nomen ab illa.
Annuit oranti Neptunus: & abstulit illis
Quod mortale fuit: maiestatemq; verendam
Imposuit: nomenq; simul, faciemq; novavit.
Leucotheaq; dum tum matre Palæmona dixit.

Sidoniæ comites, quantum valuêre, secutæ
Signa pedum, primo videre novissima saxo:
Nec dubium de morte ratæ, Cadmeida palmis
Deplanxêre deum, scissis cum vestecapillis.
Vique parum iustæ, nimiumq; in pellice sævæ
Invidiam fecêre deæ, convicia Iuno
Non tulit, & faciam vosipsas maxima, dixit,
Savitiæ monumenta meæ res dicta secuta est,
Nam quæ præcipuè fuerat pia, persequar, inquit,
In freta reginam: saltumq; datura, moveri
Haud usquam potuit, scopulóq; affixa cohæsit,
Altera, dum solito tentat plangore ferire
Pectora, tentatos sentit riguisse lacertos.
Illa, manus ut forte tetenderat in maris undas,
Saxea facta, manus in easdem porrigit undas,
Huius, ut arreptum laniabat vertice crinem,
Duratos subitò digitos in crine videres
Quo quæque in gestu deprensa est, hæsit in illo.
Pars volucres factæ: quæ nunc quoque gurgite in illo
Æquora distringunt summis Cadmeides alis.
Nescit Agenorides, natam parvumq; nepotem
Æquoris esse Deos, luctu sericq; malorum
Victus, & ostentis, quæ plurima viderat, exit
Conditor urbe sua, tanquam sortuna locorum
Non sua se premeret: longisq; erroribus actus
Contigit Illyricos profugâ cum coniuge fines.
Jamque malis annisque graues dum prima retractant,
Fata domus, relegunt q; suos sermone labores:
Num sacer ille mea traiectus cuspide serpens,
Cadmus ait, fuerat, tum, cum Sidone profectus
Vipereos sparsi per humum novasti mina dentes?
Quem si cura deûm tam certa vindicat ira:
Ipse, precor, serpens in longam tenditur alvum,
Dixit, & ut serpens, in longam porrigat alvum,
Duratæq; cuti squamas increscere sentit:
Nigraq; cæruleis variari corpore guttis:
In pectusq; cadit pronus: commissaque in unum

Paula-

Paulatim tereti tenuantur acumine crura,
Brachia iam restant: quæ restant brachia tendit:
Et lachrymis per adhuc humana fluentibus ora,
Accede ô coniux, accede miserrima, dixit:
Dum q̃ aliquid superest de me, me tange, manum q̃
Accipe dum manus est, dum non totum occupat anguis.
Ille quidem vult plura loqui: sed lingua repentè
In partes est fissa duas: nec verba loquenti
Sufficiunt, quotieſque aliquos parat edere questus,
Sibilat: hanc illi vocem natura reliquit.
Nuda manu scriens exclamat pectora coniux,
Cadme mane: teq̃ infœlix his exue monstris,
Cadme quid hoc? ubi pes? ubi sunt humerique manusq̃,
Et color, & facies? &, dum loquor, omnia? cur non
Me quoque cœlestes in eundem vertitis anguem?
Dixerat, ille suæ lambebat coniugis ora,
Inq̃ sinus charos, veluti cognoscere t, ibat:
Et dabat amplexus: assuetaq̃ colla petebat.
Quisquis adest (aderant comites) terretur. at illis
Lubrica perlucent cristati colla draconis:
Et subitò duo sunt: iunctoq̃ volumine serpunt:
Donec in oppositi nemoris subiêre latebras.
Nunc quoque nec fugiunt hominem, nec vulnere lædunt:
Quidq̃ prius fuerint, placidi meminêre dracones.
Sed tamen ambobus versæ solatia formæ
Magna nepos dederat. quem debellata colebat
India: quem positis celebrabat Achaïa templis.
Solus Abantiades ab origine cretus eadem
Acrisius superest, qui mœnibus arceat urbis
Argolicæ, contraq̃ deum ferat arma, genusq̃
Non putat esse deum (neque enim Iovis esse putabat)
Perſea: quem pluvio Danaë conceperat auro.
Mox tamen Acrisium (tanta est præsentia veri)
Tam violasse deum, quàm non agnosse nepotem
Pœnitet. impositus iam cœlo est alter, & alter,
Viperei referens spolium memorabile monstri,
Aëra carpebat tenerum stridentibus alis,

Cumque super Libicas victor penderet arenas,
Gorgonei capitis guttæ cecidere cruentæ:
Quas humus acceptas varios animauit in angues,
Vnde frequens illa est, infestaque terra colubris.
Inde per immensum ventis discordibus actus,
Nunc huc, nunc illuc, exemplo nubis aquosæ
Fertur: & ex alto seductas æthere longè
Despectat terras, totumque supervolat orbem.
Ter gelidas Arctos, ter Canoribrachia vidit:
Sæpe sub occasus, sæpe est ablatus in ortus.
Iamque cadente die, veritus se credere nocti,
Constitit Hesperio regnis Atlantis in orbe:
Exiguamque petit requiem: dum Lucifer ignes
Evocet Auroræ, cursusque Aurora diurnos.
Hic hominum cunctis ingenti corpora præstans
Iapetionides Atlas fuit, ultima tellus
Rege sub hoc; & pontus erat, qui Solis anhelis
Æquora subdit equis, & fessos excipit axes.
Mille greges illi totidemque armenta per herbas
Errabant: & humum vicinia nulla premebat.
Arboreæ frondes auro radiante nitentes,
Ex auro ramos, ex auro poma ferebant.
Hospes, ait Perseus illi, seu gloria tangit
Te generis magni, generis mihi Iupiter author:
Sive es mirator rerum, mirabere nostras.
Hospitium, requiemque, peto memor ille vetustæ
Sortis erat: dederat Themis hanc Pernassia sortem.
Tempus Atla veniet, tua quo spoliabitur auro
Arbor, & hunc prædæ titulum Ioue natus habebit.
Id metuens, solidis pomaria clauserat Atlas
Montibus, & vasto dederat servanda draconi,
Arcebatque suis externos finibus omnes.
Hæc quoque vade procul, ne longè gloria rerum,
Quas mentiris, ait, longè tibi Iupiter absit.
Vimque minis addit: manibusque expellere tentat
Cunctantem, & placidis miscentem sartia dictis.
Viribus inferior (quis enim par esset Atlantis

Viri-

Viribus?) at quoniam parvi tibi gratia nostra est,
Accipe munus, ait: lævaque à parte Medusæ
Ipse retrovertit squallentia protulit ora.
Quantus erat mons factus Atlas! nam barba comæque
In silvas abeunt: juga sunt humerique manusque.
Quod caput antè fuit, summo est in monte cacumen:
Ossa lapis fiunt: tum partes alius in omnes
Cernit in immensum (sic dij statuistis) & omne
Cum tot sideribus cœlum requievit in illo:
Clauserat Hippotades, æterno carcere ventos
Admonitorque operum cœlo clarissimus alto
Lucifer ortus erat: pennis ligat ille resumptis
Parte ab utraque pedes: teloque accingitur unco:
Et liquidum motis talaribus æra findit.
Gentibus innumeris circumque infraque relictis,
Æthiopum populos, Cephæaque conspicit arva.
Illic immeritam maternæ pendere linguæ
Andromeden pœnas iniustus iusserat Ammon.
Quam simul ad duras religatam brachia cautes
Vidit Abantiades; nisi quòd levis aura capillos
Moverat, & tepido manabant lumina fletu,
Marmor cum ratus esset opus, trahit insitus ignes,
Et stupet eximiæ correptus imagine formæ,
Pœne suas quatere est oblitus in æthere pennas.
Vt stetit, o dixit, non istis digna catenis,
Sed quibus inter se cupidi iunguntur amantes,
Pande requirenti nomen, terræque tuumque,
Et cur vincla geras, primo silet illa: nec audet
Appellare virum virgo, manibusque modestos
Celasset vultus, si non religata fuisset.
Lumina, quod potuit, lachrymis implevit abortis.
Sæpius instanti sua ne delicta fateri
Nolle videretur: nomen terræque suumque.
Quantaque maternæ fuerit fiducia formæ,
Indicat: & nondum memoratis omnibus, unda
Insonuit, venienque immenso bellua ponto
Imminet, & latum sub pectore possidet æquor.

Conclama-

Conclamat virgo: genitor lugubris, & unà
Mater adest, ambo miseri, sed iustius illa:
Nec secum auxilium, sed dignos tempore fletus,
Plangoremq; ferunt, vinctoq; in corpore adhærent.
Tum sic hospes ait: Lachrymarum longa manere
Tempora vos poterunt: ad opem brevis hora ferendam
Hanc ego si peterem Perseus Iove natus, & illa:
Quam clausam implevit fœcundo Iupiter auro,
Gorgonis angui comæ Persius superator, & alis
Æthereas ausus iactatis ire per auras,
Præferrer cunctis certè gener. addere tantis
Dotibus & meritum (faveant modo numina) tento,
Vi mea sit, servata meâ virtute paciscor.
Accipiunt legem (quis enim dubitaret?) & orant,
Promittuntq; super regnum dotale parentes.
Ecce, velut navis præfixo concita rostro
Sulcat aquas, iuvenum sudantibus acta lacertis:
Sic fera dimotis impulsu pectoris undis,
Tantum aberat iaculis, quantum Balcarica torto
Funda potest plumbo medii transmittere cœli:
Cum subitò iuvenis pedibus tellure repulsa
Arduus in nubes abiit, & in æquore summo
Umbra viri visa est: visam fera sævit in umbram.
Vtque Iovis præpes, vacuo cum vidit in arvo
Præbentem Phœbo liventia terga draconem,
Occupat adversum: neu sæva retorqueat ora,
Squamigeris avidos figit cervicibus ungues:
Sic celeri misso præceps per inane volatu
Terga feræ pressit, dextroq; frementis in armo
Inabides ferrum curvo tenus abdidit hamo.
Vulnere læsa gravi, modò se sublimis in auras
Attollit, modò subdit aquis: modò more ferocis
Versat apri quem turba canum circumsona terret
Ille avidos morsus velocibus effugit alis.
Quæque patent, nunc terga cavis super obsita conchis,
Nunc laterum costas, nunc quá tenuissima cauda
Desinit in piscem, falcato vulnerat ense.

Bellua

Bellua puniceo mistos cum sanguine fluctus
Ore vomit, maduëre graves aspergine pennæ.
Nec bibulis ultrà Perseus talaribus ausus
Credere, conspexit scopulum: qui vertice summo
Stantibus extat aquis, operitur ab æquore moto.
Nixus eo, rupisque tenens iuga prima sinistra,
Ter quater exegit repetita per ilia ferrum.
Littora cum plausu, clamor, superasque Deorum
Implevêre domos; gaudent, generumq; salutant:
Auxiliumque domus servatoremq; fatentur
Cassiope, Cepheusque pater: resoluta catenis
Incedit virgo, pretiumq; & causa laboris.
Ipse manus hausta victrices abluit unda:
Anguiferumq; caput dura ne lædat arena,
Mollit humum folys, nataſq; sub æquore virgas
Sternit, & imponit Phorcynidos ora Medusæ.
Virga recens, bibuloque etiam nunc viva medulla
Vim capuit monstri, tactuq; induruit huius:
Percepitq; novum ramis & fronde rigorem.
At Pelagi Nymphæ factum mirabile tentant
Pluribus in virgis, & idem contingere gaudent:
Seminaq; ex illis iterant iactata per undas.
Nunc quoque coraliis eadem natura remansit;
Duritiem tacto capiant ut ab aëre, quodque
Vimen in æquore erat, fiat super æquora saxum.
Diis tribus ille focos totidem de cespite ponit:
Lævum Mercurio, dextrum tibi bellica virgo:
Ara Iovis media est: mactatur vacca Minervæ:
Alipedi vitulus: taurus tibi summe Deorum.
Protinus Andromeden, & tanti præmia facti
Indotatarapit. tedas Hymenæus amorq;
Præcipiunt: largis fatiantur odoribus ignes:
Sertaq; dependent tectis: & ubiq; lyræq;
Tibiaque, & cantus, animi fælicia læti
Argumenta sonant: reseratis aurea valvis
Atria tota patent: pulchroq; instructa paratu,
Cepheni proceres ineunt convivia regis,

Postquam

Postquam epulis functi generosi munere Bacchi
Diffudêre animos, cultusq; genusq; locorum
Quærit Abantiades, quærenti protinus unus
Narrat Lyncides, moresq; habitumque virorum.
Quæ simul edocuit, nunc ô fortissime, dixit,
Fare precor Perseu, quanta virtute quibusque
Artibus abstuleris crinita draconibus ora.
Narrat Abantiades, gelido sub Atlante iacentem
Esse locum solidæ tutum munimine molis:
Cuius in introitu geminas habitasse sorores
Phorcydas, unius sortitas luminis usum.
Id se solerti furtim, dum traditur, astu
Suppositа cepisse manu: perque abdita longè
Devia q; & silvis horrentia saxa fragosis
Gorgoneas tetigisse domos, passimque per agros,
Perque vias vidisse hominum simulacra ferarumque
In silicem ex ipsis visâ conversa Medusâ.
Se tamen horrendæ clypei, quem læva gerebat,
Ære repercusso formam aspexisse Medusæ.
Dumq; gravis somnus colubrosque ipsamq; tenebat,
Eripuisse caput collo: pennisque fugacem
Pegason, & fratrem; matris de sanguine natos
Addidit & longi non falsa pericula cursus:
Quæ freta, quas terras sub se vidisset ab alto:
Et quæ iactatis tetigisset sidera pennis.
Ante expectatum tacuit, tamen excipit unus
Ex numero procerum, quærens cur una sororum
Gesserit alternis immistos crinibus angues.
Hospes ait, quoniam scitaris digna relatu,
Accipe quæsiti causam, clarissima forma,
Multorumq; fuit spes invidiosa procorum
Illa: nec in tota conspectior ulla capillis
Pars fuit, inveni, qui se vidisse referrent.
Hanc pelagi rector templo vitiasse Minervæ
Dicitur, aversa est, & castos ægide vultus
Nata Iovis texit, neve hoc impunè fuisset,
Gorgoneum crinem turpes mutavit in hydros.

Nunc

Nunc quoque ut attonitos formidine terreat hostes,
Pectore in adverso, quos fecit sustinet angues.

PVB. OVIDII NASONIS METAMORPHOSEON

LIBER V.

DVmque ea Cephenum medio Danaëius heros
Agmine commemorat: fremitu regalia turbat
Atria complentur: nec, coniugalia festa
Qui canat, est clamor, sed qui fera nunciet arma,
Inque repentinos convivia versa tumultus
Assimilare freto passis, quod sæva quietem
Ventorum rabies motis exasperat undis.
Primus in his Phineus belli temerarius auctor
Fraxineam quatiens æratæ cuspidis hastam
En, ait, en adsum prædæ coniugis ultor.
Nec mihi te pennæ, nec falsum versus in aurum
Iupiter eripiet, conanti mittere Cephus
Quid iacis? exclamat: quæ te germane, furentem
Mens agit in facinus? merit sne hæc gratia tantis
Redditur? hac vitam servatam dote rependis?
Quam tibi non Perseus, verum si quæris, ademit,
Sed grave Nereïdum numen, sed corniger Ammon,
Sed quæ visceribus veniebat bellua ponti
Exaturanda meis, illo tibi tempore raptæ est,
Quo peritura fuit: nisi si crudelis id ipsum
Exigis ut pereat, luctuque levabare nostro.

Scilicet

Scilicet haud satiùest, quòd tespectante revinctaest,
Et nullam quod opem patruus, sponsúsve tulisti,
Insuper à quoquam quòd sit servata dolebis?
Præmiaq; eripies? quæ si tibi magna videntur;
Ex illis scopulis, ubi erant affixa, petisses.
Nunc sine qui petiit, per quem hæc non orba senectus,
Ferre, quod & meritis, & voce est pactus; cumq;
Non tibi, sed certæ prælatum intellige morti.
Ille nihil contrà: sed & hunc, & Persea vultu
Alterno spectans, petat hunc ignorat, an illum.
Cunctatusque brevi, contortam viribus hastam,
Quantas ira dabat, ne quicquam in Persea misit.
Et stetit illa toro: stratis tum denique Perseus
Exilit: telóq; ferox inimica remisso
Pectora rupisset, nisi post altaria Phineus
Isset, & indignum! scelerato profuit ara:
Fronte tamen Rhœti non irrita cuspis adhæsit.
Qui postquam cecidit, ferrumq; ex osse revulsum est,
Calcitrat, & positas aspergit sanguine mensas.
Tum verò indomitas ardescit vulgus in iras,
Telaq; conjiciunt: & sunt, qui Cephea dicant
Cum genero debere mori; sed limine tecti
Exierat Cepheus, testatus iusq; fidemq;,
Hospitiyq; deos, quos se prohibente moveri.
Bellica Pallas [illegible]sit, & protegit ægide fratrem,
Datq; animos. Erat Indus Atys, quem flumine Gange
Edita Limniace vitreis peperisse sub undis
Creditur, egregiusforma, quam divite cultu
Augebat, his adhuc octonis integer annis;
Indutus chlamydem Tyriam, quam limbus obibat
Aureus: ornabant aurata monilia collum,
Et madidos myrrha curvum crinale capillos.
Ille quidem iaculo quamvis distantia misso
Figere doctus erat, sed tendere doctior arcus.
Tum quoque lenta manu flectentem cornua Perseus,
Stipite, qui mediâ positus fumabat in ara,
Perculit, & fractis confudit in ossibus ora.

Hunc

Hunc ubi fœdatos iactantem in sanguine vultus
Assyrius vidit Lycabas iunctissimus illi,
Et comes, & veri non dissimulator amoris:
Postquam exhalantem iuba acerbo vulnere vitam
Deplorauit Atyn: quos ille tetenderat arcus,
Arripit: & metum sibi sint certamina, dixit.
Nec longum pueri fato lætabere, quopius
Invidiæ quam laudis habes. hæc omnia nondum
Dixerat: emicuit nervo penetrabile telum,
Vitatumq; tamen sinuosa veste pependit.
Vertit in hunc harpen spectatam cæde Medusæ
Acrisioniades, adigitq; in pectus. at ille
Iam moriens oculis sub nocte natantibus satra,
Circumspexit Atyn, seq; accelinavit ad illum,
Et tulit ad manes iunctæ solatia mortis.
Ecce Syënites genitus Methione Phorbas,
Et Libys Amphimedon, avidi committere pugnam,
Sanguine, quo latè tellus madefacta tepebat,
Conciderant lapsi: surgentibus obstitit ensis,
Alterius costis, iugulo Phorbantis adactus.
At non Actoriden Eritum, cui lata bipennis
Telum erat, admoto Persem petit ense: sed altis
Extantem signis, multaq; in pondere massæ,
Ingentem manibus tollit cratera duabus,
Infligitq; viro; rutilum vomit ille cruorem:
Et resupinus humum moribundo vertice pulsat.
Inde Semiramio Polydæmona sanguine cretum,
Caucaseumq; Abarim, Sperchiadenque Lycetum,
Intonsumque comas Elicen, Phlegyamq; Clytumque,
Sternit, & extructos morienti calcat acervos.
Nec Phineus ausus concurrere comminus hosti,
Intorquet iaculum: quod detulit error in Idam
Expertem frustra belli, & neutra arma secutum.
Ille tuen oculis immitem Phinea torvis,
Quandoquidem in partes, ait, abstrahor, accipe Phineu
Quem feci hostem, pensaque hoc vulnere vulnus.
Iamque remissurus tractum de corpore telum,

Sanguine

Sanguine defectos cecidit collapsus in artus.
Hic quoque Cephenum post regem primus Odites
Ense iacet Clymeni. Protenora percutit Hypseus,
Hypsea Lyncides, fuit & grandævus in illis
Emathion æqui cultor, timidusque deorum,
Qui, quoniam prohibent anni bellare, loquendo
Pugnat, & incessit, scelerataque devovet arma.
Huic Cromis amplexo tremulis altaria palmis
Decutit ense caput: quod protinus incidit aræ:
Atque ibi semianimis verba execrantia lingua
Edidit, & medios animam expiravit in ignes.
Hinc gemini fratres, Broteasque & cæstibus Ammon
Invicti, vinci si possent cæstibus enses,
Phineâ cecidêre manu: Cereriscque sacerdos
Althytus albenti velatus tempora vitta.
Tu quoque Lampetide non hos adhibendus ad usus,
Sed qui pacis opus citharamque voce moveres,
Iussus eras celebrare dapes, festumque canendo,
Quem procul astantem, plectrumque imbelle tenentem
Pettalus irridens, Stygijs cane cætera, dixit,
Manibus: & lævo mucronem tempore fixit.
Concidit, & digitis morientibus ille retentat
Fila lyræ: casuque fuit miserabile carmen.
Non sinit hunc impune ferox cecidisse Lycormas:
Raptaque de dextro robusta repagula poste
Ossibus illisit mediæ cervicis, at ille
Procubuit terræ, mactati more iuvenci.
Demere tentabat lævi quoque robora postis
Cinypheus Pelates: tentanti dextera fixa est,
Cuspide Marmaridæ Coriti: lignoque cohæsit.
Hærenti latus hausit Abas: nec corruit ille,
Sed retinente manu moriens de poste pependit.
Sternitur & Menaleus Perseia castra secutus,
Et Nasamoniaci Dorilas ditissimus agri,
Dives agri Dorilas: quo non possederat alter
Latius, aut totidem tollebat farris acervos.
Huius in obliquo missum stetit inguine ferrum:

(Letifer

Letifer ille locus) quem postquam vulneris author
Singultantem animam, & versantem lumina vidit
Bracterus Halcyoneus, hoc quod premis, inquit, habeto
De tot agris terræ: corpusq; exangue reliquit.
Torquet in hunc hastam calido de vulnere raptam
Vltor Abantiades: media quæ nare recepta,
Cervice exacta est, in parteſque emiuet ambas.
Dumq; manum fortuna iuvat, Clytiumq; Dauumq;
Matre satos una, diverso sunere sudit.
Nam Clytij per utrumque gravi vibrata lacerto
Fraxinus octa femur: Iaculum Danus ore momordit:
Occidit & Celadon Mindesius, occidit Astreus.
Matre Palæstina, dubio genitore creatus:
Æthionq; sagax quondam ventura videre,
Tunc aue deceptus falsa: Regisq; Thoactes
Armiger, & læso genitore infamis Agyrtes.
Plus tamen exhausto superest namq; omnibus unum
Opprimere est animus, coniurata undiq pugnant
Agmina pro causa meritum impugnante fidemq;.
Hac pro parte, socer, frustra pius, & nova coniux
Cum genitrice favent: ululatusq; atria complent:
Sed sonus armorum superat, gemitusq; cadentum,
Pollutosq; simul multo Bellona penates
Sanguine perfundit, renovataq; prælia miscet.
Circumeunt vnum Phineus, & mille secuti
Phinea: tela volant hybernâ grandine plura,
Præter vtrumq; latus, præterque & lumen, & aures
Applicat his humeros ad magnæ saxa columnæ:
Tutaq; terga gerens aduersaq; in agmina versus
Sustinet instantes, instabat parte sinistra
Chaoneus Molpheus, dextra Nabathæus Ethemon.
Tigris ut, audito diversa valle duorum
Extimulata fame mugitibus armentorum,
Nescit vtro potius ruat, & ruere ardet utroq;:
Sic dubius Perseus, dextrâ, levave, feratur,
Molphea traiecti summovit vulnere cruris:
Contentusq; fuga est, neque enim dat tempus Ethemon.

Sed furit, & cupiens alto dare vulnera collo,
Non circumspectus exactum viribus ensem
Fregit, in extrema percussæ parte columnæ
Lamina dissiluit, dominique in gutture fixa est.
Non tamen ad letum causas satis illa valentes
Plaga dedit: trepidum Perseus, & inertia frustra
Brachia tendentem Cyllenide confodit Harpe.
Verùm vbi virtutem turbæ succumbere vidit,
Auxilium, Perseus, quoniam sic cogitis ipsi,
Dixit, ab hoste petam; vultus avertite vestros,
Si quis amicus adest: & Gorgonis extulit ora.
Quærea alium, tua quem moveant miracula, dixit
Thessalus. utque manu iaculum letale parabat
Mittere, in hoc hæsit signum de marmore gestu:
Proximus huic Amphix animi plenissima magni
Pectora Lyncidæ gladio petit. inque patendo
Dextera dirigui, nec citrà mota, nec ultrà est.
At Nileus, qui se genitum septemplice Nilo
Mentitus erat: clypeo quoque flumina septem
Argento partim, partim cœlaverat auro
Aspice, ait, Perseu, nostræ primordia gentis:
Magna feres tacitas solatia mortis ad umbras,
A tanto cecidisse viro; pars ultima vocis
In medio suppressa sono est: adapertaq; velle
Ora loqui credas, nec sunt ea pervia verbis.
Increpat hos, vitioque animi, non viribus, inquit.
Gorgoneis torpetis, Eryx: incurrite mecum,
Et prosternite humi iuvenem magica arma moventem.
Incursurus erat: tenuit vestigia tellus
Immotusq; silex: armataque mansit imago.
Hi tamen ex merito pœnas subiere: sed unus
Miles erat Persei: pro quo tùm pugnat Aconteus
Gorgone conspecta saxo concrevit aborto.
Quem ratus Astyages etiam tum vivere, longo
Ense ferit: sonuit tinnitibus ensis acutis,
Dum stupet Astyages, naturam traxit eandem:
Marmoreoque manet vultus mirantis in ore.

Nomina, longa mora est, media de plebe virorum
Dicere, bis centum restabant corpora pugnæ:
Gorgone bis centum riguerunt corpora visa,
Pœnitet iniusti tunc denique Phineа belli.
Sed quid agat? simulacra videt diversa figuris,
Agnoscit q̃ suos: & n omine quemq̃ vocatum
Poscit opem, credens q̃ parum, sibi proxima tangit
Corpora: marmor erant. avertitur, atque ita supplex
Confessaq̃ manus, obliquaq̃ brachia tendens,
Vincis, ait, Perseu: remove tua monstra: tuæ q̃
Saxificos vultus, quæcunque ea, tolle Medusæ:
Tolle precor; non nos odium, regniq̃ cupido
Compulit ad bellum: pro coniuge movimus arma.
Causa fuit meritis melior tua, tempore nostra.
Non cessisse piget. nihil, ô fortissime, præter
Hanc animam concede mihi: tua cætera sunto.
Talia dicenti, neque cum, quem voce rogabat,
Respicere audenti, quod ait, timidissime Phineu,
Et possum tribuisse, & magnum est munus inerti:
Pone metum, tribuam: nullo violabere ferro:
Quin etiam mansura dabo monumenta per ævum,
Inq̃ domo soceri semper spectabere nostri:
Vt mea se sponsi soletur imagine coniux.
Dixit: & in partem Phorcynida transtulit illam.
Ad quam se trepido Phineus obverterat ore.
Tunc quoque conanti sua flectere lumina, cervix
Diriguit, saxoq̃ oculorum induruit humor.
Sed tamen os timidum, vultusq̃ in marmore supplex,
Submissæq̃ manus, faciesq̃ obnoxia mansit.
Victor abantiades patrios cum coniuge muros
Intrat: & immeriti vindex, ultorq̃ parentis
Aggreditur Prœtum, nam fratre per arma fugato
Acrisioneas Prœtus possederat arces.
Sed nec ope armorum, nec, quam malè ceperat, arce,
Torva colubriferi superavit lumina monstri.
Te tamen, ô parvæ rector Polydecte Seriphi,
Nec inveni virtus per tot spectata labores,

Nec mala mollierant: sed inexorabile durus
Exerces odium, nec iniqua finis in ira est.
Detractas etiam laudem: fictamque Medusæ
Arguis esse necem. dabimus tibi pignora veri:
Parcite luminibus. Perseus ait: oraque regis
Ore Medusæo silicem sine sanguine fecit.
Hactenus aurigenæ comitem Tritonia fratri
Se dedit: inde cava circumdata nube, Seriphon
Deserit, à dextra Cypro Gyaroque relictis:
Quaque super pontum via visa brevissima, Thebas,
Virgineumque Helicona petit: quo monte potita
Constitit, & doctas sic est affata sorores:
Fama novi fontis nostras pervenit ad aures,
Dura Medusæi quem prærupetis ungula rupit.
Is mihi causa viæ: volui mirabile factum
Cernere: vidi ipsum materno sanguine nasci.
Excipit Urania; Quæcunque est causa videndi
Has tibi, diva, domos, animo gratissima nostro;
Vera tamen fama est, & Pegasus huius origo est
Fontis: & ad latices deduxit Pallada sacros,
Quæ mirata diu factas pedis ictibus undas.
Silvarum lucos circumspicit antiquarum,
Antraq; & innumeris distincta floribus herbas:
Felicesque vocat pariter studioque locoque
Mæonidas: quam sic affata est una sororum:
O, nisi te virtus opera ad maiora tulisset,
In partem ventura chori Tritonia nostri,
Vera refers, meritoque probas artemque locumq;
Et gratam sortem, tutæ modò simus, habemus.
Sed (vetitum est adeo sceleri nihil) omnia terrent
Virgineas mentes: diruscq; ante ora Pyrenes
Vertitur, & nondum me tota mente recepi.
Daulia Threïcio Phoceaque milite rura
Ceperat ille ferox, iniustaque regna tenebat:
Templa petebamus Parnassia: vidit euntes:
Nostraque fallaci veneratus numina vultu,
Mæonides (agnorat enim) consistite, dixit:

Nec

Nec dubitate, precor, tecto grave sidus & imbrem
(Imbercrat) vitare meo: subiêre minores
Sæpe casas superi. dictis, & tempore motæ,
Annuimusq; viro, primasq; intravimus ædes.
Deferant imbres: victoq; Aquilonibus Austro
Fusca repurgato fugiebant nubila cœlo.
Impetus ire fuit. claudit sua tecta Pyreneus,
Vimq; parat, quam nos, sumptis effugimus alis.
Ipse secuturo similis stetit arduus arce:
Quâque via est vobis, erit & mihi, dixit, eâdem:
Sequeiacit vecors è summo culmine turris:
Et cadit in vultus, discussisque ossibus oris
Tundit humum moriens scelerato sanguine tinctam.
Musa loquebatur: pennæ sonuêre per auras,
Voxque salutantum ramis veniebat ab altis.
Suspicit, & linguæ quærit tam certa loquentes
Vnde sonent, hominemq; putat Iove natalocutum.
Ales erat numeroq; novem sua fata querentes
Jnstiterant ramis imitantes omnia picæ.
Mirranti sic orsa Dea Dea. Nuper & istæ
Auxerunt volucrum victæ certamine turbam.
Pierus has genuit Pellæis dives in arvis.
Pæonis evippe mater fuit: illa potentem
Lucinam novies, novies paritura vocavit,
Jntumuit numero sœtidarum turba sororum,
Perq; tot Æmonias, & per tot Achaidas urbes:
Huc venit: & tali committit prœlia Voce:
Desinite indoctum vana dulcedine vulgus
Fallere: nobiscum, si qua est fiducia vobis,
Thespiades certate Deæ: nec voce, nec arte
Vincemur: totidemq; sumus, vel cedite victo
Fonte Medusæo, & Hyantea Aganippe:
Vel nos Emathiis ad Pæonas usque nivosos
Cedemus silvis: dirimant certamine Nymphæ.
Turpe quidem contendere erat: sed cedere visum
Turpius: electæ iurant per flumina Nymphæ,
Factaque de vivo pressere sedilia saxo.

Tunc ſine ſorte prior, quæ ſe certare profeſſa eſt,
Bella canit ſuperûm falſoq; in honore gigantes
Ponit, & extenuat magnorum facta Deorum:
Emiſſumq; imâ de ſede Typhoëa terræ
Cœlitibus feciſſe metum, cunctoſq; dediſſe
Terga fugæ: donec feſſos Ægyptia tellus
Ceperit, & ſeptem diſcretus in oſtia Nilus.
Huc quoque terrigenam veniſſe Typhoëa narrat.
Et ſe mentitis ſuperos celâſſe figuris:
Duxq; gregis, dixit, ſit Iupiter: unde recurvis
Nunc quoque formatus Libys eſt cum cornibus Ammon,
Delius in corvo, proles Semelëia capro.
Feleſoror Phœbi, niveâ Saturnia vacca,
Piſce Venus latuit, Cyllenius ibidis alis.
Hactenus ad Citharam vocalia moverat ora.
Poſcimur Acnides. Sed forſitan otia non ſunt,
Nec noſtris præbere vacat tibi cantibus aures.
Ne dubita, veſtrumq; mihi refer ordine carmen,
Pallas ait: nemoriſq; levi conſedit in umbra.
Muſa refert: dedimus ſummam certaminis uni.
Surgit, & immiſtos hedcrâ collecta capillos,
Calliope querulas prætentat pollice chordas.
Atque hæc percuſſis ſubiungit carmina nervis.
Prima Ceres unco glebas dimovit aratro:
Prima dedit fruges alimentaq; mitia terris:
Prima dedit leges: Cereris ſunt omnia munus:
Illa canenda mihi eſt: utinam modò dicere poſſem
Carmina digna Deâ: certè eſt Dea carmine digna,
Vaſta giganteis iniecta eſt inſula membris
Trinacris, & magnis ſubiectum molibus urget
Æthereas auſum ſperare Typhoëa ſedes.
Nititur ille quidem, tentatq; reſurgere ſæpe:
Dextra ſed Auſonia manus eſt ſubiecta Peloro,
Leua Pachyne tibi: Lilybæo crura premuntur.
Degravat Ætna caput: ſub qua reſupinus arenas
Eiectat, flammamq; fero vomit ore Typhœus.
Sæpe remoliri luctatur pondera terræ,

Oppidaque & magnos devolvere corpore montes:
Inde tremit tellus, & rex pavet ipse silentum,
Ne pateat, latoque solum retegatur hiatu.
Immissusque dies trepidantes terreat umbras.
Hanc metuens cladem tenebrosa sedet tyrannus
Exierat: curruque atrorum evectus equorum,
Ambibat Siculæ cautus fundamina terræ.
Postquam exploratum satis est loca nulla labare,
Depositusque metus, videt hunc Erycina vagantem
Monte Ino residens: natumque amplexa volucrem,
Arma, manusque meæ, mea, nate, potentia, dixit,
Illa, quibus superas omnes, cape tela, Cupido,
Inq; dei pectus celeres molire sagittas,
Cui triplicis cessit fortuna novissima regni.
Tu superos, ipsumque Iovem, tu numina ponti
Victa domas, ipsumque regit qui lumina terræ.
Tartara quid cessant? cur non matrisque tuumque
Imperium profers? agitur pars tertia mundi.
Et tamen in cœlo, quæ iam patientia nostra est?
Spernimur: ac mecum vires minuuntur Amoris.
Pallada nonne vides, iaculatricemque Dianam
Abscessisse mihi? Cereris quoque filia virgo,
Si patiamur, erit: nam spes affectat easdem.
At tu pro socio, si qua est ea gratia, regno,
Iunge Deam patruo. Dixit Venus, ille pharetram,
Solvit: & arbitrio matris de mille sagittis
Unam se posuit: sed qua nec acutior ulla,
Nec minus incerta est, nec quæ magis audiat arcum:
Oppositoque genu curvavit flexile cornu:
Inque cor hamatâ percussit arundine Ditem.
Haud procul Æneis lacus est à mœnibus altus,
Nomine Perguse: non illo plura Cayster
Carmina Cygnorum labentibus audit in undis,
Silva coronat aquas cingens latus omne, suisque
Frondibus, ut velo, Phœbeos submovet ignes,
Frigora dant rami, variosque humus humida flores,
Perpetuum ver est: quo dum Proserpina luco

Ludit, & aut violas, aut candida lilia carpit,
Dumque puellari studio calathosque sinumque,
Implet, & æquales certat superare legendo:
Penè simul visa est, dilectaque raptaque Diti.
Vsque adeo properatus amor. Dea territa, mœsto
Et matrem, & comites, sed matrem sæpius ore
Clamat: & ut summâ vestem laniârat ab ora,
Collecti flores tunicis cecidêre remissis:
Tantaque simplicitas puerilibus affuit annis,
Hæc quoque virgineum movit iactura dolorem.
Raptor agit currus: & nomine quemque vocando
Exhortatur equos quorum per colla, iubasque
Excutit obscurâ tinctas ferrugine habenas.
Perque lacus altos, & olentia sulphure fertur
Stagna Palicorum, ruptâ ferventia terrâ,
Et quà Bacchiadæ bimari gens orta Corintho
Inter inæquales posuerunt mœnia portus.
Est medium Cyanes, & Pisææ Arethusæ,
Quod coit angustis inclusum cornibus æquor.
Hic fuit, à suius stagnum quoque nomine dictum est,
Inter Sicelidas Cyane celeberrima Nymphas,
Gurgite quæ medio, summâ tenus extitit alvo.
Agnovitque Deam: nec longius ibitis, inquit:
Non potes invitæ Cereris gener esse, roganda,
Non rapienda fuit; quòd si componere magnis
Parva mihi fas est: & me dilexit Anapis:
Exorata tamen, nec, ut hæc, exterrita nupsi.
Dixit: & in partes diversas brachia tendens
Obstitit. haud ultra tenuit Saturnius iram,
Terribilesque hortatus equos, in gurgitis ima
Contortum valido sceptrum regale lacerto
Condidit, icta viam tellus in tartara fecit,
Et pronos currus medio cratere recepit.
At Cyane, raptamque Deam, contemptaq; fontis
Iura sui mœrens, inconsolabile vulnus
Mente gerit tacita, lachrymisq; absumitur omnis:
Et quarum fuerat magnum modò numen in illis

Exte-

Extenuatur aquas, molliri membra videres.
Ossa pati flexus, ungues posuisse rigorem,
Primaq; de tota tenuissima quæque liquescunt:
Cærulei crines, digitiq; & crura pedesq;.
Nam brevis in gelidas membris exilibus undas
Transitus est: post hæc humeri, tergumq; latusq;,
Pectoraq; in tenues abeunt evanida rivos.
Denique pro vivo vitiatas sanguine venas
Lympha subit: restatq; nihil quod pendere possit.
Interea pavidæ nequicquam filia matri
Omnibus est terris, omni quæsita profundo.
Illam non udis veniens Aurora capillis
Cessantem vidit, non Hesperus illa duabus
Flammiferas pinus manibus succendit ab Ætna:
Perque pruinosas tulit irrequieta tenebras.
Rursus ubi alma dies hebetârat sidera natam
Solis ob occasu, Solis quærebat ad ortus.
Fessa labore sitim conceperat, oraque nulli
collucrant fontes: contectam stramine vidit
Fortè casam, parvasque fores pulsavit. at inde
Prodit anus, divamque videt: lymphamque roganti
Dulce dedit, tostâ quod coxerat ante polentâ.
Dum bibit illa datum: duri puer oris, & audax,
Constitit ante Deam, risitque, avidamque vocavit.
Offensa est: neque adhuc epotâ parte loquentem
Cum liquido mistâ perfudit diva polentâ.
Combibit os maculas: & quæ modò brachia gessit,
Crura gerit; cauda est mutatis addita membris:
Inque brevem formam, ne sit vis magna nocendi,
Contrahitur, parvaque minor mensura lacerta est.
Mirantem, flentemque & tangere monstra paventem
Fugit anum: latebramque petit: aptumque colori
Nomen habet variis stellatus corpora guttis.
Quas Dea per terras, & quas errauerit undas,
Dicere longa mora est, quærenti defuit orbis.
Sicaniam repetit: dumque omnia lustrat eundo,
Venit & ad Cyanen: ea, si immutata fuisset,

Omnia,

Omnia narrasset: sed & os, & lingua volenti
Dicere non aderant, nec qua loqueretur habebat.
Signa tamen manifesta dedit: notamque parenti
Illo fortè loco dilapsam in gurgite sacro
Persephones zonam summis ostendit in undis.
Quam simul agnovit, tanquam tum denique raptam
Scisset, inornatos laniavit diva capillos,
Et repetita suis percussit pectora palmis.
Nescit adhuc ubi sit: terras tamen increpat omneis
Ingratasque vocat, nec frugum munere dignas:
Trinacriam antè alias, in qua vestigia damni
Reppcrit. ergo illic sevâ verventia glebas
Fregit aratra manu, parilique irata colonos
Ruricolasque boves læto dedit, arvaque iussit
Fallere depositum, vitiataque semina fecit.
Fertilitas terræ latum vulgata per orbem
Sparsa iacet: primis segetes moriuntur in herbis.
Et modo Sol nimius, nimius modò corripit imber.
Sidera nunc, ventique nocent: avidæque volucres
Semina iacta legunt: lolium, tribulique fatigant
Triticeas messes, & inexpugnabile gramen.
Tunc caput Eleïs Alpheias extulit undis,
Roraque tesque comas a fronte removit ad aures,
Atque ait: ô toto quæsitæ virginis orbe,
Et frugum genitrix, immensos siste labores,
Néve tibi fidæ violenta irascere terræ.
Terra nihil meruit, patuitque invita rapinæ.
Nec sum pro patria supplex: huc hospita veni:
Pisa mihi patria est, & ab Elide ducimus ortus:
Sicaniam peregrina colo sed gratior omni
Hæc mihi terra solo est: hos nunc Arethusa penates,
Hanc habeo sedem: quam tu mitissima serva.
Mota loco cur sim, tantique per æquoris undas
Advehar Ortygiam, venietnarratibus hora
Tempestiva meis, cùm tu curaque levata,
Et vultus melioris eris. mihi pervia tellus
Præbetiter, subterque imas ablata cavernas,

Hic caput attollo, desuetaq; sidera cerno.
Ergo dum Stygio sub terris gurgite labor,
Visa tua est oculis illic Proserpina nostris,
Illa quidem tristis, nec adhuc interrita vultu,
Sed regina tamen, sed opaci maxima mundi,
Sed tamen inferni pollens matrona tyranni,
Mater ad auditas stupuit, ceu saxea, voces:
Attonitæq; diu similis fuit. utq; dolore
Pulsa grauis gravis est amentia, curribus auras
Exit in æthereas, ibi toto nubila vultu
Ante Iovem sparsis stetit invidiosa capillis,
Proq; meo veni supplex tibi, Iupiter, inquit,
Sanguine proque tuo: si nulla est gratia matris,
Nata patrem moveat: neu sit tibi cura precamur
Vilior illius, quòd nostro est edita partu.
En quæsita diu tandem mihi nata reperta est:
Si reperire vocas amittere certius; aut si,
Scire ubi sit, reperire vocas: quod rapta, feremus,
Dummodo reddat eam, neque enim prædone marito
Filia digna tua est, si iam mea filia none st.
Iupiter excepit: Commune est pignus, onusq;
Nata mihi tecum; sed, si modò nomina rebus
Addere vera placet, non hoc iniuria factum,
Verùm amor est. neque erit nobis gener ille pudori:
Tu modò diva velis, ut desint cætera: quantum est
Esse Iovis fratrem, quid, quòd non cætera desunt?
Nec cedit nisi sorte mihi? sed, tanta cupido
Si tibi dissidij est, repetet Proserpina cœlum;
Lege tamen certâ, si nullos contigit illic
Ore cibos: nam sic Parcarum fœdere cautum est.
Dixerat. At Cereri certum est educere natam.
Non ita fata sinunt: quoniam ieiunia virgo
Solverat: &, cultis dum simplex errat in hortis,
Punice non curva decerpserat arbore pomum:
Sumptaq; pellenti septem de cortice grana
Presserat ore suo: soluiq; ex omnibus illud
Ascalaphus vidit: quem quondam dicitur Orphne,

Inter

Inter avernales haud ignotissima Nymphas,
Ex Acheronte suo furvis peperisse sub antris,
Vidit: & indicio reditum crudelis ademit.
Ingemuit regina Erebi, testemque profanum
Fecit avem, sparsumq; caput Phlegethontida lympha
In rostrum, & plumas & grandia lumina vertit:
Ille sibi ablatus fulvus amicitur ab alis,
Inque caput crescit, longosque reflectitur ungues:
Vixque movet natas per inertia brachia pennas:
Fœdaque fit volucris, venturi nuncia luctus,
Ignavus bubo, dirum mortalibus omen.
Hic tamen indicio pœnam, linguaque videre
Commeruisse potest. vobis Acheloides unde
Pluma, pedesq; avium, cum virginis ora geratis?
An, quia cum legeret flores Proserpina vernos,
In comitum numero mistæ Sirenes eratis?
Quam postquam toto frustra quæsistis in orbe,
Protinus, ut vestram sentirent æquora curam,
Posse super fluctus alarum insistere remis
Optastis: facilesque deos habuistis: & artus
Vidistis vestros subitis flavescere pennis.
Ne tamen ille canor mulcendas natus ad aures,
Tantaque dos orbis, linguæ deperdret usum:
Virginei vultus, & vox humana remansit.
At medius fratrisque sui mœstæque sororis
Iupiter, ex æquo volventem dividit annum.
Nunc Dea regnorum numen commune duorum,
Cum matre est totidem, totidem cum coniuge menses.
Vertitur extemplo facies & mentis, & oris.
Nam modò quæ poterat Diti quoque mœsta videri,
Læta deæ frons est: ut Sol, quite ctus aquosis
Nubibus antè fuit, victis è nubibus exit.
Exigit alma Ceres, natâ secura receptâ,
Quæ tibi causa fugæ? cur sis Arethusa facer fons?
Conticuere undæ: quarum Dea sustulit alto
Fonte caput, viridesq; manu siccata capillos,
Fluminis Alphei veteres narravit amores.

Pars

Pars ego Nymbarum quæ sunt in Achaide, dixit,
Vna fui: nec me studiosius altera saltus
Legit, nec posuit studiosius altera casses.
Sed quamvis formæ nunquam mihi fama petita est,
Quamvis fortis eram, formosæ nomen habebam.
Nec mea me facies nimium laudata iuvabat,
Quaque aliæ gaudere solent, ego rustica dote
Corporis erubui, crimenque placere putavi.
Lassa revertebar, memini, Stymphalide silva:
Æstus erat, magnusq; labor geminaverat æstum:
Invenio sine vortice aquas, sine murmure euntes,
Perspicuas ad humum per quas numerabilis alte
Calculus omnis erat, quas tu vix ire putares.
Cana salicta dabant, nutritaque populus unda,
Sponte sua natas ripis declivibus umbras.
Accessi, primumque pedis vestigia tinxi,
Poplite deinde tenus, neque eo contenta, recingor,
Molliaque impono salici velamina curvæ:
Nudaq; mergor aquis: quas dum scrioque traboq;
Mille modis labens, excussaque brachia iacto,
Nescio quod medio sensi sub gurgite murmur:
Territaque insisto propiori margine fontis.
Quò properas Arethusa? suis Alpheus ab undis,
Quò properas? Iterum rauco mihi dixerat ore.
Sicut eram fugio sine vestibus: altera vestes
Ripa meas habuit: tanto magis instat, & ardet.
Et quia nuda fui, sum visa paratior illi.
Sic ego currebam, sic me feruisse premebat,
Vt fugere accipitrem penna trepidante Columbæ,
Vt solet accipiter trepidas urgere Columbas.
Vsq; sub Orchomenon, Psophidaq; Cyllenenq;,
Mœnaliosq; sinus gelidumq; Erymanthon, & Elim
Currere sustinui: nec me velocior ille:
Sed tolerare diu cursus ego viribus impar
Non poteram: longi patiens erat ille laboris.
Per tamen & campos, & opertos arbore montes,
Saxa quoq; & rupes & qua via nulla, cucurri.

Sol

Inter avernales haud ignotissima Nymphas,
Ex Acheronte suo furvis peperisse sub antris,
Vidit: & indicio reditum crudelis ademit.
Ingemuit regina Erebi, testemque profanum
Fecit avem, sparsumq; caput Phlegethontida lympha
In rostrum, & plumas & grandia lumina vertit:
Ille sibi ablatus fulvu amicitur ab alis,
Inque caput crescit, longosque reflectitur ungues:
Vixque movet natas per inertia brachia pennas:
Fœdaque fit volucris, venturi nuncia luctus,
Ignavus bubo, dirum mortalibus omen.
Hic tamen indicio pœnam, linguaque videre
Commeruisse potest. vobis Acheloides unde
Pluma, pedesq; avium, cùm virginis ora geratis?
An, quia cùm legeret flores Proserpina vernos,
In comitum numero mistæ Sirenes eratis?
Quam postquam toto frustra quæsistis in orbe,
Protinus, vt vestram sentirent æquora curam,
Posse super fluctus alarum insistere remis
Optastis: facilesque deos habuistis: & artus
Vidistis vestros subitis flavescere pennis.
Ne tamen ille canor mulcendas natus ad aures,
Tantaque dos orbis, linguæ deperdret vsum:
Virginei vultus, & vox humana remansit.
At medius fratrisque sui mœstæque sororis
Iupiter, ex æquo volventem dividit annum.
Nunc Dea regnorum numen commune duorum,
Cum matre est totidem, totidem cum coniuge menses.
Vertitur extemplo facies & mentis, & oris.
Nam modò quæ poterat Diti quoque mœsta videri,
Læta deæ frons est: ut Sol, quite ctus aquosis
Nubibus antè fuit, victis è nubibus exit.
Exigit alma Ceres, natâ secura receptâ,
Quæ tibi causa fugæ? cur sis Arethusa sacer fons?
Conticuere undæ: quarum Dea sustulit alto
Fonte caput, viridesq; manu siccata capillos,
Fluminis Alphei veteres narravit amores.

Pars

Pars ego Nymbarum quæ sunt in Achaide, dixi:
Vna fui: nec me studiosius altera saltus
Legit, nec posuit studiosius altera casses.
Sed quamvis formæ nunquam mihi fama petita est,
Quamvis fortis eram, formosæ nomen habebam.
Nec mea me facies nimium laudata iuvabat,
Quaque aliæ gaudere solent, ego rustica dote
Corporis erubui, crimenque placere putavi.
Lassa revertebar, memini, Stymphalide silva:
Æstus erat, magnusq; labor geminaverat æstum:
Invenio sine vortice aquas, sine murmure euntes,
Perspicuas ad humum per quas numerabilis alte
Calculus omnis erat, quas tu vix ire putares.
Cana salicta dabant, nutritaque populus unda,
Sponte sua natas ripis declivibus umbras.
Accessi, primumque pedis vestigia tinxi,
Poplite deinde tenus, neque eo contenta, recingor,
Molliaque impono salici velamina curvæ:
Nudaq; mergor aquis: quas dum sœvioque traboq;
Mille modis labens, excussaque brachia iacto,
Nescio quod medio sensi sub gurgite murmur:
Territaque insisto propiori margine fontis.
Quò properas Arethusa? suis Alpheus ab undis,
Quò properas? Iterum rauco mihi dixerat ore.
Sicut eram fugio sine vestibus: altera vestes
Ripa meas habuit: tanto magis instat, & ardet.
Et quia nuda fui, sum visa parator illi.
Sic ego currebam, sic me feruisse premebat,
Vt fugere accipitrem penna trepidante Columbæ,
Vt solet accipiter trepidas urgere Columbas.
Vsq; sub Orchomenon, Psophidaq; Cyllenenq;,
Mœnaliosq; sinus gelidumq; Erymanthon, & Elim
Currere sustinui: nec me velocior ille:
Sed tolerare diu cursus ego viribus impar
Non poteram: longi patiens erat ille laboris.
Per tamen & campos, & opertos arbore montes,
Saxa quoq; & rupes & quà via nulla, cucurri.

Sol

Sol erat à tergo, vidi præcedere longam
Ante pedes umbram, nisi si timor illa videbat:
Sed certè sonituq; pedum terrebat, & ignes
Crinales vittas afflabat anhelitus oris.
Fessa labore fugæ, Fer opem, deprendimur, inquam,
Armigeræ Dianæ tuæ, cui sæpe dedisti
Ferre tuos arcus, inclusaq; tela pharetra.
Mota dea est, sparsisq; ferens è nubibus unam
Me super iniecit. lustrat caligine tectam
Amnis, & ignarus circum cava nubila quærit.
Bisq; locum, quo me dea texerat, inscius ambit:
Et bis, Io Arethusa, Io Arethusa vocavit.
Quid mihi tunc animi miseræ fuit? anne quod agnæ,
Siqua lupos audit circum stabula alta frementes?
Aut lepori, qui vepre latens hostilia cernit
Ora canum, nullosq; audet dare corpore motus?
Non tamen abscedit: neque enim vestigia cernit
Longius ulla pedum: servat nubemq; locumq;.
Occupat obsessos sudor mihi frigidus artus
Cæruleæq; cadunt toto de corpore guttæ:
Quaq; pedem movi, manat locus, eq; capillis
Ros cadit: & citius: quàm nunc tibi fata renarro,
In latices mutor. sed enim cognoscit amatas
Amnis aquas: positoq; viri, quod sumpserat, ore,
Vertitur in proprias, ut se mihi misceat, undas,
Delia rupit humum; cæcis ego mersa cavernis
Advehor Ortygiam: quæ me cognomine divæ
Grata mihi superas eduxit prima sub auras.

Hoc Arethusa tenus. geminos dea fertilis angues
Curribus admovit, freniscq; coercuit ora,
Et medium cœli; terræq; per aëra vecta est:
Atque levem currum Tritonida misit in urbem
Triptolemo: partimque rudi data semina iussit
Spargere humo, partim post tempora longa recultæ.
Iam super Europam sublimis, & Asida terram
Vectus erat iuvenis, Scythicasq; advertitur oras,
Rex ubi Lyncus erat, regis subit ille penates.

Qua

Quâ veniat, cauſamque viæ, nomenq; rogatus,
Et patriam: patria eſt clarę mihi, dixit, Athenę.
Triptolemus nomen: veni nec puppe per undas,
Nec pede per terras: patuit mihi pervius æther.
Dona fero Cereris, latos quæ ſparſa per agros,
Frugiferas meſſes, alimentaque mitia reddant.
Barbarus invidit: tantiq; ut muneris author
Ipſe ſit, hoſpitio recipit, ſomnoq; gravatum
Aggreditur ferro, conantem figere pectus
Lynca Ceres iecit. rurſuſque per aëra iuſſit
Mopſopium iuvenem ſuos agitare iugales.
Finierat doctos è nobis maxima cantus.
At Nymphæ viciſſe Deas Helicona colentes
Concordi dixêre ſono convicia victæ
Cum facerent, Quoniam dixit certamine vobis
Supplicium meruiſſe parum eſt, maledictaque culpæ
Additis, & non eſt patientia libera nobis:
Ibimus en pœnas, & quâ vocat ira, ſequemur.
Rident Pæonides, ſperuntque minantia verba;
Conatæque loqui, & magno clamore proterva
Intentare manus, pennas exire per ungues
Aſpexêre ſuos, operiri & brachia plumis:
Alteraque alterius rigido concreſcere roſtro
Ora videt, volucresque novas accedere ſiluis.
Plangere dumque volunt, per brachia mota levatæ
Aëre pendebant, nemorum convicia picæ
Nunc quoque in alitibus facundia priſca remanſit;
Raucaque garrulitas, ſtudiumque immane loquendi.

PVB.

PVB. OVIDII NASONIS METAMORPHOSEON.

LIBER. VI.

PRæbuerat dictis Tritonia talibus aures:
Carminaque Aonidum, iustamq; probaverat iram.
Tum secum, laudare parum est, laudemur & ipsæ:
Numina nec sperni sine pœna nostra sinamus.
Mæoniæq; animum fatis intendit Arachnes,
Quàm sibi lanificæ non cedere laudibus artis
Audierat, non illa loco, neque origine gentis
Clara, sed arte fuit. pater huic Colophonius Idmon,
Phocaico bibulas tingebat murice lanas.
Occiderat mater: sed & hæc de plebe, suoq;
Æqua viro fuerat. Lydias tamen illa per urbes
Quæ fierent studio nomen memorabile: quamvis
Orta domo parva, parvis habitabat hypæpis.
Huius ut aspicerent opus admirabile sæpe
Deseruere sui Nymphæ vineta Timoli:
Deseruêre suas Nymphæ Pactolides undas.
Nec factas solùm vestes spectare iuvabat:
Tunc quoque cum fierent: tantus decor affuit arti:
Sive rudem primo lanam glomerabat in orbes:
Seu digitis subigebat opus repetitaque longo
Vellera mollibat nebulas æquantia tractu:
Sive levi teretem versabat pollice fusum:
Seu pingebat acu: scires à Pallade doctam.
Quod tamen ipsa negat: tantoq; offensa magistra,

Certet,

Certet, ait, mecum: nihil est, quod victa recusem.
Pallas anum simulat, falsoque in tempora canos
Addit, & infirmos baculo quoque sustinet artus:
Tunc sic orsa loqui. non omnia grandior ætas,
Quæ fugiamus, habet: sera venit usus ab annis.
Consilium ne sperne meum, tibi fama petatur
Inter mortales faciendæ maxima telæ.
Cede Deæ, veniamq; tuis temeraria dictis
Supplice voce roga, veniam dabit illa roganti.
Aspicit hanc torvis, inceptaq; fila relinquit.
Vixq; manus retinens, confessaque vultibus iram,
Talibus obscuram resecuta est Pallada dictis
Mentis inops, longaque venis confecta senectâ,
Et nimium vixisse diu nocet, audiat istas,
Siqua tibi nurus est, siquæ est tibi filia, voces.
Consilij satis est in me mihi: nèvè monendo
Profecisse putes: eadem est, sententia nobis.
Cur non ipsa venit? cur hæc certamina vitat?
Tum dea, Venit, ait: formamq; removit anilem.
Palladaq; exhibuit. venerantur numina Nymphæ,
Mygdonideſque nurus; sola est interrita virgo,
Sed tamen erubuit: subitusque invita notavit
Ora rubor: rursusque evanuit: ut solet aër
Purpureus fieri, cum primùm Aurora movetur:
Et brevè post tempus candescere Solis ab ortu.
Perstat in incepto, solidæque cupidine palmæ
Insua fata ruit. neque enim Iove nata recusat:
Nec monet ulterius: nec iam certamina differt.
Haud mora: consistunt diversis partibus ambæ,
Et gracili geminas intendunt stamine telas.
Tela iugo iuncta est; stamen secernit arundo:
Inseritur medium radijs subtegmen acutis:
Quod digiti expediunt, atque inter stamina ductum
Percusso feriunt insecti pectine dentes.
Vtraque festinat, cinctæque ad pectora vestes,
Brachia docta movent, studio fallente laborem.
Illic & Tyrium quæ purpura sensit ahenum

Texitur, & tenues parui discriminis umbræ,
Qualis ab imbre solet percussus solibus arcus
Inficere ingenti longum curuamine cœlum:
Inquo diuersi niteant cum mille colores,
Transitus ipse tamen spectantia lumina fallit.
Vsq; adeo quod tangit idem est; tamen ultima distant,
Illic & lentum filis immittitur aurum,
Et vetus in tela deducitur argumentum.
Cecropia Pallas scopulum Mauortis in arce
Pingit, & antiquam de terræ nomine litem.
Bis sex cœlestes, medio Iove, sedibus altis,
Augustâ grauitate sedent, sua quemque deorum
Inscribit facies: Iouis est regalis imago.
Stare deum pelagi, longoque ferire tridente
Aspera saxa facit: medioq; è vulnere saxi
Exiluisse fretum, quo pignore vindicet urbem.
At sibi dat clypeum, dat acutæ cuspidis hastam,
Dat galeam capiti: defenditur ægide pectus.
Percussamq; sua simulat de cuspide terram
Edere cum baccis fœtum cancntis oliuæ:
Mirariq; deos: operis victoria finis.
Vt tamen exemplis intelligat æmula laudis,
Quod pretium speret pro tam furialibus ausis,
Quatuor in partes certamina quatuor addit,
Clara colore suo, breuibus distincta a sig illis.
Threicium Rhodopen habet angulus unus, & Æmum,
Nunc gelidos montes, mortalia corpora quondam,
Nomina summorum sibi qui tribuêre deorum.
Altera Pygmeæ fatum miserabile matris
Pars habet. hanc Iuno iussit certamine victam
Esse gruem, populisq; suis indicere bellum.
Pinxit & Antigonen ausam contendere quondam
Cum magni consorte Iouis: quam regia Iuno
In volucrem vertit. nec profuit Ilion illi,
Laomedonve pater: sumpsit quin candida pennis
Ipsa sibi plaudat crepitante ciconia rostro.
Qui superest solus Cynaram habet angulus orbum:

Isq;

Isq; gradus templi, natarum membra suarum
Amplectens, saxoq; iacens lachrymare videtur.
Circuit extremas oleis pacalibus oras:
Is modus est, operisq; sua facit arbore finem.
Maonis elusam designat imagine tauri
Europam, verum tantum freta vera putares:
Ipsa videbatur terras spectare relictas,
Et comites clamare suas, tactumq; veveri
Assilientis aquæ, timidasq; recondere plantas.
Fecit & Asterien aquilâ luctante teneri,
Fecit olorinis Ledam recubare sub alis.
Addidit, ut Satyri cœlatus imagine, pulchram
Jupiter implerit gemino Nicteida fœtu:
Amphitryone fuerit, cum te Tirynthia cepit:
Aureus ut Danaën, Asopida luserit ignis.
Mnemosynen pastor, variasque Deoida serpens.
Te quoque mutatum torvo Neptune iuvenco
Virgine in Æolia posuit. tu visus Enipeus
Gignis Aloidas: aries Bisaltida fallis.
Et te flava comas frugum mitissima mater
Sensit equum: te sensit equum crinita colubris
Mater equi volucris: sensit delphina Melantho.
Omnibus his faciemq; suam faciemq; locorum
Reddidit: est illic, agrestis imagine Phœbus,
Utque modò accipitris pennas, modo terga leonis
Gesserit: ut pastor Macareida luserit Issen:
Liber ut Erigonen falsâ deceperit uvâ:
Ut Saturnus equo geminum Chirona creârit,
Ultima pars telæ tenui circundata limbo,
Nexilibus flores hederis habet intertextos.
Non illud Pallas, non illud carpere Livor
Possit opus. doluit successu flava virago
Et rupit pictas, cœlestia crimina, vestes.
Utque Cytoriaco radium de monte tenebat,
Ter, quater, Idmoniæ frontem percussit Arachnes:
Non tulit infœlix: laqueoque animosa ligavit
Guttura: pendentem Pallas miserata ligavit:

Atque ita, Viue quidem, pende tamen improba: dixit,
Lexq; eadem penæ, nesis secura futuri,
Dicta tuo generi, seriisque nepotibus esto.
Postea discedens succis Hecatæidos herbæ
Sparsit, & extemplò tristi medicamine tactæ
Defluxere comæ, cumq; his & naris, & aures.
Fitq; caput minimum: toto quoque corpore prava est,
In latere exiles digiti pro curribus hærent:
Cætera venter habet: de quo tamen illa remittit
Stamen: & antiquas exeret aranea telas.
Lydia tota fremit, Phrygiæq; per oppida facti
Rumor it: & magnum sermonibus occupat orbem.
Ante suos Niobe thalamos cognouerat illam
Tum, cum Mæoniam virgo Sypilumq; colebat.
Nec tamen admonita est pœna popularis Arachnes
Cedere cœlitibus, verbisq; minoribus uti.
Multa dabant animos: sed enim nec coniugis arces,
Nec genus amborum, magnique potentia regni,
Sic placuere illi (quamvis ea cuncta placerent)
Vt sua progenies: & fœlicissima matrum
Dicta foret Niobe, si non sibi visa fuisset.
Nam fata Tyresia venturi præscia Manto
Per medias fuerat, diuino concita motu,
Vaticinata vias: Ismenides ite frequentes.
Et date Latonæ, Latonigeniq; duobus,
Cum prece thura pia, lauroq; innectite crimen:
Ore meo Latona iubet, paretur: & omnes
Thebaides iussis sua tempora frondibus ornant:
Thuraq; dant sanctis, & verba precantia flammis.
Ecce venit comitum Niobe celeberrima turba
Vestibus intexto Phrygijs spectabilis auro,
Et quantum ira finit formosa, movensque decoro
Cum capite immissos humerum per utrumque capillos
Constitit: utque oculos circumtulit alta superbos,
Quis furor auditos, inquit, præponere vobis
Cœlestes? aut cur colitur Latona per aras?
Numen adhuc sine thure meum est? mihi Tantalus author

Cuilicuit ſoliſuperorum tangere menſas.
Pleiadum ſoror eſt genitrix mea. Maximus Atlas
Eſt avus. æthereum qui fert cervicibus axem.
Iupiter alter avus: ſocero quoque glorior illo.
Me gentes metuunt Phrygiæ: me regia Cadmi
Sub domina eſt: fidibuſque mei commiſſa mariti,
Mœnia cum populis, à meque viroque reguntur.
In quamcunque domus, adverti lumina partem,
Immenſæ ſpectantur opes. accedit eôdem
Digna dea facies, huc natas adÿce ſeptem,
Et totidem invenes, & mox generoſq; ue nuruſque
Quærite nunc, habeat quam noſtra ſuperbia cauſam:
Quoque modo audetis genitam Titanida Cæo
Latonam præferre mihi; cur maxima quondam
Exiguam ſedem parituræ terra negavit?
Nec cælo, nec humo, nec aquis dea veſtra recepta eſt.
Exulerat mundi, donec miſerata vagantem,
Hoſpitatu terris erras, ego dixit, in undis
Inſtabilemque locum Delos dedit: illa duorum
Facta parens: uteri pars hæc eſt ſeptima noſtri.
Sum fœlix: quis enim neget hoc? fœlixque manebo,
Hoc quoque quis dubitet? tutam mea copia fecit,
Maior ſum, quàm cui poſſit fortuna nocere:
Multaq; ut eripiat, multò mihi plura relinquet.
Exceſſere metum mea iam bona; fingite demi
Huic aliquid populo natorum poſſe meorum:
Non tamen ad numerum redigar ſpoliata duorum:
Ite ſatis properè ſacris: laurumq; capillis
Ponite, deponunt: & ſacra infecta relinquunt:
Quodq; licet, tacito venerantur murmure numen
Latonæ turba quantum diſtabat ab orba,
Tantum animoſa ſui furiis agitata doloris.
Indignata Dea eſt: ſummoq; in vertice Cynthi,
Talibus eſt dictis gemina cum prole locuta:
En ego veſtra parens vobis animoſa creatis,
Et niſi Iunoni, nulli ceſſura dearum.
An dea ſim, dubitor: perq; omnia ſecula cultis

Arceor, o nati, niſi vos ſuccurritis, arvis.
Nec dolor hic ſolus: diro convitia facto
Tantalis adiecit: voſque eſt poſtponere natis
Auſa ſuis: & me quod in ipſam decidat orbem
Dixit: & exhibuit linguam ſceleratapaternam.
Adiectura preces erat his Latona relatis:
Deſine, Phœbus ait, pœnæ mora longa querela eſt.
Dixit idem Phœbe, celerique per cëra lapſu
Contigerant tecti Cadmëida nubibus arcem.
Planus erat, lateque patens propè mœnia campus,
Aſſiduis pulſatus equis, ubi turba rotarum,
Duraque mollierat ſubiectas ungula glebas.
Pars ibi de ſeptem genitis Amphione ſortes
Conſcendunt in equos, Tyrioque rubentia ſucco
Terga premunt, auro gravidis moderan tur habenis.
E quibus Iſmenos, qui matri ſarcina quondam
Prima ſuæ fuerat, dum certum flectit in orbem
Quadrupedis curſus, ſpumantiaq; ora coërcet,
Hei mihi, conclamat: medioque in pectore fixa
Tela gerit, freniſque manu moriente remiſſis,
In latus à dextro paulatim defluit armo.
Proximus audito ſonita per inane pharetræ,
Frena dabat Sipylus: Veluti cùm præſcius imbres
Nube fugit viſa, pendentiaque undique rector
Carbaſa deducit: ne quâ levis affluat aura.
Frena tamen dantem non evitabile telum
Conſequitur: ſummaque tremens cervice ſagitta
Hæſit: & extabat nudum de gu tureferrum.
Ille ut erat pronus, per crura admiſſa, jubaſque
Voluitur, & calido tellurem ſanguine fœdat.
Phœdimus infœlix, & aviti nominis hæres
Tantalides; ut ſolito finem impoſuere labori,
Tranſierant ad opus nitidæ iuvenile paleſtræ:
Et iam contulerant arcto luctantia nexu
Pectora pectoribus, cum tento concita nervo,
Sicut erant iuncti, traiecit utrumque ſagitta,
Ingemuere ſimul: ſimul incurvata dolore

Mem-

Membra solo posuere, simul suprema iacentes
Lumina versarunt: animas simul exhalarunt.
Aspicit Alphenor, laniataq; pectora plangens
Evolat, ut gelidos complexibus allevet artus:
Inque pio cadit officio. nam Delius illi
Intima fatifero rupit præcordia ferro.
Quod simul eductum est, pars est pulmonis in hamis
Errata, cumq; anima cruor est effusus in auras.
At non intonsum simplex Damasichona vulnus
Afficit. ictus erat, quà crus esse incipit, & qua
Mollia nodosus facit internodia poples.
Dumq; manu tentat trahere exitiabile telum,
Altera per iugulum pennis tenus acta sagitta est.
Expulit hanc sanguis, seq; eiaculatus in altum
Emicat, & longè terebrata prosilit aura.
Vltimus Ilioneus non profectura precando
Brachia sustulerat. Dijque ô communiter omnes
Dixerat, ignarus non omnes esse rogandos,
Parcite, motus erat, cum iam revocabile telum
Non fuit, Arcitenens. minimo tamen occidit ille
Vulnere, non altè percusso corde sagitta
Fama mali, populique dolor, lacrymæq; suorum,
Tam subitæ matrem certam fecere ruinæ.
Mirantem potuisse, irascentemque, quòd ausi
Hoc essent superi, quòd tantum iuris haberent.
Nam pater Amphion, ferro per pectus adacto,
Finierat moriens pariter cum luce dolorem.
Heu quantum hæc Niobe Niobe distabat ab illa,
Quæ modò Latois populum summoverat aris:
Et mediam tulerat gressus resupina per urbem
Invidiosa suis: at nunc miseranda vel hosti,
Corporibus gelidis incumbit, & ordine nullo
Oscula dispensat natos suprema per omnes:
A quibus ad cœlum liventia brachia tollens,
Pastere crudelis nostro Latona dolore,
Pascere ait, satiaq; meo tua pectora luctu:
Corq; ferum satia, dixit: per funera septem

Efferor: exulta, victrixque inimica triumpha.
Cur autem victrix? misera mihi plura supersunt,
Quàm tibi felici: post tot quoque funera vinco.
Dixerat: & sonuit contento nervus ab arcu,
Qui prater Nioben unam, conterruit omnes.
Illa malo est audax, stabant cum vestibus atris
Ante toros fratrum demisso crine sorores:
E quibus una trahens hærentia visceribus tela,
Impositò fratri moribunda relanguit ore:
Altera solari miseram conata parentem,
Conticuit subito, duplicatáq; vulnere cæco est,
Oraque compressit: nisi postquam spiritus ibat.
Hæc frustra fugiens collabitur: illa sorori
Immoritur: latet hæc: illam trepidare videres.
Sexque datis leto, diversaque vulnera passis,
Ultima restabat: quam toto corpore mater,
Tota Veste tegens, unam, minimamq; relinquit.
De multis minimam posco, clamavit & unam:
Dumq; rogat: pro qua rogat, occidit. orba resedit
Exanimes inter natos, natasque, virumq;:
Diriguitque malis: nullos movet aura capillos:
In vultu color est sine sanguine: lumina mœstis
Stant immota genis: nihil est in imagine vivum.
Ipsa quoque interius cum duro lingua palato
Congelat, & venæ desistunt posse moveri.
Nec flecti cervix, nec brachia reddere gestus.
Nec pes ire potest: intra quoque viscera saxum est.
Flet tamen, & validi circundata turbine venti,
In patriam rapta est, ubi fixa cacumine montis
Liquitur, & lacrymis etiam nunc marmora manant.

Tum verò cuncti manifestam numinis iram
Fœmina virque timent. cultuq; impensius omnes
Magna gemelliparæ venerantur numina divæ.
Utq; fit, à facto propiore priora renarrant.
E quibus unus ait: Lyciæ quoque fertilis agris
Non impune Deam veteres sprevêre coloni.
Res obscura quidem est ignobilitate virorum

Mira

Mira tamen: vidi præsens stagnumque locumq;
Prodigio notum. nam me iam grandior ævo,
Impatiensque viæ genitor, deducere lectos
Jusserat inde boves, gentisque illius eunti
Ipse ducem dederat, cum quo dum pascua lustro,
Ecce lacu medio sacrorum nigra favilla
Ara vetus stabat tremulis circundata cannis.
Restitit: & parvo, faveas mihi, murmure dixit,
Dux meus: & simili, faveas mihi, murmure dixi.
Naïadum, Faunine foret tamen ara rogabam,
Indigenave Dei: cum talia rettulit hospes,
Non hac, ô iuvenis montanum numen in ara est.
Illa suam vocat hanc, cui quondam regia coniux
Orbem interdixit: quam vix erratica Delos
Errantem accepit, tunc cùm levis insula nabat,
Illic incumbens cum Palladis arbore palmæ,
Edidit invitâ geminos Latona novercâ.
Hinc quoque Iunonem fugisse puerpera fertur:
Inque suo portasse sinu duo numina natos.
Iamq; Chimæriferæ, cùm Sol gravis ureret arva,
Finibus in Lyciæ, longo dea fessa labore,
Sidereo siccata sitim collegerat æstu,
Uberaque ebiberant avidi lactantia nati.
Forte lacum mediocris aquæ prospexit in imis
Vallibus: agrestes illis fruticosa legebant
Vimina cum iuncis, gratamq; paludibus ulvam,
Accessit, positoq; genu Titania terram
Pressit, ut hauriret gelidos potura liquores.
Rustica turba vetat. Dea sic affata vetantes:
Quid probibetis aquas? usus communis aquarum est:
Nec solem proprium natura, nec aëra fecit
Nec tenues undas, ad publica munera veni.
Quæ tamen ut detis, supplex peto, non ego nostros
Abluere hic artus, lassataq; membra parabam:
Sed relevare sitim, caret os humore loquentis:
Et fauces arent: vixq; est via vocis in illis.
Haustus aquæ mihi nectar erit: vitamq; fatebor

Accepisse

Accepisse: simul vitam dederitis in undis:
Hi quoque vos moveant, qui nostro brachia tendunt
Parva sinu: & casu tendebant brachia nati.
Quem non blanda deæ potuissent verba movere?
Hi tamen orantem perstant prohibere: minasq;
Ni procul abscedat, convicia q; insuper addunt.
Nec satis est, ipsos etiam pedibusq;, manuq;
Turbavêre lacus: imoq; è gurgite mollem
Huc illuc limum saltu movêre maligno.
Distulit ira sitim. neque enim iam filia Cæi
Supplicat indignis: nec dicere sustinet ultrà
Verba minora dea: tollensque ad sydera palmas,
Æternum stagno (dixit) vivatis in isto.
Eveniunt optata deæ: invat esse sub undis:
Et modò tota cava summergere membra palude,
Nunc proferre caput, summo modo gurgite nare:
Sæpè super ripam stagni consistere: sæpè
In gelidos resilire lacus. sed nunc quoque turpes
Litibus exercent linguas: pulsoq; pudore,
Quamvis sint sub aqua, sub aqua maledicere tentant.
Vox quoque iam rauca est, inflataq; colla tumescunt,
Ipsaque dilatant patulos conviciaricti us:
Terga caput tangunt, colla intercepta videntur:
Spina viret: venter, pars maxima corporis, albet:
Limosoq; novæ saliunt in gurgite ranæ.

Sic ubi nescio quis Lycia de gente virorum
Rettulit: exitium Satyri reminiscitur alter:
Quem Tritoniacæ Latous arundine victum
Affecit pœna. quid me mihi detrahis? inquit.
Ah piget, ah non est clamabat, tibia tanti.
Clamanti cutis est summos directa per artus:
Nec quicquam nisi vulnus erat. cruor undique manat:
Detectiq; patent nervi: trepidæque sine ulla
Pelle micant venæ: salientia viscera posset,
Et pellucentes numerare in pectore fibras.
Illum ruricolæ silvarum numina Fauni,
Et Satyri fratres, & tunc quoque clarus Olympus,

Et Nymphæ flerunt, & quisquis montibus illis,
Lanigerosque greges, armentaque bucera pavit.
Fertilis immaduit, madefactaque terra caducas
Concepit lachrymas, ac venis perbibit imis.
Quas ubi fecit aquas: vacuas immisit in auras.
Inde petens rapidum ripis declivibus æquor,
Marsya nomen habet, Phrygiæ liquidissimus amnis.
Talibus exemplis redit ad præsentia dictis
Vulgus: & extinctum cum stirpe Amphiona luget.
Mater in invidia est: hanc tunc quoque dicitur unus
Flesse Pelops, humeroque suas à pectore postquam
Deduxit vestes, ebur ostendisse sinistro.
Concolor huic humerus nascendi tempore dextro,
Corporeusque fuit. manibus mox cæsa paternis,
Membra ferunt iunxisse deos: aliisque repertis.
Qui locus est iuguli medius, summique lacerti,
Defuit: impositum est non comparentis in usum
Partis ebur: factoque Pelops fuit integer illo.
Finitimi proceres coëunt: urbesque propinquæ
Oravere suos ire ad solatia reges,
Argosque, & Sparte, Pelopeiadesque Mycænæ,
Et nondum torvæ Calydon invisa Dianæ,
Orchomenosque ferax, & nobilis ære Corinthos,
Messeneque ferox, Patræque humilisque Cleonæ,
Et Nelea Pylos, nec adhuc Pittheia Trœzen:
Quæque vrbes aliæ bimari clauduntur ab Isthmo.
Exteriusque sitæ bimari spectantur ab Isthmo.
Credere quis posset: solæ cessastis Athenæ.
Obstitit officio bellum, Iubvectaque ponto
Barbara Cecropios terrebant agmina muros.
Threicius Tereus hæc auxiliaribus armis
Fuderat: & clarum vincendo nomen habebat.
Quem sibi Pandion opibusque virisque potentem,
Et genus à magno ducentem forte Gradivo,
Connubio Prognes iunxit: non pronuba Iuno,
Non Hymenæus adest illi, non Gratia, lecto.
Eumenides tenuere faces de funere raptas:

Eumenides

Eumenides stravêre torum, tectoq; profanus
Incubuit bubo, thalamiq; in culmine sedit.
Hac ave coniuncti Progne Tereusq; parentes
Hac ave sunt facti: gratata est scilicet illis
Thracia, Dijsq; ipsis grates egêre: diemq;
Quóque data est claro Pandionе nata tyranno,
Quóque erat ortus Itys, festum iussere vocari.
Vsque adeò latet utilitas. Iam tempora Titan
Quinque per autumnos repetitis duxerat annis,
Cum blandita viro Progne, Si gratia, dixit,
Vlla mea est, vel me visendam mitte sorori,
Vel soror huc veniat: redituram tempora parvo,
Promittes socero: magni mihi muneris instar
Germanam vidisse dabis, iubet ille carinas
Insueta deduci: veloq; & remige portus
Cecropios intrat: Pyræaq; littora tangit.
Vt primùm soceri data copia: dextera dextræ
Iungitur: infausto committitur omine sermo.
Cœperat adventus causas, mandata referre
Coniugis: & celeres missæ spondere recursus.
Ecce venit dives magno Philomela paratu,
Divitior forma: quales audire solemus
Naiadas, & Dryadas medijs incedere silvis:
Si modo des illis cultus, simileq; paratus.
Non secus exarsit conspecta virgine Tereus:
Quàm si aliquis canis ignem supponat aristis,
Aut frondem, positaq; cremet fœnilibus herbas.
Digna quidem facies: sed & hunc innata libido
Extimulat: pronumq; genus regionibus illis
In Venerem est: flagrat vitio gentiliq; suoq;,
Impetus est illi, comitum corrumpere curam,
Nutriciq; fidem: nec non ingentibus ipsam
Sollicitare datis: totumq; impendere regnum,
Aut rapere, & sevo raptam defendere bello.
Et nihil est quod non effræno captus amore
Ausit: nec capiunt inclusas pectora flammas.
Iamq; moras male fert, cupidoq; revertitur ore

Man-

Mandata ad Prognes, & agit ſua vota ſub illa.
Facundum faciebat amor, quotieſque rogabat
Vlterius iuſto, Prognen ita velle ferebat.
Addidit & lachrymas, tanquam mandaſſet & illas.
Proh ſuperi! quantum mortalia corpora cæcæ
Noctis habent! ipſo ſceleris molimine Tereus
Creditur eſſe pius, laudemque à crimine ſumit.
Quid quòd idem Philomela cupit? patrioſq; lacertis
Blanda tenens humeros, ut eat viſura ſororem,
Perq; ſuam, contraq; ſuam, petit illa, ſalutem.
Spectat eam Tereus: præcontrectatq; videndo:
Oſculaq; & collo circundata brachia cernens,
Omnia pro ſtimulis, facibuſq;, ciboq; furoris
Accipit: & quoties amplecti tur illa parentem,
Eſſe parens vellet: neque enim minus impius eſſet:
Vincitur amborum genitor prece, gaudet, agitq;
Illa patri grates: & ſucceſſiſſe duabus
Id putat infœlix, quod erat lugubre duabus.
Iam labor exiguus Phœbo reſtabat, equiq;
Pulſabant pedibus ſpatium declivis Olympi:
Regales epulæ menſis, & Bacchus in auro
Ponitur: hinc placido dantur ſua corpora ſomno.
At rex Odryſius quamvis ſeceſſit abilla,
Æſtuat: & repetens faciem, motuſq; manuſq;,
Qualia vult, fingit, quæ nondum vidit: & ignes
Ipſe ſuos nutrit, cura removente ſoporem.
Lux erat: & generi dextram complexus euntis
Pandion, comitem lachrymis commendat abortis:
Vt voluêre ambæ voluiſti tu quoque Tereu.
Hanc ego, chare gener, quoniam pia cauſa coëgit,
Do tibi, perq; fidem, cognataq; pectora ſupplex,
Per ſuperos oro, patrio ut tuearis amore:
Et mihi ſollicito lenimen dulce ſenectæ
Quàm primum (omnis erit nobis mora longa) remittas.
Tu quoque quàm primùm (ſatis eſt procul eſſe ſororem)
Si pietas ulla eſt: ad me Philomela redito.
Mandabat: pariterque ſuæ dabat oſcula natæ:

Et

Et lachrymæ mites inter mandata cadebant.
Vt fidei pignus dextras utrasque poposcit:
Inter se datas iunxit, natamq; nepotemq;
Absentes pro se memori, rogat, ore salutent:
Supremumq; vale, pleno singultibus ore,
Vix dixit: timuitq; sui præsagia mentis.
Vt simul imposita est dicta Philomela carinæ:
Admotumque fretum remis: tellusque repulsa est:
Vicimus, exclamat: mecum mea vota feruntur:
Exultatque, & vix animo sua gaudia differt
Barbarus, & nusquam lumen detorquet ab illa.
Non aliter, quàm cum pedibus prædator aduncis
Deposuit nido leporem Iovis ales ab alto:
Nulla fuga est capto, spectat sua præmia raptor.
Iamque iter effectum est, iamque in sua littora fessis
Puppibus exierant: cum rex Pandione natam
In stabula alta trahit, silvis obscura vetustis.
Atque ibi pallentem, trepidamque & cuncta timentem,
Et iam cum lachrymis, ubi sit germana, rogantem,
Includit: fassusque nefas, & virginem, & unam
Visuperat, frustra clamato sæpe parente,
Sæpe, sororem sua, magnis super omnia divis.
Illa tremit velut agna pavens, quæ saucia cani
Ore excussa, lupi, nondum sibi tuta videtur:
Vtque columba, suo madefactis sanguine plumis
Horret adhuc, avidosque timet, quibus hæserat ungues,
Mox ubi mens redyt: passos laniata capillos,
Lugenti similis, cæsis plangore lacertis
Intendens palmas, ô diris Barbara factis,
O crudelis, ait: nec te mandata parentis,
Cum lachrymis movere pyis, nec cura sororis,
Nec mea virginitas, nec coniugalia iura.
Omnia turbasti, pellex ego facta sororis,
Tu geminus coniux, hostis mihi debita pœna.
Quin animam hanc (ne quod facinus tibi, perfide, reste:
Eripit? atque utinam feciſses ante nefandos
Concubitus; vacuas habuisſem criminis umbras.

Si

Si tamen hoc ſuperi cernunt, ſi numina divum
Sunt aliquid: ſi non perierunt omnia mecum:
Quandocunque mihi pœnas dabis, ipſa pudore
Proiecto tua facta loquar, ſi copia detur,
In populos veniam: ſi ſilvis clauſa tenebor,
Implebo ſilvas, & conſcia ſaxa movebo.
Audiet hoc æther, & ſi Deus ullus in illo eſt.
Talibus ira feri poſtquam commotat tyranni eſt.
Nec minor hac metus eſt, cauſa ſtimulatus utraque,
Quo fuit accinctus, vaginâ liberat enſem:
Arreptamq; comâ, flexis poſt terga lacertis.
Vincla pati cogit, iugulum Philomela parabat:
Spemq; ſuæ mortis viſo conceperat enſe.
Ille indignantem, & nomen patris uſque vocantem,
Luctantemq; loqui, compreſſam forcipe linguam
Abſtulit enſe fero. radix micat ultima linguæ.
Ipſa iacet, terræq; tremens immurmurat atræ.
Vſque ſalire ſolet mutilatæ cauda colubræ,
Palpitat: & moriens dominæ veſtigia quærit.
Hoc quoque poſt facinus (vix auſim credere) fertur
Sæpe ſua lacerum repetiſſe libidine corpus.
Suſtinet ad Prognen poſt talia facta reverti;
Coniuge quæ viſo, germanam quærit: at ille
Dat gemitus fictos, commentaq; funera narrat.
Et lacrymæ fecêre fidem. velamina Progne
Diripit ex humeris auro fulgentia lato:
Induiturq; atras veſtes, & inane ſepulchrum
Conſtituit, falſiſq; piacula manibus infert.
Et luget nenſic lugendæ fata ſororis.
Signa Deus bis ſex acto luſtraverat anno.
Quid faciat Philomela? fugam cuſtodia claudit:
Structa rigent ſolido ſtabulorum mœnia ſaxo:
Os mutum facti caret indice: grande doloris
Ingenium eſt, miſeriſque venit ſolertia rebus.
Stamina barbarica ſuſpendit candida tela:
Purpureaſque notas filis intexuit albis,
Indicium ſceleris: perfectaque tradidit uni,

Vtque

Vtque ferat domine, gestu rogat, illa rogata
Pertulit ad Prognen, nescit quid tradat in illis.
Evolvit vestes sævi matrona tyranni:
Fortunæque suæ carmen miserabile legit,
Et (mirum est potuisse) silet, dolor ora repressit:
Verbaq; quærenti satis indignantia linguæ
Defuerant, nec flere vacat: sed fasq; nefasq;
Confusura ruit: pœnæque in imagine tota est.
Tempus erat, quo sacra solent Trieterica Bacchi
Sithoniæ celebrare nurus, nox conscia sacris:
Nocte sonat Rhodope tinnitibus æris acuti:
Nocte sua est egressa domo regina, Deique
Ritibus instruitur: furialiaq; accipit arma.
Vite caput tegitur: lateri cervina sinistro
Vellera dependent: humero levis incubat hasta.
Concita per silvas, turba comitante suarum,
Terribilis Progne, furiisque agitata doloris,
Bacche, tuas simulat, venit ad stabula avia tandem.
Exululatq; evæq; sonat, portasque refringit:
Germanamq; rapit: raptæque insignia Bacchi
Induit: & vultus hederarum frondibus abdit:
Attonitamq; trahens intra sua mœnia ducit.
Vt sensit tetigisse domum Philomela nefandam:
Horruit infœlix: totoq; expalluit ore.
Nacta locum Progne, sacrorum pignora demit:
Oraque develat miseræ pudibunda sororis,
Amplexumque petit. Sed non attollere contra
Sustinet hæc oculos, pellex sibi visa sororis:
Deiectoque in humum vultu iurare volenti,
Testarique deos, per vim sibi dedecus illud
Illatam, provoce manus fuit, ardet, & iram
Non capit ipsa suam Progne, fletumque sororis
Corripiens, non est lacrymis hoc, inquit, agendum,
Sed ferro, seu, siquid habes, quod vincere ferrum
Possit: in omne nefas ego me germana paravi.
Aut ego cum facibus regalia tecta cremabo,
Artificem medijs immittam Terea flammis:

Aut

Aut linguam, aut oculos, &, quæ tibi membra pudorem
Abstulerant, ferro rapiam: aut per vulnera mille
Sontem animã expellam, magnũ est, quodcunq; paravit
Quid sit, adhuc dubita, peragit dum talia Progne,
Ad matrem veniebat Itys, quod posset ab illo
Admonita est: oculisq; tuens immitibus, ah quam
Es similis patri, dixit! nec plura locuta,
Triste parat facinus, tacitaq; exæstuat ira.
Vt tamen accessit natus, matrique salutem
Attulit: & parvis adduxit colla lacertis:
Mixtaque blanditijs puerilibus oscula iunxit:
Mota quidem est genetrix, infractaq; constitit ira:
Invitiq; oculi lacrymis maduere coactis.
Sed simul ex nimia mentem pietate labare
Sensit: ab hoc iterum est ad vultus versa sororis,
Inq; vicem spectans ambos, cur admovet, inquit,
Alter blanditias? rapta silet altera lingua?
Quam vocat hic matrem, cur non vocat illa sororem?
Cui sis nupta vide pandione nata marito.
Degeneras: scelus est pietas in coniuge Tereo.
Nec mora, traxit Ityn, veluti Gangetica cervæ
Lactentem fœtum per silvas tigris opacas:
Vtque domus altæ partem tenuêre remotam,
Tendentemq; manus, & iam sua fata videntem
Et mater, mater clamantem, & colla petentem,
Ense ferit Progne, latevi quâ pectus adhæret,
Nec vultum vertit. Satis illi ad fata vel unum
Vulnus erat: iugulum ferro Philomela resolvit:
Vivaq; adhuc, animæq; aliquid retinentia membra
Dilaniat, pars inde cavis exultat ahenis:
Pars verubus stridet: manant penetralia tabo.
His adhibet coniux ignarum Terea mensis:
Et patrij moris sacrum mentita, quod uni
Fas sit adire viro, comites famulosq; removit.
Ipse sedens solio Tereus sublimis avito
Vescitur: inq; suum sua viscera congerit alvum:
Tantaq; nox animi est, Itynbuc accersite, dixit.

Dissimulare nequit crudelia gaudia Progne:
Iamque suæ cupiens existere nuncia cladis,
Intus habes, quod poscis, ait. circumspicit ille:
Atque, ubi sit, quærit, quærenti, iterumq; vocanti
Sicut erat sparsis furiali cæde capillis,
Prosiluit, Ityosque caput Philomela cruentum
Misit in ora patris: nec tempore maluit ullo
Posse loqui: & meritis testari gaudia dictis.
Thracius ingenti mensus clamore repellit:
Vipereasque ciet Stygia de valle sorores:
Et modò si posset, reserato pectore, diras
Egerere inde dapes, demersaq; viscera gesti
Flet modò: seq; vocat bustum miserabile nati:
Nunc sequitur nudo genitas Pandione ferro.
Corpora Cecropidum pennis pendere putares.
Pendebant pennis: quarum petit altera silvas,
Altera tecta subit: neque adhuc de pectore cædis
Excessere notæ, signataq; sanguine pluma est.
Ille dolorê suo, pœneq; cupidine velox,
Vertitur in volucrem, cui stant in vertice cristæ:
Prominet immodicum pro longa cuspide rostrum.
Nomen Epops, volucri: facies armata videtur.
Hic dolor ante diem longæque extrema senectæ
Tempora, Tartareas Pandiona misit ad umbras.
Sceptra loci, rerumq; capit moderamen Erechtheus;
Iustitiâ dubium, validissæ potentior armis.
Quatuor ille quidem iuvenes, totidemque creârat
Fœmineæ sortis: sed erat par forma duarum:
E quibus Æolides Cephalus te coniuge fœlix
Procre fuit. Boreæ Tereus Thraceq; nocebant,
Dilectaque dia caruit deus Orithyia:
Dum rogat, & precibus mavult quàm viribus uti.
Ast ubi blanditijs agitur nihil: horridus ira
Quæ solita est illi, nimiumque domestica, vento:
Et merito dixit: quid enim mea tela reliqui?
Sævitiam, & vires, iramq; animosque minaces?
Admovique preces, quarum me dedecet usus?

Apta

Apta mihi vis est: hac tristia nubila pello,
Hac freta concutio, nodosaq; robora verto,
Induroque niues, & terras grandine pulso.
Idem ego cùm fratres cœlo sum nactus aperto,
(Nam mihi campus is est) tanto molimine luctor
Vt medius nostris concursibus insonet æther.
Exiliantq; cauis elisi nubibus ignes
Idem ego cùm subij convexa foramina terræ:
Suppositique ferox imis med terga cauernis:
Sollicito manes, totumque tremoribus orbem
Hac ope debueram thalamos petiisse: socerque
Non orandus erat mihi; sed faciendus Erechtheus.
Hæc Boreas, aut his non inferiora locutus,
Excussit pennas: quarum iactatibus omnis
Afflata est tellus: latumque perhorruit æquor.
Pulvereamque trahens per summa cacumina pallam,
Verrit humum, pauidamque metu, caligine tectus
Orithyiam adamans fulvis complectitur alis.
Dum volat, arserunt agitati fortiùs ignes.
Nec priùs aerii cursus suppressit habenas,
Quàm Ciconam tenuit populos & mœnia raptor.
Illic & gelidi coniux Actea tyranni,
Et genitrix facta est, partuq; enixa gemellos,
Cætera qui matris, pennas genitoris, habebant.
Nam tamen has memorant unà cum corpore natas:
Barbaque cum rutilis aberat subnixa capillis:
Implumes Calaisque puer Zetesque fuerunt,
Mox pariter pennæ ritu cœpere volucrum
Cingere utrunque latus, pariter flavescere malæ.
Ergo ubi concessit tempus puerile iuventæ:
Vellera cum Minyis nitido radiantia villo,
Per mare non notum primâ petiere carina.

PVB. OVIDII NASONIS METAMORPHOSEON.

LIBER. VII.

IAmq́ fretum Minyæ Pegasæâ puppes rcabant,
Perpetuaq́ trahens inopem sub nocte senectam
Visus erat Phineus, iuvenesq́ Aquilone creati
Virgineas volucres miseri senis ore fugârant,
Multaq́ perpessi claro sub Jasone, tandem
Contigerant rapidas limosi Phasidos undas,
Dumq́ adeunt regem, Phryxæaq́ vellera poscunt,
Voxq́ datur Minyis magnorum horrenda laborum:
Concipit interea validos Æetias ignes,
Et luctata diu, postquam ratione furorem
Vincere non poterat. Frustra Medea repugnas,
Nescio quis Deus obstat, ait, mirumq́ quid hoc est.
Anne aliquid certè simile huic quod amare vocatur?
Nam cur iussa patris nimium mihi dura videntur ê
Sunt quoque dura nimis. Cur quem modò denique vidi,
Ne pereat, timeo? quæ tanti causa timoris?
Excute virgineo conceptas pectore flammas,
Si potes, infœlix: si possem, sanior essem.
Sed trahit invitam nova vis, aliudq́ Cupido,
Mens aliud suadet. video meliora, proboq́,
Deteriora sequor. Quid in Hospite regia virgo
Vxeris? & thalamos alieni concipis orbis?
Hæc quoque terra potest quod ames dare, vivat, an ille
Occidat, in dijs est: vivat tamen, idque precari

Vel

Vel sine amore licet, quid enim commisit Iason?
Quem, nisi crudelem, non tangat Iasonis ætas,
Et genus, & virtus, quem non, ut cætera desint,
Forma movere potest? certè mea pectora movit.
At nisi opem tulero, taurorum afflabitur ore:
Concurretq; suæ segeti, tellure creatis
Hostibus, aut avido dabitur feræ prædi draconi.
Hoc ego si patiar, tum me de tigride natam,
Tum ferrum, & scopulos gestare in corde fatebor,
Cur non & spectò pereuntem? oculosque videndo
Conscelero? cur non tauros exhortor in illum?
Terrigenasque feras, insopitumque draconem?
Dij meliora velint. quanquam non ista precanda,
Sed facienda mihi. prodamne ego regna parentis?
Atque ope nescio quis servabitur advena nostra?
Vt per me sospes, sine me det linteа ventis:
Virque sit alterius? pœnæ Medea relinquar?
Si facere hoc, aliámve potest præponere nobis,
Occidat ingratus: sed, non is vultus in illo,
Non ea nobilitas animo est, ea gratia formæ,
Vt timeam fraudem, meritiq; oblivia nostri.
Et dabit antè fidem, sogamque in fœdera testes
Esse deos. quid tuta times? accingere, & omnem
Pelle moram. tibi se semper debebit Iason.
Te face solenni iunget sibi, perque Pelasgas
Servatrix urbes matrum celebrabere turba.
Ergo ego germanam, fratremque patremque deosque,
Et natale solum ventis ablata relinquam?
Nempe pater sævus, nempe est mea barbara tellus,
Frater adhuc infans: stant me cum vota sororis,
Maximus intra me deus est, non magna relinquam,
Magna sequar: titulum servatæ puppis Achivæ,
Notitiamque loci melioris, & oppida, quorum
Hic quoque fama viget, cultusque, artesque virorum,
Quemque ego cum rebus, quas totus possidet orbis,
Æsonidem mutasse velim: quo coniuge fœlix,
Et dijs chara feror, & vertice sidera tangam.

Quid? quod nescio qui mediis incurrere in undis
Dicuntur montes? ratibusque inimica Charibdis
Nunc sorbere fretum, nunc reddere cinctaque sævis
Scylla rapax canibus Siculo latrare profundo?
Nempe tenens quod amo, gremioq; in Iasonis hærens,
Per freta longa fervar: nihil illum amplexa timebo:
Aut, si quid metuam, metuam de coniuge solo.
Coniugium nunc puta? Speciosaq; nomina culpæ,
Imponis, Medea tuæ? quin aspice quantum
Aggrediare nefas: & dum licet effuge crimen.
Dixit: & ante oculos rectum, pietasq; pudorque
Constiterant: & victa dabat iam terga Cupido.
Ibat ad antiquas Hecates Perseidos aras:
Quas nemus umbrosum, secretaque silva tegebat,
Et iam fractus erat pulsusq; resed rat ardor:
Cum videt Æsoniden, extinctaq; flamma reluxit:
Erubuere genæ, totoque recanduit ore,
Vt solet à ventis alimenta resumere, quæque
Parva subinducta latuit scintilla favilla
Crescere, & in veteres agitata resurgere vires:
Sic iam lenis amor, iam quem languere putares,
Vt vidit iuvenem, specie præsentis inarsit.
Et casu, solito formosior, Æsone natus
Illa luce fuit. posses ignoscere amanti.
Spectat: & in vultu veluti tum denique viso,
Lumine fixa tenet: nec se mortalia demens,
Ora videre putat: nec se declinat ab illo.
Vt verò cœpitque loqui, dextramque prehendit
Hospes, & auxilium summissa voce rogavit;
Promisitque torum: lachrymis ait illa profusis:
Quod faciam video: nec me ignorantia veri
Decipiet, sed amor, servabere munere nostro:
Servatus p omissa dato, per sacra triformis
Illc deæ, lucoque foret quod numen in illo,
Perque patrem soceri cernentem cuncta futuri,
Eventusque suos, & tanta pericula iurat.
Credidus accepit cantatas protinus herbas,

Edi-

Edidicitq́; usum: lætusque in tecta recessit.
Postera depulerat stellas Aurora micantes:
Conveniunt populi sacrum Mavortis in arvum:
Consistuntque iugis. medio rex ipse resedit
Agmine purpureus, sceptroque insignis eburno.
Ecce adamanteis Vulcanum naribus efflant
Æripides tauri, tactæque vaporibus herbæ
Ardent: utque solent pleni resonare camini:
Aut ubi terrena silices fornace soluti
Concipiunt ignem liquidarum aspergine aquarum:
Pectora sic intus clausus voluentia flammas,
Gutturaque usta sonant: tamen illis Aesone natus
Obvius it. vertêre truces venientis ad ora
Terribiles vultus, præfixaque cornua ferro,
Puluereumque solum pede pulsavere bisulco.
Fumificisque locum mugitibus implevère.
Irriguere metu Myniæ: subit ille, nec ullos
Sensit anhelatus (tantum medicamina possunt)
Pendulaque audaci mulcet palearia dextra:
Suppositosque iugo pondus grave cogit aratri
Ducere, & insuetum ferro proscindere campum.
Mirantur Colchi: Minyæ clamoribus augent,
Adÿciuntque animos: galea tum sumit ahenâ
Vipereos dentes & aratos spargit in agros.
Semina mollit humus valido prætincta veneno:
Et crescunt, fiuntque sati nova corpora dentes.
Vtque hominis speciem materna sumit in alvo;
Perque suos intus numeros componitur infans;
Nec nisi maturus communes exit in auras:
Sic ubi visceribus gravidæ tellùris, imago
Effecta est hominis, fœto consurgit in arvo:
Quodque mãgis mirum est, simul edita concutit arma.
Quos ubi viderent præacutæ cuspidis hastas
In caput Aesonÿ iuvenis torquere parentes,
Demisêre metu vultumque animumque Pelasgi,
Ipsa quoque extimuit, quæ tutum fecerat illum:
Vtque peti vidit iuvenem tot ab hostibus unum,

Palluit: & subito sine sanguine frigida sedit,
Nec parum valeant à se data gramina, carmen
Auxiliare canit, secretasque advocat artes.
Ille gravem medios silicem iaculatus in hostes,
A se depulsum Martem convertit in ipsos.
Terrigenæ pereunt per mutua vulnera fratres,
Civilique cadunt acie. gratantur Achivi,
Victoremque tenent, avidisque amplexibus hærent.
Tu quoque victorem complecti barbara velles:
Obstitit incepto pudor, at complexa fuisses:
Sed te ne faceres tenuit reverentia famæ.
Quod licet, affectu tacito lætaris agisque
Carminibus grates, & dys auctoribus horum.
Pervigilem superest herbis sopire draconem:
Qui cristâ, linguisque tribus præsignis, & uncis
Dentibus horrendus, custos erat arboris aureæ.
Hunc posquam sparsit lethæi gramine succi:
Verbaque ter dixit placidos facientia somnos,
Quæ mare turbatum, quæ concita flumina sistunt:
Somnus in ignotos oculos ubi venit, & auro
Heros Æsonius potitur. spolioque superbus,
Muneris auctorem secum spolia altera portans
Victor Iolciacos tetigit cum coniuge portus.

Æmoniæ matres pronatis dona receptis,
Grandævique ferunt patres: congestaque flamma
Thura liquefaciunt: indutaque cornibus aurum
Victima vota facit: sed abest gratantibus Æson.
Iam prior ætas, fessusque senilibus annis.
Tunc sic Æsonides, O cui debere salutem
Confiteor, coniux, quanquam mihi cuncta dedisti
Excessitque fidem meritorum summa tuorum:
Si tamen hoc possunt (quid enim non carmina possunt?)
Deme meis annis, & demptos adde parenti.
Nec tenuit lacrymas, mota est pietate rogantis.

Dissimilemq; animum subyt pater Æta relictus:
Non tamen affectus tales confessa, Quod, inquit,
Excidit ore tuo, coniux, scelus? ergo ego cuiquam

Posse

Posse tuæ videor spatium transcribere vitæ?
Non sinat hoc Hecate, nec tu petis æqua: sed isto,
Quod petis, experiar maius dare munus Iasoni:
Avi c mea soceri longum tentabimus ævum,
Non annis revocare tuis. modò diva triformis
Adiuvet, & præsens ingentibus annuat ausis.
Tres aberant noctes, ut cornua tota coerint,
Efficerentq; orbem, postquam plenissima fulsit,
Et solida terras spectavit imagine Luna:
Egreditur tectis, vestes induta recinctas,
Nuda pedem, nudos humeris infusa capillos:
Fertq; vagos mediæ per muta silentia noctis
Incomitata gradus. homines, volucresque ferasq;
Solverat alta quies: nullo cum murmure serpens
Sopitæ similis, nullo cum murmure serpit:
Immotæque silent frondes: silet humidus aër:
Sidera sola micant. ad quæ sua brachia tendens,
Ter se convertit, ter sumptis flumine crinem
Irroravit aquis: ternis & hiatibus ora
Solvit: & in dura summisso poplite terra,
Nox, ait, arcanis fidissima, quæque diurnis,
Aurea cum Luna succeditis ignibus astra,
Tuq; triceps Hecate, quæ cœptis conscia nostris
Adiutrixque venis, cantusq; arteque magorum:
Quæque Magos Tellus pollentibus instruis herbis.
Auræque & venti montesque amnesque lacusque,
Diique omnes nemorum, diique omnes noctis adeste:
Quorum ope, cum volui, ripis mirantibus amnes
In fontes redière suos: concussaque sisto,
Stantia concutio cantu freta: nubila pello,
Nubilaque induco: ventos abigoque vocoque:
Vipereas rumpo verbis & carmine fauces:
Vivaque saxa, sua convulsaque robora terra:
Et silvas moveo, iubeoq; tremiscere montes:
Et mugire solum manesque exire sepulchris.
Te quoque Luna traho: quamvis temerata labores
Aera tuos minuant: currus quoque carmine nostro

Pallens

Pallent: ac pallet noſtris Aurora venenis
Vos mihi taurorum flammas hebetaſtis, & unco
Haud patiens oneris collum preſſiſtis aratro,
Vos ſerpentigenis in ſe ferabella dediſtis,
Cuſtodemq; rudem ſomno ſopiſtis, & aurum
Vindice decepto Graias miſiſtis in urbes,
Nunc opus eſt ſuccis, per quos renovata ſenectus
In florem redeat, primoſque recolligat annos,
Et dabitis: neque enim micuerunt ſidera fruſtra:
Nec fruſtra volucrum tractus cervice draconum
Currus adeſt. aderat demiſſus ab æthere currus.
Quo ſimul aſcendit, frenataque colla draconum
Permulſit, manibuſq; leves agitavit habenas:
Sublimis rapitur, ſubiectaque Theſſala Tempe
Deſpicit, & cretis regionibus applicat angues:
Et quas oſſa tulit, quaſque altus Pelion herbas,
Othryſq;, & Pindus, & Pindo maior Olympus,
Perſpicit; & placitas partim radice revellit,
Partim ſuccidit curvamine falcis abenæ.
Multa quoque Apidani placuerunt gramina ripis
Multa quoque Amphryſi: nec eras immunis Enipeus:
Nec non Peneus, nec non Sperchiades unde
Contribuêre aliquid, iuncoſaq; littora Bœbes
Carpſit & Euboica vivax Anthedone gramen
Nondum vulgatum mutato corpore Glauci.
Nona dies illam curru, penniſq; draconum,
Nonaq; nox omnes luſtrantem viderat argos:
Cum redyt: nec erant tacti niſi odore dracones:
Et tamen annoſæ pellem poſuere ſenectæ.
Conſtitit adveniens citra limenq; foreſque:
Et tantùm cœlo tegitur, refugitq; viriles
Contactus, ſtatuitq; aras è ceſpite binas,
Dexteriore Hecates, at læva parte Iuventæ,
Has ubi verbenis, ſilvaq; incinxit agreſti:
Haud procul egeſtâ ſcrobibus tellure duabus
Sacra facit: cultroſq; in guttura velleris atri
Conjicit, & patulas perfundit ſanguine foſſas.

Tum

Tum super invergens tepidi carchesia lactis,
Alteraque invergens liquidi carchesia mellis,
Verba simul fundit, terrenaque numina poscit,
Umbrarumque rogat rapta cum coniuge regem,
Ne properent artus animæ fraudare senili,
Quos ubi placavit precibusque & munere longo,
Æsonis effætum proferri corpus ad aras
Iussit: & in plenos resolutum carmine somnos
Exanimi similem stratis porrexit in herbis.
Hinc procul Æsonidem, procul hinc iubet ire ministros:
Et monet arcanis oculos removere profanos.
Diffugiunt iussi. Sparsis Medea capillis
Bacchantum ritu flagrantes circuit aras,
Multifidasque faces in fossa sanguinis atri
Tingit: & infectas geminis accendit in aris
Terque senem flammâ, ter aquâ, ter sulphure lustrat.
Interea calido positum medicamen aheno
Fervet, & exultat, spumisque tumentibus albet.
Illic Æmonia radices valle resectas,
Seminaque & flores, & succos incoquit atros.
Adȳcit extremo lapides Oriente petitos,
Et quas Oceani refluum mare lavit arenas.
Addidit exceptas Lunæ de nocte pruinas,
Et Strigis infames, ipsis cum carnibus, alas:
Inque virum soliti vultus mutare ferinos
Ambigui profectæ lupi, nec defuit illi
Squamea Cinyphei tenuis membrana chelydri,
Vivaciſque iecur cervi: quibus insuper addit
Ora caputque novem cornicis secula passæ.
His in mille alȳs postquam sine nomine rebus
Propositum instruxit mortali barbara munus:
Arenti ramo iam pridem mitis olivæ
Omnia confudit, summisque immiscuit ima.
Ecce, vetus calido versatus stipes aheno
Fit viridis primò, nec longo tempore frondes
Induit, & subitò gravidus oneratur olivis,
At quacunque cavo spumas eiecit aheno.

Ignis, & in terram gutte cecidére calentes:
Vernat humus, floresq; & mollia pabula surgunt.
Quæ simul ac vidit, stricto Medea recludit
Exse senis iugulum: vetremq; exire cruorem
Passa, replet succis; quos postquam combibit Æson,
Aut ore exceptos, aut vulnere: barba comæque,
Canicie posita nigrum rapuére colorem.
Pulsa fugit macies: abeunt pallorque situsque,
Adiectoq; cavæ supplentur corpore rugæ:
Membraq; luxuriant. Æson miratur, & olim
Ante quater denos nunc se reminiscitur annos:
Dissimilemque animum subyit, ætate relicta.
Viderat ex alto tanti miracula monstri
Liber: & admonitus iuvenes nutricibus annos
Posse suos reddi, capit hoc à Colchide munus.
Néve doli cessent, odium cum coniuge falsum
Phasius assimulat: Peliæque ad limina supplex
Confugit, atque illam (quoniam gravis ipse senectâ)
Excipiunt natæ, quas tempore callida parvo
Colchis amicitiæ fallacis imagine cepit.
Dumq; refert inter meritorum maxima, demptos
Æsonis esse situs, atque hac in parte moratur,
Spes est virginibus Pelia subiecta creatis,
Arte suum parili revirescere posse parentem:
Idque petunt iuvenes, pretium sine fine pacisci.
Illa brevi spatio silet: & dubitare videtur:
Suspenditq; animos, ficta gravitate, roganteum.
Mox ubi pollicita est, quo sit fiducia maior
Muneris huius, ait: Qui vestri maximus ævo est,
Dux gregis inter oves, agnus medicamine fiet.
Protinus innumeris effœtus laniger annis
Attrahitur, flexo circum cava tempora cornu.
Cuius ut Æmonio marcentia guttura cultro
Fodit, & exiguo maculavit sanguine ferrum:
Membra simul pecudis, validosq; venifica succos
Mergit in ære cavo. minuunt ea corporis artus:
Cornuaq; exurunt, nec non cum cornibus annos:

Et tener auditur medio balatus aheno.
Nec mora, balatum mirantibus, exilit agnus:
Lasciviq́ fugâ: lactantiaq́ ubera quærit.
Obstupuêre satæ Peliâ: promissaq́ postquam
Exhibuêre fidem, tum verò impeusius instant.
Ter iuga Phœbus equis in Ibero flumine mersis
Dempserat; & quarto radiantia nocte micabant
Sidera: cùm rapido fallax Æetias igni
Imponit purum laticem, & sine viribus herbas.
Iamq́ neci similis, resoluto corpore, regem,
Et cum rege suos custodes somnus habebat:
Quem dederat cantus magicæq́ potentia linguæ.
Intrârant iussæ cum Colchide limina natæ:
Ambierantq́ torum: quid nunc dubitatis inertes?
Stringite, ait, gladios, vetercmq́ hauritc cruorem:
Vt repleam vacuas iuvenili sanguine Venas.
In manibus vestris vita est, ætasq́ parentis.
Si pietas ulla est, nec spes agitatis inanes,
Officium præstate patri: telisq́ senectam
Exigite: & saniem coniecto emittite ferro.
His, ut quæque pia est, hortatibus, impia prima est,
Et, ne sit scelerata, facit scelus: haud tamen ictus
Vlla suos spectare potest: oculosq́ reflectunt,
Cæcaq́ dant sævis aversæ vulnera dextris.
Ille cruore fluens subitò tamen allevat artus:
Semilacerq́ toro tentat consurgere: & inter
Tot medius gladios pallentia brachia tendens,
Quid facitis natæ? quis vos in fata parentis
Armat, ait? cecidêre illis animiq́ manusque
Plura locuturo, cum verbis guttura Colchis
Abstulit, & calidis laniatum mersit in undis.
Quæ nisi pennatis serpentibus isset in auras,
Non exempta foret pœnæ. fugit alta. superq́
Pelion umbrosum Philyræaq́ tecta, superq́
Othryn & eventu veteris loca nota Cerambi.
Hic ope Nympharum sublatus in aëra pennis,
Cum gravis infuso tellus foret obruta ponto;

Deu-

Deucaleoneas effugit inobrutus undas.
Æoliam Pitanen à læva parte reliquit,
Factaque de saxo longi simulacha draconis:
Idæumque nemus, qua nati furta, iuvencum
Occuluit Liber falsi sub imagine cervi:
Quaque pater Coryti parva tumulatus arena est:
Et quos Mara novo latratu terruit agros.
Eurypylique urbem, qua Cœa cornua matres
Gesserunt, tunc cum discederet Herculis agmen:
Phœbeamque Rhodon, & Ialysios Telchinas,
Quorum oculos ipso mutantes omnia visis
Iupiter exosus fraternis subdidit undis.
Transit & antiquæ Carthæia mœnia Cææ,
Quà pater Alcidamas placidam de corpore natæ
Miraturus erat nasci potuisse columbam.
Inde lacus Hyries videt, & Cycneia Tempe,
Quæ subitus celebravit olor, nam Phyllius illic
Imperio pueri, volucresque ferumque leonem
Tradiderat domitos: taurum quoque vincere iussus
Vicerat, & stricto toties iratus amori
Præmia poscenti taurum suprema negavit.
Ille indignatus, cupies dare, dixit: & alto
Desiluit saxo, cuncti cecidisse putabant:
Factus olor niveis pendebat in aëre pennis:
At genitrix Hyrie servatum nescia, flendo
Delicuit: stagnumque suo de nomine fecit.
Adiacet his Pleuron: in qua trepidantibus alis
Ophias effugit natorum vulnera Combe.
Inde Calaureæ Latoidos aspicit arva,
In volucrem versi cum coniuge conscia regis.
Dextera Cylleneest, in qua cum matre Menephron
Concubiturus erat sævorum more ferarum.
Cephisonque procul hinc deflentem fata nepotis
Respicit in tumidam Phocen ab Apolline versi:
Eumelique domum lugentis in aëre natam.
Tandem vipereis Ephyren Pirenida pennis
Contigit, hic ævo veteres mortalia primus

Corpora

Corpora vulgarunt pluvialibus edita fungis.
Sed postquam Colchis arsit nova nupta venenis:
Flagrantemq; domum regis male vidit; utroq;
Sanguine natorum perfunditur impius ensis:
Vltaque se mater malè Iasonis effugit arma.
Hinc Titaniacis ablata Draconibus intrat
Palladias arces, quæ te iustissime Phinee,
Teque senex Peripha, pariter vidêre volantes,
Innexamq; novis neptem Polyphemonis alis.
Excipit hanc Aegeus facto damnandus in uno:
Nec satis hospitium est, thalami quoque fœdere iungit.
Iamque aderat Theseus proles ignota parenti,
Qui virtute sua bimarem pacaverat Isthmon.
Huius in exitium miscet Medea, quod olim
Attulerat secum Scythicis Aconiton ab oris.
Illud Echidnæ memorant è dentibus ortum
Esse canis. Specus est tenebroso cæcus hiatu:
Et via declivis, per quam Tyrinthius heros
Restantem, contraq; diem, radiosque micantes
Obliquantem oculos, nexis adamante catenis
Cerberon attraxit: rabidâ qui concitus irâ
Implevit pariter ternis latratibus auras:
Et sparsit virides spumis albentibus agros.
Has concresse putant: nactasq; alimenta feracis
Fœcundique soli, vires cepisse nocendi.
Quæ quia nascuntur dura vivacia cautè,
Agrestes Aconita vocant, ea coniugis astu
Ipse parens Aegeus nato porrexit, ut hosti.
Sumpserat ignara Theseus data pocula dextra:
Cùm pater in capulo gladij cognovit eburno
Signa sui generis: facinusq; excussit ab ore.
Effugit illa necem, nebulis per carmina motis.
At genitor, quanquam lætatur sospite nato,
Attonitus tamen est ingens discrimine parvo
Committi potuisse nefas. fovet ignibus aram
Muneribusq; deos implet: feriuntq; secures
Colla torosa boum vinctorum cornua vittis.

Nullus

Nullus Erichthidis fertur celebratior illo
Illuxisse dies. agitant conuivia patres,
Et medium vulgus: nec non & carmina, vineo
Ingenium fatiente, canunt. Tt maxime Theseu,
Mirata est Marathon Cretei sanguine tauri,
Quodq; suam securus arat Cromiona colonus,
Munus, opusq; tuum est: tellus Epidauria per te
Clavigeram vidit Vulcani occumbere prolem,
Vidit & immitem Cephisias ora Procrusten.
Cercyonis letum vidit Cerealis Eleusis,
Occidit ille Scinis magnis male viribus usus:
Qui poterat curvare trabes, & agebat ab alto
Ad terram late sparsuras corpora pinus.
Tutus ad Alcathoën Lelegeia mœnia limes
Composito Scirone patet: sparsisq; latronis
Terra negat sedem, sedem negat ossibus unda:
Quæ iactata diu fertur durasse vetustas
In scopulos: scopulis nomen Scironis inhæret.
Si titulos, annosq; tuos numerare velimus,
Facta prement annos: pro te, fortissime, vota
Publica suscipimus: Bacchi tibi sumimus haustus.
Consonat assensu populi, precibusq; fauentium
Regia: nec tota tristis locus ullus in vrbe est.
Nec tamen (usque adeo nulla est sincera voluptas
Sollicitumq; aliquid lætis intervenit) Ægeus
Gaudia percepit nato secura recepto,
Bella parat Minos: qui quanquam milite, quanquam
Classe valet: patriâ tamen est firmissimus irâ,
Androgeiq; necem iustis ulciscitur armis.
Antè tamen bello vires acquirit amicas:
Quaq; patent aditus volucri freta classe pererrat.
Hinc Anaphen sibi iungit, & Astypalei a regna,
Promissis Anaphen, regna Astypaleia bello.
Hinc humilem Myconen, cretosaq; rura Cimoli,
Florentemq; Cython, Scyron, planamq; Seriphon.
Marmoreamq; Paron, quamq; impia prodidit Arne.
Sithonis accepto, quod avara proposcerat auro:

Mutata.

Mutata eſt in auem, quæ nunc quoque diligit aurum.
Nigra pedes, nigris velata monedula pennis.
At non Oliaros, Didymeq́, & Tenos, & Andros,
Et Gyaros, nitidæq́ ferax Peparethos olivæ,
Gnoſſiacas iuvêre rates. latere inde ſiniſtro
Oenopium Minos petit, Æacidæ regna.
Oenopiam veteres appellauêre: ſed ipſe
Aeacus Æginam genetricis nomine dixit.
Turba ruit, tantæq́ virum cognoſcere famæ
Expetit; occurrunt illi, Telamonq́ minorq́
Quàm Telamon, Peleus, & proles tertia Phocus.
Ipſe quoque egreditur tardus grauitate ſenili
Æacus, & quæ ſit veniendi cauſa, requirit.
Admonitus patrij luctus, ſuſpirat, & illi
Dicta refert. Rector populorum talia centum,
Arma iuvenoro pronato ſumpta: piæq́
Pars ſis militiæ. tumulo ſolatia poſco.
Huic Aſopiades, petis irrita, dixit, & urbi
Non facienda meæ: neque enim coniunctior ulla
Cecropidis hac eſt tellus: ea fœdera nobis.
Tristis abit: ſtabuntq́ tibi tua fœdera magno,
Dixit: & utilius bellum putat eſſe reminari
Quàm gerere, atque ſuas ibi præconſumere vires.
Claſſis ab Oenopijs etiam nunc Lyctia muris
Spectari poterat: cùm pleno concita velo
Attica puppis adeſt, & portus intrat amicos:
Quæ Cephalum, patriæq́ ſimul mandata ferebat.
Æacidæ longo iuvenes poſt tempore viſum
Agnouêre tamen Cephalum, dextraſq́ dederunt,
Inq́ patris duxêre domum. Spectabilis heros,
Et veteris retinens etiam nunc pignora formæ
Ingreditur, ramumque tenens popularis olivæ,
Et dextra lævaq́ duos ætate minores,
Maior habet Cliton, & Buten, Pallante creatos.
Poſtquam congreſſi, primi ſua verba tulerunt
Cecropidæ; Cephalus peragit mandata, rogatq́
Auxilium: fœduſq́ refert, & iura parentum:

Imperiumq; peti totius Achaidos addit.
Sic ubi mandatam iuvit facundia causam:
Æacus in capulo regni nitente sinistra,
Ne petite auxilium, sed sumite, dixit, Athenæ;
Nec dubiæ vires, quas hæc iubet insula, vestras
Ducite, & omnis eat rerum status iste mearum.
Robora non desunt: superat mihi miles, & hosti.
Gratia dys, fœlix & inexcusabile tempus.
Imò ita sit Cephalus, crescat tua civibus opto
Vrbs, ait. adueniens equidem modò gaudia cepi:
Cùm tam pulchra mihi, tam par ætate iuventus
Obvia processit: multos tamen inde requiro,
Quos quondam vidi vestra prius urbe receptus.
Æacus ingemuit: tristiq; ita voce locutus:
Flebile principium melior fortuna secuta est.
Hanc utinam vobis possem memorare: sine ullo
Ordine nunc repetam: neu longa amabge morer vos;
Ossa, cinisq; iacent, memori quos mente requiris:
Et quota pars illi rerum periêre mearum?
Dira lues populis ira Iunonis iniquæ
Inciditexosæ dictas à pellice terras.
Dum visum est mortale malum tantæq; latebat
Causa nocens cladis: pugnatum est arte medendi:
Exitium superabat opem, que victa iacebat.
Principio cœlum spissa caligine terras
Pressit: & ignavos incluſit nubibus æstus,
Dumq; qater plenis expleuit cornibus orbem,
Luna, quater plenum tenuata retexuit orbem,
Letiferis ualidi spirarunt æstibus Austri.
Consiat & in fontes vitium veniſſe, lacusq;,
Milliaq; incultos serpentum multa per agros
Errâſſe: atque suis fluvios temerâſſe venenis:
Strage canum primò, volucrumq;, ouiumq;, boumq;,
Inq; feris subiti deprensa potentia morbi est:
Concidere infœlix validos miratur arator
Inter opus tauros, medioq; recumbere sulco.
Lanigeris gregibus balatus dantibus agros,

Sponte,

Sponte sua lanæq; cadunt; & corpora tabent.
Acer equus quondam, magnæq; in pulvere famæ,
Degenerat: palmæ, veterumq; oblitus honorum
Ad præsepe gemit morbo morituras inerti.
Non aper irasci meminit, nec fidere cursu
Cerua: nec armentis incurrere fortibus vrsi.
Omnia Languor habet: silvis, agrisque, viisque
Corpora fœda iacent: vitiantur odoribus auræ.
Mira loquar: non illa canes avidæque volucres,
Non cani tetigêre lupi: dilapsa liquescunt:
Afflatuque nocent, & agunt contagia late.
Pervenit ad miseros damno grauiore colonos
Pestis, & in magnæ dominatur mœnibus urbis:
Viscera torrentur primò, flammisque fatiscunt.
Indicium rubor est, & ductus anhelitus igni.
Aspera lingua tumet: tepidisque arentia ventis
Ora patent: auraque graues captantur hiatu.
Non stratum, non ulla pati velamina possunt:
Dura sed in terra ponunt præcordia: nec fit
Corpus humo gelidum, sed humus de corpore fervet,
Nec moderator adest: inque ipsos sæua madentes
Erumpit clades, obsuntque auctoribus artes.
Quò proprior quisque est servitque fidelius ægro,
In partem leti citius venit: atque salutis
Spes abijt, finemque vident in funere morbi,
Indulgent animis: & nulla, quid vtile, cura est.
Vtile enim est nihil, passim positoque pudore,
Fontibus, & fluviis, puteisque capacibus hærent,
Nec sitis est extincta, prius, quàm vita, bibendo.
Inde graues morbo nequeunt consurgere, & ipsis
Immoriuntur aquis. aliquis tamen hausit & illas:
Tantaque sunt miseris invisi tædia lecti;
Prosiliunt, aut si prohibent consistere vires,
Corpora devolvunt in humum fuziuntque penates
Quisque suos, sua cuique domus, funesta videtur.
Et, quia causa latet, locus est in crimine notus.
Semianimes errare vijs, dum stare valebant,

Aſpiceres: flentes alios, terraque iacentes,
Laſſaque verſantes ſupremo lumina motu,
Membraque pendentis tenduntad ſidera cæli,
Hic, illic, ubi mors deprenderat, exhalantes
Quid mihi tunc animi fuit? aut qui debuit eſſe?
Vt vitam odiſſem, & cuperem pars eſſe meorum:
Quo ſe cunque acies oculorum flexerat, illic
Vulgus erat ſtratum, veluti, cum putria motis
Poma cadunt ramis, agitataque ilice glandes.
Templa vides contra gradibus ſublimia longis:
Iupiter illa tenet, quis non altaribus illis
Irrita thura dedit? quoties pro coniuge coniux,
Pro nato genitor, dum verba precantia dixit,
Non exoratis animam finivit in aris?
Inque manu thuris pars inconſumpta reperta eſt?
Admoti quoties templis, dum vota ſacerdos
Concipit, & fundit purum inter cornua vinum,
Haud expectato ceciderunt vulnere tauri,
Ipſe ego ſacra Iovi pro me, patriaque, tribuſque
Cum facerem natis, mugitus victima diros
Edidit, & ſubitò collapſa ſine ictibus ullis
Exiguo tinxit ſubiectos ſanguine cultros.
Fibra quoque ægra notas veri, monitúſq; deorum
Perdiderat triſtes penetrant ad viſcera morbi.
Ante ſacros vidi proiecta cadavera poſtes;
Ante ipſas, quò mors foret invidioſior, aras,
Pars animam laqueo claudunt: mortiſque timorem
Morte fugant: utroque vocant venientia fata.
Corpora miſſa neci nullis de more feruntur.
Funeribus: neque enim capiebant funera portæ.
Aut inhumata premunt terras: aut dantur in altos
Indotata rogos, & iam reverentia nulla eſt:
Deq; rogis pugnant, alieniſq; ignibus ardent,
Qui lacryment, deſunt: indefletæq; vagantur
Natorum matrumq; animæ, iuvenumq; ſenumque:
Nec locus in tumulos, nec ſufficit arbor in ignes.
Attonitus tanto miſerarum turbine rerum,

Iupiter

Iupiter ô dixit, ſi te non falſa loquuntur
Æginæ amplexus quondam ſub Aſopidos iſſe:
Nec te magne pater noſtri pudet eſſe parentem:
Aut mihi redde meos: aut me quoque conde ſepulcro
Ille notam fulgore dedit, tonitruq; ſecundo.
Accipio: ſintque iſta precor felicia mentis
Signa tuæ, dixi, quæ das mihi pignoris omen.
Fortè fuit iuxta patulis riariſſima ramis
Sacra Iovi quercus deſemine Dodonæo,
Hîc nos frugi legas aſpeximus agmine longo
Grande onus exiguo formicas ore gerentes,
Rugoſoq; ſuum ſeruantes cortice callem.
Dum numerum miror, totidem pater optime, dixi,
Tu mihi da cives, & inania mœnia ſupple.
Intremuit, ramiſque ſonum ſine flamine motis
Alta dedit quercus. Pavido mihi membra timore
Horruerant, ſtabantque comæ: tamen oſcula terræ,
Roboribuſque dedi: nec me ſperare fatebar,
Sperabam tamen, atque animo mea vota fovebam:
Nox ſubit: & curis exercita corpora ſomnus
Occupat: ante oculos eadem mihi quercus adeſſe,
Et rami totidem, totidemque animalia ramis
Ferre ſuis viſa eſt, pariterque tremiſcere motu:
Graniferumque agmen ſubiectis ſpargere in arvis:
Creſcere quod ſubitò, maius maiuſque videtur:
Ac ſe tollere humo, iſte rectoque aſiſtere trunco,
Et maciem, numerumque pedum nigrumque colorem
Ponere & humanam membris inducere formam.
Somnus abit: damnio vigilans mea viſa, querorque
In ſuperis opis eſſe nihil, ſed in ædibus ingens
Murmur erat: voceſque hominum exaudire videbar.
Iam mihi deſuetas dum ſuſpicor has quoque ſomni
Eſſe, venit Telamon properus, foribuſque reclu ſis,
Speque fideque pater, dixit, maiora videbis:
Egredere, egredior: qualeſque in imagine ſomni
Viſus eram viſiſſe viros: ex ordine tales
Aſpicio noſcoque, adeunt, regemque ſalutant.

Vota Iovi ſolvo: populiſq; recentibus urbem
Partior, & vacuos priſcis cultoribus agros:
Myrmidonaſq; voco: nec origine nomina fraudo:
Corpora vidiſti, mores quos ante gerebat,
Nunc quoque habet parcum genus eſt patiensq; laborũ,
Quæſitiq; tenax, & quod quæſita reſervet,
Hinc ad bella pares annis animiſq; ſequentur:
Cum primùm qui te fœliciter attulit, Eurus
(Etrus enim attulerat) fuerit mutatus in auſtros.
Talibus, atque alijs longum ſermonibus illi
Implevere diem. lucis pars optima menſæ
Eſt data, nox ſomnis. Iubar aureus extulerat Sol:
Flabat adhuc Eurus, redituraq; vela tenebat.
Ad Cephalum Pallante ſati, cui grandior ætas,
Ad regem Cephalus, ſimul & Pallante creati
Conveniunt: ſed adhuc regem ſopor altus habebat.
Excipit Æacides illos in limine Phocus,
Nam Telamon frater q; viros ad bella legebant.
Phocus in interius ſpacium, pulchroſq; receſſus
Cecropidas duxit: cum queis ſe in ipſe reſedit.
Aſpicit Æoliden, ignota ex arbore factum
Ferre manu iaculum, cuius fuit aurea cuſpis.
Paucaprius mediis ſermonibus ille locutus,
Sum nemorum ſtudioſus, ait, cædiſq; ferina:
Qua tamen è ſilva teneas haſtile reciſum.
Iamdudum dubito, certe ſi fraxinus eſſet,
Fulva colore foret, ſi cornus, nodus ineſſet,
Vnde ſit ignoro: ſed non formoſius iſto
Viderunt oculi telum jaculabile noſtri.
Excipit Actæis è fratribus alter: & uſum
Maiorem ſpecie mirabere, dixit, in iſto,
Conſequitur quodcunque petit: fortunaq; miſſum
Non regit: & non revolat nullo referente cruentum.
Tum verò iuvenis Nereius omnia quærit:
Cur ſit & unde datum, quis tanti muneris auctor.
Quæ petit ille refert, & cætera nota, audoreq;
Qua tulerit mercede, ſilet. tactuſq; dolore

Con-

Coniugis amissæ, lacrymis ita fatur obortis:
Hoc me nate dea, (quis posset credere?) telum
Flere facit, fatiętq; diu, si vivere nobis
Fata diu dederint. Hoc me cum coninge chara
Perdidit, hoc utinam carnifsem munere semper.
Procris erat, si fortè magis pervenit ad aures
Orithyia tuas, magnæ soror Orithyiæ.
Si faciem, moresq; velis conferre duarum,
Dignior ista rapi, pater hanc mihi iunxit Erectheus.
Hanc mihi iunxit amor. felix dicebar, eramq;.
Non ita Dÿs visum est: at nunc quoque forsitan essem,
Alter agebatur post sacra iugalia mensis:
Cùm me cornigerũ tendentem retia cervis
Vertice de summo semper florentis Hymetti
Lutea mane videt pulsis Aurora tenebris:
Invitumq; rapit. liceat mihi vera referre
Pace deæ, quod sit roseo spectabilis ore,
Quod teneat lucis, teneat confinia noctis,
Nectareis quod alatur aquis. ego Procrin amabam,
Pectore Procris erat, Procris mihi semper in ore:
Sacra tori, coitusq; novos, thalamosq; recentes,
Primaq; deserti referebam fœdera lecti.
Mota dea est, & Sistę tuas, ingrate, querelas,
Procrin habet dixit, quod si mea prouida mens est,
Non habuisse voles: meq; illi irata remisit.
Dum redeo, mecumq; dea memorata retracto:
Esse metus cœpit ne iura iugalia coniux
Non bene servasset facies ætasq; iubebant
Credere adulterium, prohibebant credere mores.
Sed tamen abfueram: sed & hac erat, unde redibam,
Criminis exemplum: sed cuncta timemus amantes.
Quærere quod doleam, statuo, doniq; pudicam
Sollicitare fidem. favet huic Aurora timori.
Immutatq; meam (videor sensisse) figuram.
Palladiasq; ineo non cognoscendus Athenas:
Ingrediorq; domum, culpa domus ipsa carebat:
Castaq; signa dabat: dominoq; erat anxia rapto.

Vix aditus per mille dolos ad Erechthida factus,
Vt vidi, obstupui: meditataq; penè reliqui
Tentamenta fidè: malè me, quin vera faterer,
Continui: malè quin, ut oportuit, oscula ferrem,
Tristis erat: sed nulla tamen formosior illa
Esse potest tristi; desiderioq; dolebat
Coniugis erepti. tu collige, qualis in illa,
Phoce decor fuerit, quam sic dolor ipse decebat.
Quid referam quoties tentamina nostra pudici
Reppulerint mores? quoties ego, dixerit, uni
Servor, ubicunque est: uni mea gaudia servo.
Cui non ista fides satis experientia sano
Magna foret? Non sum contentus: & in mea pugno
Vulnera: dum census dare me promitto, loquendo,
Muneraq; augendo, tandem dubitare coegi:
Exclamo, mala pectora detego, tectus adulter
Verus eram coniux: me perfida teste teneris.
Illa nihil: tacito tantum modò victa pudore
Insidiosa malo cum coniuge limina fugit.
Offensaq; mei genus omne perosa virorum,
Montibus errabat, studijs operata Dianæ.
Tum mihi deserto violentior ignis ad ossa
Pervenit: orabam veniam: & peccasse fatebar:
Et potuisse datis simili succumbere culpæ
Me quoque muneribus, si munera tanta daventur.
Hæc mihi confesso lesum prius vlta pudorem
Redditur, & dulces concorditer exigit annos.
Dat mihi præterea, tanquam si parua dedisset
Dona, canem munus: quem cum sua traderet illi
Cynthia, currendo superabit, dixerat, omnes.
Dat simul & iaculum, manibus quod cernis habere.
Munerisalterius quæ sit fortuna requiris?
Accipe mirandum: novitate mouêbere facti.
Carmina Naïades non intellecta priorum:
Soluunt ingenijs: & præcipitata iacebat,
Immemor ambagum vates obscura suarum.
Scilicet alma Themis: nec talia linquit inulta:

Protinus

Protinus Aonÿs immissa est bella Thebis:
Cessit & exitio multis, pecorique, sibique
Ruricolæ pavêre feram. Vicina iuventus
venimus, & latos indagine cinximus agros.
Illa levi velox superabat retia saltu:
Summaque transibat positarum lina plagarum.
Copula detrahitur canibus: quos illa sequentes
Effugit: & cœtum non segnior alite ludit.
Poscor & ipse meum consensu Lælapa magno:
(Muneris hoc nomen) iamdudum vincula pugnat
Exuere ipse sibi, colloque morantia tendi:
Vix bene missus erat, neciam poteramus, ubi esset,
Scire: pedum calibus vestigia pulvis habebat:
Ipse oculis ereptus erat, non ocyor illo
Hasta, nec exuta contorto verbere glandes.
Nec Gortiniaco calamus levis exit ab arcu.
Collis apex medÿ subiectis imminet arvis:
Tollor in hunc: capioque novi spectacula cursus:
Quomodò deprendi modo se subducere ab ipso
Vultuere visa fera est: nec limite callida recto,
In spatiumque fugit: sed decipit ora sequentis:
Et redit in gyrum, ne sit suus impetus hosti.
Imminet hic, sequiturque parem: similisque tenenti
Non tenet: & vanos exercet in aëre morsus.
Adiaculi vertebar opem: quod dextra librabat.
Dum mea, dum digitos amentis addere tento:
Lumina deflexi: revocataque rursus eodem
Rettuleram: & medio (mirum) duo marmora campo
Aspicio: fugere hoc, illud latrare putares.
Scilicet invictos ambos certamine cursus
Esse deus voluit, si quis deus affuit illis.
Hactenus: & tacuit. Iaculo quod crimen in ipso est?
Phocus ait. Iaculi sic crimina reddidit ille.
Gaudia principium nostri sunt, Phoce, doloris.
Illa prius referam. Iuvat ô meminisse beati
Temporis, Æacide, quo primos rite per annos
Coniugeeram fœlix, fœlix erat illa marito.

Mutua cura duos, & amor socialis habebat:
Nec Iovis illa meo thalamos præferret amori:
Nec me quæ caperet, non si Venus ipsa veniret,
Vlla erat: æquales urebant pectora flammæ.
Sole ferè radijs feriente cacumina primis,
Venatum in silvas iuveniliter ire solebam:
Nec mecum famuli, nec equi, nec naribus acres
Ire canes, nec lina sequi nodosa solebant.
Tutus eram iaculo sed cùm satiata ferinæ
Dextera cædis erat: repetebam frigus & umbram,
Et quæ de gelidis exibat vallibus auram.
Aura petebatur medio mihi lenis in æstu:
Auram expectabam: requies erat illa labori.
Aura (recordor enim) veniat, cantare solebam:
Meq́ iuves: interq́ sinus gratissima nostros:
Vtq́ facis, releuare velis, quibus urimur æstus.
Forsitan addideram (sic me mea fata trahebant)
Blanditias plures: &, tu mihi magna voluptas.
Dicere dum solitus: tu me reficisq́, foveisq́:
Tu facis, ut siluas, ut amem loca sola: meoq́
Spiritus iste tuus semper capiatur ab ore.
Vocibus ambiguis deceptam præbuit aurem
Nescio quis nomenq́ auræ tam sæpe vocatum
Esse putat Nymphæ: Nympham mihi credit ramai.
Criminis, ex templo ficti temerarius index
Procrin adit: linguaq́ refert audita susurra.
Credula res amor est. subitò collapsa dolore,
(Vt mihi narratur) cecidit: longoq́ refecta
Tempore, se miseram, se fati dixit iniqui.
Deq́ fide questa est: & crimine concita vano.
Quod nihil est, metuit: metuit sine corpore nomen:
Et dolet infelix, veluti de pollice vera.
Sæpe tamen dubitat, metuitq́ miserrima falli,
Indicioq́ fidem negat: & nisi viderit ipsa,
Damnatura sui non est delicta mariti.
Postera depulerant Auroræ lumina noctem:
Egredior, silvasq́ peto: victorq́ per herbas,

Aura veni, dixi, nostroq; medere labori.
Et subitò gemitus inter mea verba videbar
Nescio quos audisse: Veni tamen optima, dicens.
Fronde leuem rursus, strepitum iaciente caduca,
Sum ratus esse feram, telumq; volatile misi.
Procrus erat, medioq; tenens in pectore vulnus,
Hei mihi, conclamat. Vox est ubi cognita fidæ
Coniugis: ad vocem præceps, amensq; cucurri.
Semianimen, & sparsas fœdantem sanguine vestes,
Et sua (me miserum!) de vulnere dona trahentem
Inuenio: corpusq; meo mihi charius ulnis
Mollibus attollo: scissaq; à pectore veste
Vulnera sæva ligo: conorq; inhibere cruorem:
Neu me morte sua sceleratum deserat, oro.
viribus illa carens, & iam moribunda coëgit
Hæc sepauca loqui. Per nostri fœdera lecti,
Perq; deos supplex oro, superosq; meosq;,
Per si quid merui de te bene, perq; manentem
Nunc quoque, cùm pereo, causam mihi mortis amorem,
Ne thalamis Auram patiare incumbere nostris:
Dixit: & errorem tum denique neminisse
Et sensi, & docui, sed quid docuisse iuvabat?
Labitur: & parvæ fugiunt cum sanguine vires
Dumq; aliquid spectare potest, me spectat: & in me
Infœlicem animam, nostroq; exhalat in ore.
Sed vultu meliore mori secura videtur.
Flentibus hæc lachrymans heros memorabat, & ecce
Æacus ingreditur duplici cum prole, novoq;
milite, quem Cephalus cum fortibus accipit armis.

PVB.

PVB. OVIDII NASONIS METAMORPHOSEON.

LIBER. VIII.

IAm nitidum retegente diem, noctisque fugante
Tempora Lucifero: cadit Eurus, & humida surgunt
Nubila, dant placidi cursum redeuntibus Austri:
Æacidis, Cephaloque: quibus fœliciter acti
Ante expectatum portus tenuêre petitos.
Interea Minos Lelegeia littora vastat:
Prætentatque sui vires Mavortis in urbe
Alcathoë: quam Nisus habet, cui splendidus astro
Inter honoratos medio de vertice canos
Crinis inhærebat, magni fiducia regni.
Sexta resurgebant orientis cornua Lunæ,
Et pendebat adhuc belli fortuna: diuque
Inter utrumque volat dubijs victoria pennis.
Regia turris erat vocalibus addita muris.
In quibus auratam proles Latonia fertur
Deposuisse lyram: saxo sonus eius inhæsit.
Sæpe illuc solita est ascendere filia Nisi:
Et petere exiguo resonantia saxa lapillo;
Tum cùm pax esset. bello quoque sæpe solebat
Spectare ex illa rigidi certamina Martis.
Iamque mora belli procerum quoque nomina nôrat,
Armaq́, equosq́, habituq́, Cydoneasque pharetras:
Noverat ante alios faciem Ducis Europæi,
Plus etiam, quàm nôsse fas est. Hac Judice Minos,

Seu

Seu caput abdiderat cristata cassidepennis,
In galea formosus erat: seu sumpserat ære
Fulgentem clypeum, clypeum sumpsisse decebat:
Torserat adductis hastilia lenta lacertis,
Laudabat virgo iunctam cum viribus artem.
Impositis calamis patulos sinauerat arcus:
Sic Phœbum sumptis iurabat stare sagittis:
Cum verò faciem dempto nudauerat ære:
Purpureusque albi stratis insignia pictis
Terga premebat equi, spumantiaque ora regebat:
Vix sua, vix sanæ virgo Niseia compos
Mentis erat fœlix iaculum quod tangeret ille,
Quæque manu premeret, fœlicia frena vocabat.
Impetus est illi (liceat modò) ferre per agmen
Virgineos hostile gradus: est impetus illi
Turribus è summis in Gnossia mittere corpus
Castra: vel æratas hosti recludere portas:
Vel si quid Minos aliud velit. utque sedebat
Candida Dictæi spectans tentoria regis:
Læter, ait, dolcamne geri lacrymabile bellum,
Indubioe ſ. Doleo, quòd Minos hostis amanti est.
Sed, nisi bella forent, nunquam mihi cognitus esset.
Me timen accepta poterat deponere bellum
Obside, me comitem, me pacis pignus haberet.
Si quæ te peperit, talis, pulcherrime regum,
Qualis es, ipsa fuit: meritò deus arsit in illa.
O ego ter fœlix, si pennis lapsa per auras,
Gnossiaci possem castris insistere regis!
Fassaque me, flammosque meos, qua dote, rogarem,
Vellet mi: tantùm patrias nec oscer et arces.
Nam pereant potiùs sperata cubilia, quàm sim
Proditione potens: quamvis sæpe utile vinci
Victoris placidi fecit clementia multis.
Iusta gerit certè pro nato bella peremptο:
Et causaque valet, causamque tuentibus armis,
Vt puto vincemur. Qui si manet exitus urbem:
Cur suus hæc illi reseret mea Mœnia Mavors?

Et

Et non noſter amor: meliùs ſine cæde, moraq́,
Impenſaq́, ſui poterit ſuperare cruoris.
Nam metuo certè, ne quis tua pectora, Minos,
Vulneret imprudens. Quis enim tam durus, ut in te
Dirigere immitem non inſcius audeat haſtam?
Cœpta placent: & ſtat ſententia tradere mecum
Dotalem Patriam, finemq́, imponere bello.
Verùm velle parum eſt. Aditus cuſtodia ſervat:
Clauſtraque portarum genitor tenet, hunc ego ſolum
Infœlix timeo: ſolus mea vota moratur.
Dÿ facerent, ſine patre forem. Sibi quiſque profectò
Eſt deus: ignavis precibus fortuna repugnat.
Altera iamdudum, ſuccenſa cupidine tanto,
Perdere gauderet, quodcunque obſtaret amori.
Et cur ulla foret me fortior? ire per ignes,
Et gladios auſim; nec in hoc tamen ignibus vllis,
Aut gladÿs opus eſt. Opus eſt mihi crine paterno,
Ille mihi eſt auro pretioſior: illa beatam
Purpura me, votique mei factura potentem.
Talia dicenti curarum maxima nutrix
Nox intervenit: tenebriſque audacia crevit.
Prima quies aderat, qua curis feſſa diurnis
Pectora ſomnus habet; thalamos taciturna paternos
Intrat, & (heu facinus) fatali nata parentem
Crine ſuum ſpoliat: prædaque potita nefanda
Fert ſecum ſpolium ſceleris, progreſſaque porta
Per medios hoſtes (meriti fiducia tanta eſt)
Pervenit ad regem. Quem ſic affata paventem eſt!
Suaſit amor facinus: proles ego regia Niſi
Scylla tibi trado patriamque meoſque penates.
Præmia nulla peto, niſi te. Cape pignus amoris
Purpureum crinem: nec me nunc tradere crinem,
Sed patrium tibi crede caput: ſceleratáque dextra
Munera porrexit, Minos porrecta refugit:
Turbatuſq́, novi reſpondit imagine facti:
Dÿ te ſummoveant, ô noſtri infamia ſecli!
Orbe ſuo, telluſq́, tibi, portuſq́, negetur.

Certè

Certè ego non patiar Iovis incunabula Creten,
Qui meus est orbis, tantum contingere monstrum.
Dixit, &, ut leges captis iustissimus auctor
Hostibus imposuit: classis retinacula solvi
Iussit & æratas impleri remige puppes.
Scylla, fretо postquam deductas nare carinas,
Nec præstare ducem sceleris sibi præmia vidit:
Consumptis precibus violentam transit in iram:
Intendensq; manus passis furibunda capillis,
Quò fugis, exclamat, meritorum auctore relicta,
O patriæ prælate meæ, prælate parenti?
Quò fugis immitis? cuius victoria nostrum
Et scelus, & meritum est. nec te data munera, nec te
Noster amor movit, nec, quòd spes omnis in unum
Te mea congesta est? nam quò deserta revertar?
In patriam? superata iacet: sed finge manere:
Proditione mea clausa est mihi. patris ad ora,
Quæ tibi donavi? cines odêre merentem:
Finitimi exemplum metuunt. obstruximus orbem
Terrarum nobis, ut Crete sola patêret.
Hanc quoque si prohibes, & nos, ingrate, relinquis,
Non genetrix Europa tibi est, sed inhospita Syrtis,
Armeniæq; tigres, Austroq; agitata Charybdis.
Nec Iove tu natus: nec mater imagine tauri
Lusa tua est: generis falsa est ea fabula: vùerm
Et ferus, & captus nullius amore iuvencæ,
Qui te progenuit, taurus fuit. exige pœnas
Nisi pater: gaude te malis modò prodita nostris
Mœnia. nam, fateor, merui: & sum digna perire.
Sed tamen ex illis aliquis, quos impia læsi,
Me perimat. cur, qui visisti crimine nostro.
Insequeris crimen? scelus hac patriæq;, patriq;,
Officium tibi sit. te verò coniuge digna est,
Quæ torvum ligno decepit adultera taurum:
Discordemq; utero fœtum tulit. ecquid ad aures
Perveniunt meæ dicta tuas? an inania venti
Verba ferunt, ydemq; tuas, ingrate, carinas?

Certè

Iam

Iam iam Paſiphaën non eſt mirabile taurum
Præpoſuiſſe tibi : plus tu feritatis habebas.
Me miſeram! properare iuuat, diuulſaq; remis
Vnda ſonat : mecumq; ſimul mea terra recedit.
Nil agis, ô fruſtra meritorum oblite meorum:
Inſequar inuitum : puppimq; amplexa recuruam
Per freta longa trahar, vix dixerat : inſilit undis :
Conſequiturq; rates, faciente Cupidine vires.
Gnoſſiaſque hæret comes inuidioſa carinæ.
Quam pater ut vidit, (nam iam pendebat in auras)
Et modo factus auis fuluis Heliætus in alis,
Ibat, ut hærentem roſtro laceraret adunco.
Illa metu puppim dimiſit : & aura cadentem
Suſtinuiſſe leuis, ne tangeret æquora viſa eſt.
Pluma fuit : plumis in auem mutata vocatur
Ceiris : & à tonſo eſt hoc nomen adepta capillo.
Vota Ioui Minos taurorum ſanguine centum
Solvit ; & egreſſus ratibus Creteida terram
Contigit : & ſpolijs decorata eſt regia fixis.
Creuerat opprobrium generis : fœdumq; patebat
Matris adulterium monſtri nouitate biformis.
Deſtinat hunc Minos thalami remouere pudorem :
Multipliciq; domo cæciſq; includere tectis,
Dædalus ingenio fabræ celeberimus artis
Ponit opus : turbatq; notas : & limina flexu
Ducit in errorem variarum ambage viarum.
Non ſecus ac liquidis Phrygius Mæander in undis
Ludit : & ambiguo lapſu refluitq; fluitq;
Occurrenſq; ſibi venturas aſpicit undas :
Et nunc ad fontes, nunc ad mare verſus apertum,
Incertas exercet aquas : ita Dedalus implet
Innumeras errore vias : vixq; ipſe reuerti
Ad limen potuit, tanta eſt fallacia tecti.
Quo poſtquam geminam tauri iuuenisq; figuram
Clauſit : & Actæo bis paſtum ſanguine monſtrum,
Tertia ſors annis domuit repetita nouenis :
Vtque ope virgineâ nullis iterata priorum

Ianua difficilis filo est inventa relicto.
Protinus Ægides rapta Minoide Dia
Vela dedit: comitemq; suam crudelis in illo
Littore destituit: desertæ, & multa querenti,
Amplexusq; & opem liber tulit, utq; pervenni,
Sidere clara foret, sumptam de fronte coronam
Immisit cœlo: tenues volat illa per auras:
Dumq; volat, gemmæ nitidos vertuntur in ignes:
Consistuntq; loco, specie remanente corona,
Qui medius nixiq; genu est, anguemq; tenentis.
Dædalus interea Creten, longumq; perosus
Exilium, tactúsque loci natalis amore,
Clausus erat pelago: terras licet, inquit, & undas
Obstruat: at cœlum certè patet: ibimus illac:
Omnia possideat: non possidet æra Minos
Dixit: & ignotas animum dimittit in artes:
Naturámque novat: nam ponit in ordine pennas
A minima cœptas, longam breviore sequente.
Vt clivo crevisse putes. Sic rustica quondam
Fistula disparibus paulatim surgit auenis.
Tunc lino medias, & ceris alligat imas:
Atque ita compositas parvo curvamine flectit,
Vt veras imitetur aves, puer Icarus unà
Stabat: & ignarus sua se tractare pericla,
Ore renidenti, modò quas vaga moverat aura,
Captabat plumas: flavam modò pollice ceram
Mollibat: lusuq; suo mirabile patris
Impediebat opus. Postquam manus ultima cœpto
Imposita est, geminas opifex libravit in alas
Ipse suum corpus, motaq; pependit in aura.
Instruit & natum: medioq; ut limite curras,
Icare, ait, moneo, ne, si demissior ibis,
Vnda gravet pennas; si celsior, ignis aduret.
Inter utrumq; vola, nec te spectare Booten,
Aut Helicen jubeo, strictumq; Orionis ensem:
Me duce carpe viam: pariter præcepta volandi
Tradit, & ignotas humeris accommodat alas.

Ianua

Inter opus, monituſq́, genæ maduêre ſeniles:
Et patriæ tremuêre manus, dedit oſcula nato
Non iterum repetenda ſuo: pennisq́ levatus,
Antè volat, comitiq́ timet (velut ales, ab alto
Quæ teneram prolem produxit in aëra nido)
Hortaturq́ ſequi, damnoſaſq́ erudit artes:
Et movet ipſe ſuas, & nati reſpicit alas.
Hos aliquis, tremula dum captat arundine piſces,
Aut paſtor baculo, ſtivæq́ innixus arator,
Vidit, & obſtupuit: quiq́ æthera carpere poſſent,
Credidit eſſe deos, & jam Iunonia læva
Parte Samos fuerat, Deloſq́, Paroſq́ relictæ:
Dextra Lebynthos erat · fœcundaq́ melle Calydna:
Cùm puer audaci cœpit gaudere volatu,
Deſeruitq́ ducem: cœliq́ cupidine tactus
Altius egit iter: rapidi vicinia Solis
Mollit odoratas pennarum vincula ceras:
Tabuerant ceræ: nudos quatit ille lacertos:
Remigioq́ carens non uſitas concipit auras:
Oraq́ cærulea patrium clamantia nomen
Excipiuntur aquâ: quæ nomen traxit ab illo.
At pater infœlix, nec jam pater, Icare, dixit,
Icare, dixit, ubi es? qua te regione requiram?
Icare, dicebat: pennas conſpexit in undis:
Devovitq́ ſuas artes, corpuſq́ ſepulchro
Condidit: & tellus à nomine dicta ſepulti eſt.
Hanc miſeri tumulo ponentem corpora nati
Garrula ramoſa proſpexit ab ilice perdix:
Et plauſit pennis: teſtataq́ gaudia cantu eſt,
Vnica tum volucris, nec viſa prioribus annis,
Factaq́ nuper avis, longum tibi Dædale crimen.
Namq́ huic tradiderat fatorum ignara docendam
Progeniem germana ſuam, natalibus actu
Bis puerum ſenis, animi ad præcepta capacis.
Ille etiam medio ſpinas in piſce notatas
Traxit in exemplum: ferroq́ incidit acuto
Perpetuos dentes: & ſerræ repperit uſum

Primus:

Primus: & ex uno duo ferrea brachia modo
Iunxit, ut æquali ſpatio diſtantibus illis
Altera pars ſtaret, pars altera duceret orbem.
Dædalus invidit: ſacraq; ex arce Minervæ
Præcipitem miſit, lapſum mentitus: at illum,
Quæ favet ingenijs excepit Pallas, avemq;
Reddidit; & medio velavit in aëre pennis.
Sed vigor ingenij quondam velocis, in alas,
Inq; pedes abijt, nomen, quod & ante remanſit.
Non tamen hæc altè volucris ſua corpora tollit.
Nec facit in ramis altoq; cacumine nidos:
Propter humum volitat: ponitq; in ſepibus ova:
Antiquiq; memor metuit ſublimia caſus.
Iamq; fatigatum tellus Ætnæa tenebat
Dædalon: & ſumptis proſupplice Cocalus armis
Mitis habebatur. Iam lamentabile Athenæ
Pendere deſierant Theſeia laude tributum.
Templa coronantur: bellatricemq; Minervam
Cum Iove, Diſq; vocant alijs, quos ſanguine voto
Muneribuſq; datis, & acervis thuris honorant.
Sparſerat Argolicas nomen vaga fama per urbes
Theſeos: & populi, quos dives Achaïa cepit.
Hujus opem magnis imploravere periclis,
Hujus opem Calydon, quamvis Meleagron haberet.
Sollicita ſupplex petijt prece. Cauſa petendi
Sus erat, infeſtæ famulus vindexq; Dianæ.
Oenea namq; ferunt plenis ſucceſſibus anni
Primitias frugum Cereri, ſua vina Lyæo,
Pallados flavæ latices labaſſe Minervæ.
Cœptus ab agricolis ſuperos pervenit ad omnes
Ambitioſus honor: ſolas ſine thure relictas,
Præteritas ceſſaſſe ferunt Latoidos aras.
Tangit & ira deos: at non impune feremus.
Quæq; inhonoratæ, non & dicemur inultæ,
Inquit: & Oenios ultorem ſpreta per agros
Miſit aprum, quanto majores herbida tauros
Non habet Epirus: ſed habent Sicula arva minores.

Inter opus, monituſq́, genæ maduêre ſeniles:
Et patriæ tremuêre manus, dedit oſcula nato
Non iterum repetenda ſuo: pennisq́ levatus,
Antè volat, comitiq́ timet (velut ales, ab alto
Quæ teneram prolem produxit in aëra nido)
Hortaturq́ ſequi, damnoſaſq́ erudit artes:
Et movet ipſe ſuas, & nati reſpicit alas.
Hos aliquis, tremula dum captat arundine piſces,
Aut paſtor baculo, ſtivæq́ innixus arator,
Vidit, & obſtupuit: quiq́ æthera carpere poſſent,
Credidit eſſe deos, & jam Iunonia læva
Parte Samos fuerat, Deloſq́, Paroſq́ relictæ:
Dextra Lebynthos erat · fœcundaq́ melle Calydna:
Cùm puer audaci cœpit gaudere volatu,
Deſeruitq́ ducem: cœliq́ cupidine tactus
Altius egit iter: rapidi vicinia Solis
Mollit odoratas pennarum vincula ceras:
Tabuerant ceræ: nudos quatit ille lacertos:
Remigioq́ carens non ullas concipit auras:
Oraq́, cœrulcâ patrium clamantia nomen
Excipiuntur aquâ: quæ nomen traxit ab illo.
At pater infœlix, nec jam pater, Icare, dixit,
Icare, dixit, ubi es? qua te regione requiram?
Icare, dicebat: pennas conſpexit in undis:
Devovitq́ ſuas artes, corpuſq́ ſepulchro
Condidit: & tellus à nomine dicta ſepulti eſt.
Hanc miſeri tumulo ponentem corpora nati
Garrula ramoſa proſpexit ab ilice perdix:
Et plauſit pennis: teſtataq́ gaudia cantu eſt,
Vnica tum volucris, nec viſa prioribus annis,
Factaq́ nuper avis, longum tibi Dædale crimen.
Namq́ huic tradiderat fatorum iguara docendam
Progeniem germana ſuam, natalibus actu
Bis puerum ſenis, animi ad præcepta capacis.
Ille etiam medio ſpinas in piſce notatas
Traxit in exemplum: ferroq́ incidit acuto
Perpetuos dentes: & ſerræ repperit uſum

Primus: & ex uno duo ferrea brachia nodo
Iunxit, ut æquali spatio distantibus illis
Altera pars staret, pars altera duceret orbem.
Dædalus invidit: sacraq; ex arce Minervæ
Præcipitem misit, lapsum mentitus: at illum,
Quæ favet ingeniis excepit Pallas, avemq;
Reddidit; & medio velavit in aëre pennis.
Sed vigor ingenij quondam velocis, in alas,
Inq; pedes abiit, nomen, quod & ante remansit.
Non tamen hæc altè volucris sua corpora tollit.
Nec facit in ramis altoq; cacumine nidos:
Propter humum volitat: ponitq; in sepibus ova:
Antiquiq; memor metuit sublimia casus.
Iamq; fatigatum tellus Ætnæa tenebat
Dædalon: & sumptis pro supplice Cocalus armis
Mitis habebatur. Iam lamentabile Athenæ
Pendere desierant Theseia laude tributum.
Templa coronantur: bellatricemq; Minervam
Cum Iove, Diisq; vocant alijs, quos sanguine voto
Muneribusq; datis, & acerris thuris honorant.
Sparserat Argolicas nomen vaga fama per urbes
Thescos: & populi, quos dives Achaïa cepit.
Hujus opem magnis imploravere periclis,
Hujus opem Calydon, quamvis Meleagron haberet.
Sollicita supplex petijt prece. Causa petendi
Sus erat, infestæ famulus vindexq; Dianæ.
Oenea namq; ferunt plenis successibus anni
Primitias frugum Cereri, sua vina Lyæo,
Pallados flavæ latices labasse Minervæ.
Cœptus ab agricolis superos pervenit ad omnes
Ambitiosus honor: solas sine thure relictas,
Præteritas cessasse ferunt Latoidos aras.
Tangit & ira deos: at non impune feremus.
Quæq; inhonoratæ, non & dicemur inultæ,
Inquit: & Oenios ultorem spreta per agros
Misit aprum, quanto majores herbida tauros
Non habet Epirus: sed habent Sicula arva minores.

Sanguine & igne micant oculi, riget horrida cervix,
Et setæ densis similes hastilibus horrent;
Stantq; velut vallum, velut alta hostilia setæ:
Fervida cum rauco latos stridore per armos
Spuma fluit: dentes æquantur dentibus Indis:
Fulmen ab ore venit: frondes afflatibus ardent.
Is modò crescentes setetes proculcat in herba:
Nunc matura metit fleturi vota coloni:
Et Cererem in spicis intercipit; area frustra,
Et frustra expectant promissas horrea messes.
Sternuntur gravidi longo cum palmite fœtus,
Baccaq; cum ramis semper frondentis olivæ.
Sævit & in pecudes, non has pastóve, canísve,
Non armenta truces possunt defendere tauri.
Diffugiunt populi: nec sese in mœnibus vrbis
Esse putant tutos: donec meleagros, & una
Lecta manus juvenum caluêre cupidine laudis.
Tyndaridæ gemini præstantes, cæstibus alter,
Alter equo, primaq; ratis molitor Iason.
Et cum Pirithoo fœlix concordia Theseus,
Et duo Thestiadæ, & proles Aphareia Lynceus.
Leucippusq; ferox, jaculoq; insignis Acastus.
Et velox Idas, & jam non fœmina Caneus.
Hippothousq; Dryasq;, & cretus Amyntore Phœnix,
Actoridæq; pares, & missus ab Elide Phileus.
Nec Telamon aberat, magniq; creator Achillis,
Cumq; Phereiade, & hyanteo Iolao
Impiger Eurytion: cursuq; invictus Echion,
Neritiúsque Lelex, Panopeus, Hylúsq;, feróxque
Hippasus, & primis etiam nunc Nestor in annis,
Et quos Hippocoon antiquis misit Amyclis,
Penelopesq; socer: cum Parrhasio Ancæo,
Amphycidésque sagax: & adhuc à conjuge tutus
Oeclides, nemoríque decus Tegeæa Lycæi
Venit Atlantiade Schœnei pulcherrima virgo.
Rasilis huic summam mordebat fibula vestem:
Crinis erat simplex nodum collectus in unum:

Ex humero pendens resonabat eburnea lævo
Telorum custos: arcum quoque læva tenebat:
Talis erat cultu facies, quam discere verè
Virgineam in puero, puerilem in virgine posses.
Hanc pariter vidit, pariter Calydonius heros
Optavit renuente deo, flammasq́ latentes
Ausit: & ô fœlix, siquem dignabitur, inquit,
Ista virum: nec plura sinit tempusq́ pudorq́
Discere; majus opus magni certaminis urget.
Silva frequens trabibus, quam nulla cecidera ætas,
Incipit à plano, devexaq́ prospicit arva:
Quò postquam venêre viri, pars retia tendunt:
Vincula pars adimunt canibus: pars pressa sequuntur
Signa pedum, cupiuntq́ suum reperire periclum.
Concava vallis erat: quò se demittere rivi
Assuêrant pluvialis aquæ: tenet ima lacunæ
Lenta salix, ulvæq́ leves, junciq́ palustres:
Viminaq́ & longæ parva sub arundine cannæ.
Hinc aper excitus medios violentus in hostes.
Fertur, ut excussis elisus nubibus ignis.
Sternitur incursu nemus: & propulsa fragorem
Silva dat: exclamant juvenes, protentaq́ forti
Tela tenent dextra lato vibrantia ferro.
Ille ruit: sparsitq́ canes, ut quisque furenti
Obstat: & obliquo latrantes dissipat ictu.
Cuspis Echioniopriműm contorta lacerto
Una fuit, truncoq́ dedit leve vulnus acerno.
Proxima si nimijs mittentis viribus usa
Non foret, in tergo visa est hæsura petito.
Longiùs it: auctor teli Pegaseus Iason.
Phœbe, ait Amphycides, si te coluiq́ coloq́,
Da mihi, quod petitur, certo contingere telo.
Quà potuit precibus deus annuit: ictus ab illo est,
Sed sine vulnere aper: ferrumq́ Diana volanti
Abstulerat jaculo: lignum sine acumine venit.
Ira feri mota est: nec fulmine leniùs arsit,
Emicat ex oculis, spirat quoque pectore flammas.

Vtq; volat miles adducto concita nervo;
Cum petit aut muros, at plenas milite turres:
In juvenes certo sic impete vulnificus sus
Fertur: & Eupalamon, Pelagonaq; dextra tuentes
Cornua posternit: socij rapuêre jacentes.
At non letiferos effugit Enæsimus ictus
Hippocoonte satus: trepidantem, & terga parantem
Vertere, succiso liquerunt poplite nervi.
Forsitan & Pylius citra Troiana perisset
Tempora: sed, sumpto positâ conamine ab hasta,
Arboris insiluit, quæ stabat proxima, ramis:
Despexitq; loco tutus, quem fugerat, hostem.
Dentibus ille ferox in querno stipite tritis
Imminet exitio; fidensq; recentibus armis
Orithyæ magni rostro femur hausit adunco.
At gemini nondum cœlestia sidera fratres,
Ambo conspicui, nive candidioribus ambo
Vectabantur equis: ambo vil rata per auras
Hastarum tremulo quatiebant spicula motu.
Vulnera fecissent; nisi setiger inter opacas,
Nec jaculis isset, nec equo loca pervia silvas.
Persequitur Telamon, studioq; incautus eundi
Pronus ab arborea cecidit radice retentus.
Dum levat hunc Peleus, celerem Tegeæa sagittam
Imposuit nervo, sinuatoq; expulit arcu.
Fixa sub aure feræ summum distrinxit arundo
Corpus, & exiguo rubefecit sanguine setas:
Nec tamen illa sui successu lætior ictus,
Quàm Meleager erat. Primus vidisse putatur
Et primus socijs visum ostendisse cruorem;
Et meritum dixisse feres virtutis honorem.
Erubuêre viri, seq; exhortantur: & addunt
Cum clamore animos: jactantq; sine ordine tela.
Turba nocet jactis: &, quos, petit, impedit ictus,
Ecce furens contra sua fata bipennifer Arcas,
Discite fœmineis quid tela virilia præstent
O juvenes, operiq; meo concedite, dixit:

Ipſa ſuis licet hunc Latonia protegat armis,
Invita tamen hunc perimet mea dextra, Diana.
Talia magniloquo tumidus memoraverat ore:
Ancipitemq; manu tollens utraq; ſecurim;
Inſtiterat digitis primos ſuſpenſus in artus.
Occupat audentem, quaque eſt via proxima leto,
Summa ferus geminos direxit adinguina dentes.
Concidit Ancæus: glomerataq; ſanguine multo
Viſcera lapſa fluunt: madefactaq; terra cruore eſt.
Ibat in adverſum proles Ixionia hoſtem
Perithous, valida quatiens venabula dextra,
Cui procul Ægides, O me mihi charior, inquit,
Pars animæ conſiſte meæ: licet eminus eſſe
Fortibus: Anceo nocuit temeraria virtus.
Dixit: & ærata torſit grave cuſpide cornu:
Cui bene librato, votiq; potente futuro
Obſtitit eſculea frondoſus ab arbore ramus.
Miſit & Æſonides jaculum: quod caſus ab illo
Vertit: & in mentum figit latrantis: & inter
Ilia conjectum, tellure per ilia fictum eſt.
At manus Oenidæ variat: miſſiq; duabus,
Haſta prior terra, medio ſtetit altera tergo.
Nec mora, dum ſævit, dum corpora verſat in orbem,
Stridentemq; novo ſpumam cum ſanguine fundit,
Vulneris auctor adeſt: hoſtemq; irritat ad iram,
Splendidaq; adverſos venabula condit in armos.
Gaudia teſtantur ſocij clamore ſecundo:
Victricemq; petunt dextræ conjugere dextram:
Immanemq; feram multa tellure jacentem
Mirantes ſpectant: neque adhuc contingere tutum
Eſſe putant: ſed tela tamen ſua quiſque cruentat.
Ipſe pede impoſito, caput exitiabile preſſit.
Atque ita: Sume mei ſpolium Nonacria juris,
Dixit: & in partem veniat mea gloria tecum.
Protinus exuvias rigidis horrentia ſetis
Terga dat, & magnis inſignia dentibus ora.
Illi lætitiæ eſt cum munere muneris auctor.

Ipſa

Invidêre alij, totoq; erat agmine murmur,
E quibus ingenti tendentes brachia voce,
Pone age, nec titulos intercipe, fœmina, nostros,
Thestiadæ clamant: nec te fiducia formæ
Decipiat, ne sit longè tibi captus amore
Auctor: & huic adimunt munus, jus muneris illi
Non tuëri, & tumida frendens Mavortius ira,
Discite raptores alieni, dixit, honoris,
Facta minis quantum distent hausitq; nefando
Pectora Plexippi nil tale timentia ferro.
Toxea, quid faciat, dubium, pariterq; volentem
Vlcisci fratrem, fraternaq; fata timentem
Haud patitur dubitare diu: calidumq; prioris
Cæde recalfecit consorti sanguine telum.
Dona Deûm templis nato victore ferebat,
Cùm videt extinctos fratres Althæa referri.
Quæ, plangere dato, mœstis clamoribus urbem
Implet: & auratis multavit vestibus aras.
At simul est auctor necis editus, excidit omnis
Luctus: & à lacrymis in pœnæ versus amorem est.
Stipes erat: quem cùm partus enixa jaceret
Thestias, in flammam triplices posuêre sorores:
Staminaq; impressò fatalia pollice nentes,
Tempora, dixerunt, eadem lignoq; tibiq;
O modò nate, damus. Quo postquam carmine dicto
Excessêre deæ: flagrantem mater ab igne
Eripuit ramum: sparsitq; liquentibus undis.
Ille diu fuerat penetralibus abditus imis;
Servatusq; tuos, juvenis, servaverat annos.
Protulit hunc genitrix, tedasq;, & fragmina poni
Imperat: & positis inimicos amovet ignes.
Tum conata quater flammis imponere ramum,
Cœpta quater tenuit: pugnat materq; sororq;:
Et diversa trahunt unum duo nomina pectus.
Sæpe metu sceleris pallebant ora futuri:
Sæpe suum fervens oculis dabat ira ruborem,
Et modò nescio quid similis crudele minanti

Vultus

Vultus erat: modò quem misereri credere posses.
Cumq; ferus lacrymas animi siccaverat ardor:
Inveniebantur lacrymæ tamen: utq; carina,
Quam ventus, ventoq; rapit contrarius æstus,
Vim geminam sentit, pareq; incerta duobus:
Thestias haud aliter dubijs affectibus errat:
Inq; vices ponit, positamq; resuscitat iram.
Incipit esse tamen melior germana parente:
Et consanguineas ut sanguine leniat umbras,
Impietate pia est. Nam postquam pestifer ignis
Convaluit: rogum iste cremet mea viscera dixit.
Vtque manu dira lignum fatale tenebat:
Ante sepulchrales infœlix astitit aras:
Pœnarumq; deæ triplices, furialibus, inquit,
Eumenides sacris vultus advertite vestros.
Vlciscor, faciogq; nefas. Mors morte pianda est:
In scelus addendum scelus est, in funera funus:
Per coacervatos pereat domus impia luctus.
An fœlix Oeneus nato victore fruetur?
Thestias orbus erit? melius lugebitis ambo.
Vos modò fraterni manes, animæq; recentes
Officium sentite meum, magnoq; paratas
Accipite inferias, uteri mala pignora nostri.
Hei mihi quò rapior? fratres ignoscite matri.
Deficiunt ad cœpta manus: meruisse fatemur
Illum: cur pereat: mortis mihi displiçet auctor.
Ergo impunè feret? vivusq; & victor, & ipso
Successu tumidus, regnum Calydonis habebit?
Vos cinis exiguus, gelidæq; jacebitis umbræ?
Haud equidem patiar: pereat sceleratus: & ille
Spemq; patris, regnumq; trahat, patriæq; ruinam.
Mens ubi materna est? ubi sunt pia vota parentum?
Et quos sustinui bis mensum quinque labores?
O utinam primis arsisses ignibus infans!
Idq; ego passa forem! Vixisti munere nostro:
Nunc merito moriêre tuo. Cape præmia facti:
Bisq; datam, primùm partu, mox stipite rapto,

Redde animam, vel me fraternis adde sepulchris.
Et cupio: & nequeo. Quid agam? modò vulnera fratrum
Ante oculos mihi sunt, & tanta cædis imago:
Nunc animam pietas, maternaq; nomina frangunt.
Me miseram! malè vincetis, sed vincite, fratres,
Dummodò quæ dedero vobis solatia, vosq;
Ipsa sequar: dixit; dextraq; aversa trementi,
Funereum torrem medios conjecit in ignes,
Aut dedit, aut visus gemitus est ille dedisse
Stipes: & invitis correptus ab ignibus arsit.
Inscius, atque absens flamma Meleagrus ab illa
Vritur: & cœcis torreri viscera sentit
Ignibus, ac magnos superat virtute dolores.
Quòd tamen ignavo cadat, & sine sanguine, letò,
Mœret: & Ancæi fœlicia vulnera dicit,
Grandævumq; patrem, fratresq; piasq; sorores,
Cum gemitu, sociamq; tori vocat ore supremo:
Forsitan & matrem. Crescunt ignisq; dolorq;,
Languescuntq; iterum. Simul est extinctus uterq;:
Inq; leves abyit paulatim spiritus auras,
Paulatim cana prunam velante favilla.
Alta jacet Calydon, lugent, iuveneq; seneq;:
Et vulgus, procereq; gemunt: sciss æq; capillos
Plangunt ora simul matres Calydonides. Oeneus
Pulvere canitiem genitor, vultuq; senile
Fœdat humi fusos, spatioq; increpat ævum:
Nam de matre manus diri sibi conscia facti
Exegit pœnas, acto per viscera ferro.
Non mihi si centum Deus ora sonantia linguis,
Ingeniumq; capax, totumq; Helicona dedisset,
Tristia persequerer miserarum vota sororum.
Immemores decoris liventia pectora tundunt:
Dumq; manet corpus, corpus refoventq; foventq;:
Oscula dant ipsi: posito dant oscula lecto.
Post cinerem, cineres haustos ad pectora pressant:
Affusæq; jacent tumulo: signataq; fatis
Nomina complexæ, lacrymas in nomina fundunt.

Quas

Quas poſtquam Oeneiæ tandem Latonia clade
Et ſatiata Domus, præter Gorgea nurumq́;
Nobilis Alcmenæ, natis in corpore pennis
Allevat, & longas per brachia porrigit alas:
Corneaq́; ora facit: verſaſq́; per aëra mittit.
Intereà Theſeus ſociati parte laboris
Funditus, Erechtheias Tritonidos ibat ad arces:
Clauſit iter, fecitq́; moras Achelous eunti
Imbre tumens: ſuccede meis, ait, inclyte tectis
Cecropide: nec te committe rapacibus undis:
Ferre trabes ſolidas, obliquaq́; volvere magno
Murmure ſaxa ſolent. Vidi contermina ripæ
Cum gregibus ſtabula alta trahi, nec fortibus illic
Profuit armentis, nec equis velocibus eſſe.
Multa quoque hic torrens nivibus de monte ſolutis
Corpora turbineo juvenilia vortice merſit.
Tutior eſt requies, ſolito dum flumina currant
Limite: dum tenues captet ſuus alveus undas.
Annuit Ægides, utorq́; Acheloë, domoq́;
Conſilioq́; tuo, reſpondit: & uſus utroq́; eſt.
Pumice multicavo, nec lenibus atria tophis
Structa ſubit: molli tellus erat humida muſco:
Summa lacunabant alterno murice conchæ.
Iamq́; duas lucis partes Hyperione menſo,
Diſcubuêre toris Theſeus, comiteſq́; laborum,
Hic Ixionides, illa Trœzenius heros
Parte Lelex, varia jam ſparſus tempora canis:
Quoſq́; alios parili fuerat dignatus honore
Amnis Acarnanum, lætiſſimus hoſpite tanto.
Protinus appoſitas nudæ veſtigia Nymphæ
Inſtruxere epulis menſas: dapibuſq́; remotis
In gemma poſuêre merum. Tum maximus heros
Æquora proſpiciens oculis ſubjecta, Quis inquit,
Ille locus: (digitoq́; oſtendit:) & insula nomen
Quod gerit illa, dose: quanquam non una videtur.
Amnis ad hæc, non eſt inquit, quod cernimus unum.
Quinque jacent terræ: ſpatij diſcrimina fallunt.

Quoq; minus ſpretæ factum mirêre Diana:
Naïades hæ fuerant: quæ cum bis quinque juvencos
Mactaſſent, yuriſq; deos ad ſacra vocaſſent:
Immemores noſtri feſtas duxêre choreas.
Intumui, quantúſque ferox, cum plurimus unquam,
Tantus eram: pariterq; animis immanis & undis,
A ſilvis ſilvas, & ab arvis arva revulſi:
Cumq; loco Nymphas memores tum denique noſtri,
In freta provolvi: fluctus noſterq; mariſq;
Continuam diduxit humum: pariterq; revellit
In totidem medijs, quot cernis Echinadas, undis.
Vt tamen ipſe vides, procul en procul, una receſſit
Inſula, grata mihi, Perimelen navita dicit.
Huic ego virgineum dilectæ nomen ademi.
Quod pater Hippodamas ægrè tulit, inq; profundum
Protulit è ſcopulo perituræ corpora natæ.
Excepi: nantemq; ferens, ô proxima terra
Regna, vagæ, dixi ſortite Tridentifer undæ,
In quo deſinimus, quò ſacri currimus amnes,
Huc ades, atque audi placidus Neptune precantem,
Huic ego, quam porto, nocui: ſis mitis, & æquus.
Si pater Hippodamas, aut ſi minùs impius eſſet,
Debuit illius miſereri, ignoſcere nobis.
Cui quondam tellus clauſa eſt feritate paterna,
Affer opem: merſæq; precor feritate paterna,
Da, Neptune, locum: vel ſit locus ipſa licebit:
Hunc quoque complectar: movit caput æquoreus rex,
Concuſſitq; ſuis omnes aſſenſibus undas.
Extimuit Nymphe: nabat tamen: ipſe natantis
Pectora tangebam trepido ſalientia motu:
Dumq; ea contrecto: totum dureſcere ſenſi
Corpus: & inducta condi præcordia terra.
Dum loquor: amplexa eſt artus nova terra natantes,
Et gravis increvit mutatis inſula membris.
Amnis ab his tacuit. Fatum mirabile cunctos
Moverat: irridet credentes, vtq; deorum
Spretor erat, mentiſq; ferox Ixione natus,

Fiſtæ

Ficta refers, nimiumq; putas, Acheloe, potentes
Esse deos, dixit, si dant adimuntq; figuras.
Obstupuêre omnes: nec talia dicta probârunt:
Ante omnesq; Lelex, animo maturus & ævo,
Sic ait: Immensa est, finemq; potentia cœli
Non habet: & quicquid superi voluêre, peractum est.
Quoq; minus dubites: tiliæ contermina quercus
Collibus est Phrygijs, medio circundata muro.
Ipse locum vidi. Nam me Pelopeia Pittheus
Misit in arva, suo quondam regnata parenti.
Haud procul hinc stagnum est, tellus habitabilis olim.
Nunc celebres mergis fulicisq; palustribus undæ.
Iupiter huc specie mortalis, cumq; parente
Venit Atlantiades positis caduceifer alis:
Mille domos adiêre, locum, requiemq; petentes:
Mille domos clausere seræ: tamen una recepit.
Parva quidem, stipulis, & cannâ tecta palustri:
Sed pia Baucis anus, pariliq; ætate Philemon
Illâ sunt annis juncti juvenilibus: illa
Consenuêre casa: paupertatemq; ferendo
Effecêre levem, nec iniqua mente ferendam.
Nec refert dominos illic famulósve requiras,
Tota domus duo sunt, ijdem parentq; jubentq;.
Ergo ubi cœlicolæ parvos tetigêre penates.
Summisso q; humiles intrârunt vertice postes:
Membra senex posito jussit revelare sedili:
Quod super injecit textum rude sedula Baucis.
Inde foco tepidum cinerem dimovit: & ignes
Suscitat hesternos: foliisq; & cortice sicco
Nutrit, & ad flammas anima perducit anili:
Multifidasq; faces, ramalia q; arida tecto
Detulit, & minuit, parvoq; admovit aheno.
Quodque suus conjux viguo collegerat horto,
Truncat olus foliis: furca levat ille bicorni
Sordida terga suis nigro pendentia tigno:
Servatoq; diu resecat de tergore partem
Exiguam, sectamq; domat ferventibus undis.

Inter

Interea medias fallunt sermonibus horas:
Sentiriq; moram prohibent. Erat alveus illic
Fagineus, dura clavo suspensus ab ansa:
Is tepidis impletur aquis artusq; fovendos
Accipit: in medio torus est de mollibus ulvis
Impositus lecto, sponda, pedibusq; salignis.
Vestibus hunc velant, quas non nisi tempore festo
Sternere consuerant: sed & hæc vilisq; vetusq;
Vestis erat, lecto non indignanda saligno.
Accubuêre dei: mensam, succincta, tremensq;
Ponit anus: mensæ sed erat pes tertius impar:
Testa parem fecit: quæ postquam subdita clivum
Sustulit: æquatam mentha extersêre virenti:
Ponitur hîc bicolor sinceræ bacca Minervæ.
Conditaq; in liquida corna autumnalia fæce,
Intybaq;, & radix, & lactis massa coacti,
Ovaq;: non acri leviter versata favilla.
Omnia fictilibus: post hæc cælatus eodem
Sistitur argento crater, fabricataq; fago
Pocula, quæ cava sunt flaventibus illita ceris.
Parva mora est: epulasq; foci miserè calentes:
Nec longæ rursus referuntur vina senectæ,
Dantq; locum mensis paulum seducta secundis.
Hic nux, hic missa est rugosis carica palmis,
Prunaq;, & in patulis redolentia mala canistris,
Et de purpureis collectæ vitibus uvæ.
Candidus in medio favus est: super omnia vultus
Accessere boni, nec iners, pauperq; voluntas.
Interea quoties haustum cratera repleri
Sponte sua, per seq; vident succrescere vina:
Attoniti novitate pavent: manibusq; supinis
Concipiunt Baucisq; preces timiduq; Philemon:
Et veniam dapibus, nullisq; paratibus erant.
Vnicus anser erat minimæ custodia villæ:
Quem dys hospitibus domini mactare parabant.
Ille celer penna tardos ætate fatigat,
Eluditq; diu: tandemq; est visus ad ipsos

Confugisse

Confugisse deos: superi vetuêre necari.
Diýq; sumus, meritasq; luet vicinia pœnas
Impia dixerunt: vobis immunibus hujus
Esse mali dabitur: modò vestra relinquite tecta:
Ac nostros comitate gradus: & in ardua montis
Ite simul: parent, & dijs præeuntibus ambo
Membra levant baculis: tardiq; senilibus annis
Nituntur longo vestigia ponere clivo.
Tantum aberant summo, quantum semel ire sagitta
Missa potest: flexêre oculos: & mersa palude
Cætera prospiciunt, tantùm sua tecta manere.
Dumq; ea mirantur: dum deflent fata locorum,
Mersa vident, quæruntq; suæ pia culmina villæ.
Sola loco stabant: dum deflent fata locorum,
Illa vetus, dominis & jam casa parva duobus,
Vertitur in templum: furcas subiêre columnæ:
Stramina flavescunt, auratæq; tecta videntur,
Cœlataeq; fores, adopertaq; marmore tellus.
Concipiunt Bauciſq; preces timidusq; Philemon:
Talia cum placido Saturnius edidit ore:
Dicite, juste senex, & fœmina conjuge justo
Digna, quid optetis? cum Baucide pauca locutus,
Iudicium Superis aperit commune Philemon:
Esse Sacerdotes, delubraq; vestra tueri
Poscimus: & quoniam concordes egimus annos,
Auferat hora duos eadem: nec conjugis unquam
Busta meæ videam: neu sim tumulandus ab illa.
Vota fides sequitur. Templi tutela fuêre,
Donec vita data est: Annis ævoq; soluti,
Ante gradus templi cùm starent fortè, lociq;
Narrarent casus, frondere Philemona Baucis,
Baucida conspexit senior frondere Philemon.
Jamq; super geminos crescente cacumine vultus,
Mutua, dum licuit, reddebant dicta: valeq;
O conjux, dixere simul: simul abdita texit
Ora frutex: ostendit adhuc Tyaneius illic
Incola, de gemino vicinos corpore truncos,

Hæc mihi non vani, nec erat cur fallere vellent,
Narravêre senes. Equidem pendentia vidi
Serta super ramos: ponensq; recentia, dixi,
Cura deûm dij sint, & qui coluêre, colantur.
Desierat: cunctosq; & res, & moverat auctor,
Thesea præcipuè: quem facta audire volentem
Mira deum, nixus cubito Calydonius amnis
Talibus alloquitur: Sunt, ô fortissime quorum
Forma semel mota est, & in hoc renovamine mansit.
Sunt quibus in plures jus est transire figuras:
Vt tibi complexi terram maris incola Proteus:
Nam modò te juvenem, modò te vidêre leonem:
Nunc violentus aper: nunc, quem tetigisse timerem,
Anguis eras: modò te faciebant cornua taurum,
Sæpe lapis poteras, arbor quoque sæpe videri:
Interdum faciem liquidarum imitatus aquarum
Flumen eras: interdum undis contrarius ignis.
Nec minus Autolyci conjux Erisichthone nata
Iuris habet: Pater hujus erat, qui numina divûm
Sperneret: & nullos aris adoleret honores.
Ille etiam Cereale nemus violasse securi
Dicitur, & lucos ferro temerasse vetustos.
Stabat in his ingens annoso robore quercus,
Vna: nemus vittæ medium, memoresq; tabellæ,
Sertaq; cingebant, votiva argumenta potentis,
Sæpe sub hac Dryades, festas duxere choreas:
Sæpe etiam manibus nexis ex ordine, trunci
Circumiêre modum: mensuraq; roboris ulnas
Quinque ter implebat: nec non & cætera tantum
Sylva sub hac omnis, quantum fuit herba sub illa.
Nec tamen idcirco ferrum Dryopeius illa
Abstinuit; famulosq; jubet succidere sacrum
Robur: & ut jussos cunctari vidit, ab uno
Edidit hæc rapta sceleratus verba securi:
Non dilecta deæ solùm sed & ipsa, licebit,
Sit dea, jam tanget frondente cacumine terram.
Dixit: & obliquos dum telum librat in ictus,

Contremuit

Contremuit, gemitúmque dedit decidua quercus,
Et pariter frondes, pariter palleſcere glandes
Cœpere: ac longi pallorem ducere rami.
Cujus ut in trunco fecit manus impia vulnus,
Haud aliter fluxit diſcuſſo cortice ſanguis,
Quàm ſolet, ante aras ingens ubi victima taurus
Concidit, abrupta cruor è cervice profundi.
Obſtupuêre omnes: aliquiſq; ex omnibus audet
Deterrere nefas ſævámque inhibere bipennem.
Aſpicit hunc, mentíſque piæ cape præmia dixit,
Theſſalus: inque virum convertit ab arbore ferrum:
Detruncátque caput, repetitáque robora cædit.
Editus & media ſonus eſt de robore talis:
Nympha ſub hoc ego ſum, Cereri gratiſſima, ligno:
Quæ tibi factorum pœnas inſtare tuorum
Vaticinor moriens, noſtri ſolatia leti.
Perſequitur ſcelus ille ſuum: labefactáq; tandem
Ictibus innumeris, adductáque funibus arbor
Corruit: & multam proſtravit pondere ſilvam.
Attonitæ Dryades damno nemorúmque, ſuóque,
Omnes germanæ Cererem cum veſtibus atris
Mœrentes adeunt, pœnamq; Eriſichthonis orant.
Annuit his: capitiſq; ſui pulcherrima motu
Concuſſit gravidis oneratos meſſibus agros.
Molitúrque genus pœnæ miſerabile, ſi non
Ille ſuis eſſet nulli miſerabilis actis,
Peſtifera lacerare fame, quæ, quatenus ipſi
Non adeunda deæ (neque enim Cererem q; Famemq;
Fata coire ſinunt:) montani numinis unam
Talibus agreſtem compellat Oreada dictis.

Eſt locus extremis Scythiæ glacialis in oris,
Triſte ſolum, ſterilis, ſine fruge, ſine arbore tellus:
Frigus iners: illic habitant Pallórque Tremórque,
Et jejuna Fames: ea ſe in præcordia condat
Sacrilegi ſcelerata jube: nec copia rerum
Vincat eam: ſuperetq; meas certamine vires.
Néve viæ ſpatium te terreat: accipe currus:

Accipe quos frænis altè moderere dracones:
Et dedit. Illa datos subvecta per aëra curru,
Devenit in Scythiam, rigidique cacumina montis,
(Caucasón appellant) serpentum colla levavit:
Quæsitamq; Famem lapidoso vidit in agro,
Unguibus, & variis vellentem dentibus herbas.
Hirtus erat crinis, cava lumina, pallor in ore,
Labra incana situ, scabri rubigine dentes:
Dura cutis, per quam spectari viscera possent:
Ossa sub incurvis extabant arida lumbis:
Ventris erat, pro ventre, locus: pendere putares
Pectus, & à spinæ tantummodò crate teneri.
Auxerat articulos macies, genuumq; tumebat
Orbis, & immodico prodibant tubere tali.
Hanc procul ut vidit (neque enim est accedere iuxtà
Ausa) refert mandata deæ: paulumq; morata,
Quanquam aberat longè, quanquã modo venerat illuc,
Visa tamen sensisse Famem, retroq; dracones
Egit in Æmoniam versis sublimis habenis.
Dicta Fames Cereris (quamvis contraria semper
Illius est operi) peragit: perque aëra vento
Ad jussam delata domum est: & protinus intrat
Sacrilegi thalamos: altoq; sopore solutum
(Noctis enim tempus) geminis amplectitur ulnis:
Seq; viro inspirat: sauces fq; & pectus, & ora
Afflat: ut in vacuis peragat jejunia venis.
Functaq; mandato fœcundum deserit orbem:
Inq; domos inopes, assuetaq; vertitur antra.
Leuis adhuc somnus placidis Erisichthona pennis
Mulcebat, petit ille dapes sub imagine somni:
Oraq; vana movet, dentemq; in dente fatigat:
Exercetq; cibo delusum guttur inani:
Procq; epulis tenues nequicquam devorat auras.
Vt verò est expulsa quies, furit ardor edendi:
Perq; avidas fauces immensaq; viscera regnat.
Nec mora, quod pontus, quod terra, quod educat aër,
Poscit: & appositis queritur jejunia mensis:

Inque

Inque epulis epulas quærit: quodq; urbibus esse,
Quodq; satis poterat populo non sufficit uni.
Plúsque cupit, quò plura suam demittit in alvum.
Vtque fretum recipit de tota flumina terra,
Nec satiatur aquis, peregrinosq; ebibit amnes:
Vtque rapax ignis non unquam alimenta recusat:
Innumerasq; faces cremat, & quo copia major
Et data plura cupit, turbaq; voracior ipsa est:
Sic epulas omnes Erisichthonis ora profani
Accipiunt poscúntque simul: cibus omnis in illo
Causa cibi est, semperq; locus sit inanis edendo.
Iamq; fame patrias altiq; voragine ventris
Attenuárat opes; sed inattenuata manebat
Tum quoque dira fames: implacatáq; vigebat
Flamma gulæ. tandem demisso in viscera censu,
Filia restabat non illo digna parente.
Hanc quoque vendit inops, dominum generosa recusat:
Et vicina suas tendens super æquora palmas,
Eripe me domino, qui rapiæ præmia nobis
Virginitatis habes, ait. Hæc Neptunus habebat:
Qui prece non spreta, quamvis modò visa sequenti
Esset hero: formamq; novat, vultumq; virilem
Induit, & vultus pisces capientibus aptos.
Hanc dominus spectans, O qui pendentia parvo
Æra cibo celas moderator arundinis, inquit,
Sic mare compositum, sic sit tibi piscis in unda
Credulus, & nullos nisi fixus sentiat, hamos;
Quæ modò cum vili turbatis veste capillis
Littore in hoc steterat (nam stantem in littore vidi)
Dic ubi sit: neque enim vestigia longius extant.
Illa dei munus bene cedere sensit: & à se
Se queri gaudens, bis est resecuta rogantem
Quisquis es, ignoscas: in nullam lumina partem
Gurgite ab hoc flexi, studioq; oneratus inhæsi.
Quoq; minus dubites, sic has deus æquoris artes
Adjuvet, ut nemo jamdudum littore in isto,
(Me tamen excepto) nec fœmina constitit ulla.

Credidit: & verso dominus pede pressit arenam:
Elususq́, abijt: illi sua reddita forma est.
Est ubi habere suam transformia corpora sensit,
Sæpè pater dominis Triopeida tradit: at illa
Nunc equa, nunc ales, modò bos, modò cervus abibat:
Præbebátque avido non justa alimenta parenti.
Vis tamen illa mali postquam consumpserat omnem
Materiam, dederátque gravi nova pabula morbo,
Ipse suos artus lacero divellere morsu
Cœpit: & infelix minuendo corpus alebat.
Quid moror externis? etiam mihi sæpè novandi
Corporis, ô juvenes, numero finita potestas.
Nam modò, qui nunc sum, videor: modo flector in an-
Armenti modo, dux, vires in cornua sumo: (guem:
Cornua dum sumpsi, nunc pars caret altera telo
Frontis, ut ipse, vides, gemitus sunt verba secuti.

PVB. OVIDII NASONIS METAMORPHOSEON.

LIBER IX.

QVæ gemitus, truncæque adeo Neptunius hæres
Causa rogat frontis: cum sic Calydonius annis
Cœpit, inornatos redimitus arundine crines.
Triste petis munus. Quis enim sua prælia victus
Commemorare velit? referam tamen ordine: nec tam
Turpe fuit vinci, quàm contendisse decorum est:
Magnáque dat nobis tantus solatia victor.
Nomine siqua suo tandem pervenit ad aures

Deianira

Deianira tuas: quondam pulcherrima virgo,
Multorumq; fuit ſpes invidioſa procorum.
Cum quibus ut ſoceri domus eſt intrata petiti,
Accipe me generum, dixi, Parthaone nate.
Dixit, & Alcides alij ceſſêre duobus,
Ille Iovem ſocerum dare ſe, famámque laborum,
Et ſuperata ſuæ referabat juſſa novercæ.
Contrà ego, turpe deum mortali cedere dixit:
(Nondum erat ille deus) dominum me cernis aquarum
Curſibus obliquis inter tua regna fluentem.
Nec gener externis hoſpes tibi miſſus ab oris,
Sed popularis ero, & rerum pars una tuarum,
Tantùm ne noceat, quòd me nec Regia Iuno
Odit, & omnis abeſt juſſorum pœna laborum.
Nam quòd te jactas Alcmena matre creatum,
Iupiter aut falſus pater eſt, aut crimine verus.
Matris adulterio patrem petis: elige fictum
Eſſe Iovem malis, an te per dedecus ortum:
Talia dicentem jamdudum lumine torvo
Spectat: & accenſæ non fortiter imperat iræ;
Verbáque tot reddit: melior mihi dextera linguâ eſt:
Dummodò pugnando ſuperem: tu vince loquendo:
Congreditúrque ferox: paduit modò magna locutum
Cedere: rejeci viridem de corpore veſtem:
Brachiáque oppoſui, tenuíque à pectore vanas
In ſtatione manus & pugnæ membra paravi.
Ille cavis hauſto ſparſit me pulvere palmis:
Inque vicem fulvæ tactu flaveſcit arenæ:
Et modò cervicem, modò crura micantia capſat:
Aut captare putas: omníque à parte laceſſit.
Me mea defendit gravitas: fruſtraq; petebar;
Haud ſecus ac moles, quam magno murmure fluctus
Oppugnant, manet illa; ſuóque eſt pondere tuta.
Digredimur paulum: rurſuſq; ad bella coïmus,
Inque gradu ſtetimus, certi non cedere: erátque,
Cum pede pes junctus: totóque ego pectore pronus,
Et digitos digitis, & frontem fronte petebam.

Non aliter vidi fortes concurrere tauros,
Cum pecudum pugnæ toto nitidissima saltu
Expetitur conjux: spectant armenta, paventq́,
Nescia quem maneat tanti victoria regni.
Ter sine profectu voluit nitentia contrà
Rejicere Alcides à se mea pectora: quartò
Excutit amplexus, adductaq́, brachia solvit,
Impulsumq́, manu (certum est mihi vera fateri)
Protinus avertit: tergoq́, onerosus inhæsit.
Siqua fides (neque enim ficta mihi gloria voce
Quæritur) imposito pressus mihi monte videbar.
Vix tamen insertis sudore fluentia multo
Brachia, vix solvi duros à corpore nexus.
Inflat anhelanti, prohibetq́, resumere vires:
Et cervice mea potitur, tum deniq́, tellus
Pressa genu nostro est: & arenas ore momordi.
Inferior virtute, meas divertor ad artes,
Elaborq́, viro, longum formatus in anguem,
Qui, postquam flexos sinuâvi corpus in orbes,
Cumq́, fero movi linguam fulvidore bisulcum,
Risit, & illudens nostras Tirynthius artes,
Cunarum labor est angues superare mearum,
Dixit: & ut vincas alios Acheloë, dracones,
Pars quota Lernæa serpens eris unus Echidna?
Vulneribus fœcunda suis erat illa: nec ullum
De centum numero caput est impunè revulsum,
Quin gemino cervix hærede valentior esset.
Hanc ego ramosam natis è cæde colubris,
Crescentemq́, malo domui, domitamq́, reduxi.
Quid fore te credis? falsam qui versus in anguem
Arma aliena moves? quem forma precaria celat?
Dixerat: & summo digitorum vincula collo
Injicit: angebar, ceu guttura forcipe pressus,
Pollicibusq́, meas pugnabam evellere fauces.
Sic quoque devicto, restabat tertia tauri
Forma trucis: tauro mutatus membra, rebello.
Induit ille toris à læva parte lacertos:

Admis-

Admissumq; trahens sequitur: depressaq; dura
Cornua figet humo, meq; alta sternit arena.
Nec satis hoc fuerat: rigidum fera dextera cornu
Dum tenet, infregit, truncaq; à fronte revellit.
Naïades hoc pomis, & odoro flore repletum
Sacrârunt: diveseq; meo bona copia cornu est.
Dixerat, & Nymphæ ritu succincta Dianæ,
Vna ministrarum fusis utrinq; capillis
Incessit, totumq; tulit prædivite cornu
Autumnum, & mensas fœlicia poma secundas.
Lux subit: & primo feriente cacumina Sole
Discedunt juvenes: neque enim dum flumina pacem
Et placidos habeant lapsus, totaq; residant,
Operiuntur aquæ: Vultus Achelous agrestes,
Et lacerum cornu medijs caput abdidit undis.
Hunc tamen ablati domuit jactura decoris:
Cætera sospes habet: capitis quoque fronde saligná,
Aut super impositâ celatur arundine damnum.
At te, Nesse ferox, ejusdem virginis ardor
Perdiderat, volucri trajectum terga sagitta.
Namq; novâ repetens patrios cum conjuge muros,
Venerat Eveni rapidas Iove natus ad undas:
Vberior solito, nimbis hyemalibus auctus,
Vorticibusq; frequens erat, atque impervius amnis.
Intrepidum prosè, curam de conjuge agentem,
Nessus adit, membrisq; valens, scitusq; vadorum,
Officioq; meo ripâ sistetur in illa,
Hæc, ait, Alcide tu viribus utere nando.
Tradidit Aonius pavidam Calydonida Nesso,
Pallentemq; metu, fluviumq;, ipsumq; timentem.
Mox ut erat pharetraq; gravis, spolioq; leonis:
(Nam clavam, & curvos trans ripam jecerat arcus)
Quandoquidem cœpi, superentur flumina, dixit.
Nec dubitat: nec quâ sit clementissimus amnis,
Quærit: & obsequio deferri spernit aquarum.
Iamq; tenens ripam, missos cum tolleret arcus,
Conjugis agnovit vocem: Nessoq; paranti

Fallere depositum. Quò te fiducia, clamat,
Vana peâum violente rapit? tibi Nesse biformis
Dicimus: exaudi; nec res intercipe nostras.
Si te nulla mei reverentia movit: ac orbes
Concubitus vetitos poterant inhibere paterni.
Haud tamen effugies, quamvis ope fidis equinæ.
Vulnere, non pedibus te consequar: ultima dicta
Re probat: & missâ fugientia terga sagittâ
Trajicit: extabat ferrum de pectore aduncum:
Quod simul avulsum est, sanguis per utrumq; foramen
Emicuit, mistus Lyrnæi tabe veneni.
Excipit hunc Nessus, neque enim moriemur inulti,
Secum ait, & calido velamina tincta cruore
Dat munus raptæ, velut irritamen amoris.
Longa fuit medij mora temporis: acláque magni
Herculis implérat terras, odiúmque novercæ,
Victor ab Oechalia Cenæo sacra parabat
Vota Iovi, cùm fama loquax pervenit ad aures
Deianira tuas: quæ veris addere falsa
Gaudet, & è minimo sua per mendacia crescit:
Amphitryoniaden Ioles ardore teneri.
Credit amans, Veneriséq; novæ perterrita famâ,
Indulsit primò lacrymis: flendóque dolorem
Diffudit miseranda suum mox inde, quid autem
Flemus? ait, pellex lacrymis lætabitur istis. (dum est.
Quæ quoniam advenit, properandum, aliquidq; novan-
Dum licet, & thalamos nondum tenet altera nostros.
Conquerar, an sileam? repetam Calydona, merérne?
Excedam tectis? ac sic nihil amplius obstem?
Quid si me, Meleagre, tuam memorem esse sororem?
(Forte paro facinus) quantumque injuria possit,
Fœmineúsque dolor, jugulata pellice tester?
Incursus animus varios abit omnibus illis
Prætulit imbutam Nessæo sanguine vestem
Mittere: quæ vires defecto reddat amori:
Ignoróque Lichæ quid tradat, nescia luctus
Ipsa suos tradit: blandisq; miserrima verbis

Dona

Dona det illa viro, mandat: capit inscius heros:
Induiturq́; humeris Lernææ virus Echidnæ.
Thura dabat primis & verba precantia flammis,
Vináque marmoreas patera fundebat in aras:
Incaluit vis illa mali: resolutáque flammis,
Herculeos abijt latè diffusa per artus.
Dum potuit, solitâ gemitum virtute repressit.
Victa malis postquam est patientia, reppulit aras:
Implevitq́; suis nemorosam vocibus Oeten.
Nec mora, letiferam conatur scindere vestem,
Qua trahitur, trahit illa cute (fœdumq́; relatu)
Aut hæret membris frustra tentata revelli,
Aut laceros artus, & grandia detegit ossa
Ipse cruor, gelido seu quondam lamina candens
Tincta lacu, stridet, coquiturq́; ardente veneno.
Nec modus est sorbent avidæ præcordia flammæ,
Cœruleúsque fluit toto de corpore sudor,
Ambustiq́; sonant nervi: cæcáque medullis
Tabe liquefactis: tollens ad sidera palmas,
Cladibus, exclamat, Saturnia pascere nostris:
Pascere, & hanc pestem specta crudelis ab alto:
Córque ferum satia: vel, si miserandus & hosti,
(Hostis enim tibi sum) diris cruciatibus ægram
Invisamq́; animam, natamq́; laboribus auser.
Mors mihi munus erit: decet hæc dare dona novercam.
Ergo ego fœdantem peregrino templa cruore
Lustrim domui? sævóque alimenta parentis
Antæo eripui? nec me pasteris Iberi
Forma triplex, nec forma triplex tua Cerbere movit?
Vósne manus validi pressistis cornua tauri?
Vestrum opus Elis habet, vestrum Stymphalides undæ,
Partheniúmque nemus: vestra virtute relatus
Thermodoontiaco cœlatus baltheus auro,
Pomáque ab insomni non custodita dracone.
Nec mihi Centauri potuêre resistere, nec mî
Arcadiæ vastator aper: nec profuit Hydræ
Crescere per damnum, geminásque resumere vires.

Quid?

Quid? Quòd Thracis equos humano sanguine pinguet,
Plenaq; corporibus laceris præsepia vidi?
Visaq; dejeci, dominumq; ipsosq; peremi?
His elisa jacet moles Nemeæa lacertis:
His Cacus horrendum Tyberino gurgite monstrum.
Hac cœlum cervice tuli: defessa jubendo est
Sæva Iovis conjux: ego sum indefessus agendo.
Sed nova pestis adest: cui nec virtute resisti,
Nec telis, armisq; potest: pulmonibus errat
Ignis edax imis, pérque omnes pascitur artus.
At valet Eurystheus: & sunt, qui credere possit
Esse Deos, dixit: perq; altam saucius Oeten
Haud aliter graditur, quàm si venabula taurus
Corpore fixa gerat, factiq; refugerit auctor.
Sæpè illum gemitus edentem, sæpè trementem,
Sæpè retentantem totas infringere vestes,
Sternentemq; trabes, irascentemq; videres
Montibus, aut patrio tendentem brachia cœlo.
Ecce Lycham trepidum, & latitantem rupe cavata
Aspicit: utq; dolor rabiem collegerat omnem,
Túne Lycha, dixit, ferialia dona dedisti?
Túne meæ necis auctor eris? tremit ille, pavetq;
Pallidus: & timidè verba excusantia dicit.
Dicentem, genibusq; manus adhibere parantem
Corripit Alcides: & terq; quaterq; rotatum
Mittit in Euboicas tormento fortius undas.
Ille per aëreas pendens induruit auras,
Vtque ferunt imbres gelidis concrescere ventis,
Inde nives fieri: nivibus quoque mole rotatis
Astringi, & spissa glomerari grandine corpus:
Sic illum validis jactum per inane lacertis,
Exanguemq; metu, nec quicquam humoris habentem,
In rigidos versum silices, prior edidit ætas.
Nunc quoque in Euboico scopulus brevis eminet altè
Gurgite, & humanæ servat vestigia formæ:
Quem quasi sensurum nautæ calcare verentur:
Appellantq; Lychan, at tu Iovis inclyta proles,

Arboribus

Arboribus cæsis, quas ardua gesserat Oete,
Inque pyram structis, arcum pharetramq; capacem,
Regnaq; visuras iterum Trojana sagittas
Ferre jubes Pæante satum: quo flamma ministro
Subdita: dumq; avidis comprenditur ignibus agger:
Congeriem silvæ Nemæo vellere summam
Sternis, & imposita clavæ cervice recumbis,
Haud alio vultu, quàm si conviva jaceres,
Inter plena meri redimitus pocula sertis.
Iamq; valens, & in omne latus diffusa sonabat,
Securosq; artus, contemptoremq; petebat
Flamma suum: timuêre dei pro vindice terræ.
Quos ita (sensit enim) læto Saturnius ore
Iupiter alloquitur: Nostra est, timor iste, voluptas,
O superi, totoq; libens mihi pectore grator,
Quòd memoris populi dicor rectorq; paterq;:
Et mea progenies vestro quoque tuta favore est.
Nam quanquam ipsius datis hoc immanibus actis,
Obligor ipse tamen: sed enim ne pectore vano
Fida metu paveant, Oetæas spernite flammas.
Omnia qui vicit, vincet, quos cernitis ignes:
Nec nisi materna Vulcanum parte potentem
Sentiet: æternum est à me quod traxit, & expers
Atque immune necis, nulla dominabile flamma.
Idq; ego defunctum terrâ, cœlestibus oris
Accipiam, cunctisq; meum lætabile factum
Dijs fore confido: si quis tamen Hercule, si quis
Fortè deo doliturus erit, data præmia nollet:
Sed meruisse dari sciet, invitusq; probabit.
Assensêre dei: conjux quoque regia visa est
Cætera non duro, d[illegible] tamen ultima vultu
Dicta tulisse Iovis; seq; indoluisse notatam.
Intereà quodcunq; fuit populabile flamma,
Mulciber abstulerat: nec cognoscenda remansit
Herculis effigies: nec quicquam ab imagine ductum
Matris habet: tantumq; Iovis vestigia servat.
Vtque novus serpens posita cum pelle senecta,

Luxuriare ſolet, ſquammáque nitere recenti:
Sic ubi mortales Tirynthius exuit artus,
Parte ſui meliore viget, maiorq́; videri
Cœpit, & auguſta ſieri grauitate verendus.
Quem pater omnipotens inter cava nubila raptum,
Quadrijugo curru radiantibus intulit aſtris.
Senſit Atlas pondus: neque adhuc Sthenelēius iras
Soluerat Euriſtheus, odiumq́; in prole paternum
Exercebat atrox: at longis anxia curis
Argolis Alcmene quæſtus ubi ponat aniles,
Cui referat nati teſtatos orbe labores,
Cuive ſues caſus Ioleu habet. Herculis illam
Imperio, thalamóque animóque receperat Hyllus:
Implerátq; uterum generoſo ſemine: cùm ſic
Incipit Alcmene: Faueant tibi numina ſaltem:
Corripiantque moras tunc, cùm matura vocabis
Præpoſitam timidis parientibus Ilithyiam:
Quam mihi difficilem Iunonis gratia fecit.
Namq́; laboriferi cùm jam natalis adeſſet
Herculis, & decimum premeretur ſidere ſignum:
Tendebat grauitas uterum mihi, quódque ferebam
Tantum erat, ut poſſes auctorem dicere tanti
Ponderis eſſe Iouem: nec jam tolerare labores
Vlteriùs poteram: quin nunc quoq́; frigidus artus,
Dum loquor, horror habet: parſq́; eſt meminiſſe doloris.
Septem ego per noctes, totidem cruciata diebus,
Feſſa malis, tendenſq́; ad cœlum brachia, magno
Lucinam ad nixos partus clamore vocabam.
Illa quidem venit, ſed præcorrupta, mtúmque
Quæ donare caput Iunoni vellet iniquæ.
Vtque meos audit gemitus: ſubſedit in illa
Ante fores ara: dextróque eſt poplite lævum
Preſſa genu: digitiſque inter ſe pectine junctis
Suſtinuit partus: tacita quoque carmina voce
Dixit: & inceptos tenuerunt carmina partus.
Nitor, & ingrato facio conuicia demens
Vana Ioui, cupióque mori: moturáque duros

Verba

Verba queror ſilices: matres Cadmeïdes adſunt:
Votáque ſuſcipiunt: exhortantúrque dolentem.
Vna miniſtrarum media de plebe Galanthis,
Flava comas, aderat faciendis ſtrenua juſſis,
Officijs dilecta ſuis: ea ſenſit iniqua
Neſcio quid Iunone geri: dúmque exit, & intrat
Sæpè fores, Divam reſidentem vidit in ara,
Brachiáque in genibus digitis connexa tenentem.
Et, Quæcunque es, ait, dominæ gratare: levata eſt
Argolis Alcmene, potitúrque puerpera voto.
Exilijt: junctáſque manus pavefacta remiſit
Diva potens uteri, vinclis levor ipſa remiſſis.
Numine decepto viſiſſe Galanthida fama eſt.
Ridentem, prenſámque ipſis dea ſæva capillis
Traxit: & è terra corpus relevare volentem
Arcuit, inque pedes mutavit brachia primos.
Strenuitas antiqua manet: nec terga colorem
Amiſêre ſuum: forma eſt diverſa priori,
Quæ, quia mendaci parientem juverat ore,
Ore parit: noſtráſque domus, velut antè frequentat.
Dixit: & admonitu veteris commota miniſtræ
Ingemuit: quam ſic nurus eſt affata dolentem:
Te tamen, ô genitrix, aliena à ſanguine veſtro
Rapta movet facies: quid ſi tibi mira ſororis
Fata meæ referam? quanquam lacrymæque dolórque
Impediunt, prohibéntque loqui. Fuit unica matri
(Me pater ex alia genuit) notiſſima formâ
Oechalidum Dryope: quam virginitate carentem,
Vimque dei paſſam Delphos Delónque tenentis,
Excipit Andræmon, & habetur conjuge fœlix.
Eſt lacus acclivis, devexo margine formam
Littoris efficiens: ſummum myrteta coronant:
Venerat huc Dryope fatorum neſcia: quoque
Indignere magis, Nymphis latura coronas:
Inque ſinu puerum, qui nondum impleverat annum,
Dulce ferebat onus, tepidique ope lactis alebat.
Haud procul à ſtagno, Tyrios imitata colores,

In ſpem baccarum florebat aquatica Lotos.
Carpſerat hinc Dryope quos oblectamina nato
Porrigeret flores, & idem factura videbar:
(Namque aderam) vidi guttas è flore cruentas
Decidere, & tremulo ramos horrore moveri,
Scilicet ut referunt tardi nunc denique agreſtes,
Lotos in hanc Nymphe fugiens obſcœna Priapi,
Contulerat verſos ſervato nomine vultus.
Neſcierat ſoror hoc, quæ cùm perterrita retro
Iret, & oratis vellet diſcedere Nymphis:
Hæſerunt radice pedes, convellere pugnat:
Nec quicquam, niſi ſumma, movet: ſuccreſcit ab imo,
Totaque paulatim lentus premit inguina cortex.
Vt vidit: conata manu laniare capillos,
Fronde manum implevit, frondes caput omne tenebant.
At puer Amphiſus (namque hoc avus Eurytus illi
Addiderat nomen) materna rigeſcere ſenſit
Vbera, nec ſequitur ducentem lacteus humor.
Spectatrix aderam fati crudelis, opemque
Non poteram tibi ferre ſoror: quantumque valebam
Creſcentem truncum, ramoſque amplexa, morabar,
Et, fateor, volui ſub eodem cortice condi.
Ecce vir Andræmon, genitorque miſerrimus adſunt,
Et quærunt Dryopen: Dryopen quærentibus illis
Oſtendit Lotον: tepido dant oſcula ligno:
Affuſique ſuæ radicibus arboris hærent,
Nil niſi jam faciem, quod non foret arbor, habebas
Chara ſoror: lacrymæ miſero de corpore factis
Irrorant folijs: ac, dum licet, oraque præſtant
Vocis iter, tales effundis in aëra queſtus:
Siqua fides miſeris, hoc me, per numina juro
Non meruiſſe nefas: potior ſine crimine pœna.
Viximus innocuæ: ſi mentior, avida perdam,
Quas habeo frondes, & cæſa ſecuribus urar.
Hunc tamen infantem maternis demite ramis
Et date nutrici: noſtraque ſub arbore ſæpe
Lac facitote bibat, noſtraque ſub arbore ludat.

Cumque

Cumq; loqui poterit, matrem facitote ſalutet:
Et triſtis dicat: Latet hoc in ſtipite mater:
Stagna tamen timeat: nec carpat ab arbore flores:
Et frutices omnes corpus putet eſſe dearum.
Chare vale conjux, & tu germana, paterq;,
Et, ſiqua eſt pietas, ab acutæ vulnere ſalcis,
A pecoris morſu, frondes defendite noſtras.
Et quoniam mihi fas ad vos incumbere non eſt,
Erigite huc artus, & ad oſcula noſtra venite,
Dum tangi poſſum, parvumq; attollite natum.
Plura loqui nequeo: nam jam per candida mollis
Colla liber ſerpit, ſummoq; cacumine condor.
Ex oculis removete manus: ſine munere veſtro
Contigit inductus morientia lumina cortex.
Deſierat ſimul ore loqui, ſimul eſſe, diuq;
Corpore mutato rami caluêre recentes.

Dumq; refert Iole factum miſerabile, dumq;
Eurytidos lacrymas admoto pollice ſiccat
Alcmenæ: flet & ipſa tamen: compeſcuit omnem
Res nova triſtitiam: nam limine conſtitit alto
Pænè puer, dubiaq; tegens lanugine malas,
Ora reformatus primos Iolaus in annos.

Hoc illi dederat Iunonia muneris Hebe,
Victa viri precibus, quæ cùm juvare pararet,
Dona tributurum poſt hunc ſe talia nulli.
Non eſt paſſa Themis: nam jam diſcordia Thebæ
Bella movent, dixit, Capaneuſq; niſi ab Iove victi
Haud poterit: fientq; pares in vulnera fratres,
Subductaq; ſuos manes tellure videbit
Vivus adhuc vates, ultuſq; parente parentem
Natus, erit facto pius & ſceleratus eodem:
Attonituſq; malis, exul memiſq; domuſq;
Vultibus Eumenidum, matriſq; agitabitur umbris,
Donec cum conjux fatale popoſcerit aurum,
Cognatumq; latus Phlegeius hauſerit enſis,
Tum demum magno petet hoc Acheloïa ſupplex
Ab Iove Callirhoë: natis infantibus annos

Addat, neve necem ſinat eſſe ultoris inultam.
Iupiter his motus, privignæ dona, nurúſque
Præcipiet, facietq; viros impubibus annis.
Hæc ubi faticano venturi præſcia dixit
Ore Themis: vario ſuperi ſermone fremebant.
Et, cur non alijs eadem dare dona liceret,
Murmur erat: queritur veteres Pallantias annos
Conjugis eſſe ſui, queritur caneſcere mitem
Iaſiona Ceres: repetitum Mulciber ævum
Poſcit Erichthonio: Venerem quoque cura futuri
Tangit, & Anchiſæ renovare paciſcitur annos:
Cui ſludeat, Deus omnis habet: creſcitq; favore
Turbida ſeditio: donec ſua Iupiter ora
Solvit: &, O noſtri ſiqua eſt reverentia, dixit,
Quò vultis? tantúmne aliquis ſibi poſſe videtur,
Fata quoque ut ſuperet? fatis Iolaus in annos,
Quos egit redijt fatis juveneſcere debent
Callirhoë geniti, non ambitione nec armis.
Vos etiam quoque hoc animo meliore feratis,
Me quoque fata regunt: quæ ſi mutare valerem,
Nec noſtrum ferrì curvarent Æacon anni,
Perpetuumq; ævi florem Rhadamanthus haberet
Cum Minoë meo: qui propter amara ſenectæ
Pondera deſpicitur: nec, quo priùs, ordine regnat.
Dicta Iovis movêre deos: nec ſuſtinet ullus,
Cùm videat feſſos Rhadamanthon & Æacon annis
Et Minoa queri: qui, dum fuit integer ævi,
Terruerat magnas ipſo quoque nomine gentes:
Tunc erat invalidus, deſanidemq; juventæ
Robore Miletum, Phœboq; parente ſuperbum
Pertimuit: credenſq; ſuis inſurgere regnis,
Haud tamen eſt patrijs arcere penatibus auſus,
Sponte fugis, Milete, tua: celeriq; carina,
Ægeas metiris aquas: & in Aſide terra
Mœnia conſtituis, ſoſitoris habentia nomen.
Hic tibi, dum ſequitur patriæ curvamine ripæ
Filia Mæandri toties redeuntis eodem,

Cognita

Cognita Cyanee præstanti corpore Nympha,
Byblida cum Cauno prolem est enixa gemellam.
Byblis in exemplo est, ut ament concessa puellæ.
Byblis Apollinei correpta cupidine fratris,
Non soror ut fratrem, nec quà debebat, amavit,
Illa quidem primò nullos intelligit ignes:
Nec peccare putat, quòd sæpius oscula jungat:
Quòd sua fraterno circundet brachia collo:
Mendaciq; diu pietatis fallitur umbrâ.
Paulatim declinat amor: visuraq; fratrem
Culta venit: nimiumq; cupit formosa videri,
Et, siqua est illic formosior, invidet illi.
Sed nondum manifesta sibi est: nullumq; subillo
Igne facit votum, veruntamen æstuat intus.
Iam dominum appellat; jam nomina sanguinis odit:
Byblida jam mavult, quàm se vocet ille sororem.
Spes tamen obscœnas animo demittere non est
Ausa suo vigilans: placida resoluta quiete
Sæpè videt quod amat: visa est quoque jungere fratri
Corpus, & erubuit, quamvis sopita jaceret.
Somnus abit: silet illa diu: repetitq; quietis
Ipsa suæ speciem, dubiaq; ita mente prosatur:
Me miseram! tacitæ quid vult sibi noctis imago?
Quàm nolim rata sit, cur hæc ego somnia vidi?
Ille quidem est oculis quamvis formosus iniquis:
Et placet, & possim, si non sit frater, amare:
Et me dignus erat. verùm nocet esse sororem.
Dummodò tale nihil vigilans committere tentem:
Sæpe licet simili redeat sub imagine somnus?
Testis abest somno, nec abest imitata voluptas,
Prò Venus, & tenera volucer cum matre Cupido,
Gaudia quanta tuli! quàm me manifesta libido,
Contigit! ut jacui totis resoluta medullis!
Vt meminisse juvat! quamvis brevis illa voluptas,
Noxq; fuit præceps, & cœptis invida nostris.
O ego, si liceat mutato nomine jungi,
Quàm bene, Caune, tuo poteram nurus esse parenti!

Quàm benè Caune, meo poteras gener esse parenti,
Omnia, dij facerent, essent communia nobis.
Præter avos: tu me vellem generosior esses.
Nescio quam faciem igitur pulcherrimè matrem.
Hei mei, quæ malè sum, quos tu, fortita parentes:
Nil nisi frater eris; quod obest, id habebimus unum.
Quid mihi significant ergo mea visa? quod autem
Somnia pondus habent? an habent & somnia pondus?
Dij melius: dij nempe suas habuêre sorores.
Sic Saturnus Opim junctam sibi sanguine duxit,
Oceanus Tethin, Iunonem Rector Olympi.
Sunt superis sua jura: quid ad cœlestia ritus
Exigere humanos, diversaq; fœdera tento?
Aut nostro vetitus de corde fugabitur ardor:
Aut, hoc si nequeo, peream precor ipsa: toroq;
Mortua componar: positæq; det oscula frater.
Et tamen arbitrium quærit res ista duorum:
Finge placere mihi: scelus esse videbitur illi.
At non Æolidæ thalamos timuêre sororum.
Vnde sed hos novi? cur hæc exempla paravi?
Quò fervor? obscœnæ procul hinc discedite flammæ.
Nec, nisi quà fas est germanæ, frater ametur,
Si tamen ipse mei captus prior esset amore,
Forsitan illius possem indulgere furori.
Ergo ego, quæ fueram non rejectura petentem,
Ipsa petam? poterísne loqui? poterísne fateri?
Coget amor: potero: vel, si pudor ora tenebit,
Littera celatos arcana fatebitur ignes.
Hoc placet: hæc dubiam vicit sententia mentem.
In latus erigitur: cubitoq; innixa sinistro,
Viderit, insanos, inquit, fateamur amores.
Hei mihi quo labor? quem mens mea concipit ignem?
Et meditata manu componit verba trementi.
Dextra tenet ferrum, vacuam tenet altera ceram:
Incipit: & dubitat: scribit: damnatq; tabellas:
Et notat, & delet: mutat, culpatq;, probatq;,
Inque vicem sumptas ponit: positasq; resumit.

Quid

Quid velit, ignorat: quicquid factura videtur,
Displicet, in vultu est audacia mista pudori,
Scripta soror fuerat: visum est delere sororem,
Verbaq; correptis incidere talia ceris:
Quam, nisi tu dederis, non est habitura salutem,
Hanc tibi mittit amans: pudet ah: pudet edere nomen:
Et si, quid cupiam, quaeris, sine nomine vellem
Posset agi mea causa mea: nec cognita Byblis
Antè forem, quàm spes votorum certa fuisset.
Esse quidem læsi poterat tibi pectoris index
Et color, & macies, & vultus, & humida sæpè
Lumina, nec causa suspiria mota patenti,
Et crebri amplexus, & quæ si fortè notasti,
Oscula sentiri non esse soror ia possent.
Ipsa tamen, quamvis animi gravè vulnus habebam:
Quamvis intus erat furor igneus: omnia feci,
(Sunt mihi Dij testes) ut tandem sanior essem:
Pugnavíq; diu violenta Cupidinis arma
Effugere infœlix: & plus, quàm ferre puellam
Posse putes, ego dura tuli: superata fateri
Cogor, opemq; tuam timidis exposcere votis:
Tu servare potes, tu perdere solus amantem.
Elige utrum facias: non hoc inimica precatur:
Sed quæ, cùm tibi sit junctissima, junctior esse
Expetit, & vinclo tecum propiore ligari:
Iura senes norint, & quid liceatq;, nefasq;,
Fasq; sit, inquirant: legumq; examina servent.
Conveniens Venus est annis temeraria nostris.
Quid liceat nescimus adhuc: & cuncta licere
Credimus: & sequimur magnorum exempla deorum.
Nec nos aut durus pater, aut reverentia famæ,
Aut timor impediet: tantùm absit causa timendi,
Dulcia fraterno sub nomine furta tegemus.
Est mihi libertas tecum secreta loquendi:
Et damus amplexus: & jungimus oscula coram.
Quantum est quod desit? miserere fatentis amorem,
Et non fassuræ, nisi cogeret ultimus ardor.

Nêve merêre meo ſubſcribi cauſa ſepulchro.
Talia nequicquam peranantem plena reliquit
Cera manum: ſummoq; in margine verſus adhæſit,
Protinus impreſſâ ſignat ſua crimina gemmâ,
Quam tinxit lacrymis: linguæ defecerat humor.
Déque ſuis unum famulis pudibunda vocavit:
Et paulùm blandita, Fer has, fidiſſime, noſtro,
Dixit, & adjecit longo poſt tempore fratri.
Cum daret: elapſæ manibus cecidêre tabellæ.
Omine turbata eſt: miſit tamen: apta miniſter
Tempora nactus adit: traditáq; latentia verba.
Attonitus ſubitâ juvenis Mæandrius irâ,
Projicit acceptas, lectâ ſibi parte, tabellas.
Vixq; manus retinens trepidantis ab ore miniſtri,
Dum licet, ô vetitæ ſceleratæ libidinis auctor,
Effuge, ait: qui, ſi noſtrum tua fata pudorem
Non traherent tecum, pœnas mihi morte dediſſes.
Ille fugit pavidus: dominæq; ferocia Cauni
Dicta refert, palles auditâ, Bybli, repulſâ:
Et pavet obſeſſum glaciali frigore corpus,
Mens tamen ut redyt, pariter rediêre furores:
Linguáque vix tales icto dedit aëre voces.
Et meritò: quid enim temeraria vulneris hujus
Indicium fecit? quid quæ celanda fuerunt,
Tam citò commiſi properatis verba tabellis?
Antè erat ambiguis animi ſententia dictis
Prætentanda mihi, ne non ſequerentur euntem
Parte aliqua: veli qualis foret aura, notare
Debueram, tutóque mari decurrere: quæ nunc
Non exploratis implevi lintea ventis.
Nunc feror in ſcopulos igitur: ſubmerſaq; toto
Obruor Oceano, nec habent mea vela recurſus.
Quid? quòd & ominibus certis probibebar amori
Indulgere meo, tunc cùm mihi ferre jubenti
Excidit, & fecit ſpes noſtras cera caducas?
Nónne vel illa dies fuerat, vel tota voluntas,
Sed potius mutanda dies? deus ipſe monebat,

Signaq; certa dabat, si non malè sana fuissem.
Et tamen ipsa loqui, nec me committere ceræ
Debueram: præsensq; meos aperire furores.
Vidisset lacrymas: vultus vidisset amantis.
Plura loqui poteram, quàm quæ cepêre tabellæ.
Invito potui circumdare brachia collo:
Et si rejicerer, potui moritura videri:
Amplectiq; pedes, adfusaq; poscere vitam.
Omnia fecissem: quorum si singula duram
Flectere non poterant, potuissent omnia mentem,
Forsitan & missi sit quædam culpa ministri,
Non adiit aptè nec legit idonea, credo,
Tempora: nec petiit horamq; animumq; vacantem,
Hæc nocuêre mihi: neque enim de tigride natus,
Nec rigidos silices, solidumve in pectore ferrum,
Aut adamanta gerit: nec lac bibit ille leænæ.
Vincetur: repetendus erit nec tædia cœpti
Vilia mei capiam dum spiritus iste manebit,
Nam primum, si facta mihi revocare liceret,
Non cœpisse fuit: cœpta expugnare, secundum est.
Quippe nec ille potest (vt jam mea vota relinquam)
Non tamen ausorum semper memor esse meorum.
Et, quia desierim, leviter voluisse videbor:
Aut etiam tentasse illum, incidisq; petisse.
Vel certè non hoc, qui pluribus urget, & urit
Pectora nostra, deo, sed victa libidine credar.
Denique jam nequeo nil commisisse nefandum.
Et scripsi, & petij: temerata est nostra voluntas.
Vt nihil adjiciam: non possum innoxia dici.
Quod superest, multum est in vota, in crimina parvum:
Dixit, & (incertæ tanta est discordia mentis)
Dum pigeat tentasse, libet tentare: modumq;
Exit, & infœlix committit sæpè repelli.
Mox ubi finis abest, patriam fugit ille, nefasq;
Inque peregrinâ ponit nova mœnia terrâ.
Tum verò mœstam totâ Miletida mente
Defecisse ferunt: tum verò à pectore vestem

Diripuit: planxitq; suos furibunda lacertos.
Iamq; palam est demens: inconcessamq; fatetur
Spem Veneris, sine qua patriam, invisosq; penates
Deserit, & profugi sequitur vestigia fratris.
Vtq; tuo motæ, proles Semeleia, thyrso
Ismariæ celebrant repetita triennia Bacchæ:
Byblida non aliter latos ululasse per agros,
Bubasides vidêre nurus: quibus illa relictis
Caras, & armiferos Lelegas, Lyciamq; pererrat.
Iam Cragon, & Lymirem, Xanthiq; reliquerat undas:
Quoq; Chimæra jugum medijs in partibus ignem,
Pectus & ora leæ, caudam serpentis habebat.
Deficiunt silvæ, cùm tu lassata sequendo
Concidis: & dura positis tellure capillis,
Bybli jaces: frondesq; tuo premis ore caducas:
Sæpè illam Nymphæ teneris Lelegeides ulnis
Tollere conantur, sæpè ut medeatur amori
Præcipiunt: surdæq; adhibent solatia menti.
Muta jacet, virideq; suis tenet unguibus herbas
Byblis, & humectat lacrymarum gramina rivo.
Naiades his venam, quæ nunquam arescere posset,
Supposuisse ferunt: quid enim dare majus habebant?
Protinus, ut secto piceæ de cortice guttæ,
Vtve tenax gravida manat tellure bitumen:
Vtq; sub adventum spirantis lenè Favoni,
Sole remollescit, quæ frigore constitit unda:
Sic lacrymis consumpta suis Phœbeia Byblis
Vertitur in fontem, qui nunc quoque vallibus illis
Nomen habet dominæ, nigraq; sub ilice manat.
Fama novi centum Cretæas forsitan urbes
Implesset monstri: si non miracula nuper
Iphide mutato, Crete propiora tulisset.
Proxima Gnossiaco nam quondam Phœstia regno,
Progenuit tellus ignotum nomine Lycum
Ingenuade plebe virum: nec censu in illo
Nobilitate sua major: sed vita, fideq;
Inculpata fuit: gravidæ qui conjugis aures

Vocibus

Vocibus his monuit, cùm jam prope partus adesset.
Quæ voveam duo sunt, minimo ut relevêre dolore,
Vtq; marem paries, onerosior altera sors est.
Et vires fortuna negat: quod abominor ergo,
Edita sortè tuo fuerit si fœmina partu,
(Invitus mando, pietas ignosce) necetur.
Dixerat: & lacrymis vultum lavêre profusis.
Tam qui mandabat, quàm cui mandata dabantur:
Sed tamen usque suum vanis Telethusa maritum
Sollicitat precibus, ne spem sibi ponat in arcto.
Certa sua est Lycio sententia: jamq; ferendo
Vexerat illa gravem maturo pondere ventrem:
Cùm medio noctis spatio, sub imagine somni
Inachis ante torum pompa comitata sacrorum
Aut stetit, aut visa est: inerant lunaria fronti
Cornua, cum spicis nitido flaventibus auro,
Et regale decus: cum qua latrator Anubis
Sanctaq; Bubastis, variisq; coloribus Apis,
Quiq; premit vocem, digitoq; silentia suadet:
Sistraq; erant, nunquamq; satis quæsitus Osiris,
Plenaq; somniferis serpens peregrina venenis,
Tum velut excussam somno, & manifesta videntem
Sic affata dea est: pars ô Telethusa mearum,
Pone graves curas, mandataq; falle mariti:
Nec dubita, cùm te partu Lucina levârit,
Tollere quicquid erit. Dea sum auxiliaris, opemq;
Exorata fero. nec te coluisse querêris
Ingratum numen: monuit: thalamoq; recessit.
Læta toro surgit, duraq; ad sidera supplex
Cressa manus tollens, rata sint sua visa precatur.
Vt dolor increvit, seq; ipsum pondus in auras
Expulit, & nata est ignaro fœmina patri:
Iussit ali mater puerum mentita: fidemq;
Rei habuit, neque erat facti nisi conscia nutrix.
Vota pater solvit, nomenq; imponit avitum:
Iphis avus fuerat: gavisa est nomine mater,
Quod commune foret, nec quemquam falleret illo:

Diripuit: planxitq; suos furibunda lacertos.
Iamq; palam est demens: inconcessamq; fatetur
Spem Veneris, sine qua patriam, invisosq; penates
Deserit, & profugi sequitur vestigia fratris.
Vtq; tuo motæ, proles Semeleia, thyrso
Ismariæ celebrant repetita triennia Bacchæ:
Byblida non aliter latos ululasse per agros,
Bubasides vidére nurus: quibus illa relictis
Caras, & armiferos Lelegas, Lyciamq; pererrat.
Iam Cragon, & Lymirem, Xanthiq; reliquerat undas:
Quoq; Chimæra jugum mediis in partibus ignem,
Pectus & oraleæ, caudam serpentis habebat.
Deficiunt silvæ, cùm tu lassata sequendo
Concidis: & dura positis tellure capillis,
Bybli jaces: frondesq; tuo premis ore caducas:
Sæpè illam Nymphæ teneris Lelegeides ulnis
Tollere conantur, sæpè ut medeatur amori
Præcipiunt: surdæq; adhibent solatia mœsti.
Muta jacet, virideq; suis tenet unguibus herbas
Byblis, & humectat lacrymarum gramina rivo.
Naïades his venam, quæ nunquam arescere posset,
Supposuisse ferunt: quid enim dare majus habebant?
Protinus, ut secto piceæ de cortice guttæ,
Vive tenax gravida manat tellure bitumen:
Vtq; sub adventum spirantis lenè Favoni,
Sole remollescit, quæ frigore constitit unda:
Sic lacrymis consumpta suis Phœbeia Byblis
Vertitur in fontem, qui nunc quoque vallibus illis
Nomen habet dominæ, nigraq; sub ilice manat.
Fama novi centum Cretæas forsitan urbes
Implesset monstri: si non miracula nuper
Iphide mutato, Crete propiora tulisset.
Proxima Gnossiaco nam quondam Phœstia regno,
Progenuit tellus ignotum nomine Lyctum
Ingenuade plebe virum: nec censu in illo
Nobilitate sua major: sed vita, fideq;
Inculpata fuit: gravidæ qui conjugis aures

Vocibus

Vocibus his monuit, cùm jam prope partus adesset.
Quæ voveam duo sunt, minimo ut relevêre dolore,
Vtq; marem paries, onerosior altera sors est.
Et vires fortuna negat: quod abominor ergo,
Edita forte tuo fuerit si fœmina partu,
(Invitus mando, pietas ignosce) necetur.
Dixerat: & lacrymis vultum lavêre profusis.
Tam qui mandabat, quàm cui mandata dabantur:
Sed tamen usque suum vanis Telethusa maritum
Sollicitat precibus, ne spem sibi ponat in arcto.
Certa sua est Lycio sententia: jamq; ferendo
Vexerat illa gravem maturo pondere ventrem:
Cùm medio noctis spatio, sub imagine somni
Inachis ante torum pompa comitata sacrorum
Aut stetit, aut visa est: inerant lunaria fronti
Cornua, cum spicis nitido flaventibus auro,
Et regale decus: cum qua latrator Anubis
Sanctaq; Bubastis, variisq; coloribus Apis,
Quiq; premit vocem, digitoq; silentia suadet:
Sistraq; erant, nusquamq; satis quæsitus Osiris,
Plenaq; somniferis serpens peregrina venenis,
Tum velut excussam somno, & manifesta videntem
Sic affata dea est: pars ô Telethusa mearum,
Pone graves curas, mandataq; falle mariti:
Nec dubita, cùm te partu Lucina levârit,
Tollere quicquid erit. Dea sum auxiliaris, opemq;
Exorata fero. nec te coluisse querêris
Ingratum numen: monuit: thalamoq; recessit.
Læta toro surgit, duraq; ad sidera supplex
Cressa manus tollens, rata sint sua visa precatur.
Vt dolor increvit, seq; ipsum pondus in auras
Expulit, & nata est ignaro fœmina patri:
Iussit ali mater puerum mentita: fidemq;
Rei habuit, neque erat facili nisi conscia nutrix.
Vota pater solvit, nomenq; imponit avitum:
Iphis avus fuerat: gavisa est nomine mater,
Quod commune foret, nec quemquam falleret illo:

Impercepta piâ mendacia fraude latebant.
Cultus erat pueri: facies, quam sive puellæ,
Sive dares puero, fieret formosus uterque.
Tertius interea decimo successerat annus:
Cum pater, Iphi, tibi flavam despondet Ianthen:
Inter Phæstiadas quæ laudatissima formæ
Dote fuit virgo, Dictæo nata Theleste.
Par ætas: par forma fuit: primasq; magistris
Accepêre artes, elementa ætatis ab ijsdem.
Hinc amor amborum tetigit rude pectus, & æquum
Vulnus utrique dedit: sed erat fiducia dispar.
Conjugium, pactæq; expectant tempora tedæ,
Quemq; virum putat esse, suum fore credit Ianthe,
Iphis: amat, quo posse frui desperat, & auget
Hoc ipsum flammas: ardetq; in virgine virgo:
Vixq; tenet lacrymas: quis me manet exitus? inquit:
Cognita quâ nulli, quàm prodigiosa novæq;
Cura tenet Veneris? si dij mihi parcere vellent,
Perdere debuerant: si non & perdere vellent,
Naturale malum saltem, & de more dedissent.
Nec vaccam vaccæ, nec equas amor urit equarum,
Urit oves aries: sequitur sua fœmina cervum:
Sic & aves coeunt: uterq; animalia cuncta
Fœmina fœmineo correpta cupidine nulla est.
Vellem nulla forem, ne non tamen omnia Crete
Monstra ferat, taurum dilexit filia Solis,
Fœmina nempe marem: meus est furiosior illo,
Si verum profitemur, amor: tamen illa secuta est
Spem Veneris: tamen illa dolis, & imagine vaccæ
Passa bovem est, & erat qui deciperetur, adulter.
Huc licet ex toto sollertia confluat orbe:
Ipse licet revolet ceratis Dædalus alis:
Quid faciet? num me puerum de virgine doctis
Artibus efficiet? num te mutabit Ianthe?
Quin animum firmas? teque ipsa recolligis, Iphi?
Consiliyq; inops, & stultos excutis ignes?
Quid sis nata, vides, nisi te quoque decipis ipsam.

Et

Et pete quod fas est, & ama, quod fœmina debes.
Spes est quæ capiat: spes est quæ pascat amantem,
Hanc tibi res adimit: non te custodia charo
Arcet ab amplexu, nec cauti cura mariti,
Non patris asperitas: nec se negat ipsa roganti.
Nec tamen est potienda tibi: nec ut omnia fiant,
Esse potes fœlix, ut dýq; hominesq; laborent.
Nunc quoque votorum pars nulla est vana meorum:
Dýq; mihi faciles, quicquid valuêre, dederunt.
Quod volo, vult genitor, socer & vult ipse futurus:
At non vult natura, potentior omnibus istis:
Quæ mihi sola nocet: venit ecce optabile tempus:
Luxq; jugalis adest: & jam mea fiet Ianthe,
Nec mihi continget, medýs sitiemus in undis.
Pronuba quid Iuno? quid ad hæc, Hymenæe, venitis
Sacra, quibus qui ducat, abest? ubi nubimus ambæ?
Pressit ab his vocem: nec lenius altera virgo
Æstuat: utq; celer venias, Hymenæe, precatur.
Quod petit hæc, Telethusa timens modò tempora differt:
Nunc ficto languore moram trahit: omnia Sape,
Visaq; causatur: sed jam consumpserat omnem
Materiam fictæ, dilataq; tempora tedæ
Institerant: unusq; dies restabat: at illa
Crinalem capiti vittam natæque, sibiq;
Detrahit: & passis aram complexa capillis,
Isin Paræotonium, Mareoticaq; arva, Pharonq;
Quæ colis, & septem digestum in cornua Nilum:
Fer precor (inquit) opem, nostroq; medere timori.
Te, dea, te quondam, tuaq; hæc insignia vidi:
Cunctaq; cognovi, sonitum, comitesq; facesq;
Sistrorum, memoriq; animo tua jussa notavi.
Quòd videt hæc lucem, quòd non ego punior ipsa:
Consilium, monitumq; tuum est, miserere tuarum,
Auxilioq; juva: lacrymæ sunt verba secutæ.
Visa dea est movisse suas (& moverat) aras:
Et templi tremuêre fores, imitataq; Lunam
Cornua fulserunt: crepuitq; sonabile sistrum.

Non

Non ſecura quidem, fauſto tamen omine lata
Mater abit templo, ſequitur comes Iphis eunſem,
Quàm ſolita eſt majore gradu: nec candor in ore
Permanet: & vires augentur: & acrior ipſe eſt
Vultus: & incomptis brevior menſura capillis,
Pluſq; vigoris adeſt, habuit quàm fœmina: nam quæ
Fœmina nuper erat, puer eſt: date munera templis:
Nec timidâ gaudete fide: dant munera templis:
Addunt & titulum: titulus breve carmen habebat:
Vota puer ſolvit, quæ fœmina voverat, Iphis.
Poſtera lux radijs totum patefecerat orbem:
Cùm Venus, & Iuno, ſociuſq; Hymenæus, ad ignes
Conveniunt, potitur q; ſua puer Iphis Iantbe.

PVB. OVIDII NASONIS METAMORPHOSEON.

LIBER X.

INde per immenſum, croceo velatus amictu
Æthera digreditur, Ciconumq; Hymenæus ad oras
Tendit: & Orpheâ nequicquam voce vocatur.
Affuit ille quidem: ſed nec ſolennia verba,
Nec lætos vultus, nec fœlix attulit omen.
Fax quoque, quam tenuit, lacrymoſo ſtridula fumo
Vſque fuit: nulloſq; invenit motibus ignes.
Exitus auſpicio gravior: nam nupta per herbas
Dum nova Naïadum turba comitata vagatur,
Occidit in talum ſerpentis dente recepto.
Quam ſatis ad ſuperas poſtquam Rhodopeius auras

Deflevit

Deflevit vates, ne non tentaret & umbras,
Ad Styga Tenariâ est ausus descendere portâ.
Perq; leves populos, simulacraq; functa sepulchro,
Persephonen adiit, inamœnaq; regna tenentem
Vmbrarum Dominum, pulsisq; ad carmina nervis
Sic ait: O positi sub terra numina mundi,
In quem decidimus, quicquid mortale creamur,
Si licet, & falsi positis ambagibus oris,
Vera loqui sinitis: non huc, ut opaca viderem
Tartara, descendi: nec uti villosa colubris
Terna Medusæi vincirem guttura monstri:
Causa via est conjux, in quam calcata venenum
Vipera diffudit, crescentesq; abstulit annos.
Posse pati volui, nec me tentasse negabo.
Vicit amor: supera deus hic bene notus in ora est.
An sit & hic, dubito: sed & hîc tamen auguror esse:
Famaq; si veteris non est mentita rapinæ,
Vos quoq; junxit amor: per ego hæc loca plena timoris,
Per Chaos hoc ingens, vastiq; silentia regni,
Eurydices oro properate retexite fata.
Omnia debentur vobis: paulumq; morati,
Serius aut citius sedem properamus ad unam,
Tendimus huc omnes: hæc est domus ultima: vosq;
Humani generis longissima regna tenetis.
Hæc quoque cum justos matura peregerit annos,
Iuris erit vestri: pro munere poscimus usum.
Quòd si fata negant veniam pro conjuge: certum est
Nolle redire mihi: leto gaudete duorum.
Talia dicentem, nervosq; ad verba moventem
Exangues flebant animæ: nec Tantalus undam
Captavit refugam: stupuit q; Ixionis orbis:
Nec carpsere jecur volucres: urnisq; vacârunt
Belides: inque tuo sedisti Sisyphe saxo.
Tum primùm lacrymis victarum carmine, fama est
Eumenidum maduisse genas: nec regia conjux
Sustinet oranti, nec qui regit ima, negare:
Eurydicenq; vocant, umbras erat illa recenter

Inter,

Inter, & inceſſit paſſu de vulnere tardo.
Hanc ſimul & legem Rhodopeïus accipit Orpheus,
Ne flectat retro ſua lumina, donec Auernas
Exierit valles: aut irrita dona futura.
Carpitur acclivis per multa ſilentia trames
Arduus, obſcurus, caligine denſus opaca,
Nec procul abfuerant telluris margine ſummæ:
Hîc, ne deficeret, metuens, auiduſq; videndi,
Flexit amans oculos, & protinus illa relapſa eſt.
Brachiaq; intendens, prendiq; & prendere captans,
Nil niſi cedentes infœlix arripit auras.
Iamq; iterum moriens non eſt de conjuge quicquam
Queſta ſuo: quid enim niſi ſe quereretur amatam?
Supremumq; vale, quod jam vix auribus ille
Acciperet, dixit, revocataq; rurſus eòdem eſt.
Non aliter ſtupuit geminâ nece conjugis Orpheus:
Quàm tria qui timidus medio portante catenas,
Colla canis vidit, quem non pavor antè reliquit,
Quàm natura prior, ſaxo per corpus oborto:
Quiq; in ſe traxit crimen, voluitq; videri
Olenus eſſe nocens: tuq; ô confiſa figura
Infœlix Lethea tua, junctiſſima quondam
Corpora, nunc lapides, quos humida ſuſtinet Ide.
Orantem fruſtraq; iterum tranſire volentem
Portitor arguerat: ſeptem tamen ille diebus
Squalidus in ripa, Cereris ſine munere, ſedit.
Cura, dolorq; animi, lacrymæq; alimenta fuêre.
Eſſe deos Erebi crudeles queſtus in altam
Se recipi Rhodopen, pulſumq; Aquilonibus Æmum.
Tertius æquoreis inclusum piſcibus annum
Finierat Titan: omnemq; refugerat Orpheus
Fœmineam Venerem: ſeu quòd male ceſſerat illi,
Sive fidem dederat, multus tamen ardor habebat
Iungere ſe vati: multæ doluêre repulſæ.
Ille etiam Thracum populis fuit auctor amorem
In teneros tranſferre mares: citraq; juventam
Ætatis breve ver & primos carpere flores.

Collis

Collis erat, collemq; super planissima campi
Area, quam viridem faciebant graminis herbæ.
Vmbra loco deerat, qua postquam parte resedit,
Dijs genitus vates, & fila sonantia movit:
Vmbra loco venit: non Chaonis abfuit arbor,
Non nemus Heliadum, non frondibus esculus altis,
Nec tiliæ molles, nec fagus, & innuba laurus,
Et Coryli fragiles, & fraxinus utilis hastis.
Enodisq; abies, curvataque glandibus ilex,
Et platanus genialis, acerq; coloribus impar,
Amnicolæq; simul salices, & aquatica lotos,
Perpetuoque virens buxus, tenuesque myricæ,
Et bicolor myrtus: & baccis cærula ficus.
Vos quoque flexibiles hederæ venistis, & unà
Pampineæ vites, & amictæ vitibus ulmi,
Ornique, & piceæ, pomoque onerata rubenti
Arbutus, & lentæ victoris præmia palmæ:
Et succincta comas; hirsutaque vertice pinus,
Grata deûm matri: siquidem Cybeleïus Atys
Exuit hac hominem, truncoq; induruit illo.
Ab fuit huic turbæ metas imitata cupressus,
Nunc arbor, puer antè deo dilectus ab illo,
Qui citharam nervis, & nervis temperat arcum.
Namq; sacer Nymphis Carthæa tenentibus arva
Ingens cervus erat: lateq; patentibus altas
Ipse suo capiti præbebat cornibus umbras:
Cornua fulgebant auro: demissaq; in armos
Pendebant tereti gemmata monilia collo.
Bulla super frontem parvis argentea loris
Vincta movebatur: pariliq; ætate nitebant
Auribus è geminis circum cava tempora bacchæ
Usque metu vacuus, naturaliq; pavore
Depositio, celebrare domus, mulcendaq; colla
Quamlibet ignotis manibus præbere solebat.
Sed tamen ante alios Cea pulcherrime gentis
Gratus erat, Cypariſſe, tibi: tu pabula cervum
Ad nova, tu liquidi ducebas fontis ad undas,

Tu modo texebas varios per cornua flores:
Nunc eques in tergo residens, huc lætus & illuc
Mollia purpureis frenabas ora capistris.
Æstus erat, mediusq; dies: Solisq; vapore
Concava littorei feruebant brachia Cancri.
Fessus in herbosa posuit sua corpora terra
Cervus, & arborea frigus ducebat ab umbra.
Hunc puer imprudens jaculo Cyparissius acuto
Fixit: &, ut sævo morientem vulnere vidit,
Velle mori statuit: quæ non solatia Phœbus
Dixit! &, ut leviter, pro materiaq; doleret,
Admonuit: gemit ille tamen: munusq; supremum
Hoc petit à superis, ut tempore lugeat omni.
Iamq; per immensos egesto sanguine fletus,
In viridem verti cœperunt membra colorem:
Et modò qui niveca pendebant fronte capilli,
Horrida cæsaries fieri: sumptoq; rigore
Sidereum gracili spectare cacumine cœlum.
Ingemuit: tristisq; deus lugebere nobis,
Lugebisq; alios, aderisq; dolentibus, inquit.
Tale nemus vates attraxerat: inque ferarum
Concilio medius, turba volucrumq; sedebat.
Vt satis impulsas tentavit pollice chordas,
Et sensit varios, quamvis diversa sonarent,
Concordare modos: hoc vocem carmine movit:
Ab Iove Musa parens (cedunt Iovis omnia regno)
Carmina nostra move: Iovis est mihi sæpè potestas
Dicta: priùs cecini plectro graviore Gigantes,
Sparsaq; Phlegræis victricia fulmina campis.
Nunc opus est leviore lyra: puerosq; canamus
Dilectos superis: inconcessisq; puellas
Ignibus attonitas meruisse libidine pœnam.
Rex superûm Phrygij quondam Ganymedis amore
Arsit: & inventum est aliquid, quod Iupiter esse,
Quàm quod erat, mallet: nulla tamen alite verti
Dignatur, nisi quæ portat sua fulmina terræ.
Nec mora: percussò mendacibus aëre pennis

Arripit

Arripit Iliaden, qui nunc quoque pocula miſcet:
Invitaq; Iovi nectar Iunone miniſtrat.
Te quoque Amyclide poſuiſſet in æthere Phœbus:
Triſtia ſi ſpacium ponendi fata dediſſent.
Quà licet, æternus tamen es, quotieſq; repellit
Ver hyemem, Piſciq; Aries ſuccedit aquoſo;
Tu toties nova, viridiq; in ceſpite flores.
Te mens ante omnes genitor dilexit: & orbe
In medio poſiti caruerunt præſide Delphi:
Dum deus Eurotam, immunitamq; frequentat
Sparten: nec citharæ, nec ſunt in honore ſagittæ.
Immemor ipſe ſui, non retia ferre recuſat:
Non tenuiſſe canes: non per juga montis iniqui
Ire comes, longaq; alit aſſuetudine flammas.
Iamq; ferè medius Titan venientis, & actæ
Noctis erat: ſpatioq; pari diſtabat utrinq;:
Corpora veſte levant, & ſucco pinguis olivæ
Splendeſcunt, latiq; ineunt certamina diſci.
Quàm priùs aërias libratum Phœbus in auras
Miſit: & oppoſitas diſjecit pondere nubes.
Decidit in ſolidam longo poſt tempore terram
Pondus, & exhibuit junctam cum viribus artem.
Protinus imprudens, actiuſq; cupidine luſus,
Tollere Tænarides orbem properabat: at illum
Dura repercuſſo ſubjecit in æra tellus,
In vultus, Hyacinthe, tuos: expalluit æquè,
Quàm puer, ipſe deus; collapſoq; excipit artus,
Et modò te refovet, modò triſtia vulnera ſicat:
Nunc animam admotis fugientem ſuſtinet herbis.
Nil proſunt artes: erat immedicabile vulnus.
Vt ſi quis violas, riguoq; papavera in horto,
Liliaq; infringat ſulvis hærentia virgis:
Marcida demittant ſubito caput illa gravatum,
Nec ſe ſuſtineant, ſpectentq; cacumine terram:
Sic vultus moriens jacet: & defecta vigore
Ipſa ſibi eſt oneri cervix, humeroq; recumbit.
Laberis Ochalide prima fraudate juvenca,

Phœbus

Phœbus ait, videoq; tuum mea crimina vulnus,
Tu dolor es facinusq; meum, mea dextera leto
Inscribenda tuo est: ego sum tibi funeris auctor.
Quæ mea culpa tamen? nisi, si lusisse, vocari
Culpa potest? nisi culpa potest, & amasse, vocari?
Atque utinam pro te vitam, tecumq; liceret
Reddere: quod quoniam fatali lege tenemur,
Semper eris mecum, memoriq; hærebis in ore.
Te lyra pulsa manu, te carmina nostra sonabunt.
Flosq; novus scripto gemitus imitabere nostros.
Tempus & illud erit, quo se fortissimus heros
Addat in hunc florem, folioq; legatur eodem.
Talia dum vero memorantur Apollinis ore:
Ecce cruor, qui fusus humi signaverat herbas,
Desinit esse cruor, Tyrioq; nitentior ostro
Flos oritur, formamq; capit, quam lilia: si non
Purpureus color his, argenteus esset in illis.
Non satis hoc Phœbo est (is enim fuit auctor honoris)
Ipse suos gemitus foliis inscribit, & ai ai
Flos habet inscriptum: funestaq; littera ducta est.
Nec gemuisse pudet Spartan Hyacinthon; honorq;
Durat in hoc ævi: celebrandaq; more priorum
Annua prælata redeunt Hyacinthia pompa.
At si forte roges fœcundam Amathunta metallis,
An genuisse velit Propœtidas: annuat æque
Atque illas, geminoquondam quibus aspera cornu
Frons erat: unde etiam nomen traxêre Cerastæ.
Ante fores horum stabat Iovis hospitis ara,
Lugubris sceleris: quam si quis sanguine tinctam
Advena vidisset, mactatos crederet illic
Lactentes vitulos, Amathusiacasq; bidentes.
Hospes erat cæsus: sacris offensa nefandis,
Ipsa suas urbes, Ophiusaq; arva parabat
Deserere alma Venus, sed quid loca grata, quid urbes
Peccavêre meæ? quod, dixit, crimen in illis?
Exilio pœnam potius gens impia pendat,
Vel nece, vel si quid medium est, mortiq; fugæq;.

Idq;

Idque quid esse potest, nisi versæ pœna figuræ?
Dum dubitat, qua mutet eos: ad cornua vultum
Flexit: & admonita est hæc illis posse relinqui,
Grandiaq; in torvos transformat membra juvencos.
Sunt tamen obscœnæ Venerem Propœtides ausæ
Esse negare deam: pro qua sua numinis ira
Corpora cum forma primæ vulgasse feruntur.
Vtque pudor cessit, sanguisq; induruit oris
In rigidum parvo silicem discrimine versæ.
Quas quia Pygmalion ævum per crimina agentes
Viderat: offensus vitijs, quæ plurima menti
Fœmineæ natura dedit, sine conjuge cœlebs
Vivebat, thalamiq; diu consorte carebat.
Interea nivcum mira fœliciter arte
Sculpsit ebur, formamq; dedit, qua fœmina nasci
Nulla potest: operisq; sui concepit amorem.
Virginis est veræ facies: quam vivere credas,
Et si non obstet reverentia, velle moveri.
Ars adeò latet: arte sua miratur, & haurit
Pectore Pygmalion simulati corporis ignes.
Sæpè manus operi tentantes admovet, an sit
Corpus, an illud ebur: nec adhuc ebur esse fatetur.
Oscula dat, reddiq; putat: loquiturq;, tenetq;,
Et credit tactis digitos incidere membris:
Et metuit pressos veniat ne livor in artus:
Et modò blanditias adhibet, modò grata puellis
Munera fert illi conchas teretesq; lapillos,
Et parvas volucres, & flores mille colorum,
Lilia, pervictasq; pilas, & ab arbore lapsas
Heliadum lacrymas, ornat quoque vestibus artus:
Dat digitis gemmas, dat longa monilia collo:
Aure leves bacæ, redimicula pectore pendent.
Cuncta decent: nec nuda minùs formosa videtur.
Collocat hanc stratis concha Sidonide tinctis,
Appellatq; tori sociam: acclinataq; colla
Mollibus in plumis, tanquam sensura reponit.
Festa dies Veneris, tota celeberrima Cypro

Venerat: & blandis indutæ cornibus aurum
Conciderant illa niveæ cervice juvencæ:
Thuraq; fumabant: cum munere functus ad aras
Constitit: & timidè, si dïy dare cuncta potestis,
Sit conjux opto, non ausus, eburnea virgo,
Dicere Pygmalion, simëlis mea, dixit eburnæ.
Sensit, ut ipsa suis aderat Venus aurea festis,
Vota quid illa velint: & amici numinis omen
Flamma ter accensa est, apicemq; per aëra duxit.
Vt rediit, simulacra suæ petit ille puellæ:
Incumbensq; toro dedit oscula: visa tepere est.
Admovet os iterum, manibus quoque pectora tentat:
Tentatum mollescit ebur: positoq; rigore
Subsidit digitis, ceditq;: ut Hymetia sole
Cera remollescit: tractataq; pollice multas
Vertitur in facies: ipsoq; fit utilis usu.
Dum stupet: & dubiè gaudet, falliq; veretur,
Rursus amans, rursusq; manu sua vota retractat.
Corpus erat: saliunt tentatæ pollice venæ.
Tum verò Paphius plenissima concipit heros
Verba, quibus Veneri grates agit: oraq; tandem
Ore suo non falsa premit, dataq; oscula virgo
Sensit: & erubuit: timidumq; ad lumina lumen
Attollens, pariter cum cœlo vidit amantem.
Conjugio, quod fecit, adest dea: jamq; coactis
Cornibus in plenum novies lunaribus orbem,
Illa Paphum genuit, de quo tenet insula nomen.
Editus hac ille est: qui, si sine prole fuisset,
Inter fœlices Cinyras potuisset haberi.
Dira canum: procul hinc natæ, procul este parentes:
Aut mea si vestras mulcebunt carmina mentes,
Desit in hac mihi parte fides: nec credite factum:
Vel, si credatis, facti quoque credite pœnam:
Si tamen admissum fuit hoc natura videri,
Gentibus Ismariis, & nostro gratulor orbi:
Gratulor huic terræ, quòd abest regionibus illis,
Quæ tantum genuêre nefas: sit dives amomo,

Cinna-

Cinnamaq; costumq; suum sudataq; ligno
Thura ferat, floresq; alios Panchaica tellus,
Dum ferat & Myrrham: tanti neva non fuit arbor.
Ipse negat nocuisse tibi sua tela Cupido,
Myrrha, faceisq; suas à crimine vindicat isto.
Stipite te Stygio, tumidisq; afflavit Echidnis
E tribus una soror: scelus est odisse parentem:
Hic amor est odio maius scelus, undiq; lecti
Te cupiunt proceres: totoq; Oriente juventus
Ad thalami certamen adest: ex omnibus unum
Elige Myrrha virum: dum non sit in omnibus unus.
Illa quidem sentit, fœdoq; repugnat amori:
Et secum: Quò mente fervor? quid molior, inquit?
Dij precor, & pietas, sanctaq; jura parentum,
Hoc prohibete nefas, sceleriq; resistite nostro:
Si tamen hoc scelus est: sed enim damnare negatur
Hanc Venerem pietas: coëunt animalia nullo
Cætera delicto: nec habetur turpe juvencæ
Ferre patrem tergo: fit equo sua filia conjux:
Quasq; creavit init pecudes caper: ipsaq; cujus
Semine concepta est, ex illo concipit ales:
Felices quibus ista licent: humana malignas
Cura dedit leges: & quod natura remittit,
Invida jura negant: gentes tamen esse feruntur,
In quibus & nato genitrix, & nata parenti
Iungitur, & pietas geminato crescit amore.
Me miseram, quòd non nasci mihi contigit illic!
Fortunaq; loci lædor! quid in ista revolvor?
Spes interdicta, discedite: dignus amari
Ille, sed ut pater, est: ergo si filia magni
Non essem Cinyræ, Cinyræ concumbere possem?
Nunc quia jam mea est, non est mea: ipsaq; damno
Est mihi proximitas: aliena potentior essem.
Ire libet procul hinc, patriæq; relinquere fines,
Dum scelus effugiam: retinet malus ardor amantem:
Vt præsens spectem Cinyram, tangamq;, loquarq;,
Osculaq; admoveam, si nil conceditur ultrà.

Vltrà autem ſperare aliquid potes, impia virgo?
Nec quòd confundas & jura, & nomina ſentis?
Túne eris & matris pellex, & adultera patris?
Túne ſeror nati? genitrixq; vocabere fratris?
Nec metues ſacro crinitas angue ſorores?
Quas facibus ſævis oculos atque ora petentes
Noxia corda vident? at tu, dum corpore non es
Paſſa neſas, animo ne concipe: néve parentis
Concubitu vetito naturæ pollue fœdus.
Velle puta: res ipſa vetat: pius ille, memorq;
Moris: & ô, vellem ſimilis furor eſſet in illo!
Dixerat: at Cinyras, quem copia digna procorum,
Quid faciat, dubitare facit: ſciatur ab ipſa
Nominibus dictis, cujus velit eſſe mariti.
Illa ſilet primo: patriſq; in vultibus hærens
Æſtuat: & tepido ſuffundit lumina rore.
Virginei Cyniras hæc credens eſſe timoris,
Flere vetat: ſiccatq; genas: atque oſcula jungit.
Myrrha datis nimium gaudet: conſultaq; qualem
Optet habere virum, ſimilem tibi, dixit: at ille
Non intellectam vocem collaudat: & ô, eſto,
Tam pia ſemper, ait pietatis nomine dicto,
Demiſit vultus, ſceleris ſibi conſcia, virgo.
Noctis erat medium, curaſq;, & corpora ſomnus
Solverat: at virgo Cinyreïa pervigil igne
Carpitur indomito: furioſaq; vota retractat.
Et modò deſperat: modò vult tentare: pudetq;,
Et cupit: & quid agat, non invenit: utq; ſecuri
Saucia trabs ingens, ubi plaga noviſſima reſtat,
Quò cadat, in dubio eſt, omniq; à parte timetur:
Sic animus vario labefactus vulnere nutat
Huc levis, atque illuc, momentaq; ſumit utroq;,
Nec modus, & requies, niſi mors reperitur amoris.
Mors placet, erigitur: laqueat q; innectere fauces
Deſtinat, & zona ſummo de poſte revincta,
Care vale Cinyra, cauſamq; intellige mortis,
Dixit: & aptabat pallenti vincula collo:

Murmura verborum fidas nutricis ad aures
Perveniſſe ferunt limen ſervantis alumnæ.
Surgit anus: reſeratq; fores: mortiſq; paratæ
Inſtrumenta videns, ſpatio conclamat eodem,
Seq; ferit, ſcinditq; ſinus, ereptaq; collo
Vincula dilaniat: tum deniq; flere vacavit,
Tum dare complexus, laqueiq; requirere cauſam.
Muta ſilet virgo, terramq; immota tuetur,
Et deprenſa dolet tardæ conamina mortis.
Inſtat anus: canoſq; ſuos, & inania nudans
Vbera, per cunas, alimentaq; prima precatur:
Vt ſibi committat quicquid dolet: illa rogantem
Averſata gemit: certa eſt exquirere nutrix:
Nec ſolam ſpondere fidem. Dic, inquit, opemq;
Me ſine ferre tibi: non eſt mea pigra ſenectus,
Seu furor eſt, habeo quod carmine ſanet, & herbis;
Sive aliquis nocuit, magico luſtrabere ritu:
Ira deûm ſive eſt, ſacris placabimus iram.
Quid rear ulterius? certè ſortuna, domuſq;
Soſpes ab incurſu eſt: vivunt genetrixq; paterq;.
Myrrha, patre audito, ſuſpiria duxit ab imo
Pectore: nec nutrix etiámnum concipit ullum
Mente neſas: aliquemq; tamen præſentit amorem:
Propoſitiq; tenax, quodcunq; eſt, orat, ut ipſi
Indicet: & gremio lacrymantem tollit anili.
Atque ita complectens infirmis membra lacertis,
Senſimus (inquit) amas: & in hoc mea (pone timorem)
Sedulitas evit apta tibi. nec ſentiet unquam
Hoc pater: exilijt gremio furibunda, torumq;
Ore premens, diſcede, precor: miſeroq; pudori
Parce, ait: inſtanti diſcede, aut deſine, dixit,
Quærere quid doleam: ſcelus eſt, quod ſcire laboras.
Horret anus, tremulaſq; manus anniſq; metuq;
Tendit, & ante pedes ſupplex procumbit alumnæ:
Et modò blanditur, modò, ſi non conſcia fiat,
Terret, & indicium laquei, cœptæq; minantur
Mortis: & officium commiſſo ſpondet amori.

Extulit illa caput, lacrymisq; implevit obortis
Pectora nutricis: conataq; sæpè fateri,
Sæpè tenet vocem: pudibundaq; vestibus ora
Texit: & ó, dixit: fœlicem conjuge matrem!
Hactenus: & gemuit: gelidos nutricis in artus,
Ossaq; (sensit enim) penetrat tremor, albaq; toto
Vertice canities rigidis stetit hirta capillis,
Multaq; ut excuteret diros, si posset, amores,
Addidit, at virgo scit se non falsa moneri:
Certa mori tamen est, si non potiatur amore.
Vive, ait hæc: potiêre tuo, non ausa, parente,
Dicere, conticuit: promissaq; numine firmat,
Festa piæ Cereris celebrabant annua matres,
Illa, quibus nivcâ velatæ corpora veste
Primitias frugum dant spicea serta suarum:
Perq; novem noctes Venerem, tactusq; viriles
In vetitis numerant: turba Cinyreis in illa
Regis adest conjux, arcanaq; sacra frequentat.
Ergo legitima vacuus dum conjuge lectus,
Nacta gravem vino Cinyram malè sedula nutrix,
Nomine mentito veros exponit amores,
Et faciem laudat: quæsitis virginis annis,
Par, ait, est Myrrhæ quam postquam adducere jussa est
Vtq; domum rediit: gaude mea, dixit, alumna:
Vicimus, infœlix non toto pectore sensit
Lætitiam virgo, præsagaq; pectora mœrent:
Sed tamen & gaudet: tanta est discordia mentis.
Tempus erat, quo cuncta silent: interq; Triones
Flexerat obliquo plaustrum temone Boötes:
Ad facinus venit illa suum: fugit aurea cœlo
Luna: tegunt nigræ latitantia sidera nubes:
Nox caret igne suo: primus tegis Icare vultus.
Erigoneq; pio sacrata parentis amore.
Ter pedis offensi signo est revocata: ter omen
Funereus bubo letali carmine fecit.
It tamen: & tenebræ minuunt, noxq; atra pudorem,
Nutricisq; manum lævâ tenet: altera motu

Cæcum

Cæcum iter explorat: thalami jam limina tangit:
Iamq; fores aperit: jam ducitur intus: at illi
Poplite succiduo genua intremuêre, fugitq;
Et color, & sanguis: animusq; reliquit euntem,
Quoq; suo propior sceleri est, magis horret, & ausi
Pœnitet: & vellet non cognita posse reverti.
Cunctantem longæva manu deduxit: & alto
Admotam lecto cùm traderet, accipe, dixit,
Ista tua est Cinyra: devotaq; pectora junxit.
Accipit obscæno genitor sua viscera lecto:
Virgineosq; metus levat, hortaturq; timentem.
Forsitan ætatis quoque nomine, filia dixit:
Dixit & illa, pater: sceleri ne nomina desint.
Plena patris thalamis excedit: & impia diro
Semina fert utero, conceptaq; crimina portat.
Postera nox facinus geminat, nec finis in illa est:
Cùm tandem Cinyras avidus cognoscere amantem
Post tot concubitus, illato lumine vidit
Et scelus, & natam: verbisq; dolore retentis,
Pendenti nitidum vagina diripit ensem.
Myrrha fugit: tenebrisq; & cæcæ munere noctis
Intercepta neci est: latosq; vagata per agros,
Palmiferos Arabas, Panchaaq; ruva reliquit:
Perq; novem erravit redeuntis cornua Lunæ:
Cùm tandem terra requievit fessa Sabæa:
Vixq; uteri portabat onus: tum nescia voti,
Alq; inter mortisq; metus, & tædia vitæ,
Est tales complexa preces: O si qua patetis
Numina confessis, meriùi nec triste recuso
Supplicium: sed ne violem vivosq; superstes,
Mortuaq; extinctos: ambobus pellite regnis,
Mutatæq; mihi vitamq; necemq;, negate.
Numen confessis aliquod patet: ultima certè
Vota suos habuere deos: nam plura loquenti
Terra supervenit; ruptosq; obliqua per ungues
Porrigitur radix, longi firmamina trunci,
Ossaq; robur agunt: mediaq; manente medulla

Sanguis it in ſuccos: in magnos brachia ramos.
In parvos digiti: duratur cortice pellis.
Iamq; gravem creſcens uterum præcinxerat arbor:
Pectoraq; obruerat, collumq; operire parabat.
Non tulit illa moram: venientiq; obvia ligno
Subſedit: merſitq; ſuos in cortice vultus.
Quæ quanquam amiſit veteres cum corpore ſenſus:
Flet tamen, & tepidæ manant ex arbore guttæ.
Eſt honor & lacrymis: ſtillataq; cortice Myrrha
Nomen herile tenet, nulloq; tacebitur ævo.
At malè conceptus ſub robore creverat infans:
Quærebatq; viam, qua ſe, genitrice relicta,
Exereret, media gravidus tumet arbore venter,
Tendit onus matrem: neque habent ſua verba dolores,
Nec Lucina poteſt parientis voce vocari.
Nitenti tamen eſt ſimilis: curvataq; crebros
Dat gemitus arbor: lacrymiſq; cadentibus humet.
Conſtitit ad ramos mitis Lucina dolentes:
Admovitq; manus, & verba puerpera dixit:
Arbor agit rimas: & ſciſſo cortice, vivum
Reddit onus, vagiq; puer: quem mollibus herbis
Naïades impoſitum lacrymis unxêre parentis.
Laudaret faciem livor quoque: qualia namq;
Corpora nudorum tabula pinguntur Amorum,
Talis erat: ſed ne faciat diſcrimina cultus:
Aut his adde leves, aut illis deme pharetras.
Labitur occultè fallitq; volatilis ætas,
Et nihil eſt annis velocius: ille ſorore
Natus, avoq; ſuo: qui conditus arbore nuper,
Nuper erat genitus, modò formoſiſſimus infans,
Iam juvenis, jam vir, jam ſe formoſior ipſo eſt:
Iam placet & Veneri: matriſq; ulciſcitur ignes.
Namq; pharetratus dum dat puer oſcula matri,
Inſcius, extanti diſtrinxit arundine pectus.
Læſa manu natum dea reppulit: altius actum
Vulnus erat ſpecie, primoq; fefellerat ipſam.
Capta viri forma, non jam Cytherea curat

Littora:

Littora: non alto repetit Paphon æquore cinctam,
Piscosamq; Gnidon, gravidamq; Amathunta metallis.
Abstinet & cœlo, cœlo præfertur Adonis.
Hunc tenet, huic comes est, assuetaq; semper in umbra est
Indulgere sibi, formamq; augere colendo.
Per juga, per sylvas, dumos, & saxa vagatur,
Nuda genu, vestem ritu succincta Dianæ:
Hortaturq; canes, tutæq; animalia prædæ,
Aut pronos lepores, aut celsum in cornua cervum,
Aut agitat damas aut fortibus abstinet apris:
Raptoresq; lupos, armatosq; unguibus ursos
Vitat, & armenti saturatos cæde Leones.
Te quoque, ut hos timeas, si quid prodesse monendo
Posset, Adoni, monet: fortisq; fugacibus esto,
Inquit: in audaces non est audacia tuta.
Parce meo, juvenis, temerarius esse periclo.
Néve feras, quibus arma dedit natura, lacesse:
Stet tibi ne magno tua gloria non movet ætas,
Nec facies, nec quæ Venerem movêre, Leones,
Setigerósve sues, oculosq; animosq; ferarum.
Fulmen habent acres in aduncis dentibus apri:
Impetus est fulvis, & vasta leonibus ira:
Invisumq; mihi genus est: quæ causa rogandi,
Dicam, ait, & veteris monstrum mirabile culpæ.
Sed labor insolitus jam me lassavit: & ecce
Opportuna sua blanditur populus umbra
Datq; torum cespes: libet hac requiescere tecum.
Et requievit humo, pressitq; & gramen, & ipsum,
Inque sinu juvenis posita cervice reclivis,
Sic ait: ac medijs interserit oscula verbis.
Forsitan audieras aliquam certamine cursus
Veloces superasse viros: non fabula, rumor
Ille fuit: superabat enim nec dicere possis
Laude pedum, formæne bonâ præstantior esset.
Scitanti deus huic de conjuge: Conjuge, dixit,
Nil opus est Atalanta tibi: fuge conjugis usum.
Nec tamen effugies: teq; ipsa viva carebis.

Territa

Territa sorte dei per opacas innuba sylvas
Vivit: & instantem turbam violenta procorum
Conditione fugat, nec sum potienda, nisi, inquit,
Victa prius cursu: pedibus contendite mecum,
Præmia veloci conjux thalamiq; dabuntur:
Mors precium tardis: ea lex certaminis esto.
Illa quidem immitis: sed (tanta potentia formæ est)
Venit ad hanc legem temeraria turba procorum.
Sederat Hippomenes cursus spectator iniqui:
Et petitur cuiquam per tanta pericula conjux?
Dixerat: ac nimios juvenum damnâret amores:
Vt faciem, & posito corpus velamine vidit,
Quale meum, vel quale tuum, si fœmina sias:
Obstupuit: tollensq; manus: ignoscite, dixit,
Quos modò culpavi: nondum mihi præmia nota,
Quæ peteritis, erant: laudando concipit ignem:
Et, ne quis invenum currat velociùs, optat,
Invidiamq; timet: sed cur certaminis hujus
Intentata mihi fortuna relinquitur? inquit.
Audentes Deus ipse juvat: dum talia secum
Exigit Hippomenes, passu volat alite virgo.
Quæ quanquam Scythica non segniùs ire sagitta
Aonio visa est juveni: tamen ille decoris
Mirator magis est, cursus facit ipse decorum.
Aura refert ablata citis talaria plantis:
Tergaq; jactantur crines per eburnea, quæq;
Poplitibus suberant picto genualia limbo:
Inque puellari corpus candore ruborem
Traxerat: haud aliter, quàm cùm super atria velum
Candida purpureum simulem dat, & inficit umbram.
Dum notat hæc hospes: decursa novissima meta est:
Et tegitur festa victrix Atalanta corona.
Dant gemitum victi: penduntq; ex fœdere pœnas.
Non tamen eventu juvenum deterritus horum,
Constitit in medio: vultuq; in virgine fixo,
Quid facilem titulum superando quæris inertes?
Mecum confer, ait: seu me fortuna potentem

Feceri

Fecerit, à tanto non indignabere vinci.
Namq; mihi genitor Magareus, Onchestius illi:
Est Neptunus avus, pronepos ego regis aquarum,
Nec virtus citra genus est: seu vincar habebis,
Hippomene victo magnum & memorabile nomen.
Talia dicentem molli Schœneia vultu
Aspicit: & dubitat, superari, an vincere malit.
Atque ita: Quis deus hunc formosum (dixit) iniquè
Perdere vult? caræq; jubet discrimine vitæ
Conjugium petere hoc? non sum me judice tanti:
Nec formâ tangor, poteram tamen hac quoque tangi:
Sed quòd adhuc puer est, non me movet ipse, sed ætas.
Quid? quòd inest virtus, & mens interrita leti?
Quid? quòd ab æquorea numeratur origine quartus?
Quid? quòd amat, tantiq; putat connubia nostra,
Vt pereat? si me sors illi dura negarit.
Dum licet, hospes, abi, thalamosq; relinque cruentos,
Conjugium crudele meum est: tibi nubere nulla
Nollet: & optari potes à sapiente puella.
Cur tamen est mihi cura tui tot jam antè peremptis?
Viderit: intereat: quoniam tot cæde procorum
Admonitus non est: agiturq; in tædia vitæ.
Occidet hic igitur, voluit quia vivere mecum?
Indignamq; necem precium patietur amoris:
Non erit invidiæ victoria nostra ferenda.
Sed non culpa mea est: utinam desistere velles:
Aut quoniam es demens: utinam velocior esses.
Ah quàm virgineus puerili vultus in ore est!
Ah miser Hippomene: nollem tibi visa fuissem.
Vivere dignus eras: quòd si felicior essem,
Nec mihi conjugium fata importuna negarent:
Vnus eras, cum quo sociare cubilia vellem,
Dixerat: utque rudis, primoq; Cupidine tacta,
Quod facit ignorans, amat, & non sentit amorem.
Iam solitos poscunt cursus, populusq; paterq;.
Cùm me sollicitâ proles Neptunia voce
Invocat Hippomenes, Cythereaq; comprior, ausis

Adsit,

Adsit, ait, nostris, & quos dedit adjuvet ignes.
Detulit aura preces ad me non invida blandas:
Motaq; sum, fateor, nec opis mora longa dabatur.
Est ager, indignæ Damascum nomine dicunt,
Telluris Cypriæ pars optima: quam mihi prisci
Sacravêre senes, templisq; accedere dotem
Hanc jussêre meis: medio nitet arbor in arvo
Fulva comas, fulvo ramis crepitantibus auro.
Hinc tria fortè mea veniens decerpta ferebam
Aurea poma manu, nulliq; videnda nisi ipsi,
Hippomenen adij: docuiq; quis usus in illis.
Signa tubæ dederant: cum carcere pronus uterq;
Emicat: & summam celeri pede libat arenam.
Posse putes illos sicco freta radere passu,
Et segetis canæ stantes percurrere aristas.
Adjiciunt animos juveni clamorq; favorq;,
Verbaq; dicentûm: Nunc viribus utere totis:
Hippomene propera: Nunc viribus utere totis:
Pelle moram, vinces: dubium Megareius heros
Gaudeat, an virgo magis his Schœneia dictis.
O quoties, cùm jam posset transire morata est,
Spectatosq; diu vultus invita reliquit:
Aridus à lasso veniebat anhelitus ore:
Metaq; erat longè: tum deniq; de tribus unum
Fœtibus arboreis proles Neptunia misit.
Obstupuit virgo: nitidiq; cupidine pomi
Declinat cursus: aurumq; volubile tollit.
Præterit Hippomenes: resonant spectacula plausu.
Illa moram celeri cessataq; tempora cursu
Corrigit: atque iterum juvenem post terga relinquit.
Et rursus pomi jactu remorata secundi
Consequitur, transitq; virum: pars ultima cursus
Restabat: nunc, inquit, ades dea muneris auctor,
Inque latus campi, quò tardiùs illa rediret,
Iecit ab obliquo liquidum juveniliter aurum.
An peteret virgo visa est dubitare: coëgi,
Tollere: & adjeci sublato pondera malo:

Impe-

Impedijq; oneris pariter gravitate, moraq;.
Néve meus sermo cursu sit tardior ipso,
Praterita est virgo: duxit sua præmia victor.
Dignáne cui grates ageret: cui thuris honorem
Ferret, Adoni fuit? nec grates immemor egit,
Nec mihi thura dedit: subitum convertor in aram:
Contemptuq; dolens, ne sim speranda futuris,
Exemplo caveo, meq; ipsam exhortor in ambos.
Templa Deûm matri, quæ quondam clarus Echion
Fecerat ex voto, nemorosis abdita sylvis,
Transibant: & iter longum requiescere suasit.
Illic concubitus intempestiva Cupido
Occupat Hippomenen, à numine concita nostro.
Luminis exigui fuerat propè templa, recessus
Speluncæ similis, nativo pumice tectus,
Religione sacer priscâ: quò multa sacerdos
Lignea contulerat veterum simulacra Deorum.
Hunc init: & vetito temerat sacraria probro.
Sacra retorserunt oculos; turritaq; mater,
An Stygiâ sontes, dubitavit, mergeret undâ.
Pœna levis visa est. ergo modò læva fulvæ
Colla jubæ velant: digiti curvantur in ungues.
Ex humeris armi fiunt: in pectora totum
Pondus abit: summæ cauda verruntur arenæ,
Iram vulnus habet: proverbis murmura reddunt:
Pro thalamis celebrant silvas: aliysq; timendi
Dente premunt domito Cybeleia frena Leones.
Nos tu care mihi, cumq; his genus omne ferarum,
Quod non terga fugæ, sed pugnæ pectora præbet,
Effuge, ne virtus tua sit damnosa duobus.
Illa quidem monuit: junctisq; per æëra cycnis
Carpit iter: sed stat monitis contraria virtus.
Proximè suem latebris vestigia certa secuti
Excivêre canes, silvisq; exire parantem
Viderat obliquo juvenis Cinyreïus ictu.
Protinus excussit pando venabula rostro,
Sanguine tincta suo: trepidumq;, & tuta petentem

Trux

Trux aper insequitur: toto sq; sub inguine dentes
Abdidit, & fulva moribundum stravit arena.
Vecta levi curru medias Cytherea per auras
Cypron olorinis nondum pervenerat alis.
Agnovit longè gemitum morientis, & albas
Flexit aves illuc. utque æthere vidit ab alto
Exanimem, inq; suo jactantem sanguine corpus,
Desilyit: pariterq; sinum, pariterq; capillos
Rupit: & indignis percussit pectora palmis;
Quæstaq; cum fatis, &, Non tamen omnia vestri
Iuris erunt, dixit: luctus monimenta manebunt
Semper, Adoni, mei: repetitaq; mortis imago
Annua plangoris peragat simulamina nostri.
At cruor in florem mutabitur. An tibi quondam
Fœmineos artus in olentes vertere mentas
Persephone licuit? nobis Cinyreïus heres
Invidiæ mutatus erit? sic fata cruorem
Nectare odorato sparsit: qui tactus ab illo
Intumuit: sic ut pluvio perlucida cœlo
Surgere bulla solet: nec plena longior hora
Facta mora est, cum flos de sanguine concolór ortus,
Qualem quæ lento celant sub cortice granum,
Punica ferre solent: brevis est tamen usus in illo,
Namq; malè hærentem, & nimia levitate caducum
Excutiunt ijdem, qui perflant omnia, venti.

PVB.

PVB. OVIDII NASONIS METAMORPHOSEON.

LIBER XI.

CArmine dum tali ſylvas, animoſq́; ferarum,
Threïcius vates, & ſaxa ſequentia traxit:
Ecce nurus Ciconum tecta lymphata ferinis
Pectora velleribus, tumuli de vertice cernunt
Orphea percuſſis ſociantem carmina nervis.
E quibus una, leves jactato crine per auras:
En, ait, en hic eſt noſtri contemptor: & haſtam
Vatis Apollinei vocalia miſit in ora:
Quæ foliis præſuta, notam ſine vulnere fecit.
Alterius telum lapis eſt qui miſſus in ipſo
Aëre, concentu victus vociſq́; lyræq́; eſt.
Ac veluti ſupplex pro tam furialibus auſis
Ante pedes jacuit: ſed enim temeraria creſcunt
Bella, moduſq́; abijt, inſanaq́; regnat Erinnys.
Tunctaq́; tela fovent cantu mollita: ſed ingens
Clamor & inflato Berecynthia tibia cornu,
Tympanaq́;, & plauſus: & Bacchei ululatus.
Obſtrepuêre ſono Citharæ: tum deniq́; ſaxa
Non exauditi rubuerunt ſanguine Vatis,
Ac primùm attonitas etiámnum voce canentis
Innumeras volucres, angueſq́;, agmenq́; ferarum,
Maenades Orpheï titulum rapuêre Theatri.
Inde cruentatis vertuntur in Orphea dextris,
Et coëunt, & aves ſi quando luce vagantem

Noctis

Trux aper insequitur: toto sq; sub inguine dentes
Abdidit, & fulva moribundum stravit arena.
Vecta levi curru medias Cytherea per auras
Cypron olorinis nondum pervenerat alis.
Agnovit longè gemitum morientis, & albas
Flexit aves illuc. utque æthere vidit ab alto
Exanimem, inq; suo jactantem sanguine corpus,
Desilit: pariterq; sinum, pariterq; capillos
Rupit: & indignis percussit pectora palmis;
Quæstaq; cum fatis, &, Non tamen omnia vestri
Iuris erunt, dixit: luctus monimenta manebunt
Semper, Adoni, mei: repetitaq; mortis imago
Annua plangoris peragat sinulamina nostri.
At cruor in florem mutabitur. An tibi quondam
Fœmineos artus in olentes vertere mentas
Persephone licuit? nobis Cinyreïus heres
Invidiæ mutatus erit? sic fata cruorem
Nectare odorato sparsit: qui tactus ab illo
Intumuit: sic ut pluvio per lucida cœlo
Surgere bulla solet: nec plena longior hora
Facta mora est, cum flos de sanguine concolór ortus,
Qualem quæ lento celant sub cortice granum,
Punica ferre solent: brevis est tamen usus in illo,
Namq; malè hærentem, & nimia levitate caducum
Excutiunt ijdem, qui perflant omnia, venti.

PVB.

PVB. OVIDII NASONIS METAMORPHOSEON.

LIBER XI.

CArmine dum tali ſylvas, animoſq́; ferarum,
Threĉicius vates, & ſaxa ſequentia traxit:
Ecce nurus Ciconum tecta lymphata ferinis
Pectora velleribus, tumuli de vertice cernunt
Orphea percuſſis ſociantem carmina nervis.
E quibus una, leves jactato crine per auras:
En, ait, en hic eſt noſtri contemptor: & haſtam
Vatis Apollinei vocalia miſit in ora:
Quæ foliis præſuta, notam ſine vulnere fecit.
Alterius telum lapis eſt qui miſſus in ipſo
Aëre, concentu victus vociſq́; lyræq́; eſt.
Ac veluti ſupplex pro tam furialibus auſis
Ante pedes jacuit: ſed enim temeraria creſcunt
Bella, moduſq́; abijt, inſanaq́; regnat Erinnys.
Junctaq́; tela fovent cantu mollita: ſed ingens
Clamor & inflato Berecynthia tibia cornu,
Tympanaq́;, & plauſus: & Bacchei ululatus.
Obſtrepuêre ſono Citharæ: tum deniq́; ſaxa
Non exauditi rubuerunt ſanguine Vatis,
Et primùm attonitas etiámnum voce canentis
Innumeras volucres, angueſq́;, agmenq́; ferarum,
Menades Orpheï titulum rapuêre Theatri.
Inde cruentatis vertuntur in Orphea dextris,
Et coëunt, & aves ſi quando luce vagantem

Noctis

Noctis avem cernunt: ſtructoq; utrinq; theatro,
Vt matutina cervus periturus arena
Præda canum eſt, vatemq; petunt, & fronde virentes
Conjiciunt thyrſos, non hæc in munera factos.
Hæ glebas, illæ direptos arbore ramos,
Pars torquent ſilices: neu deſint tela furori:
Fortè boves preſſo ſubigebant vomere terram:
Nec procul hinc, multo fructum ſudore parantes,
Dura lacertoſi fodiebant arva coloni:
Agmine qui viſo fugiunt, operiſq; relinquunt
Arma ſui: vacuoſq; jacent diſperſa per agros
Sarculaq;, raſtriq; graves, longiq; ligones.
Quæ poſtquam rapuêre feræ, cornuq; minaces
Divulſere boves: ad vatis fata recurrunt,
Tendentemq; manus, atque illo tempore primùm
Irrita dicentem, nec quicquam voce movantem
Sacrilegæ perimunt: peregq; os (proh Iupiter!) illud
Auditum ſaxis, intellectumq; ferarum
Senſibus, in ventos anima exhalata receſſit.
Te mœſtæ volucres, Orpheu, te turba ferarum,
Te rigidi ſilices: tua carmina ſæpè ſecutæ
Fleverunt ſylvæ: poſitis te frondibus arbor
Tonſa comas, luxit, lacrymis quoque flumina dicunt
Increviſſe ſuis: obſcuraq; carbaſa pullo
Naïades, & Dryades, paſſos habuêre capillos.
Membra jacent diverſa locis: caput Hebre lyramq;
Excipis: & (mirum) medio dum labitur amne,
Flebile neſcio quid queritur lyra, flebile lingua
Murmurat exanimis: reſpondent flebile ripæ.
Iamq; mare invectæ flumen populare relinquunt,
Et Methymnææ potiuntur littore Lesbi.
Hîc ferus expoſito peregrinis anguis arenis
Obſtitit: & ſparſos ſtillanti rore capillos
Lambit, & hymniferos inbiat divellere vultus:
Tandem Phœbus adeſt, morſuſq; inferre parantem
Arcet, & in lapidem rictus ſerpentis apertos
Congelat: & patulos (ut erant) indurat hiatus.

Vmbra

Vmbra subit terras, & quæ loca viderat antè
Cuncta recognoscit, quærensq; per arva piorum
Invenit Euridicen, cupidisq; amplectitur ulnis.
Hîc modo conjunctis spatiantur passibus ambo:
Nunc præcedentem sequitur, nunc prævius anteit,
Eurydicenq; suam jam turò respicit Orpheus.
Non impune tamen scelus hoc sinit esse Lyæus,
Amissoq; dolens sacrorum vate suorum,
Protinus in sylvis matres Edonidas omnes,
Quæ vidêre nefas torta radice ligavit.
Quippe pedum digitos, in quantum est quæque secuta
Traxit, & in solidam detrusit acumine terram.
Viq; e suam laqueis, quos callidus abdidit auceps,
Crus ubi commisit volucris, sensitq; teneri,
Plangitur, ac trepidans astringit vincula motu:
Sic, quacunque solo defixa cohæserat harum,
External a fugam frustra tentabat, at illam
Lenta tenet radix, exultantemq; coërcet.
Dumq; ubi sint digiti, dum pes ubi quærit, & ungues,
Aspicit in teretes lignum succedere suras.
Et conata femur mœrenti plangere dextra,
Pectora percussit, pectus quoque robora fiunt:
Robora sunt humeri: longos quoque brachia vera
Esse putes ramos: & non fallêre putando.
Nec satis hoc Baccho est: ipsos quoq; deserit agros:
Cumq; choro meliore, sui vineta Timoli,
Pactoloq; petit: quamvis non aureus illo
Tempore, nec caris erat invidiosus arenis.
Hunc assueta cohors Satyri, Bacchæq; frequentant:
At Silenus abest: titubantem annisq; meroq;,
Ruricolæ cepêre Phryges: vinctumq; coronis
Ad regem duxêre Midam: cui Thracius Orpheus
Orgia tradiderat cum Cecropio Eumolpo.
Qui simul agnovit socium, comitemq; sacrorum,
Hospitis adventu festum genialiter egit
Per bis quinque dies, & junctas ordine noctes.
Et jam stellarum sublime coëgerat agmen

Lucifer undecimus, Lydos cum letus in agros
Rex venit, & juveni Silenum reddit alumno.
Huic Deus optanti gratum, sed inutile fecit
Muneris arbitrium, gaudens altore recepto.
Ille malè usurus donis ait: Effice quidquid
Corpore contigero, fulvum vertatur in aurum.
Annuit optatis; nocituraq; munera solvit
Liber, & indoluit, quòd non meliora petisset:
Lætus abit: gaudetq; malo Berecynthius heros
Pollicitiq; fidem tangendo singula tentat.
Vixq; sibi credens, non alta fronde virentem
Ilice detraxit virgam, virga aurea fuit.
Tollit humo saxum: saxum quoque palluit auro.
Contigit & glebam: contactu gleba potenti
Massa fit: arentes Cereris decerpsit aristas,
Aurea messis erat: demptum tenet arbore pomum:
Hesperidas donasse putes: si postibus altis
Admovit digitos, postes radiare videntur.
Ille etiam liquidis palmas ubi laverat undis,
Vnda fluens palmis Danaën eludere possit.
Vix spes ipse suas animo capit: aurea fingens
Omnia: gaudenti mensas posuêre ministri
Extructas dapibus, nec tostæ frugis egentes:
Tum verò, sive ille sua Cerealia dextra
Munera contigerat, Cerealia dona rigebant:
Sive dapes avido convellere dente parabat:
Lamina fulva dapes admoto dente nitebat.
Miscuerat puris auctorem muneris undis,
Fusile per rictus aurum fluitare videres.
Attonitus novitate mali, diversq; miserq;,
Effugere optat opes, & quæ modò voverat, odit.
Copia nulla famem relevat: sitis arida guttur
Vrit, & invisо meritus torquetur ab auro.
Ad cœlumq; manus, & splendida brachia tollens,
Da veniam Lenæe pater, peccavimus, inquit:
Sed miserere, precor, speciosoq; eripe damno;
Mite deûm numen. Bacchus peccasse fatentem

Resti-

Reſtituit, factaq́ fide data munera ſolvit.
Neve malè optato maneat circumlitus auro,
Vade, ait, ad magnis vicinum Sardibus amnem,
Perq́ jugum ripæ labentibus obvius undis
Carpe viam, donec venias ad fluminis ortus,
Spumigeroq́ tuum fonti, qua plurimus exit,
Subde caput, corpuſq́ ſimul, ſimul elue crimen.
Rex juſſa ſuccedit aquæ: vis aurea tinxit
Flumen, & humano de corpore ceſſit in amnem.
Nunc quoque jam veteris percepto ſemine venæ
Arva rigent, auro madidis pallentia glebis.
Ille peroſus opes, ſylvas & rura colebat,
Panaq́ montanis habitantem ſemper in antris.
Pingue ſed ingenium manſit: nocituraq́, ut antè
Rurſus erant domino ſtolidæ præcordia mentis.
Nam freta proſpiciens latè riget arduus alto
Tmolus in aſcenſu: clivoq́ extenſus utroq́,
Sardibus hinc, illinc: parvis finitur Hypæpis.
Pan ibi dum teneris jactat ſua carmina Nymphis,
Et leve cerata modulatur arundine carmen,
Auſus Apollineos præ ſe contemnere cantus,
Iudice ſub Tmolo certamen venit ad impar,
Monte ſuo ſenior judex conſedit & aures
Liberat arboribus. Quercu coma cærula tantùm
Cingitur, & pendunt circum cava tempora glandes.
Iſque deum pecoris ſpectans, in judice dixit,
Nulla mora eſt: calamis agreſtibus inſonat ille:
Barbaricoq́ Midan (aderat nam fortè canenti)
Carmine delinyt: poſt hunc ſacer ora reſolvit
Tmolus ad os Phœbi: vultum ſua ſylva ſecuta eſt.
Ille caput flavum lauro Parnaſſide vinctus,
Verrit humum Tyrio ſaturata murice palla:
Diſtinctamq́ lyram gemmis, & dentibus Indis,
Suſtinet à læva: tenuit manus altera plectrum.
Artificis ſtatus ipſe fuit, tum flamina docto
Pollice ſollicitat: quorum dulcedine captus
Pana jubet Tmolus citharæ ſummittere cannas.

Iudicium, ſanctiq; placet ſententia montis
Omnibus: arguitur tamen atque injuſta vocatur
Vnius ſermone Midæ: Nec Delius aures
Humanam ſtolidas patitur retinere figuram:
Sed trahit in ſpatium, villiſq; albentibus implet,
Inſtabileſq; illas facit, & dat poſſe moveri.
Cætera ſunt hominis, partem damnatur in unam,
Induiturq; aures lentè gradientis aſelli.
Ille quidem celare cupit, turpiq; pudore
Tempora purpureis tentat velare tiaris.
Sed ſolitus longos ferro reſecare capillos
Viderat hoc famulus: qui cùm nec prodere viſum
Dedecus auderet, cupiens afferre ſub auras,
Nec poſſet reticere tamen: fecedit, humumq;
Effodit & domini quales conſpexerit aures,
Voce refert parva, terræq; immurmurat hauſtæ:
Iudiciumq; ſuæ vocis tellure regeſta
Obruit, & ſcrobibus tacitus diſcedit opertis.
Creber arundinibus tremulis ibi ſurgere lucus
Cœpit: & ut primùm pleno maturuit anno,
Prodidit agricolam, leni jam motus ab Auſtro:
Obruta verba refert: domini q; coarguit aures.
Vultus abit Tmolo, liquidumq; per aëra vectus,
Anguſtum citra pontum Nepheleïdos Helles
Laomedonteïs Latoius aſtitit arvis.
Dextera Sigæi, Rhœtheï læva profundi
Ara Panomphæo vetus eſt ſacrata Tonanti.
Inde novæ primum moliri mœnia Trojæ
Laomedonta videt: ſuſceptaq; magna labore
Creſcere difficili, nec opes expoſcere parvas.
Cumq; trident igero tumidi genitore profundi
Mortalem induitur formam Phrygiæq; tyranno
Ædificat muros, pacto pro mœnibus auro,
Stabat opus, pretium rex inficiatur: & addit,
Perfidiæ cumulum, falſis perjuria verbis.
Non impune feres, vector maris inquit, & omnes
Inclinavit aquas ad avaræ littora Trojæ:

Inque

Inque freti formam terras convertit, opesq;
Abstulit agricolis, & fluctibus obruit agros.
Pœna neque hæc satis est: regis quoque filia monstro
Poscitur æquoreo: quam dura ad saxa revinctam
Vindicat Alcides: promissaq; munera dictos
Poscit equos: tantiq; operis mercede negata,
Bis perjura capit superatæ mœnia Trojæ.
Nec pars militiæ Telamon sine honore recessit:
Hesioneq; data potitur, nam conjuge Peleus
Clarus erat Diva: nec avi magis ille superbit
Nomine, quàm soceri; siquidem Iovis esse nepotem
Contigit haud uni, conjux dea contigit uni.
Namq; senex Thetidi Proteus prædixerat udæ,
Concipe, mater eris juvenis, qui fortibus armis
Acta patris vincet, majorq; vocabitur illo.
Ergo, ne quicquam mundus Iove majus haberet,
Quamvis haud tepidos sub pectore senserat ignes
Iupiter, æquoream Thetidis connubia vitat:
Inque sua Æaciden succedere vota nepotem
Iussit, & amplexus in virginis ire marinæ.
Est sinus Æmoniæ, curvos falcatus in arcus:
Brachia procurrunt: ubi si foret altior unda,
Portus erat, summis inductum est æquor arenis.
Littus habet solidum, quod nec vestigia servet,
Nec remoretur iter, nec opertum pendeat alga.
Myrtea sylva subest bicoloribus obsita baccis:
Et specus in medio, natura factus, an arte
Ambiguum: magis arte tamen: quò sæpè venire
Frænato Delphine sedens Theti nuda solebas.
Illic te Peleus, ut summo victa jacebas,
Occupat: & quoniam, precibus tentata repugnas,
Vim parat, innectens ambobus colla lacertis.
Quòd nisi veniisses variatis sæpè figuris
Ad solitas artes, ausus foret ille potitus.
Sed modò tu volucris, volucrem tamen ille tenebat:
Nunc gravis arbor erat: hærebat in arbore Peleus.
Tertia forma fuit maculosæ tigridis: illa

Territus Æacides à corpore brachia ſolvit,
Iſque deos pelagi vino ſuper æquora fuſo,
Et pecoris fibris, & fumo thuris adorat.
Donec Carpathius medio de gurgite vates,
Æacide, dixit, thalamis potiêre petitis.
Tu modò, cùm gelido ſopita quieſcit in antro,
Ignaram laqueis, vinclóq; innectle tenaci:
Nec te decipiat centum mentita figuras:
Sed preme quidquid erit, dum, quod fuit antè reformet.
Dixerat hæc Proteus, & condidit æquore vultum,
Admiſitq; ſuos in verba noviſſima fluctus.
Pronus erat Titan, inclinatoq; petebat
Heſperium temone fretum, cum pulchra relicto
Nereis ingreditur conſueta cubilia fluctu.
Vix bene virgineos Peleus invaſerat artus:
Illa novat formas, donec ſua membra teneri
Senſit, & in partes diverſas brachia tendit.
Tum demum ingemuit: Neque, ait, ſine nomine vincis,
Exhibita eſtq; Thetis, confeſſam amplectitur heros,
Et potitur votis, ingentiq; implet Achille:
Fœlix & nato, fœlix & conjuge Peleus,
Et cui, ſi demas jugulati crimina Phoci,
Omnia contigerant: fraterno ſanguine ſontem
Expulſumq; domo patria Thrachinia tellus
Accipit: hic regnum ſine vi, ſine cæde regebat
Lucifero genitore ſatus, patriumq; nitorem
Ore ferens Ceyx: illo qui tempore mœſtus,
Diſſimiliſq; ſui, fratrem lugebat ademptum.
Quò poſtquam Æacides feſſus curaq; viaq;,
Venit, & intravit paucis comitantibus urbem,
Quoſq; greges pecorum, quæ ſecum armenta trahebat,
Haua procul à muris ſub opaca valle reliquit:
Copia cùm facta eſt adeundi tecta tyranni,
Velamenta manu prætendens ſupplice, qui ſit,
Quoq; ſatus memorat: tantum ſua crimina celat,
Mentiturq; fugæ cauſam: petit urbe, vel agro
Se juvet, hunc contra placido Trachinius ore

Talibus

Talibus alloquitur: Mediæ quoque commoda plebi
Noſtra patent, Peleu, nec inhoſpita regna tenemus.
Adjicis huic animo monimenta potentia, clarum
Nomen, avumq; Iovem: nec tempora perde precando:
Quod petis omne feres: tuaq; hæc pro parte vocato,
Qualiacunq; vides: utinam meliora videres.
Et flebat: moveat tantos quæ cauſa dolores,
Et Peleus, comiteſq; rogant: quibus ille profatur;
Forſitan hanc volucrem, rapto quæ vivit, & omnes
Terret aves, ſemper pennas habuiſſe putares.
Vir fuit: & tanta eſt animi conſtantia, quantùm
Acer erat, belloq; ferox, ad vimq; paratus.
Nomine Dædalion, illo genitore creatus,
Qui vocat auroram, cæloq; noviſſimus exit.
Culta mihi pax eſt: pacis mihi cura tuendæ
Conjugiq; fuit: fratri fera bella placebant.
Illius virtus gentes, regeſq; ſubegit:
Quæ nunc Thisbeas agitat mutata columbas.
Nata erat huic Chione, quæ dotatiſſima formæ
Mille procis placuit, bis ſeptem nubilis annis.
Fortè revertentis Phœbus, Majaq; creatus,
Ille ſuis Delphis, hic vertice Cyllenæo,
Videre hanc pariter, pariter traxêre calorem.
Spem Veneris differt in tempora noctis Apollo.
Non fert ille moras, virgaq; movente ſoporem
Virginis os tangit: tactu jacet illo potenti,
Vimq; Dei patitur. Nox cœlum ſparſerat aſtris:
Phœbus anum ſimulat, præreptaq; gaudia ſumit.
Vt ſua maturus complevit tempora venter:
Alipedis de ſtirpe Dei virſuta propago
Naſcitur Autolicus, furtum ingenioſus ad omne,
Qui facere aſſuerat patriæ non degener artis
Candida de nigris, & de candentibus atra.
Naſcitur è Phœbo (namq; eſt enixa gemellos)
Carmine vocali clarus citharaq; Philammon.
Quid peperiſſe duos, & dys placuiſſe duobus,
Et ſorti genitore, & progenitore Tonante

Esse satam prodesti? an obest quoque gloria multis?
Obfuit huic certè: quæ se præferre Dianæ
Sustinuit, faciemq; Deæ culpavit, at illi
Ira ferox mota est, fatlisq; placebimus, inquit.
Nec mora, curvavit cornu: nervoq; sagittam
Impulit: & meritam trajecit arundine linguam.
Lingua jacet: nec vox, tentataq; verba sequuntur:
Conantemq; loqui, cum sanguine vita reliquit.
Quàm miser (ô pietas) ego tunc, patriosq; dolorem
Corde tuli, fratriq; pio solatia dixi.
Quæ pater haud aliter, quàm cautes murmura Ponti
Accipit, & natam delamentatur ademptam.
Vt verò ardentem vidit: quater impetus illi
In medios fuit ire rogos: quater inde repulsus,
Concita membra fugæ mandat: similisq; juvenco
Spicula crabronum pressa cervice gerenti,
Quà via nulla fugit: jam tum mihi currere visus
Plus homine est, alasq; pedes sumpsisse putares.
Effugit ergo omnes, velocq; cupidine leti.
Vertice Parnassi potitur: miseratus Apollo,
Cum se dedalion saxo misisset ab alto,
Fecit avem, & subitis pendentem sustulit alis:
Oraq; adunca dedit: curvos dedit unguibus hamos,
Virtutem antiquam, majores corpore vires.
Et nunc accipiter nulli satis æquus, in omnes
Sævit aves, aliisq; dolens sit causa dolendi.

Quæ dum Lucifero genitus miracula narrat
De consorte suo, cursu festinus anhelo,
Advolat armenti custos Phocæus Anetor:
Et Peleu, Peleu, magnæ tibi nuncius adsum
Cladis, ait, quodcunq; ferat, jubet edere Peleus.
Pendet & ipse metu trepidi Trachinius oris.
Ille refert: fessos ad littora curva juvencos
Appuleram, medio cum Sol altissimus orbe
Tantum respiceret, quantum superesse videret:
Parsq; boum fulvis genua inclinârat arenis.
Latarumq; jacens campos spectabat aquarum.

Pars

Pars gradibus tardis illuc errabat, & illuc:
Nant alij: celsoq; extant super æquora collo.
Templa mari subsunt, nec marmore clara, nec auro,
Sed trabibus densis, lucoq; umbrosa vetusto.
Nereïdes, Nereusq; tenent: hos navita, templi
Edidit esse deos, dum retia littore siccat.
Iuncta palus huic est densis obsessa salictis,
Quam restagnantis fecit maris unda paludem.
Inde fragore gravi strepitus loca proxima terræ,
Bellua vasta, lupus, sylvisq; palustribus exit.
Oblitus est spumis & crasso sanguine victus
Fulmineus, rubra suffusus lumina flamma.
Qui quanquam sævit pariter rabieq; fomeq;,
Acrior est rabie: neque enim jejunia curat
Cæde boum, diramq; famem finire, sed omne
Vulnerat armentum, sternitq; hostiliter omnes.
Pars quoque de nobis funesto saucia morsu,
Dum defensamus, leto est data sanguine littus,
Vndaq; prima rubet, demugitaq; paludes.
Sed mora damnosa est, nec res dubitare remittit.
Dum supersit aliquid, cuncti cœamus ad arma:
Arma capessamus, conjunctaq; tela seramus.
Dixerat agrestis: nec Pelea damna movebant,
Sed memor admissi, Nereïda colligit herbam:
Damna suo inferias extincto mittere Phoco.
Induere arma viros, violentaq; sumere tela
Rex jubet Oetæus, cum queis simul ipse parabat
Ire: sed Alcyone conjux excita tumultu
Prosilit, & nondum totos ornata capillos,
Dejicit hos ipsos, colloq; infixa mariti,
Mittat ut auxilium sine se, verbisq; precatur,
Et lacrymis, animasq; duas ut servet in unâ.
Æacides illi: Pulchros, Regina, pioq;
Pone metus: plena est promissi gratia vestri.
Non placet arma mihi contra nova monstra movere:
Numen adorandum pelagi est: erat ardua turris,
Arce locus summa, sessis loca grata carinis.

Ascendunt

Ascendunt illuc, stratosq; in littore tauros
Cum gemitu aspiciunt, vastatorumq; cruento
Ore ferum, longos infectum sanguine villos.
Inde manus tendens in aperti littora ponti,
Cæruleam Peleus Psamathen, ut finiat iram,
Orat, opemq; ferat: nec vocibus illa rogantis
Flectitur Æacidæ. Thetis hanc pro conjuge supplex
Accepit veniam: sed enim irrevocatus ab acri
Cæde, Lupus perstat dulcedine sanguinis asper:
Donec inhærentem laceræ cervice juvencæ
Marmore mutavit corpus, pariterq; colorem.
Omnia servavit: lapidis color indicat illum
Iam non esse lupum: jam non debere timeri.
Nec tamen hac profugum consistere Pelea terra
Fata sinunt: Magnetas adit vagus exul, & illic
Sumit ab Æmonio purgamina cædis Acasto.

Interea fratriq; sui, fratremq; secutis
Anxia prodigijs turbatus pectora Ceyx,
Consulat ut sacras hominum obstrepentia sortes,
Ad Clarium parat ire deum: nam templa profanus
Invia cum Phlegyis faciebat Delphica Phorbas.
Consilij tamen autè sui fidissima certam
Te facit Alcyone: cui protinus intima frigus
Ossa receperunt, buxoq; simillimus ora
Pallor obit, lacrymisq; genæ maduêre profusis:
Ter conata loqui, ter fletibus ora rigavit:
Singultuq; pias interrumpente querelas,
Quæ mea culpa tuam, dixit, charissime, mentem
Vertit? ubi est, quæ cura mei prior esse solebat?
Iam potes Alcyone securus abesse relicta?
Iam via longa placet? jam sum tibi carior absens?
At puto per terras iter est? tantumq; dolebo,
Non etiam metuam? curaq; timore carebunt?
Æquora me terrent, & ponti tristis imago,
Et laceras nuper tabulas in littore vidi:
Et sæpè in tumulis sine corpore nomina legi,
Neve tuum fallax animum fiducia tangat,

Quòd

Quòd ſocer Hippotades tibi ſit, qui carcere ſortes
Contineat ventos: & cum velit, æquora placet:
Cùm ſemel emiſſi tenuerunt æquora venti,
Nil illis veritum eſt, incommendataq; tellus
Omnis, & omne fretum eſt: cœli quoque nubila vexant,
Excutiuntq; ferus rutilos conturbibus ignes.
Quo magis hos novi, (nam novi, & ſæpe paterna
Parva domo vidi) magis hos reor eſſe timendos.
Quòd tua ſi flecti precibus ſententia nullis
Cvare poteſt conjux, nimiumq; es certus eundi,
Me quoque tolle ſimul, certè jactabimur unà:
Nec, niſi quæ patiar, metuam: pariterq; feremus
Quicquid erit: pariter ſuper æquora lata feremur.
Talibus Æolidis dictis, lacrymiſq; movetur
Sidereus conjux, neque enim minor ignis in ipſo eſt,
Sed neque propoſitos pelagi dimittere curſus,
Nec vult Alcyonen in partem adhibere periclì.
Multaq; reſpondit timidum ſolantia pectus,
Non tamen idcirco cauſam probat: addidit illis
Hoc quoque lenimen, quo ſolo flexit amantem.
Longa quidem eſt nobis omnis mora: ſed tibi juro
Per patrios ignes, (ſi me modò fata remittant)
Antè reverſurum, quàm Luna bis impleat orbem.
His ubi promiſſis ſpes eſt admota recurſus:
Protinus eductam navalibus æquore tingi,
Apariq; ſuis pinum jubet armamentis.
Qua rurſus viſa, veluti præſage futuri
Horruit Alcyone, lacrymaſq; emiſit obortas,
Amplexumq; dedit: triſtiq; miſerrima tandem
Ore vale, dixit, collapſaq; corpore toto eſt.
At juvenes, quærente moras Ceyce, reducunt
Ordinibus geminis ad ſortia pectora remos:
Æqualiq; ictu ſcindunt freta: ſuſtulit ille
Humentes oculos: ſtantemq; in puppe recurva,
Concuſſaq; manu dantem ſibi ſigna maritum
Prima videt: recèditq; notas: ubi terra receſſit
Longius, atque oculi nequeunt cognoſcere vultus:

Dum

Dum licet, insequitur fugientem lumine pinum.
Hæc quoque ut haud poterat spatio summota videre,
Vela tamen spectat summo fluitantia malo:
Vt nec vela videt, vacuum petit anxia lectum,
Sicq; toro ponit: renovat lectusq; locusq;
Alcyones lacrymas, & quæ pars admonet absit.
Portubus exierant, & moverat aura rudentes:
Obvertit lateri pendentes navita remos:
Cornuaq; in summa locat arbore, totaq; malo
Carbasa deducit, venientesq; excipit auras.
Aut minus, aut certè medium non amplius æquor
Puppe secabatur, longeq; erat utraq; tellus:
Cum mare sub noctem tumidis albescere cœpit
Fluctibus, & præceps spirare valentius Eurus.
Ardua jamdudum demittite cornua, rector
Clamat, & antennis totum subnectite velum.
Hic jubet: impediunt adversæ jussa procellæ:
Nec sinit audiri vocem fragor æquoris illam:
Sponte tamen properant: alij subducere remos,
Pars munire latus, pars ventis vela negare.
Egerit hic fluctus, æquorq; refundit in æquor:
Hic rapit antennas, quæ dum sine lege geruntur,
Aspera crescit hyems, omniq; à parte feroces
Bella gerunt venti, fretaq; indignantia miscent.
Ipse pavet, nec se, quis sit status, ipse fatetur
Scire ratis rector: nec quid jubeátve, velitve,
Tanta mali moles, tantoq; potentior arte est.
Quippe sonant clamore viri, stridore rudentes.
Vndarum incursu gravis unda, tonitribus æther
Fluctibus erigitur, cœlumq; æquare videtur
Pontus, & inductas aspergine tangere nubes.
Et modò cum fulvas ex imo vertit arenas:
Concolor est illis, Stygiâ modò nigrior undâ:
Sternitur interdum, spumisq; sonantibus albet.
Ipsa quoque his agitur vicibus Trachinia puppis:
Et nunc sublimis veluti de vertice montis
Despicere in valles, imumq; Acheronta videtur:

Nunc

Nunc ubi demissam curvum circumstetit aquor,
Suspicere inferno summum de gurgite cœlum.
Sæpè dat ingentem fluctu latus ictia fragorem:
Nec levius pulsata sonat, quàm ferreus olim
Cum laceras aries, balistáve concutit arces.
Vtque solent, sumptis incursu viribus, ire
Pectore in arma feri protentaq; tela Leones:
Sic ubi se ventis commiserat unda coortis,
Ibat in arma ratis, multoq; erat altior illis.
Iamq; labant cunei, spoliataq; tegmine ceræ
Rima patet, præbetq; viam letalibus undis.
Ecce cadunt largi resolutis nubibus imbres,
Inque fretum credas totum descendere cœlum;
Inque plagas cœli tumefactum scandere pontum.
Vela madent nimbis, & cum cœlestibus undis
Æquoreæ miscentur aquæ, caret ignibus æther,
Cæcaq; nox premitur tenebris hyemisq; suisq;.
Discutiunt tamen has, præbentq; micantia lumen
Fulmina: fulmineis ardescunt ignibus undæ.
Dat quoque jam saltus intra cava texta carinæ
Fluctus, & ut miles numero præstantior omni
Cum sæpè assiliit defensæ mœnibus urbis.
Spe potitur tandem, laudisq; accensus amore
Inter mille vivos, murum tamen occupat unus:
Sic, ubi pulsârunt celsi latera ardua fluctus,
Vastiùs insurgens decimæ ruit impetus undæ.
Nec prius absistit fessam oppugnare carinam,
Quàm velut in captæ descendat mœnia navis:
Pars igitur tentabat adhuc invadere pinum:
Pars maris intus erat: trepidant haud segniùs omnes,
Quàm solet urbs, alijs murum fodientibus extrà:
Atque alijs murum trepidare tenentibus intùs.
Deficit ars: animiq; cadunt: totidemq; videntur,
Quot veniunt fluctus, ruere, atq; irrumpere mortes.
Non tenet hic lacrymas: stupet hic: vocat ille beatos,
Funera quos maneant: hic votis numen adorat,
Bracchiaq; ad cœlum, quod non videt, irrita tollens

Posrit

Poscit opem: subeunt illi fraterq; parensq;:
Huic cum pignoribus domus, & quod cuiq; relictum est.
Alcyone Ceyca movet: Ceycis in ore
Nulla nisi Alcyone est: & cùm desideret unam,
Gaudet abesse tamen: patriæ quoque vellet ad oras
Respicere, inq; domum supremos vertere vultus:
Verùm ubi sit nescit, tanta vertigine pontus
Fervet, & inducta piceis è nubibus umbra
Omne latet cœlum: duplicataq; noctis imago est.
Frangitur incursu nimbosi turbinis arbor:
Fragitur & regimen: spoliisq; animosa superstes
Vnda, velut victrix, sinuataq; despicit undas.
Nec leviùs, quàm si quis Athon, Pindumq; revulsos
Sede sua, totos in apertum verteret æquor,
Præcipitata cadit, pariterq; & pondere, & ictu
Mergit in ima ratem: cum qua pars magna virorum
Gurgite pressa gravi, neque in aëra reddita, fato
Functa suo est: alij partes, & membra carinæ
Truncaq; tenent: tenet ipse manu, qua sceptra solebat,
Fragmina navigij Ceyx: socerumq; patremq;
Invocat (heu) frustra: sed plurima nantis in ore
Alcyone conjux: illam meminitq; refertq;:
Illius ante oculos, ut agant sua corpora fluctus,
Optat, & exanimus manibus tumu'etur amicis:
Dum natat, absentem, quoties sinit hiscere fluctus,
Nominat. Alcyonen, ipsisq; immurmurat undis.
Ecce super medios fluctus niger arcus aquarum
Frangitur, & rupta mersum caput obruit unda
Lucifer obscurus, nec quem cognoscere posses,
Illa nocte fuit: quoniamq; excedere cœlo
Non licuit, densis texit sua nubibus ora.
Æolis interea tantorum ignara malorum
Dinumerat noctes: & jam, quas induat ille,
Festinat vestes: jam quas, ubi venerit ille,
Ipsa gerat, redituq; sibi promittit inanes.
Omnibus illa quidem superis pia thura ferebat:
Ante tamen cunctos Iunonis templa colebat:

Proq;

Proq; viro, qui nullus erat, veniebat ad aras,
Vtq; foret sospes conjux suus, utq; rediret,
Optabat, nullamq; sibi præferret, at illi
Hoc de tot votis poterat contingere scelum.
At Dea non ultra pro functo morte rogari
Sustinet, utq; manus funestas arceat aris:
Ivi meæ, dixit, fidissima nuncia vocis,
Vise soporiferam Somni velociter aulam:
Extinctiq; iube Ceycis imagine mittat
Somnia ad Alcyonen vera narrantia casus.
Dixerat: induitur velamine mille colorum
Iris, & æquato cœlum curvamine signans
Tecta petit jussi sub nube latentia regis.
Est prope Cymmerios longo spelunca recessu,
Mons cavus, ignavi domus & penetralia Somni:
Quo nunquam radijs oriens, mediúsve, cadénsve
Phœbus adire potest: nebula caligine mistæ
Exhalantur humo, dubiæq; crepuscula lucis:
Non vigil ales ibi cristati cantibus oris
Evocat Auroram: nec voce silentia rumpunt
Sollicitive canes, canibúsve sagacior anser.
Non fera, non pecudes, non mota flamine rami,
Humanæve sonum reddunt convicia linguæ.
Tuta quies habitat: saxo tamen exit ab imo
Rivus aquæ Lethes: per quem cum murmure labem
Invitat somnos crepitantibus unda lapillis.
Ante fores antri fœcunda papavera florent,
Innumeræq; herbæ: quarum de lacte soporem
Nox legit, & sparsit per opacas humida terras,
Ianua, ne verso stridorem cardine reddat,
Nulla domo tota est: custos in limine nullus,
At medio torus est hebeno sublimis in antro
Plumeus, unicolor, pullo velamine tectus:
Quo cubat ipse Deus membris languore solutis.
Hunc circa passim varias imitantia formas
Somnia vana jacent: totidem, quot messis aristas,
Sylva gerit frondes, ejectat littus arenas.

Quã

Quò simul intravit, manibusq; obstantia virgo
Somnia dimovit, vestis fulgore reluxit
Sacva domus: tardaq; Deus gravitate jacentes
Vix oculos tollens, iterumq; iterumq; relabens,
Summaq; percutiens nutanti pectora mento,
Excussit tandem sibi se: cubitoq; levatus,
Quid veniat (cognovit enim) scitatur: at illa:
Somne quies rerum, placidissime Somne Deorum,
Pax animi, quem cura fugit, qui corpora duris
Fessa ministeriis mulces, reparasq; labori:
Somnia, quæ veras æquant imitamine formas,
Herculeam Trachina jube, sub imagine regis,
Alcyonen adeant, simulacraq; naufraga fingant.
Imperat hoc Iuno postquam mandata peregit,
Iris, abit: neque enim ulterius tolerare soporis
Vim poterat: labiq; ut somnum sensit in artus,
Effugit: & remeat, per quos modò venerat artus.
At pater è populo natorum mille suorum
Excitat artificem simulatoremq; figura
Morphea non illo jussos solertius alter
Exprimit incessus, vultumq; sonumq; loquendi.
Adjicit & vestes, & consuetissima quæque
Verba: sed hic soles homines imitatur: at alter
Fit fera, fit volucris, fit longo corpore serpens.
Hunc Icelon superi, mortale Phobetora vulgus
Nominat: est etiam diversæ tertius artis
Phantasos: ille in humum, saxumq; undamq; trabemq;
Quæq; vacant animæ fallaciter omnia transit.
Regibus hic, ducibusq; suos ostendere vultus
Nocte solet: populos alij, plebemq; neverrant:
Præterit hos senior: cunctisq; è fratribus unum
Morphea, cui peragat Thaumantidos edita, Somnus
Eligit: & rursus molli languore solutus,
Depositaq; caput, stratoq; recondidit alto.
Ille volat, nullos strepitus facientibus alis,
Per tenebras: intraq; moræ breve tempus in urbem
Pervenit Æmoniam, positisq; è corpore pennis,

In faciem Ceycis abit: sumptaq; figura
Luridus exanimi similis, sine vestibus ullis,
Conjugis ante torum miseræ stetit: uda videtur
Barba viri, madidisq; gravis fluere unda capillis:
Tum lecto incumbens, fletu super ora profuso,
Hæc ait: Agnoscis Ceyca, miserrima conjux?
An mea mutata est facies nec? respice, nosces:
Inveniesq; tuo pro conjuge conjugis umbram.
Nil opis Alcyone nobis tua vota tulerunt,
Occidimus: falsò tibi me promittere noli:
Nubilus Ægæo deprendit in æquore navem
Auster, & ingenti jactatam flamine solvit,
Oraq; nostra tuum frustra clamantia nomen
Implêrunt fluctus: non hæc tibi nunciat auctor
Ambiguus, non ista vagis rumoribus audis,
Ipse ego fata tibi præsens mea naufragus edo.
Surge age: da lacrymas, lugubriaq; indue: nec me
Indeploratum sub inania tartara mitte.
Adjicit his vocem Morpheus, quam conjugis illa
Crederet esse sui: fletus quoque fundere veros
Visus erat, gestumq; manus Ceycis habebat.
Ingemit Alcyone; lacrymas movet atque lacertos
Per somnum: corpusq; petens amplectitur auras.
Exclamat q; mane, quò te rapis? ibimus unà.
Voce suâ, specieq; viri turbata soporem
Excutit: & primò si sit circumspicit illic,
Qui modò visus erat: (nam moti voce ministri
Intulerant lumen:) postquam non invenit usquam,
Percutit ora manu, laniatq; à pectore vestes:
Pectoraq; ipsa ferit: nec crines solvere curat
Scinde', & altrici quæ luctus causa roganti,
Nulla est Alcyone, nulla est, ait: occidit unà,
Cum Ceyce suo: solantia tollite verba.
Naufragus interiit: vidi, agnoviq;, manusq;
Ad discedentem, cupiens retinere tetendi:
Umbra fuit: sed & umbra tamen, manifesta, viriq;
Vera mei: non ille quidem, si quæris habebat

Assuetos vultus, nec quò priùs, ore nitebat.
Pallentem nudumq́, & adhuc humente capillo
Infelix vidi: stetit hoc miserabilius ipso
Ecce loco: & quærit vestigia siqua supersint.
Hoc erat, hoc, animo quod divinante timebam:
Et, ne me fugiens ventos sequerêre, rogabam:
At certè vellem, quoniam perituras abibas,
Me quoque duxisses: fuit ah, fuit utile, tecum
Ire mihi: neque enim vitæ de tempore quicquam
Non simul egissem, nec mors discreta fuisset.
Nunc absens periì: jactor quoque fluctibus absens:
Et sine me te pontus habet: crudelior ipso
Sit mihi mens pelago, si vitam ducere nitar
Longius, & tanto pugnem superesse dolori.
Sed neque pugnabo: nec te miserande, relictum
Et tibi nunc saltem veniam comes: inq́, sepulchro
Si non urna, tamen jungent nos littora: si non
Ossibus ossa meis, at nomen nomine tangam.
Plura dolor prohibet: verboq́, intervenit omni
Plangor: & attonito gemitus à corde trahuntur.
Manè erat, egreditur tectis ad littus & illum
Mœsta locum repetit, de quo spectârat euntem.
Dumq́, moratur ibi dumq́, hinc retinacula solvit,
Hoc mihi discedens dedit oscula littore, dixit:
Dumq́, notata oculis reminiscitur acta fretumq́,
Prospicit: in liquida, spatio distante, tuetur
Nescio quid quasi corpus aqua, primoq́, quid illud
Esset, erat dubium: postquam paulùm appulit unda,
Et quamvis aberat, corpus tamen esse liquebat.
Quis foret, ignorans quia naufragus, omine mota est:
Et tanquam ignoto lacrymas davet, heu miser inquit,
Quisquis es, & siqua est conjux tibi: fluctibus actum
Fit propius corpus: quod quò magis illa tuetur,
Hoc minus & minus est mentis jam jamq́, propinquat.
Admotum terræ, jam quod cognoscere posset,
Cernit: erat conjux: ille est, exclamat, & unà
Ora, comas, vestem lacerat: tendensq́, trementes

Ad

Ad Ceyca manus: sic, ô charissime conjux,
Sic ad me miserande redis? ait: adjacet undis
Facta manu moles, quæ primas æquoris undas
Frangit, & incursus quæ prædolassat aquarum.
Insilit huc; mirumq; fuit potuisse, volabat:
Percutiensq; levem modò natis aëra pennis,
Stringebat summas ales miserabilis undas,
Dumq; volat, mœsto similem, pleniq; querela
Ora dedêre sonum tenui crepitantia rostro,
Ut verò tetigit mutum, & sine sanguine corpus,
Dilectos artus amplexa recentibus alis,
Frigida nequicquam duro dedit oscula rostro.
Senserit hoc Ceyx, an vultum motibus undæ
Tollere sit visus, populus dubitabat: at ille
Senserat: & tandem, superis miserantibus, ambo
Alite mutantur: satis obnoxius ipse fuit
Tunc quoque mansit amor, nec conjugiale solutum est.
Fœdus, in alitibus coëunt, fiuntq; parentes,
Perq; dies placidos hyberno tempore septem
Incubat Alcyone pendentibus æquore nidis.
Tum via tuta maris: ventos custodit, & arcet
Æolus egressu: præstatq; nepotibus æquor.
Hos aliquis senior circum freta lata volantes
Spectat, & ad finem servatos laudat amores.
Proximus, aut idem si sors tulit, hic quoque dixit,
Quem mare carpentem, subtristaq; crura gerentem
Aspicis, (ostendens spacioſum in guttura mergum)
Regia progenies: & si descendere ad ipsum
Ordine perpetuo quæris, sunt hujus origo
Ilus, & Assaracus, raptusq; Iovi Ganymedes,
Laomedonq; senex, Priamusq; novissima Trojæ
Tempora sortitus: frater fuit Hectoris iste:
Qui nisi sensisset primâ nova fata juventâ,
Forsitan inferius non Hectore nomen haberet:
Quamvis est illum, proles enixa Dymantis,
Æsacon umbrosa furtim peperisse sub Ida
Fertur Alexothoë gracili conata bicorni.

Oderat hic urbes: nitidaq; remotus ab aula,
Secretos montes, & inambitiosa colebat
Rura, nec aliacos cœtus, nisi rarus adibat.
Non agreste tamen, nec inexpugnabile amori
Pectus habens, sylvas captatam sæpè per omnes
Aspicit Eperien patria Cebrenida ripa,
Injectos humeris sic cantem Sole capillos.
Visa fugit Nymphe, veluti perterrita fulvum
Cerva Lupum, longeq; lacu deprensa relicto
Accipitrem fluvialis anas, quam Troius heros
Insequitur: celeremq; metu, celer urget amore.
Ecce latens herba coluber, fugientis adunco
Dente pedem strinxit, virusq; in corpore liquit.
Cum vita suppressa fuga est: amplectitur amens
Exanimem: clamatq; piget, piget esse secutum:
Sed non hoc timui: nec erat mihi vincere tanti.
Perdidimus miseram nos te duo, vulnus ab angue.
A me causa data est: ego sum sceleratior illo,
Qui tibi morte mea mortis solatia misi.
Dixit, & è scopulo quem rauca subederat unda,
Decidit in pontum. Tethys miserata cadentem
Molliter excepit: nantemq; per æquora pennis
Texit: & optatæ non est data copia mortis.
Indignatur amans se invitum vivere cogi,
Obstariq; animæ miseræ de sede volenti
Exire: atque novas humeris assumpserat alas,
Subvolat: atque iterum corpus super æquora mittit.
Pluma levat casus: furit Æsacus: inque profundum
Pronus abit, letiq; viam sine fine retentat.
Fecit amor maciem: longa internodia crurum,
Longa manet cervix: caput est à corpore longè.
Æquor amat, nomenq; manet, quia mergitur illo.

PVB.

PVB. OVIDII NASONIS METAMORPHOSEON.

LIBER XII.

Nescius assumptis Priamus pater Æsacon alis
Vivere, lugebat: tumulo quoque nomen habenti
Inferias dederat cum fratribus Hector inanes.
Defuit officio Paridis præsentia tristi;
Postmodò qui rapta longum cum conjuge bellum
Attulit in patriam, conjuratæq; sequuntur
Mille rates, gentisq; simul commune Pelasgæ,
Nec dilata foret vindicta nisi æquora sævi
Invia fecissent venti, Bœotaq; tellus
Aulide piscosa puppes tenuisset ituras.
Hic patrio de more Iovi cum sacra parassent:
Vt vetus accensis incanduit ignibus ara,
Serpere cæruleam Danaï vidêre draconem
In platanum: cœptis quæ stabat proxima sacris.
Nidus erat volucrum bis quatuor arbore summa:
Quas simul, & matrem, circum sua, damna volantem,
Corripuit serpens, auidaq; recondidit alvo.
Obstupuêre omnes: at veri providus augur
Thestorides, vincemus, ait, gaudete Pelasgi,
Troja cadet: sed erit nostri mora longa laboris.
Atque novem volucres in belli digerit annos.
Ille ut erat virides amplexus in arbore ramos,
Fit lapis: & servat serpentis imagine saxum.
Permanet Aonijs Neveus violentus in undis:
Bellaq; non transfert: & sunt, qui parcere Trojæ

Neptunum credant, qui mœnia fecerat urbi.
At non Thestorides: neque enim nescitve, tacétve,
Sanguine virgineo placandum virginis iram
Esse deæ: postquam pietatem publica causa,
Resq; patrem vicit, castumq; datura cruorem
Flentibus ante aram stetit Iphigena ministris,
Victa dea est: nubemq; oculis abjecit, & inter
Officium, turbamq; sacri, vocesq; precantum,
Suppositâ fertur mutasse Mycenida cervâ.
Ergo, ubi, quâ decuit, lenita est cæde Diana,
Et pariter Phœbes, pariter maris ira recessit:
Accipiunt ventos à tergo mille carinæ,
Multaq; perpessæ, Phrygia potiuntur arena.
Orbe locus medio est inter terrasq;, fretumq;,
Cœlestesq; plagas, triplicis confinia mundi:
Vnde quod est usquam, quamvis regionibus absit,
Inspicitur, penetratq;, cavas vox omnis ad aures.
Fama tenet, summaq; domum sibi legit in arce,
Innumerosq; aditus, ac mille foramina tectis.
Addidit, & nullis inclusit limina portis.
Nocte, die q; patet: tota est ex ære sonanti:
Tota fremit: voces q; refert, iteratq; quod audit:
Nulla quies intus, nullaq; silentia parte,
Nec tamen est clamor, sed parvæ murmura vocis:
Qualia de pelagi (si quis procul audiat) undis
Esse solent: qualémve sonum, cùm Iupiter atras
Increpuit nubes, extrema tonitrua reddunt.
Atria turba tenet: veniunt leve vulgus, euntq;:
Mistaq; cum veris passim commenta vagantur
Millia rumorum: confusaq; verba volutant.
E quibus hi vacuas implent sermonibus aures:
Hi narrata ferunt alio mensuraq; ficti
Crescit: & auditis aliquid novus adjicit auctor.
Illic credulitas, illic temerarius Error.
Vanaq; Lætitia est, consternatiq; Timores,
Seditioq; recens, dubioq; auctore Susurri.
Ipsa quid in cœlo rerum, pelagoq; geratur

Et

Et tellure videt, totumq́ inquirit in orbem.
Fecerat hæc notum, Graias cum milite forti
Adventare rates: neque inexpectatus in armis
Hostis adest: prohibentq́ aditum, littusq́ tuentur
Troës: & Hectorea primus fataliter hasta
Protesilaë cadit: commissaq́ prælia magno
Stant Danais: fortesq́ animæ, nec cognitus Hector
Nec Phryges exiguo, quid Achaica dextera possit,
Sanguine, senserunt: & jam Sigæa rubebant
Littora: jam leto proles Neptunia Cycnus
Mille viros dederat: jam curru stabat Achilles,
Totaq́ Peliaca sternebat cuspidis ictu
Agmina, perq́ acies aut Cycnum, aut Hectora quærens
Congreditur Cycno, decimum dilatus in annum
Hector erat, dum colla jugo cauentia pressos
Exhortatus equos, currum direxit in hostem:
Concutiensq́ suis vibrantia tela lacertis,
Quisquis es, ô Iuvenis, dixit, solamen habeto
Mortis, ab Æmonio quòd sis jugulatus Achille.
Hactenus Æacides: vocem gravis hasta secuta est.
Sed quanquam certa nullus fuit error in hasta,
Nil tamen emissi profecit acumine ferri:
Vtq́ hebeti pectus tantummodo contudit ictu,
Nate dea, (nam te fama prænovimus) inquit
Ille, quid à nobis vulnus miraris abesse?
(Mirabatur enim) non hæc, quam cernis equinis
Fulva jubis, cassis, nec onus cava parva sinistræ
Auxilio mihi sunt: decor est quæsitus ab istis.
Mars quoq́ ob hoc capere arma solet: removebitur om-
Tegminis officium, tamen indistrictus abibo. (ne
Est aliquid non esse satum Nereïde, sed qui
Nereáque, & natas, & totum temperat æquor.
Dixit: & hæsurum clypei curvamine telum
Misit in Æaciden, quod & æs, & proxima rupit
Terga novena boum, decimo tamen orbe moratum.
Excipit hos heros: rursusq́ trementia forti
Tela manu torsit: rursus sine vulnere corpus

Sinceruméq; fuit nec tertia cuſpis apertum,
Et ſe præbentem valuit diſtringere Cycnum,
Haud ſecus exarſit, quàm circo taurus aperto,
Cum ſua terribili petit irritamina cornu
Phœniceas veſtes, eluſaq; vulnera ſentit.
Num tamen exciderit ferrum conſiderat haſtæ.
Hærebat ligno. Manus eſt mea debilis ergo?
Quaſq; ait, ante habuit vires, effudit in uno?
Nam certè valuit: vel cum Lyrneſia primùm
Mœnia dejecit: vel cùm Tenedonq; ſucq;
Æëtionias implevit ſanguine Thebas:
Vel cum purpureus populari cæde Caycus
Fluxit, opuſq; meæ bis ſenſit Telephus haſtæ.
Hic quoque tot cæſis, quorum per littus acervos
Et feci, & video, valuit mea dextra, valetq;
Dixit: & antè actis veluti malè crederet, haſtam
Miſit in adverſum Lycia de plebe Meneten,
Loricamq; ſimul ſubjectaq; pectora rupit.
Quo plangente gravem moribundo pectore terram,
Extrahit illud idem calido de vulnere telum.
Atque ait: hæc manus eſt, hæcqua modò vicimus haſta:
Vtar in hoc idem, ſit in hoc precor exitus idem.
Sic fatur: Cycnumq; petit, nec fraxinus errat:
Inque humero ſonuit non evitata ſiniſtro.
Inde velut muro, ſolidaq; à cauſe, repulſa eſt.
Qua tamen ictus erat, ſignatum ſanguine Cycnum
Viderat, & fruſtra fuerat gaviſus Achilles.
Vulnus erat nullum: ſanguis fuit ille Meneteæ.
Tum verò præceps curru fremebundus ab alto
Deſilit: & nitido ſecum dominus hoſtem
Enſe petens, parmam gladio, galeamq; cavavi
Cernit: & in duro læſi quoque corpore ferrum.
Haud tulit ulterius: gladioq; adverſa reducto
Ter quater ora viri capulo cava tempora pulſat:
Cedentemq; ſequens inſtat, turbatq;, ruitq;:
Attonitoq; negat requiem, pavor occupat illum
Ante oculoſq; natani tenebræ, retroq; ſerenti

Averſos

Aversos passu, medio lapis obstitit arvo:
Quem super impulsum resupino corpore Cycnum
Vi multa vertit, terraq; affixit Achilles.
Tum clypeo, genibusq; premens præcordia duris,
Vincla trahit galeæ, quæ presso subdita mento
Elidunt fauces, & respiramen, iterq;
Eripiunt animæ: victum spoliare parabat.
Arma relicta videt: corpus deus æquoris album
Contulit in volucrem, cujus modò nomen habebat.
Hîc labor, hæc requiem multorum pugna dierum
Attulit: & positis pars utraq; substitit armis.
Dumq; vigil Phrygios servat custodia muros:
Et vigil Argolicas servat custodia fossas:
Festa dies aderat, qua Cycni victor Achilles
Palladа mactatæ placabat sanguine vaccæ.
Cujus ut imposuit prosecta calentibus aris,
Et dijs acceptus penetravit in æthera nidor:
Sacra tulere suam, pars est data cætera mensis.
Discubuêre toris proceres: & corpora tostæ
Carne replent. vinoq; levant curasq; sitimq;.
Non illos citharæ, non illos carmina vocum,
Longaq; multifori delectat tibia buxi:
Sed noctem sermone terunt: virtusq; loquendi
Materia est: pugnas referunt hostisq;, suasq;:
Inque vices adita atque exhausta pericula sæpè
Commemorare juvat: quid enim loqueretur Achilles?
Aut quid apud magnum potius loquerentur Achillem?
Proxima præcipuè domito victoria Cycno
In sermone fuit, visum mirabile cunctis,
Quòd juvenis corpus nullo penetrabile telo,
Invictumq; à vulnere erat, ferrumq; terebat:
Hoc ipse Æacides, hoc mirabantur Achivi.
Cùm sic Nestor ait: Vestro fuit unicus ævo
Contemptor ferri, nullaq; forabilis ictu
Cycnus: at ipse olim patientem vulnera mille
Corpore non læso Perrhæbum Cænea vidi:
Cænea Perrhæbum, qui factis inclytus, Othryn

Incoluit:

Incoluit: quoq; id mirum magis esset in illo,
Fœmina natus erat: monstri novitate moventur,
Quisquis adest: narretq; rogant: quos inter Achilles
Dic age (nam cunctis eadem est audire voluntas)
O facunde senex, ævi prudentia nostri,
Quis fuerit Cæneus: cur in contraria versus:
Quæ tibi militia, cujus certamine pugnæ
Cognitus: à quo sit victus, si victus ab ullo est.
Tum senior: Quamvis obstet mihi tarda vetustas,
Multaq; me fugiunt primis spectata sub annis:
Plura tamen memini: nec, quæ magis hæreat, ulla
Pectore res nostro est, inter bellique domusq;
Acta tot: ac, si quem potuit spatiosa senectus
Spectatorem operum multorum reddere: vixi
Annos bis centum: nunc tertia vivitur ætas.
Clara decore fuit proles, Elateia Cænis
Thessalidum virgo pulcherrima, perq; propinquas,
Perq; tuas urbes (tibi enim popularis Achille)
Multorum frustra votis optata procorum.
Tentasset Peleus thalamos quoque forsitan illos:
Sed jam contigerant illi connubia matris,
Aut fuerant promissa tuæ: nec Cænis in ullos
Denupsit thalamos, secretaq; littora carpens
Æquorei vim passa dei est, ita fama ferebat.
Vtque novæ Veneris Neptunus gaudia cœpit,
Sint tua vota licet, dixit, secura repulsæ,
Elige quid voveas: eadem quæq; fama ferebat,
Magnum, Cænis ait, facit hæc injuria votum,
Tale pati jam posse nihil: da fœmina ne sim:
Omnia præstiteris: graviore novissima dixit
Verba sono: poteratq; viri vox illa videri.
Sicut erat, nam jam voto deus æquoris alti
Annuerat: dederatq; super, nec saucius ullis
Vulneribus fieri, ferróve occumbere posse.
Munere lætus abit: studiisq; virilibus ævum
Exigit Atracides, Peneiaq; arva pererrat.
Duxerat Hippodamen audaci Ixione natus:

Nubige-

Nubigenasq; feros, positis ex ordine mensis,
Arboribus tecto discumbere jusserat antro.
Æmonij proceres aderant: aderamus & ipsi:
Festaq; confusa resonabat regia turba.
Ecce canunt Hymenæon, & ignibus atria fumant,
Cinctaq; adest virgo matrum nurumq; catervæ,
Præsignis facie: fœlicem diximus illa
Conjuge Pirithoum, quod penè fefellimus omen.
Nam tibi sævorum sævissime Centaurorum
Euryte, quàm vino pectus, tam virgine visa
Ardet: & ebrietas geminata libidine regnat.
Protinus eversæ turbant convivia mensæ:
Raptaturq; comis per vim nova nupta prehensis.
Eurytus Hippodamen, alij quam quisque probabat,
Aut poterat, rapiunt: captæq; erat urbis imago.
Fœmineo clamore sonat domus: occupat omnes
Surgimus: & primus, Quæ te vecordia, Theseu,
Euryte pulsat? ait, qui me vivente lacessas
Pirithoum: violasq; duos ignarus in uno:
Neve ea magnanimus frustra memoraverit heros,
Summovet instantes: raptamq; furentibus auferit.
Ille nihil contra: neque enim defendere verbis
Talia facta potest: sed vindicis ora protervis
Insequitur manibus generosaq; pectora pulsat.
Fortè fuit juxta signis extantibus asper
Antiquus crater: quem vastum vastior ipse
Sustulit Ægides, adversaq; misit in ora.
Sanguinis ille globos pariter cerebrumq;, merumq;
Vulnere & ore vomens, madida resupinus arena
Calcitrat, ardescunt germani cæde bimembres:
Certatimq; omnes uno ore, arma arma loquuntur.
Vina dabant animos, & primâ pocula pugnâ
Missa volant fragileq; cadi, curviq; lebetes,
Res epulis quondam, nunc bello & cædibus apta.
Primus Ophionides Amycus penetralia donis
Haud timuit spoliare suis: & primus ab æde
Lampadibus densum rapuit funale coruscis:

Elatumq;

Elatumq; altè, veluti qui candida tauri
Rumpere sacrificâ molitur colla securi,
Illisit fronti Lapithæ Celadontis: & ossa
Non cognoscendo confusa reliquit in ore.
Exiliere oculi, dijectisq; ossibus oris
Acta retrò naris, medioq; est fixa palato,
Hunc pede convulso mensæ Pelleus acerua
Stravit humi Pelades, dejecto in pectore mento.
Cumq; atro mistos spumantem sanguine dentes,
Vulnere Tartareas geminato misit ad umbras.
Proximus ut steterat, spectans altaria vultu
Fumida terribili, cur non, ait, utimur istis?
Cuncq; suis Gryneus immanem sustulit aram
Ignibus, & medium Lapitharum jecit in agmen,
Oppressitq; duos Brotean, & Orion: Orio
Mater erat Mycale, quam deduxisse canendo
Sæpè reluctantis constabat cornua Lunæ.
Non impunè feres: Teli modò copia detur.
Dixerat Exadius: teliq; habet instar in alta
Quæ fuerant pinu, votivi cornua cervi.
Figitur hinc duplici Gryneus in lumina ramo,
Eruiturq; oculos: quorum pars cornibus hæret:
Pars fluit in barbam concretaq; sanguine pendet,
Ecce rapit medijs flagrantem Rhœtus aberis
Primitium torrem: dextraq; à parte Charaxi
Tempora perfregit fulvo protecta capillo.
Correpti rapida, veluti seges arida, flamma
Arserunt crines, & vulnere sanguis inustus
Terribilem stridore sonum dedit, ut dare ferrum
Igne rubens plerumq; solet, quod forcipe curva
Cùm faber eduxit, lacubus demittit: ad illud
Stridet & in tepida submersum sibilat unda.
Saucius hirsutis avidum de crinibus ignem
Excutit: inque humeros limen tellure revulsum
Tollit, onus plaustris quod ne permittat in hostem,
Ipsa facit gravitas, socium quoque saxea moles
Oppressit spatio stantem propiore Cometen.

Gaudia

Gaudia nec retinet Rhœtus: sic comprecor, inquit,
Cætera sit fortis castrorum turba tuorum,
Semicremoq; nova repetitum stipite vulnus:
Terq; quaterq; gravi junctiuras verticis ictu
Rupit: & in liquido sederunt ossa cerebro.
Victor ad Evagrum, Coritumq;, Dryantaq; transit,
E quibus ut prima tectus lanugine malas,
Procubuit Coritus: Puero quæ gloria fuso
Parta tibi est? Evagrus ait: nec dicere Rhœtus
Plura sinit: rutilasq; ferox in aperta loquentis
Condidit ora viri, perq; os in pectora, flammas.
Te quoque sæve Drya, circum caput igne rotato
Insequitur: sed non in te quoque constitit idem
Exitus: assiduæ successu cædis ovantem,
Quà juncta est humero cervix, sude figis obusta.
Ingemuit, duroq; sudem vix ossa revellit
Rhœtus, & ipse suo madefactus sanguine fugit.
Fugit & Orneus, Lycidasq;, & sancius armo
Dexteriore Medon, & cum Pisenore Caumas.
Quiq; pedum nuper certamine vicerat omnes
Mermeros, accepto tum vulnere tardius ibat.
Et Pholus, & Menaleus, & Abas prædatur aprorum:
Quiq; suis frustra bellum dissuaserat augur
Astylos: ille etiam metuenti vulnera Nesso,
Ne fuge, ad Herculeos, inquit, servaberis arcus.
At non Eurynamos, Lycidas, & Aræus, & Imbreus
Effugêre necem: quos omnes dextra Dryantis
Perculit adversos: adversum tu quoque, quamvis
Terga fugæ dederas, vulnus, Canee, tulisti.
Nam grave, respiciens, inter duo lumina ferrum
Quà naris fronti committitur, accipis, imæ.
In tanto fremitu cunctis sine fine jacebat
Sopitus venis, & inexpertectus Aphynas,
Languentiq; manu carchesia mista tenebat,
Fusus in Ossææ villosis pellibus ursæ.
Quem procul ut vidit frustra nulla arma moventem,
Inserit armento digitos, miscendaq; dixit,

Cum

Cum Styge vina bibes Phorbas: nec plura locutus,
In juvenem torsi jaculum: servataq; collo
Praxinus, ut casu jacuit resupinus, adacta est.
Mors caruit sensu: plenoq; è gutture fluxit:
Inq; toros, inq; ipsa niger carchesia sanguis.
Vidi ego Petræum conantem evellere terra
Glandiferam quercum, quam dum complexibus ambit,
Et quatit huc illuc, labefactaq; robora pulsat,
Lancea Pirithoi costis immissa Petræi
Pectora cum duro luctantia robore fixit.
Pirithoi cecidisse Lycum virtute ferebant:
Pirithoi virtute Chromin: sed uterq; minorem
Victori titulum, quàm Dictys, Helopsq; dederunt.
Fixus Helops jaculo est, quod tempora pervia fecit,
Et missum à dextra lævam penetravit ad aurem.
Dictys ab ancipiti dilapsus acumine montis,
Dum fugit instantem trepidans Ixione natum,
Decidit in præceps: & pondere corporis ornum
Ingentem fregit: fracq; induit ilia fractæ.
Vlor adest Phareus, saxumq; è monte revulsum
Mittere conatur: mittentem stipite quercus
Occupat Ægides: cubitiq; ingentia fregit
Ossa: nec ulterius dare corpus inutile leto
Aut vacat, aut curat: tergoq; Bianoris alti
Insilit, haud solito quemquam portare nisi ipsum:
Oppositq; genas costis, prensamq; sinistra
Cæsariem retinens, vultum, minitantiaq; ora
Robore nodoso, præduraq; tempora fregit
Robore Medinum, jaculatoremq; Lycespen
Sternit, & immissa protectum pectora barbâ
Hippason, & summis extantem Rypheа silvis,
Thereaq; Æmonis qui prensos montibus ursos
Ferre domum vivos, indignantesq; solebat.
Haud tulit utentem pugnæ successibus ultrà
Thesea Demoleon: solidoq; revellere duro
Annosam pinum magno molimine tentat.
Quod quia non potuit: præfractam misit in hostem.

Sed

Sed procul à telo Theseus veniente recessit
Pallados admonitu (credi sic ipse volebat)
Non tamen arbor iners cecidit: nam Crantoris alti
Abscidit jugulo pectusq; humerumq; sinistrum.
Armiger ille tui fuerat genitoris, Achille,
Quem Dolopum rector bello superatus Amyntor
Æacidæ dederat pacis pignusq; fidemq;.
Hunc procul ut fædo dejectum vulnere Peleus
Viderat, inferias, juvenum gratissime Crantor
Accipe, ait: validoq; in Demoleonta lacerto
Fraxineam misit, mentis quoque viribus hastam,
Quæ laterum cratem perrupit, & ossibus hærens
Intremuit: trahit ille manu sine cuspide lignum
Id quod vix sequitur: cuspis pulmone retenta est.
Ipse dolor vires animo dabat, æger in hostem
Erigitur: pedibusq; virum conculcat equinis,
Excipit ille ictus galea clypeoq; sonantes,
Defensatq; humeros: prætentaq; sustinet arma.
Perq; armos uno duo pectora perforat ictu.
Antè tamen leto dederat Phlegræon: & Hylen
Eminus Hiphionum collato Marte, Daniumq;.
Additur his Dorylas, qui tempora tecta gerebat
Pelle lupi, sævoq; vicem præstantia teli
Cornua dura boum multo rubefacta cruore.
Huic ego (nam vires animus dabat) aspice, dixi,
Quantum concedant nostro tua cornua ferro:
Et jaculum torsi: quod cum vitare nequiret,
Opposuit dextram passuræ vulnera fronti.
Affixa est cum fronte manus: fit clamor: at illum
Hærentem Peleus, & acerbo vulnere victum
(Stabat enim propior) mediam ferit ense sub alvum:
Prosilit, terraq; ferox sua viscera traxit,
Tractaq; calcavit: calcataq; rupit: & illis
Crura quoque impedit: & inani concidit alvo.
Nec te pugnantem tua, Cyllare, forma redemit,
Si modò naturæ formam concedimus illi.
Barba erat incipiens; barbæ color aureus: aureaq;

Ex humeris medios coma dependebat in armos:
Gratus in ore vigor, cervix, humeriq́ manusq́,
Pectoraq́ artificum laudatis proxima signis:
Ex qua parte vir est, neque equi mendosa sub illo
Deteriorq́ viro facies: da colla, caputq́,
Castore dignus erit: sic tergum fessile, sic sunt
Pectora celsa toris totus pice nigrior atra.
Candida cauda tamen: color est quoque cruribus albus.
Multæ illum petiêre sua de gente, sed una
Abstulit Hylonome: qua nulla decentior inter
Semiferas altis habitavit fœmina sylvis.
Hæc & blanditijs, & amando, & amare fatendo
Cyllaron una tenet: cultus quoque quantus in illis
Esse potest membris, ut sit coma pectine lenis,
Vt modò rore maris, modò se violáve, rosáve
Implicet, interdum canentia lilia gestet:
Bisq́ die lapsis Pagasæ vertice sylvæ
Fontibus ora lavet, bis flumine corpora tingat:
Nec nisi quæ deceant, electarumq́ ferarum
Aut humero, aut lateri prætendat vellera lævo:
Par amor est illis, errant in montibus unà:
Antra simul subeunt: & cum Lapithæa tecta
Intrârant pariter: pariter fera bella gerebant.
Auctor in incerto est: jaculum de parte sinistra
Venit, & inferiùs, quà collo pectora subsunt,
Cyllare, te fixit: parvo cer vulnere læsum,
Corpore cum toto post tela educta refrixit.
Protinus Hylonome morientes excipit artus
Impositaq́ manu vulnus fovet, oraq́ ad ora
Admovet, atque animæ fugienti obsistere tentat.
Vt videt extinctum, dictis quæ clamor ad auras
Arcuit ire meas, telo quod inhæserat illi
Incubuit: Morienq́ suum complexa maritum est.
Ante oculos stat & ille meos, qui sæva Leonum
Vinxerat inter se connexis vellera nodis,
Phæocomes, hominemq́ simul protectus, equumq́,
Codice qui missò, quem vix juga bina moverent

Iuncta,

Iuncta, Phoroneiden summo de vertice fregit.
Fracta volubilitas capitis latissima, perq; os
Perq; cavas nares, oculosq;, auresq; cerebrum
Molle fluit, veluti concretum vimine quernо
Lac solet: utve liquor varii sub pondere cribri
Manat, & exprimitur per densa foramina succus.
Ast ego, dum parat hic armis nudare jacentem,
(Sic tuus hoc genitor) gladium spoliantis in ima
Ilia demisi. Chthonius quoque, Teleboasq;
Ense jacent nostro: ramum prior ille bifurcum
Gesserat, hic jaculum: jaculo mihi vulnera fecit:
Signa vides: apparet adhuc vetus inde cicatrix.
Tunc ego debueram capienda ad Pergama mitti:
Tunc poteram magni, si non superare, mereri
Hectoris arma mei: illo sed tempore nullus,
Aut puer Hector erat: nunc me mea deficit ætas.
Quid tibi victorem gemini Periphanta Pyreti?
Ampyca quid referam? qui quadrupedantis Oïcli
Fixit in adverso cornum sine cuspide vultu,
Vecte Pelethronius Macareus in pectus adacto
Stravit Erigdupum: memini & venabula condi
Inguine Nessæi, manibus conjecta Cymeli.
Nec tu credideris tantum cecinisse futura
Ampyciden Mopsum. Mopso jaculante, bisormis
Occubuit, frustraq; loqui tentavit Odites.
Ad mentum lingua, mentoq; ad guttura fixo,
Quinq; neci Caneus dederat, Stiphelumq; Bromumq;
Antimachumq; Helimumq;, securiferumq; Pyracmon:
Vulnera non memini: numerum, nomenq; notavi.
Provolat Æmathij spolijs armatus Alesi,
Quem dederat leto, membris & corpore Latreus
Maximus huic ætas inter juvenemq; senemq;:
Vis juvenilis erat: variabant tempora cani.
Qui clypeo, gladioq; Macedoniaq; sarissa
Conspicuus, faciemq; obversus in agmen utrinque,
Armaq; concussit, certumq; equitavit in orbem:
Verbaq; tot fudit vacuas animosus in auras:

Et te, Cæni, feram? nam tu mihi fœmina semper,
Tu mihi Cænis eris: nec te natalis origo
Commonuit, mentemq; subit, quo præmia facto,
Quáque viri falsam speciem mercede parâris?
Qui. si sis nata vide, vel quid sis passa: columq;
I, capè cum calathis, & stamina pollice torque:
Bella relinque viris; jactanti talia Cæneus
Extentum cursu missa latus eruit hasta,
Qua vir equo commissus erat: furit ille dolore,
Nudaq; Phyllæi juvenis ferit ora sarissa.
Non secus hæc resilit, quàm tecti à culmine grando?
Aut si quis parvo feriat cava tympana saxo.
Comminus aggreditur: lateriq; recondere duro
Luctatur gladium: gladio loca pervia non sunt.
Haud tamen effugies: medio jugulaberis ense,
Quandoquidem mucro est hebes, inquit: & in latus en-
Obliquat longaq; amplectitur ilia dextra. (sem
Plaga facit gemitus ut corpore marmoris ictti,
Fractaq; desilyt percusso lamina collo.
Vt satis illæsos miranti præbuit artus,
Nunc agè, ait Cæneus, nostro tua corpora ferro
Tentemus; capuloq; tenus demisit in armos
Ensem satiserum, cæcamq; in viscera movit
Versavitq; manum: vulnusq; in vulnere fecit.
Ecce ruunt vasto trepidi clamore bimembres,
Telaq; in hunc omnes unum mittuntq; ferunq;:
Tela retusa cadunt: manet imperfossus ab omni
Inq; cruentatus Cæneus Elateius ictu.
Fecerat attonitos nova res, heu dedecus ingens,
Monychus exclamat, populus superamur ab uno,
Vixq; viro: quanquam ille vir est: nos segnius actis,
Quod fuit ille, sumus: quid membra immania prosunt?
Quid geminæ vires? & quid fortissima rurum.
In nobis duplex natura animalia junxit?
Nec nos matre dea, nec nos Ixione natos
Esse reor: qui tantus erat, Iunonis ut altæ
Spem caperet: nos semimari superamur ab hoste.

Saxa

Saxa trabesq; super, totosq; involvite montes:
Vivacemq; animam missis elidite sylvis.
Sylva premat sauces: & erit pro vulnere pondus.
Dixit: & insanis de jectam viribus Austri
Forte trabem nactus, validum conjecit in hostem,
Exemplumq; fuit, parvoq; in tempore nudus
Arboris Othrys erat, nec habebat Pelion umbras.
Obrutus immani cumulo sub pondera Caneus
Æstuat arbo'eo: conjectaq; robora duris
Fert humeris, sed enim postquam super ora, caputq;
Crevit onus, nec habet quas ducat spiritus auras,
Deficit interdum: modò se super aera frustra
Tollere conatur: jactasq; evulvere sylvas.
Interdumq; movet: veluti quam cernimus (ecce)
Ardua si terræ quatiatur motibus Ide.
Exitus in dubio est, alij sub inania corpus
Tartara detrusum sylvarum mole ferebat:
Abnuit Ampycides, medioq; ex aggere sulvis
Vicit avem pennis liquidas exire sub auras,
Quæ mihi tunc primùm, tunc est conspecta volucris.
Hanc ubi lustrantem leni sua castra volatu
Mopsus, & ingenti circùm clamore sonantem
Aspexit, pariterq; animo est oculisq; secutus:
O salve, dixit, Lapithæ gloria gentis,
Maxime vir quondam, sed avis nunc unica, Caneu.
Creditares auctore suo est: dolor addidit iram,
Oppressumq; ægrè tulimus tot ab hostibus unum.
Nec priùs abstitimus ferro exercere dolorem,
Quam data pars leto, partem fuga, noxq; removit.
Hæc inter Lapithas, & semihomines Centauros
Prælia Tlepolemus, Pylio referente, dolorem
Præteriti Alcidæ tacito non pertulit ore:
Atque ait: Herculeo mirum est oblivia laudis
Acta tibi, senior: certè mihi sæpè referre
Nubigenas domitos à se pater ipse solebat.
Tristis ad hæc Pyleus: Quid me meminisse malorum
Cogis? & obductos annis restringere luctus?

Inque tuum genitorem odium, offensaq; fateris?
Ille quidem majora fide quoque gessit, & orbem
Implevit meritis, quod mallem posse negare.
Sed neque Deiphobum, nec Polydamanta, nec ipsum
Hectora laudamus: quis enim laudaverit hostem?
Ille tuus genitor Messenia mœnia quondam
Stravit, & immeritas urbes Elinq;, Pylumq;
Diruit, inque meos ferrum, flammaq; penates
Impulit: utque alios taceam, quos ille peremit,
Bis sex Neleïdæ fuimus conspecta juventus.
Bis sex Herculeis ceciderunt, me minus uno,
Viribus: atque alios vinci potuisse ferendum est:
Mira Periclymeni mors est cui posse figuras
Sumere quas vellet, rursusq; reponere sumptas
Neptunus dederat, Neleï sanguinis auctor.
Hic ubi nequicquam est formas variatus in omnes,
Vertitur in faciem volucris, quæ fulmina curvis
Ferre solet pedibus, divûm gratissima regi.
Viribus usus avis, pennis, rostroq; reducto,
Hamatisq; viri laniaverat unguibus ora.
Tendit in hunc nimiùm certos Tyrinthius arcus:
Atque inter nubes sublimia membra ferentem,
Pendentemq; ferit lateri quà pungitur ala.
Nec grave vulnus erat: sed rupti vulnere nervi
Deficiunt, motumq; negant, vireisq; volandi.
Decidit in terram, non concipientibus auras
Infirmis pennis: &, quæ levis haserat ala,
Corporis affixi pressa est gravitate sagitta:
Perq; latus summum jugulo est exacta sinistro,
Num videar debere tui præconia rebus
Herculis, ô Rhodiæ ductor pulcherrime classis?
Ne tamen ulteriùs, quàm fortia facta silendo,
Ulciscar fratres, solida est mihi gratia tecum.
Hæc postquam dulci Neleïus edidit ore,
A sermone senis repetito munere Bacchi,
Surrexêre toris: nox est data cætera somno.
At deus, æquoreas qui cuspide temperat undas,

In

In volucrem corpus nati Cycneïda versum
Mente dolet patria: sævumq́ perosus Achillem,
Exercet memores, plus quàm civiliter, iras.
Iamq́ ferè tracto duo per quinquennia bello,
Talibus intensum compellat Smynthea dictis:
O mihi de fratris longè carissime natis,
Irrita qui mecum posuisti mœnia Trojæ,
Ecquid, ubi Asiacas cæsuras aspicis arces,
Ingemis: aut ecquid tot defendentia muros
Millia cæsa dolesi? ecquid (ne persequar omnes)
Hectoris umbra subit circum sua Pergama tracti?
Cum tamen ille ferox, belloq́ cruentior ipso,
Vivit adhuc, operis nostri populator Achilles.
Det mihi se, faxo, triplici quid cuspide possim,
Sentiat: at quoniam concurrere cominus hosti
Non datur, occulta nec opinum perde sagitta.
Annuit, atque animo pariter patruiq́ suoq́
Delius indulgens, nebula velatus in agmen
Pervenit Iliacum: mediaq́ in cæde virorum,
Rara per ignotos spargentem cernit Achivos
Tela Parin: fassusq́ deum: quid spicula perdis
Sanguine plebeio? ait, siqua est tibi cura tuorum,
Vertere in Æaciden, cæsosq́ ulcisce fratres,
Dixit: & ostendens sternentem Troïca ferro
Corpora Peliden, arcus obvertit in illum,
Certaq́ letiferâ direxit spicula dextrâ.
Quo Priamus gaudere senex post Hectora posset.
Hoc fuit: ille igitur tantorum victor Achille,
Victus es à timido Grajæ raptore maritæ:
At si fœmineo fuerat tibi Marte cadendum,
Thermodontiaca malles cecidisse bipenni.
Iam timor ille Phrygum, decus & tutela Pelasgi
Nominis Æacides, caput insuperabile bello
Arserat: armarât deus idem, idemq́ cremârat.
Iam cinis est, & de tam magno restat Achille
Nescio quid, parvam quod non benè compleat urnam,
At vivit, totum qua gloria compleat orbem.

Hæc illi mensura viro respondet; & hæc est
Par tibi Pelide, nec inania tartara sentit.
Ipse etiam, ut cujus fuerit: cognoscere posses,
Bella movet clypeus: decq; armis arma feruntur.
Non ea Tydides, non audet Oileus Ajax,
Non minor Atrides, non bello major & ævo,
Poscere, non aly: soli Telamone creato,
Laërteq; fuit tantæ fiducia laudis.
A se Tantalides onus invidiamq; removit:
Argolicosq; duces medijs considere castris
Iussit, & arbitrium litis trajecit in omnes.

PVB. OVIDII NASONIS METAMORPHOSEON.

LIBER XIII.

CONsedêre duces, & vulgi stante corona,
Surgit ad hos clypei dominus septemplicis Ajax:
Vtq; erat impatiens iræ, Sigeia torvo
Littora prospexit, classemq; in littore vultu:
Intendensq; manus, Agimus, proh Iupiter, inquit,
Ante rates causam, & mecum confertur Vlysses
At non Hectoreis dubitavit cedere flammis,
Quas ego sustinui, quas hac à classe fugavi.
Tutius est igitur fictis contendere verbis,
Quàm pugnare manu: sed nec mihi dicere promptum,
Nec facere est isti: quantumq; ego Marte feroci,
Inq; acie valeo, tantum valet iste loquendo.
Nec memoranda tamen vobis mea facta Pelasgi

Esse

Esse reor: (vidistis enim) sua narret Vlysses,
Quæ sine teste gerit, quorum nox conscia sola est.
Præmia magna peti fateor: sed demit honorem
Æmulus Ajaci: non est tenuisse superbum,
Sit licet hoc ingens, quicquam speravit Vlysses.
Ipse tulit precium jam nunc certaminis hujus:
Qui cum victus erit, mecum certasse feretur.
Atque ego si virtus in me dubitabilis esset,
Nobilitate potens essem, Telamone creatus:
Mœnia qui forti Trojana sub Hercule cepit:
Littoraq; intravit Pagasæâ Colcha charinâ.
Æacus huic pater est, qui jura silentibus illic
Reddit, ubi Æoliden saxum grave Sisyphon urget:
Æacon agnovit summus: proletq; fatetur
Iupiter esse suam: sic à Iove tertius Ajax.
Nec tamen hæc series in causam prosit Achivi,
Si mihi cum magno non sit communis Achille.
Frater erat: fraterna peto quid sanguine cretus
Sisyphio? furtisq; & fraude simillimus illi,
Inseris Æacidæ alienæ nomina gentis?
An quòd in arma prior, nulloq; sub indice veni,
Arma neganda mihi? potiorq; videbitur illis,
Vltima qui cepit, detrectavitq; furere
Militiam ficto: donec sollertior isto,
Et sibi inutilior, timidi commenta retexit
Naupliades animi, vitataq; traxit ad arma?
Optima nunc sumat, qui sumere noluit ulla.
Nos inhonorati, & deniq; patruelibus orbi,
Obtulimus, quia nos ad prima pericula, sumus?
Atque utinam, aut verus furor ille, aut creditus esset,
Nec comes hic Phrygias unquam venisset ad arces
Hortator scelerum: non te Pœantia proles
Expositum Lemnos nostro cum crimine haberet:
Qui nunc (ut memorant) sylvestribus abditus antris,
Sæva moves gemitu: Lærtiadaq; precaris,
Quæ meruit: quæ (si dij sunt) non vana precaris.
Et nunc ille eadem nobis juratus in arma,

Heu, pars una ducum, quo successore sagittæ
Herculis utuntur, fractus morbóq; fameq;,
Velaturq;, alituq; avibus: volucresq; petendo
Debita Trojanis exercet spicula fatis.
Ille tamen vivit, quia non comitatur Vlyssem.
Vellet & infelix Palamedes esse relictus:
Viveret, aut certè letum sine crimine haberet.
Quem, malè convicti nimiùm memor iste furoris,
Prodeverem Danaûm finxit, fictumq; probavit
Crimen, & ostendit, quod jam præfoderat, aurum.
Ergo aut exilio vires subduxit Achivis,
Aut nece: sic pugnat, sic est metuendus Vlysses,
Qui licet eloquio fidum quoque Nestora vincat.
Haud tamen efficiet desertum ut Nestora crimen
Esse rear nullum, qui cùm imploraret Vlyssem
Vulnere tardus equi, sessuq; senilibus annis,
Proditus à socio est, non hæc mihi crimina fingi
Scit benè Tydides: qui nomine sæpe vocatum
Corripuit: trepidoq; fugam exprobravit amico.
Aspiciunt oculis superi mortalia justis.
En eget auxilio, qui non tulit: utq; relinquit,
Sic linquendus erat: legem sibi dixerat ipse.
Conclamat socios: adsum, videoq; trementem,
Pallentemq; metu, & trepidantem morte futura.
Oppositi molem clypei, texiq; jacentem:
Servaviq; animam (minimum est hoc laudis) inertem.
Si pertias certave, locum vedeamus ad illum:
Redde hostes, vulnusq; tuum, solitumq; timorem:
Post clypeumq; late: & mecum contende sub illo.
At postquam eripui, cui standi vulnera vires
Non dederant, nullo tardatus vulnere fugit.
Hector adest, secumq; deos in prælia ducit,
Quaq; ruit, non tu tantùm terreris Vlysse,
Sed fortes etiam: tantum trahit ille timoris.
Hunc ego sanguineæ successu cædis ovantem
Eminus ingenti resupinum pondere fudi:
Hunc ego poscentem, cum quo concurreret, unus

Sustinui:

Sustinui: sortemq; meam vovistis Achivi.
Et vestræ valuêre preces: si quæritis hujus
Fortunam pugnæ, non sum superatus ab illo,
Ecce ferunt Troës ferrumq;, igneſq;, Iovemq;
In Danaas classes: ubi tunc facundus Vlysses?
Nempe ego mille meo protexi pectore puppes,
Spem vestri reditus, date pro tot navibus arma.
Quòd si vera licet mihi dicere, quæritur istis,
Quàm mihi, maior honos, conjunctaq; gloria nostra est,
Atque Ajax armis, non Ajaci arma petuntur.
Conferat his Ithacus Rhesum, imbellemq; Dolona,
Priamidenq; Helenum rapta cum Pallade captum
Luce nihil gestum est, nihil est Diomede remoto.
Si semel ista datis meritis tam vilibus arma,
Dividite: & pars sit major Diomedis in illis.
Quò tamen hæc Ithaco? quis clam, qui semper inermis
Rem gerit, & furtis incautum decipit hostem?
Ipse nitor galeæ claro radiantis ab auro
Insidias prodet, manifestabitq; latentem.
Sed neque Dulichius sub Achillis casside vertex
Pondera tanta feret: nec non onerosa, grauisq;,
Pelias hasta potest imbellibus esse lacertis.
Nec clypeus vasti cælatus imagine mundi
Conveniet timidæ, nataq; ad furta sinistræ.
Debilitaturum quid te petis improbe munus?
Quod tibi, si populi donaverit error Achivi,
Cur spolieris, erit: non, cur metuaris ab hoste.
Et fuga, quâ solâ cunctos, timidissime vincis,
Tarda futura tibi est, gestamina tanta trahenti.
Adde, quòd iste tuus tam varò prælia passus,
Integer est clypeus: nostro, qui tela ferendo
Mille patet plagis, novus est successor habendus.
Denique, quid verbis opus est? spectemur agendo.
Arma viri fortis medios mittantur in hostes:
Inde jubete peti, & referentem ornate relatis.
Finierat Telamone satus, vulgiq; secutum
Vltima murmur erat: donec Laërtius heros,

Astitit,

Astitit, atque oculos paulùm tellure morator
Sustulit ad proceres, expectatoq; resolvit
Ora sono: neque abest facundis gratia dictis.
Si mea cum vestris valuissent vota Pelasgi,
Non foret ambiguus tanti certaminis hæres:
Tuq; tuis armis, nos te potiremur Achille.
Quem quoniam non æqua mihi, vobisq; negárunt
Fata (manuq; simul veluti lacrymantia tersit
Lumina) quis magno melius succedet Achilli,
Quàm per quem magnus Danais successit Achilles?
Huic modò ne prosit, quod, ut est bebes esse videtur:
Néve mihi noceat, quod vobis semper Achivi
Profuit ingenium: meaq; hæc facundia siqua est,
Quæ nunc pro domino, pro vobis sæpe locuta est,
Invidia careat: bona nec sua quisq; recuset.
Nam genus, & proavos, & quæ non fecimus ipsi,
Vix ea nostra voco: sed enim quia vertulit Ajax
Esse Iovis pronepos, nostri quoque sanguinis auctor
Iupiter est: totidemq; gradus distamus ab illo:
Nam mihi Laërtes pater est, Arcesius illi:
Iupiter huic: neque in his quisquam damnatus, & exul.
Est quoque per matrem Cyllenius addita nobis
Altera nobilitas. Deus est in utroq; parente.
Sed neque materno quòd sum generosior ortu,
Nec mihi quòd pater est fraterni sanguinis insons,
Proposita arma peto: meritis expendite causam.
Dummodo, quod fratres Telamon, Peleusq; fuerunt,
Ajacis meritum non sit: nec sanguinis ordo,
Sed virtutis honor spolijs quæratur in istis.
Aut si proximitas primusq; requiritur hæres,
Est genitor Peleus, est Pyrrhus filius illi.
Quis locus Ajacis? Phthiam hæc Scyrámve servantur.
Nec minus est isto Teucer patruelis Achilli:
Non petit ille tamen: num, si petat, auferat illa?
Ergo operum quoniam nudum certamen habetur:
Plura quidem feci, quàm quæ compendere dictis
In promptu mihi sit: rerum tamen ordine ducar.

Præscia

Præscia venturi genitrix Nereïa leti
Dissimulat cultu natum: & deceperat omnes,
In quibus Ajacem, sumpta fallacia vestis.
Arma, ego fœmineis animum mutura virilem
Mercibus inserui, neque adhuc projecerat heros
Virgineos habitus, cùm parmam hastamq; tenenti,
Nate dea dixi, tibi se peritura reservant
Pergama: quid dubitas ingentem vertere Trojam?
Injeciq; manum, fortemq; ad fortia misi.
Ergo opera illius mea sunt: ego Telephon hasta
Pugnantem domui: victum, orantemq; refeci.
Quòd Thebæ cecidêre, meum est: me credite Lesbon,
Me Tenedon, Chrysenq;, & Cyllan Apollinis urbes,
Et Syron cepisse: meâ concussa putate
Procubuisse solo Lyrnessia mœnia dextrâ.
Vtque alios taceam, qui sævum perdere posset
Hectora nempe dedi: per me jacet inclytus Hector.
Illis hæc armis, quibus est inventus Achilles,
Arma peto: vivo dederam, post fata reposco.
Vt dolor unius Danaos pervenit ad omnes,
Aulidaq; Euboïcam complêrunt mille carinæ:
Expectata diu, nulla, aut contraria classi
Flamina sunt: diræq; jubent Agamemnona sortes
Immeritam sævæ natam mactare Dianæ.
Denegat hoc genitor, divisq; irascitur ipsis:
Atque in rege tamen pater est: ego mite parentis
Ingenium verbis ad publica commoda verti.
Nunc equidem fateor: fassoq; ignoscat Atrides:
Difficilem tenui sub iniquo judice causam.
Hunc tamen utilitas populi, fraterq; datiq;
Summa movet sceptri, laudem cum sanguine pensat.
Mitto & ad matrem: quæ non hortenda, sed astu
Decipienda fuit: quò si Telamonius esset,
Orba suis essent etiam nunc lintea ventis.
Mitto & Iliacas audax orator ad arces,
Visaq; & intrata est altæ mihi curia Trojæ:
Plenaq; adhuc erat illa viris: interritus egi,

Quam

Quam mihi mandarat communis Græcia, causam:
Accusoq; Parin: prædamq; Helenamq; reposco.
Et moveo Priamum, Priamoq; Antenora junctum.
At Paris, & fratres, & qui rapuêre sub illo,
Vix tenuêre manus (scis hæc Menelaë) nefandas,
Primaq; lux nostri tecum fuit illa pericli,
Longa referre mora est, quæ consilioq;, manuq;
Vtiliter feci speciosi tempore belli.
Post acies primas, urbis se mœnibus hostes
Continuêre diu: nec aperti copia Martis
Vlla fuit: decimo demum pugnavimus anno.
Quid facis interea? qui vis, nisi prælia nostis?
Quis tuus usus erat? nam si mea facta requiris,
Hostibus insidior: fossas munimine cingo:
Consolor socios, ut longi tædia belli
Mente ferant placidâ: doceo, quo simus alendi,
Armandiq; modo, mittor quò postulat usus.
Ecce, Iovis monitu, deceptus imagine somni
Rex jubet incepti curam dimittere belli.
Ille potest auctore suam defendere vocem.
Non sinat hoc Ajax: delendaq; Pergama poscat,
Quodq; potest, pugnet: cur non remoratur ituros?
Cur non arma capit? det, quod vaga turba sequatur:
Non erat hoc nimium, nunquam nisi magna loquenti
Quid, quod & ipse fugit? vidi, puduitq; videre,
Cum tu terga dares, inhonestaq; vela parares:
Nec mora. Quid facitis? quæ vos dementia, dixi,
Concita? ô socij, captam dimittere Trojam?
Quidve domum fertis decimo, nisi dedecus, anno?
Talibus atque aliis, in quo dolor ipse disertum
Fecerat, aversos profuga de classe reduxi.
Convocat Atrides socios terrore paventes:
Nec Telamoniades etiam nunc hiscere quicquam
Audet: & ausus erat reges incessere dictis.
Thersites etiam per me haud impune protervus,
Eroger: & trepidos cives exhorter in hostes,
Amissamq; meæ virtutem voce reposco.

Tem-

Tempore ab hoc quodcunq; potest fecisse videri
Fortiter iste, meum est: qui dantem terga retraxi.
Deniq; de Danais quis te laudatve, petivve?
At sua Tydides mecum communicat acta:
Me probat: & socio semper confidit Ulysse.
Est aliquid, de tot Grajorum millibus, unum
A Diomede legi: nec me sors ire jubebat:
Sed tamen & spreto noctisq; hostisq; periclo,
Ausum eadem qua nos, Phrygia de gente Dolonem
Interimo: non antè tamen, quàm cuncta coëgi
Prodere, & edidici quid perfida Troja pararet.
Omnia cognoram, nec quid specularer, habebam,
Et jam promissa poteram cum laude reverti.
Haud contentus ego petij tentoria Rhesi:
Inque suis ipsum castris comitesq; peremi
Atque ita captivo victor, votisq; potitus,
Ingredior curru lætos imitante triumphos:
Cujus equos pretium pro nocte poposcerat hostis,
Arma negate mihi: fuerit q; benignior Ajax.
Quid Lycij referam Sarpedonis agmina ferro
Devastata meo? cùm multo sanguine fudi
Caranon Iphitidenq;, Alestoraq;, Chromiumq;,
Alcandrumq; Haliumq;, Noëmonaq;, Prytanimq;,
Exitioq; dedi cum Pheridamante Thoona,
Et Charopen, fatisq; immitibus Eunomon actum:
Quiq; minùs celebres nostrâ sub manibus urbis
Procubuêre manu: sunt & mihi vulnera, sives,
Ipso pulchra loco: nec vanis credite verbis,
Aspicite en (vestemq; manu diduxit) & hæc sunt
Pectora semper, ait, vestris exercita rebus.
At nil impendit per tot Telamonius annos
Sanguinis in socios: & habet sine vulnere corpus.
Quid tamen hoc refert, sise pro classe Pelasga
Arma tulisse refert, contra Troasq; Iovemq;?
Confiteorq; tulit: neque enim benefacta malignè
Detractare meum est: modò ne communia solus
Occupet, atque aliquem nobis quoque reddat honorem.

Reppulit

Reppulit Aſtorides ſub imagine tutus Achillis,
Troas ab arſuris cum defenſore carinis.
Auſum etiam Hectoreis ſolum concurrere telis
Se putat, oblitus regiúq; ducisq; meiq;.
Nonus in officiò & prælatus munere fortis.
Sed tamen eventus veſtræ, fortiſſime, pugnæ
Quis fuit? Hector abit violatus vulnere nullo.
Me miſerum, quanto cogor meminiſſe dolore
Temporis illius! quo Graiûm murus Achilles
Procubuit: nec me lacryma, luctuſq; timorq;
Tardârunt quin corpus humo ſublime referrem
His humeris; his inquam humeris ego corpus Achillis,
Et ſimul arma tuli, quæ nunc quoque ferre laboro.
Sunt mihi quæ valeant in talia pondera vires:
Eſt animus certè veſtros ſenſurus honores.
Scilicet ideirco pro nato cærula mater
Ambitioſa ſuo fuit, ut cœleſtia dona,
Artis opus tantæ, rudis & ſine pectore miles
Indueret? neque enim clypei cœlamina novit,
Oceanum & terras, cumq; alto ſidera cœlo,
Pleiadaſq;, Hyadaſq; immunemq; æquoris Arctον,
Diverſaſq; urbes, vitidumq; Orionis enſem.
Poſtulat ut capiat, quæ non intelligit, arma:
Quid? quòd me duri fugientem munera belli
Arguit inceptoſerum acceſſiſſe laboris?
Nec ſe magnanimo maledicere ſentit Achilli?
Si ſimulaſſe vocas crimen: ſimulavimus ambo.
Si mora pro culpa eſt: ego ſum maturior illo.
Me pia detinuit conjux, pia mater Achillem:
Primaq; ſunt illi data tempora, cætera vobis.
Haud timeo, ſi jam nequeam defendere crimen
Cum tanto commune viro: deprenſus Vlyſſis
Ingenio tamen ille; an non Ajacis Vlyſſes.
Nêve in me ſtelidæ convicia fundere linguæ
Admiremur eum: vobis quoque digna pudore
Objecit, an falſo Palamedem crimine turpe eſt
Accuſaſſe mihi? vobis damnaſſe decorum?

Stul

Sed neque Nauplíades facinus defendere tantum.
Tamq; patens valuit: nec vos audistis in illo
Crimina: vidistis, pretioq; obiecta patebant.
Nec Peantiaden quòd habet Vulcania Lemnos,
Esse reus merui: crimen defendite vestrum,
(Consensistis enim:) nec me suasisse negabo,
Vt se subtraheret belliq; viaeq; labori:
Tentaretq; feros requie lenire dolores.
Paruit & vivit: non haec sententia tantùm est
Fida: sed & felix, cum sit, facit esse fidelem.
Quem quoniam vates delenda ad Pergama poscunt,
Ne mandate mihi: melius Telamonius ibit:
Eloquioq; virum, moribusq; iraq; furentem
Molliet, aut aliqua perducet callidus arte.
Antè retrò Simois fluet: & sine frondibus Ide
Stabit: & auxilium promittet Achaia Trojae:
Quàm cessante meo pro vestris pectore rebus,
Ajacis stolidi Danais solertia prosit.
Sis licet infestus socijs, regiq; mihiq;,
Dure Philoctete: licet exercére, meumq;
Devoveas sine fine caput: cupiasq; dolenti
Me tibi fortè dari, nostrumq; haurire cruorem:
Vtq; tui mihi, sic fiat tibi copia nostri.
Te tamen aggrediar, mecumq; reducere nitar;
Tamq; tuis potiar (faveat fortuna) sagittis,
Quàm sum Dardanio quem cepi, vate potitus;
Quàm responsa Deúm, Trojanaq; fata retexi:
Quàm rapui Phrygiae signum penetrale Minervae
Hostibus è medijs: & se mihi comparat Ajax
Nempe capi Trojam, prohibebant fata sine illo.
Fortis ubi est Ajax? ubi sunt ingentia magni
Verba viri? cur hic metuit? cur audet Vlysses
Ire per excubias? & se committere noctis?
Perq; feros enses, non tantùm moenia Trojae,
Verum etiam summas arces intrare, suaq;
Eripere ade deam: raptamq; efferre per hostes?
Quae nisi feciſſem, frustra Telamone creatus

Gestasset

Geſtaſſet lævâ taurorum tergora ſeptem.
Illa nocte mihi Trojæ victoria parta eſt:
Pergama tunc vici, cùm vinci poſſe coëgi.
Deſine Tydiden vultuq; & murmure nobis
Oſtentare meum: pars eſt ſua laudis in illo.
Nec tu, cùm ſocia clypeum proclaſſe tenebas,
Solus eras: tibi turba comes, mihi contigit unus,
Qui niſi pugnacem ſciret ſapiente minorem
Eſſe, nec indomitæ deberi præmia dextræ,
Ipſe quoque hæc peteret: peteret moderatior Ajax,
Eury pyluſq; ferox, claroq; Andremone natus,
Nec minus Idomeneus, patriâq; creatus eadem
Meriones, peteret majoris frater Atridæ;
Quippe manu fortes, nec ſunt tibi Marte ſecundi:
Conſiliis ceſſêremeis: tibi dextera bello
Vtilis: ingenium eſt, quod eget moderamine noſtro.
Tu vires ſine mente geris, mihi cura futuri eſt:
Tu pugnare potes: pugnandi tempora mecum
Eligit Atrides: tu tantùm corpore prodes,
Nos animo: quantoq; ratem qui temperat, anteit
Remigis officium: quanto eſt dux milite major;
Tantum ego te ſupero: nec non in corpore noſtro
Pectora ſunt potiora manu, vigor omnis in illis.
At vos, ô proceres, vigili date præmia veſtro,
Proq; tot annorum curis, quas anxius egi,
Hunc titulum meritis penſandum reddite noſtris.
Iam labor in fine eſt: obſtantia fata removi;
Altaq; poſſe capi faciendo, Pergama cepi.
Per ſpes nunc ſocias, caſuraq; mœnia Troum,
Perq; deos oro, quos hoſti nuper ademi,
Per, ſi quid ſupereſt, quod ſit ſapienter agendum,
Si quid adhuc audax, ex præcipitiq; petendum eſt,
Si Trojæ fatis aliquid reſtare putatis,
Eſte mei memores: aut, ſi mihi non datis arma,
Huic date: & oſtendit ſignum fatale Minervæ.
Mota manus procerum eſt: &, quid facundia poſſet
Tum patuit: fortiſq; viri tulit arma diſertus.

Hectora

Hectora qui solum, qui ferrum, ignemq; Iovemq;
Sustinuit toties, unam non sustinet iram:
Invictumq; virum vicit dolor: arripit ensem:
Et meus hic certè est: an & hunc sibi poscit Ulysses?
Hoc, ait, utendum est in me mihi: quiq; cruore
Sæpe Phrygum maduit, domini nunc cæde madebit:
Ne quisquam Ajacem posset superare, nisi Ajax.
Dixit, & in pectus tunc demum vulnera passum,
Quà potuit ferro, letalem condidit ensem.
Nec valuêre manus infixum educere telum.
Expulit ipse cruor: rubefactaq; sanguine tellus
Purpureum viridi genuit de cespite florem,
Qui prius Oebalio fuerat de vulnere natus,
Littera communis medijs pueroq;, viroq;
Inscripta est foliis, hæc nominis, illa querelæ.
Victor ad Hypsipyles patriam, clariq; Thoantis,
Et veterum terras infames cæde virorum,
Transierat: tandem portu votoq; potitus
Vela dat, ut referat Tirynthia tela sagittas.
Quæ postquam ad Graios domino comitante revexit,
Imposita est fero tandem manus ultima bello.
Troja simul, Priamusq; cadunt. Priameia conjux
Perdidit infœlix hominis post omnia formam,
Externasq; novo latratu terruit auras
Longus in angustum quâ clauditur Hellespontus,
Ilion ardebat, neque adhuc consederat ignis:
Exiguumq; senis Priami Iovis ara cruorem
Combiberat: tractisq; comis antistita Phœbi
Non profecturas tendebat ad æthera palmas.
Dardanidas matres patriorum signa deorum,
Dum licet, amplexas succensaq; templa tenentes,
Invidiosa trahunt victores præmia Graii.
Mittitur Astyanax illis de turribus, unde,
Pugnantem pro se, proavitaq; regna tuentem
Sæpe videre patrem monstratum à matre solebat.
Iamq; viam suadet Boreas flatuq; secundo
Carbasa mota sonant, jubet uti navita ventis.

Troja vale, rapimur clamant: dant oscula terræ
Troades, & patriæ fumantia tecta relinquunt.
Vltima conscendit classem, miserabile visu,
In medijs Hecubæ natorum inventa sepulchris:
Prensantem tumulos, atq; ossibus oscula dantem
Dulichiæ traxêre manus tamen unius hausit,
Inque sinu cineres secum tulit Hectoris hausto.
Hectoris in tumulo canum de vertice crinem,
Inferias inopes, crinem, lacrymasq; reliquit.
Est, ubi Troja fuit, Phrygiæ contraria tellus,
Bistonijs habitata viris: Polymnestoris il-îc
Regia dives erat: cui te commisit alendum
Clam, Polydore, pater, Phrygijsq; removit ab armis.
Consilium sapiens, sceleris nisi præmia, magnas
Adjecisset opes, animi irritamen avari.
Vt cecidit fortuna Phrygum, capit impius ensem
Rex Thracum: jugulóq; sui demisit alumni:
Et tanquam tollit cum corpore crimina possent,
Exanimem è scopulo subjectas misit in undas.
Littore Threicio classem religârat Atrides,
Dum mare pacatum, dum ventis mitior esset.
Hîc subitò quantus cum viveret esse solebat,
Exit humo latè rupta, similisq; minanti,
Temporis illius vultum referebat Achilles,
Quo ferus injusto petiyt Agamemnona ferro.
Immemoresq; mei discessitis, inquit, Achivi?
Obrutaq; est mecum virtutis gratia nostræ?
Ne facite: utque meum non sit sine honore sepulchrum,
Placet Achilleos, mactata Polyxena manes.
Dixit & immiti socijs parentibus umbræ
Rapta sinu matris, quam jam propè sola fovebat
Fortis, & infœlix, & plusquam fœmina, virgo,
Ducitur ad tumulum, diroq; fit hostia busto.
Quæ memor ipsa sui, postquam crudelibus aris
Admota est sensitq; sibi fera sacra parari:
Vtq; Neoptolemum stantem ferrumq; tenentem,
Vtque suo vidit figentem lumina vultu:

Vtere

Vere jamdudum generoso ſanguine, dixit:
Nulla mora eſt: aut tu jugulo, vel pectore telum
Conde meo: jugulumq; ſimul pectuſq; retexit.
Scilicet haud ulli ſervire Polyxena vellem.
Haud per tale ſacrum numen placabilis ullum.
Mors tantùm vellem matrem mea fallere poſſet:
Mater obeſt, minuitq; necis mihi gaudia, quamvis
Non mea mors illi, verùm ſua vita gemenda eſt.
Vos modò, ne Stygios adeam non libera manes,
Eſte procul, ſi juſta peto: tactuq; viriles
Virgineo removete manus: acceptior illi,
Quiſquis is eſt, quem cæde mea placare paratis,
Liber erat ſanguis: ſi quos tamen ultima noſtri
Verba movent oris, Priami vos filia regis
Nunc captiva rogat: genetrici corpus inemptum
Reddite: néve auro redimat jus triſte ſepulchri,
Sed lacrymis: tunc, cùm poterat, redimebat & auro.
Dixerat: at populus lacrymas quas illa tenebat,
Non tenet: ipſe etiam fleus, invituſq; ſacerdos
Præbita conjecto rupit præcordia ferro.
Illa ſuper terram defecto poplite labens,
Pertulit intrepidos ad fata noviſſima vultus.
Tunc quoque cura fuit partes velare tegendas,
Cùm caderet, caſtiq; decus ſervare pudoris.
Troades excipiunt: deploratoſq; recenſent
Priamidas, & quid dederit domus una cruoris:
Teq; gemunt virgo, teq; ô modò regia conjux,
Regia dicta parens, Aſiæ florentis imago,
Nunc etiam prædæ mala ſors: quam victor Ulyſſes
Eſſe ſuam nollet, niſi quòd tamen Hectora partu
Ediderat: dominum matri vix reperit Hector.
Quæ corpus complexa animæ tam fortis inane,
Quas toties patriæ dederat, natiſq; viroq;,
Huic quoq; dat lacrymas, lacrymas in vulnera fundit,
Oſculaq; ore tegit, conſuetaq; pectora plangit:
Canitiemq; ſuam concreto in ſanguine verrens.
Plura quidem, ſed & hæc laniato pectore dixit:

Nata tua (quid enim superest?) dolor ultime matris,
Nata iaces: videoq; meum tua vulnera pectus.
Et ne perdiderim quenquam sine cæde meorum,
Tu quoque vulnus habes, at te, quia fœmina, rebar
A ferro tutam: cecidisti & fœmina ferro,
Totq; tuos idem fratres, te perdidit idem
Exitium Trojæ, nostriq; orbator Achilles,
At postquam cecidit Paridis Phœbiq; sagittis,
Nunc certè dixi, non est metuendus Achilles.
Nunc quoque mi metuendus erit cinis ipse sepulti.
In genus hoc sævit: tumulo quoque sensimus hostem.
Æacidæ fecunda fui: jacet Ilion Ingens,
Eventusq; gravi finita est publica clades,
Sed finita tamen: soli mihi Pergama restant,
Incursusq; meus dolor est: modo maxima rerum,
Tot generis natisq; potens, nuribusq;, viroq;,
Nunc trahor exul, inops, tumulis avulsa meorum,
Penelope munus: quæ me data pensa trahentem
Matribus ostendens Ithacis, hæc Hectoris illa est
Clara parens: hæc est, dicet, Priameïa conjux.
Postq; tot amissos tu nunc, quæ sola levabas
Maternos luctus, hostilia busta piasti.
Inferias hosti peperi: quò ferrea resto?
Quidve moror? quò me servas damnosa senectus?
Quò dy crudeles, nisi uti nova funera cernam,
Vivacem differtis animæ quis posse putavet
Felicem Priamum post diruta Pergama dici?
Felix morte sua est, nec te mea nata, peremptam
Aspicit: & vitam pariter, regnumq; reliquit.
At puto funeribus dotabere regia virgo,
Condeturq; tuum monumentis corpus avitis,
Non hæc est fortuna domus: tibi munera matris
Contingent fletus, peregrinæq; haustus arenæ.
Omnia perdidimus: superest, cur vivere tempus
In breve sustineam, proles gratissima matri
Nunc solus, quondam minimus de stirpe virili,
Has datus Ismario regi Polydorus in oras.

Quid

Quid moror interea crudelia vulnera lymphis
Abluere? & ſparſos immiti ſanguine vultus?
Dixit: & ad littus paſſu procedit anili,
Albentes lacerata comas: date Troades urnam,
Dixerat infelix, liquidas hauriret ut undas.
Aſpicit ejectum Polydori in littore corpus,
Factaq; Threicijs ingentia vulnera telis.
Troades exclamant, obmutuit illa dolore:
Et pariter vocem, lacrymaſq; introrſus obortas
Devorat ipſe dolor: duroq; ſimillima ſaxo
Torpet, & adverſâ figit modò lumina terrâ,
Interdum torvos extollit ad æthera vultus:
Nunc paſiti ſpectat vultum, nunc, vulnera nati:
Vulnera præcipuè: ſeq; armat, & inſtruit ira.
Qua ſimul exarſit, tanquam regina maneret,
Vlciſci ſtatuit: pœnaq; in imagine tota eſt.
Vtq; furit catulo lactante orbata leæna,
Signaq; nacta pedum, ſequitur, quem non videt, hoſtem:
Sic Hecube, poſtquam cum luctu miſcuit iram,
Nox oblita animorum, annorum oblita ſuorum,
Vadit ad artificem diræ Polymneſtora cædis,
Colloquiumq; petit: namſe monſtrare relictum
Velle latens illi, quod nato redderet, aurum.
Credidit Odryſius, prædæq; aſſuetus amori,
In ſecreta venit: tum blando callidus ore,
Tolle moras Hecube, dixit: da munera nato:
Omne fore illius quod das, quod & antè dediſti,
Per ſuperos juro: ſpectat truculenta loquentem,
Falſaq; jurantem: tumidaq; exæſtuat ira.
Atq; ita correpto, captivarum agmina matrum
Invocat: & digitos in perfida lumina condit,
Expellit q; genis oculos: facit ira valentem:
Immergit q; manus: fœdataq; ſanguine ſonti
Non lumen (neq; enim ſupereſt) loca luminis hauſit.
Clade ſui Thracum genſ irritata tyranni,
Troade telorum lapidumq; inceſſere jactu
Cœpit: at hæc meſſum rauco cum murmure ſaxum

Morſibus inſequitur: rictuq́ ad verba parato
Latravit conata loqui: locus extat & ex re
Nomen habet: veterumq́ diu memor illa malorum,
Tum quoque Sithonios ululavit mœſta per agros
Illius Troaſq́ ſuos, hoſteſq́ Pelaſgos,
Illius fortuna deos quoque moverat omnes:
Sic omnes, ut & ipſa Iovis conjuxq́; ſororq́,
Eventus Hecubam meriiſſe negaverit illos.
Non vacat Auroræ, quanquam iſdem faverat armis,
Cladibus & caſu Trojæq́ Hecubæq́ moveri.
Cura deam propior, luctuſq́ domeſticus angit
Memnonis amiſſi: Phrygijs quem lutea campis
Vidit Achilleâ pereuntem cuſpide mater.
Vidit: & ille color, quo matutina rubeſcunt
Tempora, palluerat: latuitq́ in nubibus æther:
At non impoſitos ſupremis ignibus artus
Suſtinuit ſpectare parens: ſed crine ſoluto,
Sicut erat, magni genibus procumbere non eſt
Dedignata Iovis, lacrymiſq́ has addere voces:
Omnibus inferior quas ſuſtinet aureus æther,
(Nam mihi ſunt totum rariſſima templa per orbem)
Diva tamen veni, non ut delubra, dieſq́
Des mihi ſacrificos, calituraſq́ ignibus aras.
Si tamen aſpicias, quantum tibi fœmina præſtem,
Tum cum luce nova noctis confinia ſervo,
Præmia danda putes: ſed non ea cura, neque hic eſt
Nunc ſtatus Auroræ, meritos ut poſcat honores.
Memnonis orba mei venio: qui ſortia fruſtra
Pro patruo tulit arma ſuo: primiſq́ ſub annis
Occidit à forti (ſic dij voluiſtis) Achille.
Da precor huic aliquem ſolatia mortis honorem,
Summe deûm rector: maternaq́ vulnera leni.
Iupiter annuerat; cum Memnonis arduus alto
Corruit igne rogus: nigriq́ volumina fumi
Infecêre diem, veluti cum flumine natas
Exhalant nebulas, nec Sol admittitur infra.
Atra ſavilla volat: glomerataq́ corpus in unum:

Denſa-

Denſatur, faciemq; capit: ſumitq; colorem
Atque animum ex igni: levitas ſua præbuit alas.
Et primò ſimilis volucri, mox vera volucris
Inſonuit pennis: pariter ſonuere ſorores
Innumeræ, quibus eſt eadem natalis origo,
Terq; rogum luſtrant: & conſonus exit in auras
Ter plangor: quarto ſeducunt caſtra volatu.
Tunc duo diverſâ populi de parte feroces
Bella gerunt, roſtriſq; & aduncis unguibus iras
Exercent: alaſq; adverſaq; pectora laſſant.
Inferiæq; cadunt cineri cognata ſepulto
Corpora: ſeq; viro forti meminêre creatas.
Præpetibus ſubitis nomen facit auctor: ab illo
Memnonides dictæ, cùm Sol duodena peregit
Signa, parentali morituræ morte rebellant.
Ergo alijs latraſſe Dymantida flebile viſum eſt:
Luctibus eſt Aurora ſuis intenta, piaſq;
Nunc quoque dat lacrymas, & toto rorat in orbe.
Non tamen everſam Trojæ cum mœnibus eſſe
Spem quoque fata ſinunt: ſacra, & ſacra altera patrem
Fert humeris venerabile onus Cythereïus heros:
De tantis opibus prædam pius eligit illam,
Aſcaniumq; ſuum: profugaq; per æquora claſſe
Fertur ab Antandro: ſceleratæq; littora Thracum,
Et Polydoræo manantem ſanguine terram
Linquit, & utilibus ventis æſtuq; ſecundo
Intrat Apollineam ſocijs comitantibus urbem.
Hunc Anius, quo rege homines, antiſtite Phœbus
Ritè colebatur, temploq;, domoq; recepit:
Vrbemq; oſtendit, delubraq; nota, duaſq;
Latonâ quondam ſtirpes pariente retentas,
Thure dato flammis, vinoq; in thura profuſo,
Cæſarumq; boum fibris de more crematis,
Regia tecta petunt: poſitiſq; tapetibus altis,
Munera cum liquido capiunt Cerealia Baccho.
Tunc Pius Anchiſes: ô Phœbi lecte ſacerdos,
Fallor? an & natum, cùm primùm hæc mœnia vidi,

Bisq; duas natas quantum reminiscor, habebas?
Huic Anius, niveis circundata tempora vittis
Concutiens, & tristis, ait, non falleris, heros
Maxime: vidisti natorum quinque parentem,
Quem nunc (tanta homines rerũ inconstantia versat)
Pænè vides orbum, quod enim mihi filius absens
Auxilium? quem dicta suo de nomine tellus
Andros habet, pro patre locumq; & regna tenentem:
Delius augurium dedit huic, dedit altera Liber,
Femineæ stirpi voto majora fideq;
Munera: nam tactu natarum cuncta mearum
In segetem, laticemq; meri baccamq; Minervæ
Transformabantur: diversq; erat usus in illis.
Hoc ubi cognovit Trojæ populator Atrides,
(Ne non ex aliqua vestram sensisse procellam
Nos quoque parte putes) armorum viribus usus
Abstrahit invitas gremio genitoris: alantq;
Imperat Argolicam cœlesti munere gentem.
Effugiunt quò quæque potest: Eubœa duabus,
Et totidem natis Andros fraterna petita est.
Miles adest: &, ni dedantur, bella minatur.
Victa metu pietas consortia corpora pœnæ
Reddidit: & timido posses ignoscere fratri.
Non hic Æneas, non qui defenderet Andron
Hector erat: per quos decimum duraßis in annum.
Iamq; parabantur captivis vincla lacertis.
Illæ tollentes, etiámnum libera cœlo
Brachia, Bacche pater fer opem, dixêre: tulitq;
Muneris auctor opem: (si miro perdere more
Ferre vocatur opem) nec qua ratione figuram
Perdiderint, potui scire, aut nunc dicere possum.
Summa mali nota est: pennas sumpsêre, tuæque
Conjugis in volucres niveas abiêre columbas.
Talibus atque alijs postquam convivia dictis
Implêrunt, mensâ somnum petiêre remotâ:
Cumq; die surgunt, adeuntq; oracula Phœbi.
Qui petere antiquam matrem, cognatag; jussit

Littera:

Littora: prosequitur rex, & dat munus iturís:
Anchisæ sceptrum: clamydem, pharetramq; nepoti.
Craterem Æneæ, quem quondam miserat illi
Hospes ab Aonijs Therses Ismenius oris.
Miserat hunc illi Therses: fabricaverat Alcon
Myleus, & longo cælaverat argumento.
Vrbs erat: & septem posses ostendere portus:
Hæ pronomine erant, &, quæ foret illa, docebant.
Ante urbem exequiæ, tumuliq; ignesq; rogiq;.
Effusæq; comas, & apertæ pectora matres
Significant luctum: Nymphæ quoq; flere videntur:
Sicatosq; queri fontes, sine frondibus arbor
Nuda riget: lambunt arentia saxa capellæ,
Esce facit medijs natus ab Orione Thebis,
Hanc non fœmineum jugulo dare pectus aperto,
Illam, demisso per fortia pectora telo,
Pro populo cecidisse suo: pulchrisq; per urbem
Funeribus ferri, celebriq; in parte cremari:
Tum de virginea geminos exire favilla,
Ne genus intereat, juvenes, quos fama Coronas
Nominat, & cineri materno ducere pompam.
Hactenus antiquo signis fulgentibus ære
Summus inaurato crater erat asper acantho.
Nec leviora datis Trojani dona remittunt,
Dantq; sacerdoti custodem thuris acerram,
Dant pateram, claramq; auro gemmisq; coronam.
Inde recordati Teucros á sanguine Teucri
Ducere principium, Cretam tenuêre: lociq;
Ferre diu nequiêre Iovem: centumq; relictis
Vrbibus, Ausonios optant contingere portus.
Sævit hyems, jactatq; viros: Strophadumq; receptos
Portubus infidis exterruit ales Aëllo.
Et jam Dulichios portus, Ithacamq;, Samumq;,
Neritiaq; domos regnum fallacis Vlyssei,
Præter erat: vecti: certatam lite Deorum
Ambraciam, versiq; vident sub imagine saxum
Iudicis, Actiaco quæ nunc ab Apolline nota est,

Voca-

Vocalemq; ſua terram Dodonida quercu,
Chaonioſq; ſinus, ubi nati rege Moloſſo
Impia ſub pectris fugêre incendia pennis.
Proxima Phæacum felicibus obſita pomis
Rura petunt: Epyros ab his, regnataq; vati
Buthrotos Phrygio, ſimulataq; Troja tenetur.
Inde futurorum certi, quæ cuncta fideli
Priamides Helenus monitu prædixerat, intrant
Sicaniam: tribus hæc excurrit in æquora linguis.
E quibus imbriferos verſa eſt Pachynos ad Auſtros,
Mollibus expoſitum Zephyris Lilibæon: ad Arctos
Æquoris expertes ſpectat, Boreamq; Peloros.
Hanc ſubeunt Teucri remis, æſtuq; ſecundo,
Sub noctem potitur Zanclæâ claſſis arenâ.
Sylla latus dextrum, lævum: irrequieta Charybdis
Inſeſtat: vorat hæc raptas, removetq; carinas:
Illa feris atram canibus ſuccingitur alvum,
Virginis ora gerens, & (ſi non omnia vates
Ficta reliquerunt aliquo quoque tempore virgo:
Hanc multi petiêre proci: quibus illa repulſis
Ad pelagi Nymphas, pelagi gratiſſima Nymphis,
Ibat, & eluſos juvenum narrabat amores.
Cui dum pectendos præbet Galatea capillos,
Talibus alloquitur referens ſuſpiria dictis:
Te tamen, ô virgo, genus haud immite virorum
Expetit: itque facis, potes his impune negare;
At mihi, cui pater eſt Nereus, quam cærula Doris
Enixa eſt, quæ ſum turba quoque tuta ſororum,
Non niſi per luctus licuit Cyclopis amorem
Effugere, & lacrymæ vocem impedîêre loquentis:
Quas ubi marmoreo deterſit pollice virgo,
Et ſolata deam eſt: refer ô gratiſſima, dixit:
Néve tui cauſam tege, ſum tibi fida, doloris.
Nereis his contra reſecuta Crateïde natam eſt.
Acis erat Fauno Nymphaq; Simethide creatus,
Magna quidem patriſq; ſui, matriſq; voluptas,
Noſtra tamen major: nam me, ſibi junxerat uni

Pulcher

Pulcher, & octonis iterum natalibus actis
Signârat teneras dubia lanugine malas.
Hunc ego, me Cyclops nullo cum fine petebat.
Nec, si quæsieris odium Cyclopis, amorve
Acidis in nobis fuerit præstantior, edam,
Par utrumq; fuit: pro! quanta potentia regni
Est Venus alma tui! nempe ille immitis, & ipsis
Horrendus sylvis, & visus ab hospite nullo
Impunè, & magni cum diis contemptor Olympi,
Quid sit amor, sentit; nostriq; cupidine captus
Vritur, obliti pecorum, antrorumq; suorum,
Iamq; tibi formæ, jamq; est tibi cura placandi,
Iam rigidos pectis rastris, Polypheme, capillos:
Iam libet hirsutam tibi falce recidere barbam,
Et spectare feros in aqua & componere vultus.
Cædis amor, feritasq; sitisq; immensa cruoris,
Cessant, & tutæ veniunt abeuntq; carinæ.
Telemus interea Siculum delatus in æquor,
Telemus Eurymides, quem nulla fefellerat ales,
Terribilem Polyphemon adit, lumenq; quod unum,
Fronte geris media, rapiet tibi, dixit, Vlysses,
Risit: & ô vatum stolidissime, falleris, inquit:
Altera jam rapuit: sic frustra vera monentem
Spernit: & aut gradiens ingenti littora passu
Degravat: aut fessus sub opaca revertitur antra.
Prominet in pontum cuneatus acumine longo
Collis: utrumq; latus circumfluit æquoris unda.
Huc ferus ascendit Cyclops mediusq; resedit:
Lanigeræ pecudes nullo ducente secutæ.
Cui postquam pinus, baculi quæ præbuit usum,
Ante pedes posita est, antennis apta ferendis:
Sumptaq; arundinibus compacta est fistula centum:
Senserunt toti pastoria sibila montes:
Senserunt undæ: latitans ego rupe, meique
Acidis in gremio residens procul, auribus hausi
Talia dicta meis, auditaq; verba notavi:
Candidior folio nivei Galatea lugustri,

Floridior

Floridior prato: longa procerior arno,
Splendidior vitro, tenero lascivior hœdo,
Lævior assiduo detritis æquore conchis,
Solibus hybernis, æstiva gratior umbra,
Nobilior pomis, platano conspectior alta,
Lucidior glacie, matura dulcior uva,
Mollior & Cycni plumis, & lacte coacto,
Et, si non fugias, rigue formosior horto:
Sævior indomitis eadem Galatea juvencis,
Durior annosa quercu, fallacior undis,
Lentior & salicis virgis, & vitibus albis:
His immobilior scopulis, violentior amne,
Laudato pavone superbior, acrior igni,
Asperior tribulis, seta truculentior ursa,
Surdior æquoribus, calcato immitior hydro:
Et, (quod præcipuè, si posſem, demere vellem)
Non tantum cervo claris latratibus acto,
Verùm etiam ventis, volucriq; fugacior aura.
At, benè si nôris, pigeat fugisse, morasq;
Ipsa tuas damnes: & me retinere labores,
Sunt mihi pars montis vivo pendentia saxo
Antra, quibus nec Sol medio sentitur in æstu,
Nec sentitur hyems: sunt poma gravantia ramos:
Sunt auro similes longis in vitibus uvæ.
Sunt & purpureæ: tibi & has servamus, & illas.
Ipsa tuis manibus sylvestri nata sub umbra
Mollia fraga leges: ipsa autumnalia corna,
Prunaq; non solum nigro liventia succo,
Verum etiam generosa, novasq; imitantia ceras.
Nec tibi castaneæ me conjuge, nec tibi deerunt
Arbutei fœtus: omnis tibi serviet arbor.
Hoc pecus omne meum est: multæ quoq; vallibus errant:
Multas sylva tegit: multæ stabulantur in antris.
Nec, si fortè roges, posſem tibi dicere, quot sunt:
Pauperis est numerare pecus: de laudibus harum
Nil mihi credideris: præsens potes ipsa videre,
Vix sustineant distentum cruribus uber.

Sunt

Sunt fœtura minor tepidis in ovilibus agni:
Sunt quoque par ætas aliis in ovilibus hœdi,
Lac mihi semper adest niveum: pars inde bibenda
Servatur: partem liquefacta coagula durant.
Nec tibi deliciæ faciles, vulgatæq; tantùm
Munera contingent damæ, leporesq; capræque,
Parq; columbarum, demptúsve cacumine nidus.
Inveni geminos, qui tecum ludere possint,
Inter se similes, vix ut dignoscere possis,
Villosæ catulos in summis montibus ursæ.
Inveni: & dixi: dominæ servabimus istos.
Iam modò cæruleo nitidum caput exere ponto:
Iam Galatea veni: nec munera despice nostra.
Certe ego me novi, liquidæq; in imagine vidi
Nuper aquæ: placuitq; mihi mea forma videnti,
Aspice sim quantus, non est hoc corpore major
Iupiter in cœlo: (nam vos narrare soletis
Nescio quem regnare Iovem) coma plurima torvos
Prominet in vultus, humerosq; ut lucus obumbrat.
Nec, mea quòd duris horrent densissima setis
Corpora, turpe puta: turpis sine frondibus arbor:
Turpis equus, nisi colla jubæ flaventia velent.
Pluma tegit volucres: ovibus sua lana decori est.
Barba viros hirtæq; decent in corpore setæ.
Vnum est in media lumen mihi fronte, sed instar
Ingentis clypei: quid? non hæc omnia magno
Sol videt è cœlo? Solis tamen unicus orbis.
Adde, quòd in vestro genitor meus æquore regnat,
Hunc tibi do socerum: tantùm mi severe, precesq;
Supplicis exaudi: tibi enim succumbimus uni.
Quiq; Iovem, & cœlum sperno, penetrabile fulmen,
Nerei te veneror: tua fulmine sævior ira est.
Atque ego contemptus essem patientior hujus,
Si fugeres omnes: sed cur, Cyclope repulso,
Acin amas? præferq; meis amplexibus Acin?
Ille tamen placeatq; tibi: placeatq; licebit,
Quod nollem, Galatea tibi: modò copia detur,

Sentiet

Sentiyt esse mihi tanto pro corpore vires.
Viscera viva trahã, divulsaq; membra per agros,
Perq; tuas spargam, si se tibi misceat, undas.
Vror enim læsusq; exæstuat acrior ignis:
Cumq; suis videor translatam viribus Ætnam
Pectore ferve meo: nec tu Galatea moveris.
Talia nequicquam quæstus (nam cuncta videbam)
Surgit: & ut taurũ vacca furibundus adempta
Stare nequit, sylvasq; & notis saltibus errat:
Cùm ferus ignaros, nec quicquam tale timentes
Me videt, atque Acin: videoq; exclamat: & ista
Vltima sit, faciam, Veneris concordia vestræ.
Tantaq; vox, quantam Cyclops iratus habere
Debuit, illa fuit: clamore perhorruit Ætna,
Ast ego vicino pavefacta sub æquore mergor.
Terga fugæ dederat conversa Simethius heros:
Et fer opem Galatea, precor, mihi ferte parentes,
Dixerat: & vestris periturum admittite regnis.
Insequitur Cyclops: partemq; è monte revulsam
Mittit: & extremus quamvis pervenit ad illum
Angulus è saxo, totum tamen obruit Acin.
At nos, quod fieri solum per fata licebat,
Fecimus, ut vires assumeret Acis avitas.
Puniceus de mole cruor manabat: & intra
Temporis exiguum rubor evanescere cœpit:
Fitq; color primo turbati fluminis imbre:
Purgaturq; mora: tum moles tecta debiscit,
Vivaq; per rimas, proceraq; surgit arundo:
Ofque canum saxi sonat exultantibus undis.
Miraq; res subitò media tenus extitit alvo,
Incinctus juvenis flexis nova cornua cannis,
Qui, nisi quòd major, quòd toto cærulus ore est,
Acis erat: & sic quoque erat: tamen Acis in amnem
Versus: & antiquum tenuerunt flumina nomen.
Desierat Galatea loqui: cœtuq; soluto
Discedunt: placidisq; natant Nereïdes undis.
Scylla redit: neque enim medio se credere ponto

Audet:

Audet: & aut bibula ſine veſtibus errat arena,
Aut ubi laſſata eſt ſeductos nacta receſſus
Gurgitis, inclusâ ſua membra refrigerat undâ.
Ecce fretum ſcindens alti novus incola ponti,
Nuper in Euboïca verſis Anthedone membris
Glaucus adeſt: viſæq; cupidine virginis ardet:
Et, quæcunq; putat fugientem poſſe morari,
Verba refert, fugit illa tamen: veloxq; timore
Pervenit in ſummum poſiti prope littora montis.
Ante fretum eſt ingens apicem collectus in unum
Longa ſub arboribus convexus ad æquora vertex.
Conſtitit hîc: & tuta loco, monſtrúmne, deúſne
Ille ſit ignorans, admiraturq; colorem,
Cæſariemq; humeros ſubjectaq; terga tegentem,
Vltimaq; excipiat quòd tortilis inguina piſcis:
Senſit: & innitens, quæ ſtabat proxima, moli,
Non ego prodigium, nec ſum fera bellua, virgo:
Sed deus, inquit, aquæ, nec majus in æquore Proteus
Ius habet, & Triton, Athamantiadeſq; Palæmon.
Antè tamen mortalis eram: ſed ſcilicet altis
Deditus æquoribus, tantùm exercebar in illis.
Nam modò ducebam ducentia retia piſces:
Nunc in mole ſedens moderabar arundine linum.
Sunt viridi prato confinia littora quorum
Altera pars undis, pars altera cingitur herbis.
Quas neque cornigeræ morſu læſêre juvencæ:
Nec placidæ carpſiſtis oves, hirtæve capellæ.
Non apis inde tulit collectos ſedula flores:
Non data ſunt capiti genialia ſerta: nec unquam
Falciferæ ſecuêre manus: ego primus in illo
Ceſpite conſedi, dum lina madentia ſicco.
Vtque recenſerem captivos ordine piſces,
Inſuper expoſui: quos aut in retia caſus,
Aut ſua credulitas in aduncos egerat hamos.
Res ſimilis ficlæ: ſed quid mihi fingere prodeſt?
Gramine contacto cœpit mea præda moveri,
Et motare latus, terraq; ut in æquore niti.

Dumq;

Dum mœror, minorq; simul: fugit omnis in undas
Turba suas: dominumq; novum, fluctusq; relinquunt.
Obstupui: dubitoq; diu, causamq; requiro,
Num deus hæc aliquis, num succus fecerit herbæ.
Quæ tamen has, inquam, vires habet herba? manuq;
Pabula decerpsi, decerptaq; dente momordi.
Vix benè combiberant ignotos guttura succos:
Cùm subitò trepidare intus præcordia sensi.
Alteriusq; rapi naturæ pectus amore.
Nec potui restare diu: repetendaq; nunquam
Terra vale dixi, corpusq; sub æquore mersi:
Dij maris exceptam socio dignantur honore:
Vique mihi, quæcunq; feram mortalia, demunt
Oceanum, Tethynque rogant, ego lustror ab illis,
Et, purgante nefas novies mihi carmine dicto,
Pectora fluminibus jubeor supponere centum.
Nec mora: diversis lapsi de partibus amnes,
Totaq; vertuntur supra caput æquora nostrum.
Quæ postquam redeunt, alium me corpore toto,
Ac fueram nuper, nec eundem mente recepi.
Hactenus acta tibi possum memoranda referre:
Hactenus & memini: nec mens mea cætera sensit.
Hanc ego tum primùm viridem ferrugine barbam,
Cæsariemq; meam, quam long a per æquora verro,
Ingentesq; humeros, & cærula brachia vidi,
Cruraq; pinigero curvata novissima pisce.
Quid tamen hæc species? quid dijs placuisse marinis?
Quid juvat esse deum? si tu non tangeris istis?
Talia dicentem, dicturum plura reliquit
Scylla deum: furit ille, irritatusq; repulsa,
Prodigiosa petit Titanidos atria Circes.

PVB.

PVB. OVIDII NASONIS METAMORPHOSEON.

Liber XIIII.

Iamq; giganteis injectam faucibus Ætnam,
Arvaq; Cyclopum, quid vastra, quid usus aratri
Nescia, nec quicquam junctis debentia bobus,
Liquerat Euboicus tumidarum cultor aquarum:
Liquerat & Zanclen, diversoq; mœnia regi
Navifragumq; fretum, gemino quod littore pressum
Ausoniæ Siculæq; tenet confinia terræ.
Inde manu magna Tyrrhena per æquora vectus,
Herbiferos adyt colles, atque atria Glaucus
Sole satæ Circes, variarum plena ferarum.
Quam simul aspexit, dicta, acceptaq; salute,
Diva dei miserere precor, nam sola levare
Tu potes hunc, dixit (videar modò dignus) amorem.
Quanta sit herbarum, Titani, potentia nulli
Quàm mihi cognitius, qui sum mutatus ab illis:
Néve mei non nota tibi sit causa furoris,
Littore in Italico, Messenia mœnia contra,
Scylla mihi visa est, pudor est, promissa, precesq;
Blanditiasq; meas, contemptaq; verba referre.
At tu, sive aliquod regnum est in carmine, carmen
Ore move sacro: sive repugnantior herba est,
Vtere tentatis operosæ viribus herbæ.
Nec medeâre mihi, saneq; hæc vulnera mando:
Finéque nil opus est: partem ferat illa coloris.
At Circe (neque enim flammis habet aptius ulla

Talibus ingenium, seu causa est hujus in ipsa,
Seu Venus indicio facit hoc offensa paterno)
Talia verba refert: melius sequerêre volentem,
Optantemq; eadem, pariliq; cupidine captam,
Dignus eras: ultrò poteras certeq; rogari:
Et, si spem dederis, mihi crede, rogaberis ultrò.
Ne dubites, adsitq; tuæ fiducia formæ.
En ego cùm dea sim, nitidi cùm filia Solis,
Carmine, cùm tantùm, tantum quoque gramine possim,
Vt tua sim, voveo spernentem sperne: sequenti
Redde vices: unoq; duas ulciscere facto.
Talia tentanti, prius, inquit, in æquora frondes,
Glaucis, & in summis nascentur montibus algæ,
Sospite quàm Scylla nostri mutentur amores.
Indignata dea est: & lædere quatenus ipsum
Non poterat, nec vellet amans: irascitur illi,
Quæ sibi prælata est: Veneriq; offensa repulsæ,
Protinus horrendis infamia pabula succis
Conterit: & tritis Hecateia carmina miscet,
Cærulaq; induitur velamina: perq; ferarum
Agmen adulantum media procedit ab aula:
Oppositumq; petens contra Zancleia saxa
Rhegion, ingreditur ferventes æstibus undas.
In quibus, ut solida ponit vestigia terra:
Summaq; decurrit pedibus super æquora siccis.
Parvus erat gurges curvos sinuatus in arcus,
Grata quies Scyllæ: quò se referebat ab æstu
Et maris, & cœli, medio cùm plurimus orbe
Sol erat, & minimas à vertice fecerat umbras.
Hunc dea prævitiat: portentificisq; venenis
Inquinat: hîc pressos latices radice nocenti
Spargit, & obscurum verborum ambage novorum
Ter novies carmen magico demurmurat ore.
Scylla venit: mediaq; tenus descenderat alvo:
Cum sua fœdari latrantibus inguina monstris
Aspicit: ac primò non credens corporis illas
Esse sui partes, refugitq; abigitq;, timetq;

Ora proterva canum: sed quos fugit, attrahit unà:
Et corpus quærens femorum, crurumq́, pedumq́,
Cerbereos victus pro partibus invenit illis.
Statq́, canum rabies, subjectaq́, terga ferarum
Inguinibus truncis, uteroq́, extante coërcet.
Flevit amans Glaucus: nimiumq́, bostiliter usæ
Viribus herbarum fugit connubia Circes.
Sylla loco mansit: cumq́, est data copia primùm,
In Circes odium socijs spoliavit Vlyssem.
Mox eadem Teucras fuerat mersura carinas,
Ni prius in scopulum, qui nunc quoque saxeus extat,
Transformata foret: scopulum quoque navita vitat.
Hunc ubi Trojanæ remis avidamq́, Charybdim,
Evicêre rates, cùm jam prope littus adessent
Ausonium, Lybicas vento referuntur ad oras.
Excipit Æneam illic animoq́, domoq́,
Non bene dissidium Phrygij latura mariti
Sidonis, inque pyra sacri sub imagine facta
Incubuit ferro, deceptaq́, decipit omnes.
Rursus arenosæ fugiens nova mœnia terræ
Ad sedes Erycis, fidumq́, relatus Acesten,
Sacrificat: tumulumq́, sui genitoris honorat.
Quaq́, rates Iris Iunonia pœnè cremârat,
Solvit: & Hippotadæ regnum, terraq́, calenti
Sulphure fumantis, Acheloidumq́, relinquit
Sirenum scopulos: orbataq́, præside pinus,
Inarimen, Procbytenq́, legit, sterilisq́, locatas
Colle Pithecusas habitantûm nomine dictas.
Quippe Deûm genitor fraudem & perjuria quondam
Cecropum exosus, gentisq́, admissa dolosæ,
In deforme viros animal mutavit, ut ijdem
Dissimiles homini possent, similesq́, videri:
Membraq́, contraxit: naresq́, à fronte remissas
Contudit: & rugis peraravit anilibus ora:
Totaq́, velatos flaventi corpora villo
Misit in has sedes: nec non prius abstulit usum
Verborum, & notæ dira in perjuria linguæ.

Posse queri tantùm vauco stridore reliquit.
Has ubi præteriit, & Parthenopeia dextra
Mœnia deseruit, læva de parte canori
Æolidæ tumulum, & loca fœta palustribus undis,
Littora Cumarum, vivaciſq; antra Sibyllæ
Intrat, & ut manes adeat per Averna paternos,
Orat: at illa diu vultum tellure moratum
Erexit: tandemq; deo furibunda recepto,
Magna petis, dixit, vir factis maxime cujus
Dextera per ferrum est, pietas spectata per ignes.
Pone tamen Trojane metum: potiêre petitis:
Elysiasq; domos, & regna novissima mundi
Me duce cognosces, simulacraq; cara parentis.
Invia virtuti nulla est via: dixit, & auro
Fulgentem ramum sylva Iunonis Averna
Monstravit, jussitq; suo divellere trunco.
Paruit Æneas: & formidabilis Orci
Vidit opes, atavosq; suos, umbramq; senilem
Magnanimi Anchisæ: didicit quoque jura locorum,
Quæque novis essent adeunda pericula bellis.
Inde ferens lapsos adverso tramite passus
Cum duce Cumæa fallit sermone laborem:
Dumq; iter horrendum per opaca crepuscula carpit,
Seu dea tu præsens, seu dijs gratissima, dixit,
Numinis instar eris semper mihi, meq; fatebor
Missneris esse tui: quæ me loca mortis adire,
Quæ loca me visæ voluisti evadere mortis.
Pro quibus aërias meritis evectus ad auras,
Templa tibi statuam: tribuam tibi thuris honores.
Respicit hunc vates, & suspiratibus haustis,
Nec dea sum, dixit, nec sacri thuris honore
Humanum dignare caput, neu nescius erres,
Lux æterna mihi, carituraq; fine dabatur,
Si mea virginitas Phœbo potuisset amanti.
Dum tamen hanc sperat, dum præcorrumpere donis
Me cupit: elige, ait, virgo Cumæa, quid optas,
Optatis potiêre tuis. Ego pulveris hausti

Ostendens

Ostendens cumulum, quot haberet corpora pulvis,
Tot mihi natales contingere vana rogavi.
Excidit, ut peterem juvenes quoque protinus annos:
Hos tamen ille mihi dabat, æternamq; juventam
Si Venerem paterer: contempto munere Phœbi
Innuba permaneo: sed jam felicior ætas
Terga dedit: tremuloq; gradu venit ægra senectus,
Quæ patienda diu est: nam jam mihi secula septem
Acta vides: supereſt, numeros ut pulveris æquem.
Tercentum messes, tercentum musta videre,
Tempus erit, cum de tanto me corpore parvam
Longa dies faciet: consumptaq; membra senecta,
Ad minimum redigentur onus: nec amata videbor,
Nec placuisse deo: Phœbus quoque forsitan ipse
Vel non agnoscet, vel dilexisse negabit.
Vsque adeò mutata ferar, nulliq; videnda,
Voce tamen noscar, vocem mihi fata relinquent.
Talia convexum per iter memorante Sibylla,
Sedibus Euboïcam Stygijs emersit in urbem
Troïus Æneas, sacrisq; ex more litatis,
Littora adit nondum nutricis habentia nomen.
Hic quoque substiterat post tædia longa laborum
Neritius Macareus, comes experientis Vlyssei.
Desertum quendam medijs in rupibus Ætnæ
Noscit Achæmeniden, improvisoq; repertum
Vivere miratus, Quis te casusve, Deusve
Servat Achæmenide? cur, inquit, barbara Graium
Prora vehit? petitur vestrâ quæ terra carina?
Talia quærenti jam non hirsutus amictu,
Iam suus, & spinis concreto tegmine nullis
Fatur Achæmenides: iterum Polyphemon, & illos
Aspiciam fluidos humano sanguine victus.
Hæc mihi ni potior domus est, Ithaciq; carina:
Si minus Æneam venerer genitore, nec unquam
Esse satis potero (præstem licet omnia) gratus.
Quod loquor, & spiro cœlumq; & lumina Solis
Aspicio (possumne ingratus & immemor esse?)

Ille dedit: quòd non anima hæc Cyclopis in ora
Venit: & ut lumen jam nunc vitale relinquam,
Vt tumulo, aut certe non illa condar in alvo.
Quid mihi tunc animi, si non timor abstulit omnem
Sensum, animumq́, fuit cum vos petere alta relictus
Æquora conspexi? volui inclamare, sed hosti
Prodere me timui: vestræ quoque clamor Vlyssis
Pænè rati nocuit: vidi, cùm monte revulsum
Immanem scopulum mediis permisit in undas.
Vidi iterum veluti tormenti viribus acta
Vasta giganteo jaculantem saxa lacerto.
Et, ne deprimeret flatúsve lapísve carinam,
Pertimui, jam me non esse oblitus in illa.
Vt verò fuga vos ab acerba morte reduxit:
Ille quidem totam gemebundus obambulat Ætnam:
Pretentatq́, manu sylvasq́ & luminis orbus
Rupibus incursat: fœdataq́, brachia tabo
In mare protendens, gentem execratur Achivam,
Atque ait: O si quis referat mihi casus Vlyssem,
Aut aliquem ex socijs, in quem mea sæviat ira:
Viscera cujus edam: cujus viventia dextra
Membra mea laniem: cujus mihi sanguis inundet
Guttur, & elisi trepident sub dentibus artus:
Quàm nullum, aut leve sit damnũ mihi lucis adempta?
Hæc & plura ferox: me luridus occupat horror
Spectantem vultus etiamnum cæde madentes,
Crudelesq́, manus, & inanem luminis orbem,
Membraq́, & humano concretam sanguine barbam.
Mors erat ante oculos, minimum tamen ipsa doloris:
Et jam prensurum, jam nunc mea viscera rebar
Insua mersurum: mentiq́, hærebat imago
Temporis illius, quo vidi bina meorum
Ter quater affligi sociorum corpora terræ.
Cum super ipse jacens hirsuti more leonis
Visceraq́, & carnes, cumq́ albis ossa medullis,
Semianimesq́ artus avidam condebat in alvum.
Me tremor invasit: flebam sine sanguine mœstus,

Manden-

Mandentemq́ videns, ejectantemq́ cruentas
Ore dapes, & fruſta mero glomerata vomentem.
Talia fingebam miſero mihi fata parari:
Perq́ dies latitans multos, omnemq́ tremiſcens
Ad ſtrepitum, mortemq́ timens, cupiduſq́ moriri,
Glande famem pellens & miſta frondibus herba,
Solus, inops, exſpes, leto pœnæq́ relictus,
Hanc procul aſpexi longo poſt tempore navem,
Oraviq́ fugam geſtu, ad littuſq́ cucurri:
Et movi. Graiumq́ ratis Trojana recepit.
Tu quoque pande tuos, comitum gratiſſime, caſus,
Et ducis, & turbæ, quæ tecum eſt credita ponto.
Æolon ille refert Thuſco regnare profundo:
Æolon Hippotaden cohibentem carcere ventos:
Quos bovis incluſos tergo (memorabile munus)
Dulichium ſumpſiſſe ducem: flatuq́ ſecundo
Lucibus iſſe novem, & terram aſpexiſſe petitam.
Proxima poſt nonam cùm ſeſe Aurora moveret,
Invidia ſocios, prædæq́ cupidine victos
Eſſe ratos aurum, dempſiſſe ligamina ventis.
Cum quibus iſſe retro per quas modò venerat undas,
Æoliq́ ratem portus repetiſſe tyranni:
Inde Lami veterem Læſtrygonis, inquit, in urbem
Venimus: Antiphates terra regnabat in illa.
Miſſus ad hunc ego ſum, numero comitante duorum:
Vixq́ fugâ quæſita ſalus comitiq́, mihiq́.
Tertius è nobis Leſtrygonis impia tinxit
Ora cruore ſuo: fugientibus inſtat & agmen
Concitat Antiphates: coëunt: & ſaxa, trabeſq́
Conjiciunt: mergunt q́ viros, mergunt q́ carinas.
Una tamen, quæ nos, ipſumq́ vehebat Ulyſſem,
Effugit: amiſſa ſociorum parte dolentes,
Multaq́ conqueſti terris allabimur illis, (denda
Quas procul hinc cernis: procul hinc (mihi crede) vi-
Inſula viſa mihi: tuq́ ô juſtiſſime Troum
Nata dea (neque enim finito Marte vocandus
Hoſtis es Æneæ) moneo, fuge littora Circes.

Nos quoque Circæo religata in littore pinu
Antiphatæ memores, immanisq; Cyclopis
Ire negabamus, vel tecta ignota subire.
Sorte fumus lecti: fors me, fidumq; Politen,
Eurylochumq; simul: nimijq; Elpenora vini,
Bisq; novem socios Circæa ad mœnia misit.
Quæ simul attigimus, stetimusq; in limite tecti,
Mille lupi, mistiq; lupis ursiq; leæque,
Occursu fecêre metum: sed nulla timenda,
Nullaq; erat nostro factura in corpore vulnus:
Quin etiam blandas movêre per æra caudas,
Nostraq; adulantes comitant vestigia, donec
Excipiunt famulæ: perq; atria marmore tecta
Ad dominam ducunt, pulchro sedet illa recessu,
Sublimi solio: pallamq; induta nitentem:
Insuper aurato circumvelantur amictu
Nereïdes, Nymphæq; simul, quæ vellera motis
Nulla trahunt digitis, nec fila sequentia ducunt.
Gramina disponunt: sparsoq; sine ordine flores
Secernunt calathis, variasq; coloribus herbas.
Ipsa, quod hæ faciunt, opus exigit: ipsa quis usus
Quoq; sit in folio, quæ sit concordia mistis
Novit, & advertens pensas examinat herbas.
Hæc ubi nos vidit, dicta acceptaq; salute,
Diffudit vultus, & reddidit omnia votis.
Nec mora: misceri tosti jubet hordea grani,
Mellaq; vimq; meri, cum lacte coagula passo:
Quiq; sub hac lateant furtim dulcedine, succos
Adjicit, accipimus sacrâ data pecula dextrâ.
Quæ simul arenti sitientes hausimus ore,
Et tetigit virgâ summos de a dira capillos,
Et pudet, & referam, setis horrescere cœpi:
Nec jam posse queri, pro verbis edere raucum
Murmur, & in terram toto procumbere vultu,
Osq; meum sensi pando occalluisse rostro:
Colla tumere toris: & qua modò pocula parte
Sumpta mihi fuerant, illâ vestigia feci.

Cumq;

Cumq; eadem passis (tantum medicamina possunt)
Claudor in antra. Suis solum cariisse figura
Vidimus Eurylochum: solus data pocula fugit.
Quæ nisi vitasset, pecoris pars una maneret
Nunc quoque setigeri: nec tantæ cladis ab illo
Certior ad Circen ultor veniisset Vlysses.
Pacifer huic dederat florem Cyllenius album,
Moly vocant superi: nigra radice tenetur.
Tutus eo, monitisq; simul cœlestibus intrat
Ille domum Circes: & ad insidiosa vocatus
Pocula, conantem virga mulcere capillos
Reppulit: & stricto pavidam deterruit ense.
Inde fides, dextræq; datæ: thalamoq; receptus,
Conjugij dotem sociorum corpora poscit.
Spargimur ignotæ succis melioribus herbæ:
Percutimurq; caput conversæ verbere virgæ,
Verbaq; dicuntur dictis contraria verbis.
Quò magis illa canit, magis hoc tellure levati
Erigimur, setæq; cadunt: bifidosq; relinquit
Rima pedes: redeunt humeri, & subjuncta lacertis
Brachia sunt: flentem flentes complectimur illum.
Haremusq; ducis collo: nec verba loquuti
Vlla priora sumus, quàm nos testantia gratos.
Annua nos illic tenuit mora: multaq; præsens
Tempore tam longo vidi: multa auribus hausi:
Hoc quoque cum multis, quod clam mihi rettulit una
Quatuor è famulis ad talia sacra paratis.
Cum duce namq; meo Circe dum sola moratur,
Illa mihi niveo factum de marmore signum
Ostendit juvenile, gerens in vertice picum,
Æde sacra positum, multisq; insigne coronis.
Quis foret, & quare sacra colevetur in æde,
Cur hanc ferret avem, quærenti, & scire volenti,
Accipe, ait, Macareu: dominæq; potentia quæ sit
Hinc quoque disce meæ; tu dictis adjice mentem.
Picus in Ausonijs, proles Saturnia, terris
Rex fuit, utilium bello studiosus equorum.

Forma

Forma viro, quam cernis, erat: licet ipse decorem
Aspicias fictaq; probes ab imagine veram.
Par animus formæ: nec adhuc spectasse tot annos,
Quinquennem potérat Graiâ quater edere pugnâ.
Ille suos Dryadas Latijs in montibus ortas
Verterat in vultus: illum fontana petebant
Numina Naïades, quas Albula, quasq; Numici,
Quas Anienis aquæ, cursuq; brevissimus Almo,
Narve tulit præceps, & opacæ Farfarus undæ,
Quæque colunt Scythicæ stagnum memorale Dianæ,
Finitimosq; lacus: spretis tamen omnibus, unam
Ille colit Nympham, quam quondam in colle Palatî
Dicitur ancipitî perperisse Venilia Iano.
Hæc ubi nubilibus primùm maturuit annis,
Præposito cunctis Laurenti tradita Pico est.
Rara quidem facie, sed rarior arte canendi,
Vnde canens dicta est: silvas, & saxa movere,
Et mulcere feras, & flumina longa morari
Ore suo, volucresq; vagas retinere solebat.
Quæ dum fœmineâ modulatur carmina voce,
Exierat tecto Laurentes Picus in agros,
Indigenas fixurus apros, tergumq; premebat
Acris equi, lævaq; hastilia bina gerebat,
Phœniciam fulvo chlamydem comprensus ab auro.
Venerat in sylvas & filia Solis easdem:
Vtque novas legeret fœcundis collibus herbas,
Nomine dicta suo Circæa reliquerat arva.
Quæ simul ac juvenem virgultis abdita vidit,
Obstupuit: cecidêre manu, quas legerat herbas:
Flammaq; per totas visa est errare medullas.
Vt primùm valido montem collegit ab æstu,
Quid cuperet, fassura fuit: ne posset adire,
Cursus equi fecit, circumfususq; satelles.
Non tamen effugies, vento rapiare licebit,
Si modò me novi, si non evanuit omnis
Herbarum virtus, nec me mea carmina fallunt.
Dixit, & effigiem nullo cum corpore falsi

Finxit.

Finxit apri, prætervq; oculos transcurrere regis
Iussit, & in densum trabibus nemus ire videri,
Plurima qua silva est, & equo loca pervia non sunt.
Haud mora: continuò prædæ petit inscius umbram
Picus, equiq; celer spumantia terga reliquit.
Spemq; sequens vanam, sylva pedes errat in alta.
Concipit illa preces: & verba precantia dixit:
Ignotoq; dees ignoto carmine adorat:
Quo solet & niveæ vultum confundere Lunæ,
Et patrio capiti bibulas subtexere nubes.
Tunc quoque cantato densatur carmine cœlum,
Et nebulas exhalat humus: caciq; vagantur
Limitibus comites: & abest custodia regis.
Nacta locum, tempusq;, Per, ô tua lumina, dixit,
Quæ mea ceperunt, perq; hanc, pulcherrime, formam
Quæ facit, ut supplex tibi sim dea, consule nostris
Ignibus & socerum, qui pervidet omnia Solem
Accipe: nec durus Titanida despice Circen.
Dixerat: ille ferox ipsamq;, precesq; repellit,
Et quæcunq; es, ait, non sum tuus: altera captum
Me tenet: & teneat per longum comprecor ævum.
Nec Venere externâ socialia fœdera lædam,
Dum mihi Ianigenam servabunt fata Canentem,
Sæpe retentatis precibus Titania frustra,
Non impune feres: neque, ait, reddêre Canenti:
Læsaq; quid faciat, quid amans, quid fœmina, disces
Rebus, ait: sed amans, & læsa, & fœmina, Circe est.
Tum bis ad occasum, bis se convertit ad ortum,
Ter juvenem baculo tetigit, tria carmina dixit.
Ille fugit: sed se solito velociùs ipse
Currere miratus, pennas in corpore vidit;
Scq; novam subitò Latiis accedere sylvis
Indignatus avem, duro fera robora rostro
Figit, & iratus longis dat vulnera ramis.
Purpureum chlamydis pennæ traxêre colorem:
Fibula quod fuerat, vestemq; momorderat, aurum
Pluma fit: & fulvo cervix præcingitur auro,

Nec

Nec quicquam antiquum Pico, nisi nomina, restat.
Interea comites clamato sæpe per agros
Nequicquam Pico, ullaq; in parte reperto.
Inveniunt Circen: (nam jam tenuaverat auras,
Passaq; erat nebulas ventis ac sole resolvi)
Criminibusq; premunt veris, regemq; reposcunt:
Vimq; ferunt: sævisq; parant incessere telis.
Illa nocens spargit virus, succosq; veneni:
Et noctem, noctisq; deos, Erebonq; Chaónq;
Convocat: & longis Hecaten ululatibus orat.
Exiluêre loco (dictu mirabile) sylvæ:
Ingemuitq; solum: vicinaq; palluit arbor:
Sparsaq; sanguineis rubuerunt pabula guttis:
Et lapides visi mugitus edere raucos:
Et latrare canes: & humus serpentibus atris
Squallere: &, tenues animæ volitare videntur.
Attonitum monstris vulgus pavet, illa paventum
Ora venenata tetigit mirantia virga:
Cujus ab attactu variarum monstra ferarum
In juvenes veniunt: nulli sua mansit imago.
Præsserat occiduus Tharthesia littora Phœbus,
Et frustra conjux oculis animoq; Canentis
Expectatus erat, famuli populusq; per omnes
Discurrunt sylvas, atque obvia lumina portant.
Nec satis est Nymphæ flere & lacerare capillos,
Et dare plangorem: facit hæc tamen omnia: seque
Proripit, ac latos errat vesana per agros.
Sex illam noctes, totidem redeuntia Solis
Lumina viderunt inopem somniq; cibiq;,
Per juga, per valles, qua sors ducebat euntem.
Ultimus aspexit fessam luctuq; viaq;,
Tybris, & in gelida ponentem corpora ripa.
Illic cum lacrymis ipsos modulata dolores,
Verba sono tenui mœrens fundebat: ut olim
Carmina jam moriens canit exequialia Cygnus.
Luctibus extremùm tenues liquefacta medullas
Tabuit: inque leves paulatim evanuit auras.

Fama

Fama tamen ſignata loco eſt iuxta rite Canentem
Nomine de Nymphæ veteres dixêre coloni.
Talia multa mihi longum narrata per annum,
Viſaq; ſunt: reſides, & deſuetudine tardi,
Rurſus inire fretum, rurſus dare vela jubemur:
Ancipiteſq; vias, & iter Titania vaſtum
Dixerat, & ſævi reſtare pericula ponti.
Pertimui, fateor, nactuſq; hoc littus adhæſi.
Finierat Macareus: urnaq; Æneia nutrix
Condita, marmoreo tumulo breve carmen habebat:
Hic me Cajetam notæ pietatis alumnus,
Ereptam Argolico, quo debuit igne, cremavit.
Solvitur herboſo religatus ab aggere funis:
Et procul inſidias, infamataq; relinquunt
Tecta Deæ, lucoſq; petunt, ubi nubibus umbræ
In mare cum fulva prorumpit Tybris arena:
Faunigenæq; domo potitur nataq; Latini.
Non ſine Marte tamen, bellum cum gente feroci
Suſcipitur: pactaq; furit pro conjuge Turnus:
Concurrit Latio Tyrrhenia tota, diuq;
Ardua ſollicitis victoria quæritur armis:
Auget uterq; ſuas externo robore vires:
Et multi Rutilos, multi Trojana tuentur
Caſtra: neque Æneas Evandri ad mœnia fruſtra:
At venulus fruſtra profugi Diomedis ad urbem
Venerat: ille quidem ſub Iapyge maxima Dauno
Mœnia condiderat: dotaliaq; arva tenebat.
Sed venulus Turni poſtquam mandata peregit,
Auxilium petijt: vires Ætolius heros
Excuſat: nec ſe, aut ſoceri committere pugnæ
Velle ſui populos: aut quos è gente ſuorum
Armet, habere ullos néve hæc commenta putetis
(Admonitis quanquam luctus renoventur amari)
Perpetiar memorare tamen. Poſtquam alta cremata
Ilios, & Danaas paverunt Pergama flammas,
Naritiuſq; heros à virgine: virgine rapta,
Quam meruit pœnam ſolus digeſſit in omnes:

Spar-

Spargimur, & ventis inimica per æquora rapti,
Fulmina, noctem, imbres, iram cœliq; mariſq;
Perpetimur Danai, cumulumq; Capherea cladis.
Néve morer referens triſtes ex ordine caſus,
Græcia tum potuit Priamo quoque flenda videri.
Me tamen armiferæ ſervatum cura Minervæ
Fluctibus eripuit patrijs. ſed rurſus ab agris
Pellor: & antiquo memores de vulnere pœnas
Exigit alma Venus, tantoſq; per alta labores
Æquora ſuſtinui: tantos terreſtribus armis,
Vt mihi felices ſint illi ſæpè vocati,
Quos communis hyems, importunuſq; Caphareus
Merſit aquis: vellemq; horum pars una fuiſſe.
Vltima jam poſſi comites belloq; fretoq;,
Deficiunt, finemq; vocant erroris, at Agmon
Fervidus ingenio, tum vero & cladibus aſper,
Quid ſupereſt, quod jam patientia noſtra recuſet
Ferre viri? dixit: quid habet Cytherea, quod ultrà
(Velle puta) faciat? nam dum pejora timentur,
Eſt locus in voto: ſors autem ubi peſſima rerum eſt.
Sub pedibus timor eſt, ſecuraq; ſumma malorum.
Audiat ipſa, licet: & quod facit, oderit omneis
Sub Diomede viros: odium tamen illius omnes
Spernimus: & magno ſtat magna potentia nobis.
Talibus iratam Venerem Pleuronius Agmon
Inſimulat verbis, veteremq; reſuſcitat iram,
Dicta placent paucis: numeri majoris amici
Agmona corripimus, cui reſpondere volenti,
Vox pariter, vociſq; via eſt tenuata: comæque
In plumas abeunt: plumis quoque colla teguntur,
Pectoraq;, & tergum; majores brachia pennas
Accipiunt: cubitiq; leves tenuatur in alas,
Magna pedis digitos pars occupat, oraq; cornu
Indurata rigent: finemq; in acumine ponunt.
Hunc Lycus, hunc Idas & cum Rhetenore Nycteus,
Hunc miratur Abas: &, dum mirantur, eandem
Accipiunt faciem: numeruſq; ex agmine major

Subvolat,

Subvolat, & remos, plausis circumvolat alis.
Si volucrum quæ sit dubiarum forma requiris:
Vt non cygnorum, sic albis proxima cygnis.
Vix equidem has sedes, & Iapygis arida Dauni
Arva gener teneo minima cum parte meorum.
Hactenus Genides. Venulus Calydonia regna,
Peucetiosq; sinus, Messapiaq; arva reliquit:
In quibus antra videt quæ multâ nubila sylvâ,
Et levibus guttis manantia semicaper Pan
Nunc tenet, at quodam tenuerunt tempore Nymphæ,
Appulus has illa pastor regione fugatis
Terruit: & primo subita formidine movit.
Mox ubi mens rediit & contempsêre sequentem,
Ad numerum motis pedibus duxere choreas:
Improbat has pastor: saltuq; imitatus agrestis
Addidit obscœnis convicia rustica dictis.
Nec prius obticuit, quàm guttura condidit arbor,
Arbor enim est: succoq; licet cognoscere mores.
Quippe notam linguæ baccis oleaster amaris
Exhibet: asperitas verborum cessit in illas.
Hinc ubi legati rediêre negata ferentes
Arma Ætola sibi, Rutili sine viribus illis
Bella infausta gerunt: multumq; ab utraq; cruoris
Parte datur: fert ecce avidas in pinea Turnus
Tecta faces: igneq; timent, quibus unda pepercit.
Iamq; picem & ceras, alimentaq; cætera flammæ
Mulciber urebat: perq; altum ad carbasa malum
Ibat: & incurvæ sumebant transtra carinæ:
Cum memor has pinus Idæo vertice cæsas
Sancta deûm genetrix, tinnitibus æthera pulsæ
Æris, & inflati complevit murmure buxi.
Perq; leves domitis invecta leonibus auras,
Irrita sacrilegâ jactata incendia dextrâ,
Turne, ait, eripiam: nec me patiente cremabit
Ignis edax nemorum partes, & membra meorum.
Intonuit dicente dea: tonitrumq; secuti
Cum saliente graves ceciderunt grandine nimbi.

Aëraq;

Aëraq́, & tumidum ſubitis concurſibus æquor
Aſtræi turbant, & eunt in prælia fratris.
E quibus alma parens unius viribus uſa,
Stuppea prærupit Phrygiæ retinacula puppis
Fertq́, rates pronas: medioq́, ſub æquore mergit.
Robore mollito, ligneq́, in corpora verſo
In capitum facies puppes mutantur aduncæ.
In digitos abeunt, & crura natantia remi:
Quodq́, ſinus fuerat, latus eſt: medyſq́, carina
Subdita navigijs, ſpinæ mutatur in uſum.
Lina comæ molles, antennæ brachia fiunt.
Cærulus, ut fuerat, color eſt: quaſq́, antè timebant
Illas virgineis exercent luſibus undas
Naïades æquoreæ: ſummis in montibus ortæ
Molle fretum celebrant: nec eas ſua tangit origo.
Non tamen oblitæ quàm multa pericula ſæpè
Pertulerint pelago, jactatis ſæpè carinis.
Suppoſuêre manus, niſi ſiqua vehebat Achivos.
Cladis adhuc Phrygiæ memores, odere Pelaſgos,
Neritiæq́, ratis viderunt fragmina lætis
Vultibus, & lætis vidêre rigeſcere puppes
Vultibus Alcinoi, ſaxumq́, increſcere ligno.
Spes erat, in Nymphas animata claſſe marinas,
Poſſe metu monſtri Rutulum deſiſtere bello.
Perſtat: habetq́, deos, pars utraq́: quodq́, deorum eſt
Inſtar, habent animos: nec jam dotalia regna,
Nec ſcipirum ſoceri, nec te Lavinia virgo,
Sed viciſſe petunt, deponendiq́, pudore
Bella gerunt: tandemq́, Venus victricia nati
Arma videt, Turnuſq́; cadit: cadit Ardea, Turno
Soſpite, dicta potens: quam poſtquam barbarus enſis
Abſtulit, & trepida patuerunt tecta favilla:
Congerie è media tum primùm cognita præpes
Subvolat: & cineres, plauſis everberat alis:
Et ſonus, & macies, & pallor, & omnia captam
Quæ deceant urbem, nomen quoq́, manſit in illa
Vrbis: & ipſa ſuis deplangitur Ardea pennis.

Iamq́,

Iamq; deos omnes, ipsamq; Æneia virtus
Iunonem veteres finire coercuit iras:
Cum bene fundatis opibus crescentis Iuli,
Tempestivus erat Cœlo Cythereius heros.
Ambieratq; Venus superos: colloq; parentis
Circumfusa sui: Nunquam mihi, dixerat, ulla
Tempore dure pater, nunc sis mitissimus opto:
Æneaq; meo, qui te de sanguine nostro
Fecit avum, quamvis parvum, des, optime, numen.
Dummodo des aliquod: satis est inamabile regnum
Aspexisse semel, Stygios semel ipse per amnes.
Assensere dei: nec conjux regia vultus
Immotos tenuit, placatoq; annuit ore.
Tum pater, Est is, ait, cœlesti numine dignus:
Quæq; petis, pro quoque petis, cape, nata quod optas.
Fatus erat: gaudet, gratesq; agit illa parenti:
Perq; leves auras iunctis invecta columbis,
Littus adit Laurens: ubi tectus arundine serpit
In freta flumineis vicina Numicius undis.
Hunc jubet Æneæ quæcunq; obnoxia morti
Abluere, & tacito deferre sub æquora cursu.
Corniger exequitur Veneris mandata, suisq;.
Quicquid in Æneæ fuerat mortale, repurgat
Et respersit aquis. pars optima restitit ei.
Lustratum genitrix divino corpus odore
Vnxit: & Ambrosia cum dulci nectare missa
Contigit os: fecitq; deum, quem turba Quirini
Nuncupat indigitem, temploq; ariscq; recepit.
Inde sub Ascanij ditione binominis Alba
Resq; Latina fuit: successit Sylvius illi:
Quo satus antiquo tenuit repetita Latinus
Nomina cum sceptro: clarus subit ecce Latinos
Epitus ex illo: post hunc Capetusq;, Capysq;,
Sed Capys ante fuit: regnum Tyberinus ab illis
Cepit, & in Thusci demersus fluminis undis
Nomina fecit aquæ: de quo Remulusq;, feroxq;
Acrota sunt geniti: Remulus maturior annis

Fulmineo periit imitator fulminis ictu,
Fratre ſuo ſceptrum moderatior Acrota forti
Tradit Aventino: qui, quo regnârat, eodem
Monte jacet poſitus, tribuitq; vocabula monti.
Iamq; Palatinæ ſummam Proca gentis habebat.
Rege ſub hoc Pomana fuit: qua nulla Latinas
Inter Hamadryadas coluit ſolertiùs hortos:
Nec fuit arborei ſtudioſior altera fœtus:
Vnde tenet nomen, non ſylvas illa, nec amnes,
Rus amat, & ramos felicia poma ferentes.
Nec jaculo gravis eſt, ſed a duncâ dextera falce:
Qua modò luxuriem premit, & ſpatiantia paſſim
Brachia compeſcit: fiſſo modò cortice, lignum
Inſerit, & ſuccos alieno præſtat alumno.
Nec ſentire ſitim patitur: bibulæq; recurvas
Radicis fibras labentibus irrigat undis.
Hic amor, hoc ſtudium: Veneris quæq; nulla cupido eſt.
Vim tamen agreſtum metuens, pomaria claudit
Intus, & acceſſus prohibet refugitq; viriles.
Quid non & Satyri ſaltatibus apta juventus
Fecêre, & pinu præcincti cornua Panes,
Silenuſq; ſuis ſemper juvenilior annis,
Quiq; deus fures vel falce, vel inguine terret,
Vt potirentur ea? ſed enim ſuperabat amando
Hos quoque Vertumnus: neque erat felicior illis.
O quoties habitu duri meſſoris ariſtas
Corbe tulit, veriq; fuit meſſoris imago!
Tempora ſæpe gerens fœno religata recenti,
Defectum poterat gramen verſare videri.
Sæpe manu ſtimulos rigida portabat, ut illam
Iuraſſes feſſos modò diis junxiſſe juvencos.
Falce data frondator erat, vitiſq; putator:
Induerat ſcalas, lecturum poma putares.
Miles erat gladio, piſcator arundine ſumpta:
Deniq;, per multas aditum ſibi ſæpe figuras
Repperit, ut caperet ſpectatæ gaudia formæ.
Ille etiam pictâ redimitus tempora mitrâ,

Innitens

Innitens baculo, positus per tempora canis,
Assimulavit anum, cultosq; intravit in hortos:
Pomaq; mirata est: tantoq; potentior, inquit,
Omnibus es Nymphis, quas continet Abulæ ripis.
Salvæ virginei flos intemerate pudoris:
Paucaq; laudatæ dedit oscula, qualia nunquam
Vera dedisset anus: glebaq; incurva resedit
Suspiciens pandos Autumni pondere ramos.
Vlmus erat contrà speciosa nitentibus uvis,
Quam socia posquam pariter cum vite probavit,
At si staret ait, cælebs sine palmite truncus,
Nil præter frondes, quare peteretur, haberet.
Hæc quoque quæ juncta vitis requiescit in ulmo,
Si non juncta foret, terræ acclinata jaceret.
Tu tamen exemplo non tangeris arboris hujus,
Concubitusq; fugis, nec te conjungere curas.
Atque utinam velles. Helene non pluribus esset
Sollicitata procis: nec quæ Lapitheia movit
Prælia: nec conjux timidi, aut audacis Vlyssis.
Nunc quoq; cum fugias, averseriq; petentes,
Mille viri cupiunt, & semideiq; deiq;,
Et quæcunque tenent Albanos numina montes.
Sed tu, si sapies, si te benè jungere, anumq;
Hanc audire voles, quæ te plus omnibus illis,
Plus quàm credis amat, vulgares rejice tedas
Vertumnumq; tori socium tibi delige: pro quo
Me quoque pignus habe: neque enim sibi notior ille est,
Quàm mihi: nec toto passim vagus errat in orbe.
Hæc loca magna colit: nec, uti pars magna procorum,
Quam modò vidit, amat: tu primus & ultimus illi
Ardor eris: soliq; fines tibi devovet annos.
Adde, quod est juvenis: quod naturale decoris
Munus habet: formasq; apte fingetur in omnes:
Et, quod erit jussus (jubeas licet omnia) fiet.
Quid quod amatis idem? quod, quæ tibi poma coluntur,
Primus habet? lætaq; tenet tua munera dextra?
Sed neque jam fœtus desiderat arbore demptos?

Nec quas ortus alit, cum succis mitibus herbas,
Nec quicquam, nisi te, miserere ardentis: & ipsum
Quod petit, ore meo præsentem crede precari:
Vltoresq; deos, & pectora dura perosam
Idaliam, memoremq; time Ramnusidis iram.
Quoq; magis caveas, (etenim mihi multa vetustas
Scire dedit) referam tota notissima Cypro
Facta, quibus flecti facilè, & mitescere possis.
Viderat à veteris generosam sanguine Teucri
Iphis Anaxareten humili de stirpe creatus:
Viderat: & totis perceperat ossibus ignes:
Luctatusq; diu: postquam ratione furorem
Vincere non potuit, supplex ad limina venit.
Et modò nutrici miserum confessus amorem,
Ne sibi dura foret, per spes oravit alumnæ.
Et modò de multis alicui blanditus amicis,
Sollicitâ petiit propensa voce favorem.
Sæpe ferenda dedit blandis sua verba tabellis.
Interdum madidas lacrymarum rore coronas
Postibus intendit: posuitq; in limine duro
Molle latus: tristiq; fera conuicia fecit.
Savior illa freto surgente cadentibus hœdis,
Durior & ferro quod Noricus excoquit ignis,
Et saxo, quod adhuc vivum radice tenetur,
Spernit, & irridet factisq; immitibus addit
Verba superba ferox, & spe quoque fraudat amantem.
Non tulit impatiens longi tormenta doloris
Ephis, & ante fores hæc verba novissima dixit:
Vincis Anaxarete: neque erunt tibi tædia tandem
Vlla ferenda mei: latos molire triumphos:
Et pæana voca: nitidaq; incingere lauro.
Vincis ait: moriorq; libens: agè ferrea gaude.
Certè aliquid laudare mei cogêris, eritq;
Quo tibi sim gratus: meritumq; fatebere nostrum.
Non tamen antè mihi curam excessisse memento,
Quàm vitam: geminaq; simul mihi luce carendum est.
Nec tibi fama mei ventura est nuncia leti.

Ipse

Ipse ego, ne dubites, adero, præsensq; videbor,
Corpore ut exanimi crudelia lumina pascas.
Si tamen ô superi mortalia facta videtis,
Este mei memores: nihil ultrà lingua precari
Sustinet, & longo facite ut narremur in ævo:
Et, quæ dempsistis vitæ, date tempora famæ.
Dixit: & ad postes ornatos sæpe coronis,
Humentes oculos, & pallida brachia tollens,
Cum foribus laquei religaret vincula summis,
Hæc tibi certa placent, crudelis & impia, dixit:
Inseruitq; caput, sed tum quoque versus ad illam est.
Atque onus infœlix elisa fauce pependit.
Icta pedum motu, trepidantûm, & multa gementûm
Visa dedisse sonum est, adapertaq; janua factum
Prodidit, exclamant famuli: frustraq; levatum,
(Nam pater occiderat) referunt ad limina matris.
Accipit illa sinu: complexaq; frigida nati
Membra sui, postquam miserarum verba parentum
Edidit, & matrum miserarum facta peregit:
Funera ducebat mediam lacrymosa per urbem,
Luridaq; arsuro portabat membra pheretro.
Fortè viæ vicina domus, qua flebilis ibat
Pompa, fuit: duræq; sonus plangoris ad aures
Venit Anaxaretes: quam jam deus ultor agebat.
Mota tamen, videamus, ait, miserabile funus:
Et patulis injit tectum sublime fenestris.
Vixq; benè impositum lecto prospexerat Iphin:
Diriguêre oculi: calidusq; è corpore sanguis
Inducto pallore fugit: conataq; retro
Ferre pedes, hæsit: conata avertere vultus,
Hoc quoque non potuit: paulatimq; occupat artus
Quod fuit in duro jampridem corpore, saxum.
Néve ea ficta putes, dominæ sub imagine signum
Servat adhuc Salamis: Veneris quoq; nomine templum
Prospicientis habet: quorum memor, ô mea lentos
Pone (precor) fastus: & amanti jungere Nymphæ.
Sic tibi nec vernum nascentia frigus adurat

Poma, nec excutiant rapidi florentia venti.
Hæc ubi nequicquam formas deus aptus in omnes
Edidit, in juvenem redijt: & anilia demit
Instrumenta sibi talisq; apparuit illi,
Qualis ubi oppositas nitidissima solis imago
Evicit nubes, nullaq; obstante reluxit:
Vimq; parat: sed vi non est opus: inque figura
Capta dei Nympha est, & mutua vulnera sensit.
Proximus Ausonias injusti miles Amuli
Rexit opes: Numitorq; senex amissa nepotum
Munere regna capit: festisq; Parilibus urbis
Mœnia conduntur. Tatius, patresq; Sabini
Bella gerunt. arcisq; via Tarpeia recluſa
Dignam animam pœna congestis exuit armis.
Inde sati Curibus, tacitorum more luporum,
Ore premunt voces: & corpora victa sopore
Invadunt, portasq; petunt; quas obice firmo
Clauserat Iliades: unam tamen ipsa recluſit,
Nec strepitum verso Saturnia cardine fecit.
Sola Venus portæ cecidisse repagula sensit:
Et clausura fuit: nisi quod rescindere nunquam
Dijs licet acta deûm. Iano loca juncta tenebant
Naiades Ausoniæ, gelido rorantia fonte:
Has rogat auxilium: nec Nymphæ iusta petentem
Sustinuêre deam: venasq;, & flumina fontis
Elicuêre sui: nondum tamen invia Iani
Ora patentis erant, nec iter præluserat unda:
Luvida supponunt fœcundo sulphura fonti:
Incendunt q; cavas fumante bitumine venas.
Viribus his, alysq; vapor penetravit adima
Fontis, & Alpino modo quæ certare rigori
Audebatis, aquæ, non ceditis ignibus ipsis.
Flammifera gemini fumant aspergine postes:
Portaq; nequicquam rigidis promissa Sabinis,
Fonte fuit præstructa novo, dum Martius arma
Indueret miles, quem posquam Romulus ultrò
Obtulit, & strata est tellus Romana Sabinis.

Cor-

Corporibus: strata est quę suis: generique cruorem
Sanguine cum soceri permiscuit impius ensis:
Pace tamen sisti bellum, nec in vltima ferro
Decertare placet, Tatiumque accedere regno.
Occiderat Tacitus, populisque æquata duobus,
Romule, jura dabas: posita cùm cassidè Mavors
Talibus affatur divumque hominumque parentem:
Tempus adest genitor (quoniam fundamine magno
Res Romana valet, & præsidè pendet ab uno)
Præmia jam promissa mihi, dignoque nepoti
Solvere, & ablatum terris imponere cœlo.
Tu mihi concilio quondam præsente deorum
(Nam memoro, memorique animo pia verba notavi)
Vnus erit, quem tu tolles ad sidera cœli,
Dixisti: rata sit verborum summa tuorum.
Annuit omnipotens: & nubibus æëra cæcis
Occuluit, tonitruque, & fulgure terruit orbem.
Quæ sibi promissa sensit data signa rapinæ,
Innixusque hastæ pressos temone cruento
Impavidus conscendit equos Gradivus, & ictu
Verberis increpuit, pronumque per aëra lapsus
Constitit in summo nemorosi colle Palati:
Reddentemque suo non regia jura Quiriti
Rettulit Iliaden: corpus mortale per auras
Dilapsum tenues: ut latâ plumbea fundâ
Missa solet media glans intabescere cœlo.
Pulchra subit facies: & pulvinaribus altis
Dignior est, qualis trabeatæ forma Quirini.
Flebat ut amissum conjux, cùm regia Iuno
Irin ad Hersiliam descendere limite curvo
Imperat, & vatuæ sua sic mandata referre.
O & de Latio, ô & de gente Sabina
Præcipuum matrona decus, dignissima tanti
Antè fuisse viri conjux, non esse Quirini:
Siste tuos fletus: &, si tibi cura videndi
Conjugis est, duce me lucum pete, colle Quirino
Qui viret, & templum Romani regis obumbrat.

Paret: & in terram pictos dilapsa per artus,
Herſiliam juſſis compellat vocibus Iris.
Illa verecundo vix tollens lumina vultu:
O dea (namque mihi, nec quæ ſis dicere promptum eſt.
Et liquet eſſe deam) duc, ô duc, inquit, & offer
Conjugis ora mihi: quem ſi modo poſſe videre
Fata ſemel dederint, cœlum accepiſſe videbor.
Nec mora: Romuleos cum virgine Thaumantea
Ingreditur colles. Ibi ſidus ab æthere lapſum
Decidit in terras: à cujus lumine flagrans
Herſiliæ crinis cum ſidere ceſſit in auras,
Hanc manibus notis Romanæ conditor urbis
Excipit: & priſcum pariter cum corpore nomen
Mutat, Oramq; vocat, quæ nũc dea juncta Quirino eſt

PVB. OVIDII NASONIS METAMORPHOSEON.

LIBER XV.

QVæritur interea quis tantæ pondera molis
Suſtineat: tantoq; queat ſuccedere regi,
Deſtinat imperio clarum prænuntia veri
Fama Numam: non ille ſatis cognoſſe Sabinæ
Gentis habet ritus: animo majora capaci
Concipit: & quæ ſit rerum natura, requirit.
Hujus amor curæ, patria Curibuſq; relictis.
Fecit, ut Herculei penetraret ad hoſpitis urbem.
Graia quis Italicis auctor poſuiſſet in oris
Mœnia quærenti, ſic è ſenioribus unus

Rettulit

Rettulit indigenis, veteris non inscius ævi:
Dives ab Oceano bobus, Iove natus, Iberis
Littora fœlici tenuisse Laeinia cursu
Fertur, & armento teneras errante per herbas,
Ipse domum magni, nec inhospita tecta Crotonis
Intrasse: & requie longum relevasse laborem.
Atque ita discendens, ævo dixisse, nepotum
Hic locus urbis erit, promissaq; vera fuerunt.
Nam fuit Argolico generatus Alemone quidam
Mycilus, illius dijs acceptissimus ævi.
Hunc super incumbens pressum gravitate soporis
Claviger alloquitur: lapidosas Æsaris undas
I pete diversi, patrias agè desere sedes.
Et, nisi paruerit, multa ac metuenda minatur.
Postea discedunt pariter somnusq; deusq;.
Surgit Alemonides: tacitaq; recentia mente
Visa refert: pugnatq; diu sententia secum.
Numen abire jubet: prohibent discedere leges:
Pœnaq; mors posita est patriam mutare volenti.
Candidus Oceano nitidum caput abdiderat Sol:
Et caput extulerat densissima sidereum nox:
Visus adesse idem deus est: eademq; monere,
Et, nisi paruerit, plura, & graviora minari.
Pertimuit, patriumq; simul transferre parabat
In sedes penetrale novas: fit murmur in urbe:
Spretarumq; agitur legum reus: utque peracta est
Causa prior, crimenq; patet sine teste probatum:
Squallidus ad superos tendens reus ora, manusq;
O cujus cœlum bis sex fecêre labores,
Fer, precor, inquit, opem: nam tu mihi criminis auctor.
Mos erat antiquis, niveis, atrisq; lapillis,
His damnare reos, illis absolvere culpa.
Tunc quoque sic lata est sententia tristis: & omnis
Calculus immitem demittitur ater in urnam,
Quæ simul effudit numerandos versa lapillos,
Omnibus è nigro color est mutatus in album:
Candidaq; Herculeo sententia numine facta

Solvit

Solvit Alemoniden, grates agit ille parenti
Amphitryoniada: ventisq; faventibus æquor
Navigat Ionium: Lacedæmoniumq; Tarentum
Præterit, & Sybarim, Salentinumq; Neæthum,
Thurinosq; sinus, Themesinq;, & Iapygis arva.
Vixq; pererratis quæ spectant littora, terris
Invenit Æsareti fatalia fluminis ora.
Nec procul hinc tumulum, sub quo sacrata Crotonis
Ossa tegebat humus: jussaq; ibi mœnia terrâ
Condidit, & nomen tumulati traxit in urbem.
Talia constabat certâ primordia famâ
Esse loci positaq; Italis in finibus urbis.
Vir fuit hic ortu Samius, sed fugerat unâ
Et Samon, & dominos: odioq; tyrannidis exul
Sponte erat, isq; licet cœli regione remotus,
Mente deos adiit, & quæ natura negabat
Visibus humanis, oculis ea pectoris hausit,
Cumq; animo, & vigili perspexerat omnia cura.
In medium discenda dabat, cœtumq; silentûm,
Dictaq; mirantûm, magni primordia mundi,
Et rerum causas, & quid natura docebat:
Quid deus, unde nives, quæ fulminis esset origo:
Jupiter, an venti, discussa nube, tonarent:
Quid quateret terras, qua sidera lege mearent:
Et quodcunq; latet, primusq; animalia mensis
Arguit imponi: primus quoque talibus ora
Docta quidem solvit, sed non & credita, verbis:
Parcite mortales dapibus temerare nefandis
Corpora: sunt fruges: sunt deducentia ramos
Pondere poma suo tumidæq; in vitibus uvæ:
Sunt herbæ dulces, sunt quæ mitescere flamma,
Molliriq; queant: nec vobis lacteus humor
Eripitur, nec mella thymi redolentia flore.
Prodiga divitias alimentaq; mitia tellus
Suggerit, atque epulas sine cæde & sanguine præbet.
Carne feræ sedant jejunia: nec tamen omnes.
Quippe equus, & pecudes, armentaq; gramine vivunt;

At

At, quibus ingenium est immansuetumq; ferumq;,
Armeniæ tigres, iracundiq; leones,
Cumq; lupis ursi, dapibus cum sanguine gaudent.
Heu quantum scelus est in viscere viscera condi,
Congestoq; avidum pingue scere corpore corpus:
Alteriusq; animantem animantis vivere leto?
Scilicet in tantis opibus, quas optima matrum
Terra creat, nil te nisi tristia mandere sævo
Vulnera dente iuvat? rituſq; referre Cyclopum?
Nec, nisi perdideris alium, placare voracis
Et male morati poteris ieiunia ventris?
At vetus illa ætas, cui fecimus Aurea nomen,
Fœtibus arboreis, & quas humus educat, herbis
Fortunata fuit: nec polluit ora cruore.
Tunc & aves tutæ movêre per aëra pennas:
Et lepus impavidus medys erravit in arvis:
Nec sua credulitas piscem suspenderat hamo.
Cuncta sine insidys, nullamq; timentia fraudem,
Plenaq; pacis erant: postquam non utilis auctor
Victibus invidit, (quisquis fuit ille deorum)
Corporeoq; dapes avidam demersit in alvum:
Fecit iter sceleri: primoq; è cæde ferarum,
Incaluisse potest maculatum sanguine ferrum,
(Idque satis fuerat) nostrumq; petentia letum
Corpora missa neci salva pietate fatemur.
Sed quàm danda neci, tam non epulanda fuerunt.
Longiùs inde nefas abiit, & prima putatur
Hostia sus meruisse mori: quia semina pando
Eruerit rostro, spemq; interceperit anni.
Vite caper morsa Bacchi maclatus ad aras
Dicitur ultoris: nocuit sua culpa duobus.
Quid meruistis oves placidum pecus, inque tuendas
Natum hominem, pleno quæ fertis in ubere nectar,
Mollia quæ nobis vestras velamina lanas
Præbetis, vitaq; magis, quàm morte, juvatis?
Quid meruêre boves, animal sine fraude doloq;
Innocuum, simplex, natum tolerare labores?

Immemor

Immemor eſt demum, nec frugum munere dignus,
Qui potuit, curvi dempto modò pondere aratri.
Ruricolam mactare ſuum: qui trita labore,
Illa quibus toties durum renovavèrat arvum,
Tot dederat meſſes: percuſſit colla ſecuri.
Nec ſatis eſt, quod tale nefas committitur: ipſos
Inſcripsêre deos ſceleri: numenq; ſupernum
Cæde laboriferi credunt gaudere juvenci.
Victima labe carens, & præſtantiſſima forma,
(Nam placuiſſe nocet) vittis præſignis, & auro
Siſtitur ante aras: auditq; ignara precantem:
Imponiq; ſua videt inter cornua fronti
Quas coluit fruges: percuſſaq; ſanguine cultros
Inficit in liquida prævisos ſorſitan unda.
Protinus erectas viventi pectore fibras
Inſpiciunt, menteſq; deûm ſcrutantur in illis.
Vnde fames homini vetitorum tanta ciborum eſt?
Audetis veſci genus ô mortale? quod oro,
Ne facite: & monitis animos advertite noſtris:
Cumq; boum dabitis cæſorum membra palato,
Mandere vos veſtros ſcite & ſentire colonos.
Et quoniam deus ora movet, ſequar ora mouentem
Rite deum, Delphoſq; meos, ipſumq; recludam
Æthera, & auguſtæ reſerabo oracula mentis.
Magna nec ingeniis inveſtigata priorum,
Quæq; diu latuêre, canam: juvat ire per alta
Aſtra: juvat terris, & inerti ſede relicta,
Nube vehi, validiq; humeris inſiſtere Atlantis:
Palantesq; homines paſſim, ac rationis egentes,
Deſpectare procul, trepidoſq; obitumq; timentes
Sic exhortari, ſortemq; evolvere fati.

O genus attonitum gelidæ formidine mortis,
Quid Styga, quid tenebras, & nomina vana timetis?
Materiem vatum, falſiq; pericula mundi?
Corpora ſive rogus flammâ, ſeu tabe vetuſtas
Abſtulerit, mala poſſe pati non ulla putetis.
Morte carent animæ: ſemperq; priore relictâ

Sede

Sede, novis domibus vivunt, habitamq; receptæ.
Ipse ego (nam memini) Trojani tempore belli
Pantboïdes Euphorbus eram: cui pectore quondam
Hæsit in adverso gravis hasta minoris Atridæ.
Cognovi clypeum lævæ gestamina nostræ
Nuper Abantæis, templo Junonis in Argis.
Omnia mutantur: nihil interit, errat & illinc
Huc venit, hinc illuc, & quoslibet occupat artus
Spiritus, eque feris humana in corpora transit,
Inque feras noster: nec tempore deperit ullo.
Vtque novis facilis signatur cera figuris,
Nec manet ut fuerat, nec formas servat easdem,
Sed tamen ipsa eadem est: animam sic semper eandem
Esse, sed in varias doceo migrare figuras.
Ergo ne pietas sit victa cupidine ventris,
Parcite (veticinor) cognatas cæde nefanda
Exturbare animas, ne sanguine sanguis alatur.
Et quoniam magno feror æquore: plenaq; ventis
Vela dedi: nihil est toto quod perstet in orbe.
Cuncta fluunt: omnisq; vagans formatur imago:
Ipsa quoque assiduo labuntur tempora motu,
Non secus ac flumen: neq; enim consistere flumen,
Nec levis hora potest: sed ut unda impellitur unda,
Vrgeturq; eadem, veniens urgetq; priorem:
Tempora sic fugiunt pariter, pariterq; sequuntur:
Et nova sunt semper: nam quod fuit antè, relictum est:
Fitq; quod haud fuerat: movenataq; cuncta novantur.
Cernis, & emensas in lucem tendere noctes:
Et jubar hoc nitidum nigræ succedere nocti.
Nec color est idem cœlo, quum lassa quiete
Cuncta jacent media, quumq; albo Lucifer exit
Clarus equo: rursusq; alius, quum prævia lucis
Tradendum Phœbo Pallantas inficit orbem.
Ipse dei clypeus, terrâ quum tollitur imâ,
Mane rubet: terraq; rubet, quum conditur ima,
Candidus in summo est: melior natura quòd illic
Ætheris est; terræq; procul contagia fugit.

Nec

Nec par, aut eadem nocturnæ forma Dianæ
Esse potest usquam: semperq; hodierna sequente,
Si crescit, minor est: major, si contrahit orbem.
Quid? non in species secedere quatuor annum
Aspicis, ætatis peragentem imitamina nostræ?
Nam tener, & lactens, puerique simillimus ævo
Vere novo est: tunc herba nitens, & roboris expers
Turget: & insolida est: & spe delectat agrestes.
Omnia tum florent, florumq; coloribus almus
Ludit ager: neq; adhuc virtus in frondibus ulla est.
Transit in Æstatem post Ver, robustior annus:
Fitq; valens juvenis: neque enim robustior ætas
Ulla, nec uberior; nec quæ magis ardeat, ulla est.
Excipit Autumnus, posito fervore juventæ
Maturus, mitisq; inter juvenemq; senemq;
Temperie medius, sparsus quoque tempora canis.
Inde senilis Hyems tremulo venit horrida passu,
Aut spoliata suos, aut quos habet, alba capillos.
Nostra quoq; ipsorum semper, requieq; sine ulla
Corpora vertuntur: nec enim fuimúsve, sumúsve,
Cras erimus: fuit illa dies, qua semina tantùm,
Spesq; hominum primæ, matrisq; habitavimus alvo,
Artifices natura manus admovit: & angi
Corpora visceribus distentæ condita matris
Noluit: equè domo vacuas emisit in auras.
Editus in lucem jacuit sine viribus infans:
Mox quadrupes, rituq; tulit sua membra ferarum:
Paulatimq; tremens, & nondum poplite firmo
Constitit, adjutisq; aliquo conamine nervis,
Inde valens, veloxq; furit: spatiumq; juventæ
Transit: & emeritis medÿ quoque temporis annis,
Labitur occiduæ per iter declive senectæ.
Subruit hæc ævi demolituraq; prioris
Robora: fletq; Milon senior, cùm spectat inanes
Illes, qui fuerant solidarum morte ferarum
Herculeis similes, fluidos pendere lacertos.
Flet quoque, ut in speculo rugas conspexit aniles

Tyndaris

Tyndaris, & secum, cur sit bis rapta, requirit.
Tempus edax rerum, tuq; invidiosa vetustas
Omnia destruitis: vitiataq; dentibus ævi,
Paulatim lenta consumitis omnia morte.
Hæc quoque non perstant, quæ nos elementa vocamus:
Quasq; vices peragant animos adhibete, docebo.
Quatuor æternus genitalia corpora mundus
Continet: ex illis duo sunt onerosa, suoq;
Pondere in inferius, tellus atque unda feruntur:
Et totidem gravitate carent, nulloq; premente
Alta petunt, aër, atque cëre purior ignis.
Quæ quanquam spatio distent, tamen omnia fiunt
Ex ipsis: & in ipsa cadunt: resolutaq; tellus
In liquidas rarescit aquas, tenuatus in auras,
Aëraq; humor abit: dempto quoque pondere rursus
In superos aër tenuissimus ëmicat ignes:
Inde retrò redeunt, idemq; retexitur ordo.
Ignis enim densum spissatus in aëra transit:
Hinc in aquas: tellus glomeratâ cogitur undâ.
Nec species sua cuiq; manet: rerumq; novatrix
Ex alys alias reparat natura figuras.
Nec perit in tanto quicquam (mihi credite) mundo:
Sed variat, faciemq; novat: nasciq; vocatur,
Incipere esse aliud, quàm quod fuit ante: moriq;
Desinere illud idem quum sint huc forsitan illa,
Hæc translata illuc: summâ tamen omnia constant.
Nil equidem durare diu sub imagine eadem
Crediderim: sic ad ferrum venistis ab auro
Secula: sic toties versa est fortuna locorum.
Vidi ego, quod fuerat quondam solidissima tellus,
Esse fretum: vidi factas ex æquore terras,
Et procul à pelago conchæ jacuêre marinæ,
Et vetus inventa est in montibus anchora summis:
Quodq; fuit campus, vallem decursus aquarum
Fecit: & eluvie mons est deductus in æquor.
Æquè paludosa siccis humus aret arenis:
Quæque sitim tulerant, stagnata paludibus hument:

Hic

Hic fontes natura novos emisit, & illic,
Clausit: & antiquis tam multa tremoribus orbis
Flumina prosiliunt: aut exiccata residunt.
Sic ubi terreno Lycus est epotus hiatu,
Exisit procul hinc: alioq; venascitur ore:
Sic modò combibitur, tecto modò gurgite lapsus
Redditur Argolicis ingens Erasmus in agris.
Et Mysum, capitisq; sui, ripæq; prioris
Pœnituisse ferunt, alia nunc ire Caicum.
Nec non Sicanios volvens Amasenus arenas
Nunc fluit: interdum suppressis fontibus aret,
Antè bibebatur, nunc quas contingere nolis
Fundit Anigrus aquas: postquam (nisi vatibus omnis
Eripienda fides) illic lavêre Bimembres
Vulnera, clavigeri quæ fecerat Herculis arcus.
Quidq; non & Scythicis Hipanis de montibus ortus,
Qui fuerat dulcis, salibus vitiatur amaris?
Fluctibus ambitæ fuerant Antissa, Pharosq;,
Et Phœnissa Tyrus: quarum nunc insula nulla est.
Leucada continuam veteres habuêre coloni:
Nunc freta circumeunt, Zancle quoque juncta fuisse
Dicitur Italiæ donec confinia pontus
Abstulit, & media Tellurem reppulit unda.
Si quæris Helicen, & Buran Achaidas urbes:
Invenies sub aquis: & adhuc ostendere nautæ
Inclinata solent cum mœnibus oppida mersis.
Est prope Pittheam tumulus Trœzena, sine ullis
Arduus arboribus, quondam planissima campi
Area, nunc tumulus, nam (res horrenda relatu)
Vis fera ventorum, cæca incluſa cavernis,
Expirare aliquà cupiens, luctataq; frustra
Liberiore frui cœlo, cùm carcere rima
Nulla foret toto, nec pervia flatibus esset,
Extentam tumefecit humum, ceu spiritus oris
Tendere vesicam solet, aut direpta bicornis
Terga capri: tumor ille loci permansit, & alti
Collis habet speciem, longoq; induruit ævo.

Pin-

Plurima cum ſubeant audita, nec agnita nobis,
Pauca ſuper reſtram, quidſ non & lympha figuras
Datq́, capitq́ novas? medio tua, corniger Ammon,
Vnda die gelida eſt, ortuq́ obituq́ caleſcit.
Admotis Athamantis aquis accendere lignum
Narratur, mimimas cum luna receſſit in orbes.
Flumen habent Cicones: quod potum ſaxea reddit
Viſcera, quod tactis inducit marmora rebus.
Crathis, & hinc Sybaris veſtris conterminus oris,
Electro ſimiles faciunt, auroq́ capillos.
Quodq́ magis mirũ eſt: ſunt, qui non corpora tantùm,
Verùm animos etiam vaſeant mutare, liquores.
Cui non audita eſt obſcœnæ Salmacis unda:
Æthiopeſq́ lacus? quos ſi quis faucibus hauſit,
Aut furit, aut patitur mirum gravitate ſoporem.
Clitorio quicunq́ ſitim de fonte levârit,
Vina fugit, gaudetq́ meris abſtemius undis.
Seu vis eſt in aqua calido contraria vino:
Sive, quod indigenæ memorant, Amithaone natus
Prœtidas attonitas poſtquam per carmen & herbas
Eripuit furijs, purgamina mentis in illas
Miſit aquas. odiumq́ meri permanſit in undis.
Hinc fluit effectu diſpar Lyncæſtius amnis:
Quem quicunq́ parum moderato gutture traxit,
Haud aliter titubat, quàm ſi mera vina bibiſſet.
Et lacus Arcadiæ, Pbenium dixêre priores,
Ambiguis ſuſpectus aquis: quas nocte timeto:
Nocte nocent potæ: ſine noxa luce bibuntur.
Sic alias, aliaſq́ lacus & flumina, vires
Concipiunt: tempuſq́ fuit, quo navit in undis,
Nunc ſedet Ortygie: timuit concurſibus Argo
Vndarum ſparſas Symplegadas eſſe rarum:
Quæ nunc immotæ perſtant, ventiſq́ reſiſtunt.
Nec quæ ſulphureis ardet fornacibus, Ætna
Ignea ſemper erit: neque enim fuit ignea ſemper.
Nam ſive eſt animal Tellus, & vivit, habetq́
Spiramenta locis flammam exhalantia multis,

Spirandi mutare vias, quotiesq; movetur,
Has finire potest, illas aperire cavernas:
Sive leves imis venti cohibentur in antris,
Saxaq; cum saxis, & habentem semina flammæ
Materiam jactant, ea concipit ictibus ignem,
Antra relinquuntur sedatis frigida ventis:
Sive bituminæ rapiunt incendia vires,
Lutáve exiguis arescunt sulfura fumis.
Nempe ut terra cibos, alimentaq; pinguia flammæ,
Non dabit, absumptis per longum viribus ævum,
Naturæq; suum nutrimen deerit edaci:
Non feret illa famem, desertaq; deseret ignes.
Esse viros fama est in Hyperborea Pallene,
Qui soleant levibus velari corpora plumis,
Cùm Tritoniacam novies subiêre paludem.
Haud equidem credo: sparsæ quoque membra veneno
Exercere artes Scythides memorantur eadem.
Sique fides rebus tamen est addenda probatis,
Nonne vides quæcunq; morâ, studioq; calore
Corpora tabuerint, in parva animalia verti?
Iquoque delectos mactatos obrue tauros;
(Cognita res usu) de putri viscere passim
Florilegæ nascuntur apes, quæ more parentum
Rura colunt, operiq; favent, in spemq; laborant:
Pressus humo bellator equus crabronis origo est.
Concava littoreo si demas brachia cancro,
Cætera supponas terræ: de parte sepulta
Scorpius exibit, caudaq; minabitur unca.
Quæque solent canis frondes intexere filis
Agrestes tineæ (res observata colonis)
Ferali mutant cum papilione figuram.
Semina limus habet virides generantia ranas:
Et generat truncas pedibus: mox apta natando
Cura dat: utque eadem sint longis saltibus apta,
Posterior superat partes mensura priores.
Nec catulus, partu quem reddidit Vrsa recenti,
Sed malè viva caro est: lambendo mater in artus

Fingit:

Pingit: & in formam, quantam cupit, ipsa, reducit.
Nonne vides, quos cera tegi sexangula fœtus,
Melliferarum apium sine membris corpora nasci?
Et serosq; pedes, seraſq; assumere pennas?
Iunonis volucrem: quæ cauda sidera portat,
Armigerumq; Iovis, Cytherei daſq; columbas,
Et genus omne avium medys è partibus ovi
Ni sciret fieri, quis nasci posse putaret?
Sunt qui, cum clauso putrefacta est spina sepulchro,
Mutari credant humanas angue medullas:
Hæc tamen ex alijs generis primordia ducunt:
Vna est, quæ reparet, seq; ipsa reparet alces:
Assyrij Phœnica vocant: nec fruge, nec herbis,
Sed thuris lacrymis, & succo vivit amomi.
Hæc vbi quinque suæ complevit secula vitæ,
Ilicis in ramis, tremulæq; cacumine palmæ,
Vnguibus, & duro nidum sibi construit ore:
Quo simul ac casias & nardi lenis aristas
Quaſſaq; cum fulva substravit cinnama myrrha:
Se super imponit, finitq; in odoribus ævum.
Inde ferunt, totidem qui vivere debeat annos,
Corpore de patrio parvum Phœnica renasci.
Cum dedit huic ætas vires, oneriq; ferendo est,
Ponderibus nidi ramos levat arboris altæ:
Fertq; pias cunaſq; suas, patriumq; sepulchrum:
Perq; leves auras Hyperionis urbe potitus,
Ante fores sacras Hyperionis æde reponit.
Si tamen est aliquid miræ novitatis in istis,
Alternare vices, & quæ modò fœmina tergo
Passa marem est, nunc esse marem miremur Hyænam.
Id quoque quod ventis animal nutritur, & aura,
Protinus assimulat, tetigit quoscunq; colores.
Victa racemifero Lyncas dedit India Baccho:
E quibus ut memorant, quicquid vesica remisit,
Vertitur in lapides: & congelat aëra tactu.
Sic & Coralium, quo primùm contigit auras
Tempore, durescit: mollis fuit herba sub undis.

Desinet antè dies, & alto Phœbus anhelos
Æquore tinget equos, quàm consequar omnia dictis
In species translata nouas: sic omnia verti
Cernimus: atque alias assumere robora gentes,
Concidere has, sic magna fuit, censuq́, virisq́,
Perq́, decem potuit tantum dare sanguinis annos:
Nunc humilis veteres tantummodo Troja ruinas,
Et pro diuitijs tumulos ostendit auorum.
Clara fuit Sparte: magnæ viguêre Mycenæ:
Nec non & Cecropis, nec non Amphionis arces:
Vile solum Sparte est: altæ cecidere Mycenæ:
Oedipodioniæ quid sunt, nisi nomina, Thebæ?
Quid Pandioniæ restant, nisi nomen, Athenæ?
Nunc quoq́, Dardaniam fama est consurgere Romam:
Appenninigenæ quæ proxima Tybridis undis,
Mole sub ingenti rerum fundamina ponit.
Hæc igitur formam crescendo mutat, & olim
Immensi caput orbis erit: sic dicere vates,
Faticinaq́, ferunt sortes: quantumq́, recordor,
Dixerat Æneæ, cùm res Troi; una labaret,
Priamides Helenus flenti dubioq́, salutis:
Nate dea, si nota satis præsagia nostræ
Mentis habes: non tota cadet te sospite Troja.
Flamma tibi ferrumq́, dabunt iter: ibis: & unà
Pergama rapta feres: donec Trojæq́, tibiq́,
Externum patrio contingat amicius aruum.
Vrbem etiam cerno Phrygios debere nepotes,
Quanta nec est, nec erit, nec visa prioribus annis.
Hanc alij proceres per secula longa potentem,
Sed dominam rerum de sanguine natus Iuli
Efficiet: quo cùm tellus erit usa, fruentur
Ætheræ sedes: cœlumq́, erit exitus illi.
Hæc Helenum cecinisse Penatigero Æneæ
Mente memor refero: cognataq́, mœnia lætor
Crescere: & utiliter Phrygibus vicisse Pelasgos.
Ne tamen oblitis ad metam tendere longè
Expatiemur equis, cœlum, & quodcunq́, sub illo est,

Immutat

Immutat formas, telluſq́, & quicquid in illa eſt.
Nos quoque pars mundi (quoniam non corpora ſolùm,
Verum etiam volucres animæ ſumus: inq́, ferinas
Poſſumus ire domos: pecudumq́, in pectore condi)
Corpora quæ poſſint animas habuiſſe parentum,
Aut fratrum, aut aliquo iunctorum fœdere nobis,
Aut hominum: certè tuta eſſe, & honeſta ſinamus:
Néve Thyeſtæis cumulemus viſcera menſis.
Quàm malè conſueſcit, quàm ſe parat ille cruori
Impius humano, vituli qui guttura cultro
Rumpit, & immotas præbet mugitibus aures!
Aut qui vagitus ſimiles puerilibus hœdum
Edentem jugulare poteſt: aut alite veſci
Cui dedit ipſe cibos! quantum eſt quod deſit in iſtis
Ad plenum facinus! quis tranſitus inde paratur!
Bos erat, aut mortem ſenioribus imputet annis.
Horriferum contra Boream ovis arma miniſtret.
Vbera dent ſaturæ manibus preſſanda capellæ.
Retia cum pedicis, laqueoſq́, arteſq́, doloſas
Tollite, nec volucres viſcata fallite virga:
Nec formidantes cervos includite pennis:
Nec celate cibis uncos fallacibus hamos.
Perdite ſiqua nocent, verùm hæc quoq́, perdite tantùm:
Ora vacent epulis, alimentaq́, congrua carpant.
Talibus atque aliis inſtructo pectore dictis,
In patriam remeaſſe ferunt: ultroq́, petitum
Accepiſſe Numam populi Latialis habenas:
Conjuge qui felix Nympha, ducibuſq́, Camœnis,
Sacrificos docuit ritus: gentemq́, feroci
Aſſuetam bello, pacis traduxit ad artes.
Qui poſtquam ſenior regnumq́, ævumq́, peregit,
Extinctum Latiæq́, nurus, populuſq́, patreſq́,
Deflevêre Numam: nam conjux urbe relicta,
Vallis Aricinæ denſis latet abdita ſylvis;
Sacraq́, Oreſteæ gemitu, queſtuq́, Dianæ
Impedit, ahquoties Nymphæ memoriſq́, lacuſq́,
Ne faceret, monuêre! & conſolantia verba

Dixerunt! quoties flenti Theseïus heros,
Si ste modum, dixit: nec enim fortuna querenda
Sola tua est: similes aliorum respice casus:
Mitiùs ista feres: utinamq; exempla dolentem,
Non mea te possent relevare: sed & mea possunt.
Fando aliquem Hippolytum vestras si contigit aures,
Credulitate patris, sceleratæ & fraude novercæ
Occubuisse neci, mirabere, vixq; probabo.
Sed tamen ille ego sum: me Pasiphaëia quondam
Tentatum frustra patrium temerare cubile,
Quod voluit, finxit voluisse: & crimine verso,
Indiciine metu magis offensáne repulsæ
Arguit: immeritumq; pater projecit ab urbe:
Hostilíq; caput prece detestatur euntis.
Pittheam profugo curru Trœzena petebam:
Iamq; Corinthiaci carpebam littora ponti:
Cùm mare surrexit: cumulusq; immanis aquarum
In montis speciem curvari, & cvescere visus,
Et dare mugitus, summoq; cacumine findi.
Corniger hinc taurus ruptis expellitur undis,
Pectoribusq; tenus molles erectus in auras,
Naribus & patulo partem maris evomit ore.
Corda pavent comitum, mihi mens intrepida mansit,
Exilijs contenta suis: cum colla sonoces
Ad freta convertunt, arrectisq; auribus horrent
Quadrupedes: monstríq; metu turbantur: & altis
Præcipitant curvus scopulis: ego ducere vana
Frena manu, spumis albentibus oblita luctor:
Et retro lentas tendo resupinus habenas.
Nec vires tamen has rabies superasset equorum,
Ni rota, perpetuum quæ circumvertitur axem,
Stipitis occursu fracta & dejecta fuisset.
Excutior curru: lorisq; tenentibus artus
Viscera viva trahi, nervosq; in stirpe teneri,
Membra rapi partim, partim reprensa relinqui:
Ossa gravem dare fracta sonum sessamq; videres
Exhalare animam, nullasq; in corpore partes,

Noscere

Noſcere quas poſſes: unumq; erat omnia vulnus.
Num potes, aut ædes cladi componere noſtræ,
Nympha tuam? vidi quoque luce carentia regna:
Et lacerum fovi Phlegethontide corpus in unda.
Nec, niſi Apollineæ valido medicamine prolis,
Reddita vita foret: quam poſtquam ſortibus herbis
Atque ope Pæonia, Dite indignante, recepi:
Tum mihi ne præſens augerem muneris hujus
Invidiam, denſas objecit Cynthia nubes.
Vtque ſorem tutus, poſſemq; impunè videri,
Addidit ætatem: nec cognoſcenda reliquit
Ora mihi, Cretenq; diu dubitavit habendam
Traderet, an Delon, Delo Cretaq; relictis
Hic poſuit; nomenq; ſimul, quod poſſit equorum
Admoniſſe, jubet deponere: quique fuiſti
Hippolytus, dixit, nunc idem Viribus eſto.
Hic nemus inde colo: de Diſq; minoribus unus
Numine ſub dominæ lateo, atque aſſentior illi.

Non tamen Egeriæ luctus alienа levare
Damna valent: montiſque jacens radicibus imis
Liquitur in lacrymas, donec pietate dolentis
Mota ſoror Phœbi gelidum de corpore fontem
Fecit, & æternas artus tenuavit in undas.

At Nymphas tetigit nova res: & Amazone natus
Haud aliter ſtupuit, quàm cum Tyrrhenus arator
Fatalem glebam motis aſpexit in arvis
Sponte ſua primùm nulloq; agitante moveri:
Sumere mox hominis, terræq; amittere formam:
Oraq; venturis aperire recentia fatis.
Indigenæ dixêre Tagen: qui primus Hetruſcam
Edocuit gentem caſus aperire futuros.

Vtque Palatinis hærentem collibus olim,
Cum ſubitò vidit frondeſcere Romulus haſtam,
Quæ radice nova, non ſervo ſtabat adacto:
Et jam non telum, ſed lenti viminis arbor,
Non expectatas dabat admirantibus umbras.

Aut ſua fluminea quum vidit Cippis in unda

Cornua: vidit enim, falsamq; in imagine credens
Esse fidem, digitis ad frontem sæpe relatis
Quæ vidit, tetigit: nec jam sua lumina damnans
Restitit, ut victor domito veniebat ab hoste.
Ad cœlumq; oculos, & eodem cornua tollens,
Quicquid, ait, superi, monstro portenditur isto,
Seu latum est aliquid patriæ, populoq; Quirini,
Sive minax mihi sit: viridiq; è cespite factas
Placat odoratis herbosas ignibus aras,
Vinaq; dat pateris: mactatarumq; bidentum
Quid sibi significent trepidantia consulit exta.
Quæ simul aspexit Tyrrhenæ gentis aruspex,
Magna quidem rerum molimina vidit in illis:
Non manifesta tamen. Cùm verò sustulit acre
A pecudis fibris ad Cippi cornua lumen,
Rex ait, ô salve; tibi enim, tibi Cippe, tuisq;
Hic locus, & Latiæ parebunt cornibus arces:
Tu modò rumpe moras: portasq; intrare patentes
Adpropera: sic fata jubent, namq; urbe receptus
Rex eris: & sceptro tutus potiêre perenni.
Retulit ille pedem: torvamq; à mœnibus urbis
Avertens faciem, Procul ô procul omnia, dixit.
Talia dij pellant: multoq; ego justius, ævum
Exul agam; quàm me videant Capitolia regem,
Dixit, & extemplo populumq; gravemq; senatum
Convocat: antè tamen capitis nova cornua fronde
Velat: & aggeribus factis à milite forti
Insistit: priscoq; Deos de more precatus,
Est, ait, hîc unus, quem vos nisi pellitis urbe
Rex erit: is qui sit, signo, non nomine dicam.
Cornua fronte gerit: quem vobis indicat augur,
Si Romam intrârit, famularia jura daturum,
Ille quidem potuit portas irrumpere apertas,
Sed nos obstitimus: quam vis conjunctior illo
Nemo mihi est: vos urbe virum prohibete Quirites:
Vel, si dignus erit, gravibus vincite catenis;
Aut finite metum fatalis morte tyranni.

Qualia

Qualia ſuccinctis, ubi trux inſibilat Eurus,
Murmura pinetis fiunt: aut qualia fluctus
Aequoreis faciunt, ſi quis procul audiat illos:
Tale ſonat populus: ſed per confuſa frementis
Verba tamen vulgi vox eminet una, Quis ille eſt?
Si ſpectant frontes, prædiſtaq; cornua quærunt.
Rurſus ad hos Cippus, Quem poſcitis, inquit, habetis,
Et dempta capiti, populo prohibente, corona,
Exhibuit gemino præſignia tempora tornu.
Demiſêre oculos omnes: gemitumq; dedêre:
Atq; illud meritis clarum (quis credere poſſit?)
Inviti vidêre caput: nec honore carere
Vlteriùs paſſi, feſtam impoſuere coronam.
At proceres, Quoniam muros intrare vetaris,
Ruris honorati tantum tibi Cippe dedêre,
Quantum depreſſo ſubjectis bobus aratro
Complecti poſſes, ad finem lucis ab ortu.
Cornuaq; auratis miram reſerentia formam
Poſtibus inſculpunt, longum manſura per ævum.
Pandite nunc Muſæ: præſentia numina vatum,
(Scitis enim, nec vos fallit ſpecioſa vetuſtas)
Vnde Coroniden circumflua Tybridis alti
Inſula Romuleæ ſacris acceſſerit urbis.
Dira lues quondam Latias vitiaverat auras:
Pallidaq; exangui ſqualebant corpora morbo.
Funeribus feſſi, poſtquam mortalia cernunt
Tentamenta nihil, nihil artes poſſe medentum,
Auxilium cœleſte petunt: mediamq; tenentis
Orbis humum Delphos adeunt oracula Phœbi:
Vtque ſalutifera miſeris ſuccurrere rebus
Sorte velit, tantæq; urbis mala finiat, orant.
Et locus, & laurus, & quas habet ipſe pharetras,
Intremuêre ſimul: cortinaq; reddidit imo
Hanc adyto vocem, pavefactaq; corpora movit:
Quod petis hinc, propiore loco Romane petiſſes:
Et pete nunc propiore loco: nec Apolline vobis,
Qui minuat luctus, opus eſt, ſed Apolline nato:

Ite bonis avibus, prolemq; accersite nostram.
Iussa Dei prudens postquam accepêre Senatus,
Quam coiat, explorat, juvenis Phœbeius urbem:
Quique petant ventis Epidauria littora, mittunt
Quæ simul incurva missi tetigêre carina:
Concilium, Graiosq; patres adiêre, darentq;
Oravêre deum: qui præsens funera gentis
Finiat Ausoniæ: certas ita dicere sortes.
Dissidet, & variat sententia: parsq; negandum
Non putat auxilium: multi retinere juvamq;
Non emittere opem, nec numina tradere juadent.
Dum dubitant, feram populêre crepuscula lucem:
Umbraq; tellurem tenebras induxerat orbi:
Cùm deus in somnis opifer consistere visus
Ante tuum, Romane, torum: sed qualis in æde
Esse solet, baculumq; tenens agreste sinistra,
Cæsariem longe dextra deducere barbæ,
Et placido tales emittere pectore voces:
Pone metus, veniam, simulacraq; nostra reliquam.
Hunc modò serpentem, baculum qui nixibus ambit,
Perspice, & usque nota, visum ut cognoscere possis:
Vertar in hunc: sed majorem: tantusq; videbor,
In quantum vertî cœlestia corpora possunt.
Extemplò cum voce deus, cum voce deæq;
Somnus abit: somniq; fugam lux alma secuta est:
Postera sidereos Aurora fugaverat ignes:
Incerti quid agant proceres, ad templa petiti
Conveniunt operosa Dei: quaq; ipse morari
Sede velis, signis cœlestibus inducit, orant.
Vix benè desierant, cùm cristis aureus altis
In serpente deus prænuntia sibila movit:
Adventuq; suo, signumq;, araq; foresq;,
Marmoreumq; solum, fastigiaq; aurea movit.
Pectoribusq; tenus mediâ sublimis in æde,
Constitit: atque oculos circumtulit igne micantes.
Territa turba pavet: cognovit numina cæsius
Evincius vitta crines albente sacerdos,

En deus est! deus est! animis linguisq; favete,
Quisquis adest, dixit: sis, ô pulcherrime, visus
Vtiliter, populosq; juves tua sacra colentes.
Quisquis adest, visum veneratur numen: & omnes
Verba sacerdotis referunt geminata, piumq;
Æneadæ præstant & voce, & mente favorem.
Annuit his, motisq; deus rata pignora cristis,
Et repetita dedit vibratâ sibila linguâ.
Tum gradibus nitidis elabitur: oraq; retrò
Flectit: & antiquas abiturus respicit aras:
Assuetasq; domos, habitataq; templa salutat:
Inde per injectis adopertam floribus ingens
Serpit humum: flectitq; sinus: mediamq; per urbem
Tendit adixcurvo munitos aggere portus.
Restitit hic: agmenq; suum, turbæq; sequentis
Officium placido vi jus dimittere vultu,
Corpus in Ausonia posuit rate: numinis illa
Sensit onus: pressaq; dei gravitate carina,
Æneadæ gaudent: cæsoq; in littore tauro,
Tota coronatæ solvunt retinacula navis.
Implerat levis aura ratem: deus eminet altè,
Impositaq; tremens puppim cervice recurvam
Cæruleas despectat aquas: modicisq; per æquor
Ionium Zephyris sexto Pallantidos ortu
Italiam tenuit: præterq; Lacinia templa
Nobilitata Dea, Scyllæaq; littora fertur.
Linquit Iapygiam, levibusq; Amphrysia remis
Saxa fugit, dextrâ prærupta Ceraunia parte.
Romechiumq; legit, Caulonaq;, Naritiamq;
Evincitq; fretum, Siculiq; angusta Palori.
Hippotadeq; domus regis, Themeceq;q; metalla.
Leucosiamq; petit, tepidiq; rosaria Pæsti:
Inde legit Capreas, Promontoriumq; Minervæ,
Et Surrentino generosos palmite colles:
Hæc deamq; urbem. Stabiasq;, & in otia natam
Parthenopen, & ab hac Cumeæ templa Sibyllæ,
Hinc calidi fontes, lentisciferumq; tenetur

Lin-

Linternum, multamq́ trahens ſub gurgite arenam
Vulturnus, niveiſq́ frequens Sinueſſe colubris,
Minturnæq́ graves, & quam tumulauit alumnus,
Antiphatæq́ domus Tracoſq́ obſeſſa palude,
Et tellus Circæa, & ſpiſſi littoris Antium.
Huc ubi veliferam nautæ advertêre carinam,
(Aſper enim jam pontus erat) deus explicat orbes,
Perq́ ſinus crebros & magna volumina labens,
Templa parentis init flavum tangentia littus.
Æquore placato patrias Epidaurius aras
Linquit, & hoſpitio junctî ſibi numinis uſus
Littoream tractu ſquamæ crepitantis arenam
Sulcat, & innixus moderamine navis, in alta
Puppe caput poſuit: donec caſtrumq́ ſacraſq́
Lavini ſedes, Tiberinaq́ ad oſtia venit.
Huc omnes populi paſſim, matrumq́ patrumq́
Obvia turba ruit: quæq́ ignes Troica ſervat
Veſta tuos: lætoq́ deum clamore ſalutant.
Quaq́ per adverſas navis cita ducitur undas,
Thura ſuper ripas, aris ex ordine factis,
Parte ab utraq́ ſonant: & adorant aëra fumis.
Icta conjectos incalfacit hoſtia cultros.
Iamq́ caput rerum Romanam intraverat urbem,
Erigitur ſerpens: ſummoq́ acclivia malo
Colla movet: ſedeſq́ ſibi circumſpicit aptas.
Scinditur in geminas partes circumfluus amnis:
Inſula nomen habet: laterumq́ à parte duorum
Porrigit æquales media tellure lacertos:
Huc ſe de Latia pinu Phœbeius anguis
Contulit: & finem, ſpecie cœleſte reſumpta,
Luctibus impoſuit, venitq́ ſalutifer urbi.
Hic tamen acceſſit delubris aduena noſtris:
Cæſar in urbe ſua deus eſt: quem Marte togaq́
Præcipuum, non bella magis finita triumphis,
Reſq́ domi geſtæ, properataq́ gloria verum
In ſidus vertêre novum, ſtellamq́ comantem,
Quam ſua progenies: nec enim de Cæſaris actis

Vllum

Vllum majus opus, quàm quòd pater extitit hujus.
Scilicet æquoreos plus eſt domuiſſe Britannos:
Perq́ papyriferi ſeptem flua flumina Nili
Victrices egiſſe rates: Numidaſq́ rebelles,
Cinyphiumq́ Iubam, Mithridateiſq́ tumentem
Nominibus Pontum, populo adjeciſſe Quirini:
Et multos meriuiſſe, aliquos egiſſe triumphos:
Quàm tantum genuiſſe virum: quo præſide rerum
Humano generi ſuperi faviſtis abunde.
Ni foret hic igitur mortali ſemine cretus,
Ille deus faciendus erat: quod ut aurea vidit
Æneæ genitrix, vidit quoque triſte parari
Pontifici tetum, & conjurata arma moveri:
Palluit, & cunctis, ut cuiq́ erat obvia divis,
Aſpice, dicebat quanta mihi mole parentur
Inſidiæ, quantaq́ caput cum fraude petatur,
Quod de Dardanio ſolum mihi reſtat Iulo,
Solane ſemper ero in juſtis exercita curis?
Quam modò Tydidæ Calydonia vulneret haſta:
Nunc malè defenſæ confundant mœnia Trojæ:
Quæ videam natum longis erroribus actum,
Iactariq́ freto, ſedeſq́ intrare ſilentûm,
Belliq́ cum Turno gerere: aut, ſi vera fatemur,
Cum Iunone magis, quid nunc antiqua recordor
Damna mei generis? timor hic meminiſſe priorum
Non ſinit, in me atui ſceleratos cernitis enſes!
Quos prohibete, precor, facinuſq́ repellite, néve
Cæde ſacerdotis flammas extinguite Veſtæ.
Talia nequicquam toto Venus anxia Cœlo
Verba jacit, ſuperoſq́ movet: qui rumpere quanquam
Ferrea non poſſunt veterum decreta ſororum:
Signa tamen luctus dant haud incerta futuri.
Arma ferunt inter nigras crepitantia nubes,
Terribileſq́ tubas, auditaq́ cornua cœlo
Præmoniſſe nefas: Solis quoque triſtis imago
Livida ſollicitis præbebat lumina terris.
Sæpè faces viſæ mediis ardere ſub aſtris:

Sæpè

Sæpè inter nimbos guttæ cecidere cruentæ.
Cærulus & vultum ferrugine Lucifer atra
Sparsus erat: sparsi lunares sanguine currus:
Tristia mille locis Stygius dedit omina bubo:
Mille locis lacrymavit ebur: cantusq; feruntur
Auditi sanctis & verba minantia lucis.
Victimæ nulla litat: magnosq; instare tumultus
Fibra monet, cæsumq; caput reperitur in extis.
Ingue fero, circumq; domos, & templa deorum
Nocturnos ululasse canes: umbrasq; silentûm
Erravisse ferunt: matamq; tremoribus urbem.
Non tamen insidias, venturaq; vincere fata,
Præmonitus potuêre deûm: strictiq; feruntur
In templum gaudij; nec enim locus ullus in urbe
Ad facinus, diramq; placet, nisi Curia, cædem.
Tum verò Cytherea manu percussit utraq;
Pectus, & ætherea molitur condere nube:
Qua prius infesto Paris est ereptus Atridæ,
Et Diomedeos Æneas fugerat enses.
Talibus hanc genitor: Sola insuperabile fatum
Nata movere paras: intres licèt ipsa sororum
Tecta trium: cernes illic molimine vasto
Ex ære, & solido rerum tabularia ferro:
Quæ neque concussum cœli, neque fulminis iram,
Nec metuunt ullas tuta, atq; æterna ruinas.
Invenies illic incisa adamante perenni
Fata tui generis: legi ipse: animoq; notavi:
Et referam, ne sis jam nunc ignara futuri.
Hic sua complevit, pro quo Cytherea laboras:
Tempora, perfectis quos terræ debuit, annis.
Vt deus accedat cœlo, templisq; colatur,
Tu facies, natusq; tuus: qui nominis hæres
Impositum feret unus onus, cæsiq; parentis
Nos in bella suos fortissimus ultor habebit.
Illius auspicijs obsessæ mœnia pacem
Victa petent Mutinæ: Pharsalia sentiet illum:
Emathijq; iterum madefient cæde Philippi:

Et

Et magnum Siculis nomen superabitur undis:
Romaniq; ducis conjux Ægyptia teda
Non bene fisa, cadet: frustraq; erit illa minata,
Servitura suo Capitolia nostra canopo.
Quid tibi barbariem, gentesq; ab utroq; jacentes
Oceano numeremè quodcunq; habitabile tellus
Sustinet, hujus erit: penitus quoque serviet illi.
Pace data terris, animum ad civilia vertet
Iura suum, legesq; feret justissimus auctor:
Exemploq; suo mores reget: inque futuri
Temporis ætatem venturorumq; nepotum
Prospiciens, prolem sancta de conjuge natam,
Ferre simul, nomenq; suum curasq; jubebit:
Nec, nisi cùm senior similes æquaverit annos,
Æthereas sedes cognatoq; sidera tanget.
Hanc animam interea cæsi de corpore raptam,
Fac jubar, ut semper Capitolia nostra, forumq;
Divus ab excelsa prospectet Iulius æde.

Vix ea fatus erat, media cùm sede senatus
Constitit alma Venus nulli cernenda: suiq;
Cæsaris eripuit membris, nec in aëra solvi
Passa recentem animam, cœlestibus intulit astris.
Dumq; tulit, numen capere, atque ignescere sensit,
Emisitq; simul: simul evolat altius illa:
Flammiferumq; trahens spacioso limite crinem,
Stella micat, natiq; videns benefacta, fatetur
Esse suis majora: & vinci gaudet ab illo.
Hic sua præferri quamquam vetat acta paternis,
Libera fama tamen, nulliq; obnoxia jussis,
Invitum præfert: unaq; in parte repugnat.
Sic magnis cedit titulis Agamemnonis Atreus:
Ægea sic Theseus: sic Pelia vincit Achilles.
Deniq; ut exemplis ipsos æquantibus utar,
Sic & Saturnus minor est Iove. Iupiter arces
Temperat æthereas, & mundi regna trisormis:
Terra sub Augusto: pater est & rector uterq;.
Dij, precor, Æneæ comites, quibus [illegible]is & ignis
Cesserunt:

Cesserunt: Dijq; indigites, genitorq; Quirinæ
V[illegible]is, & invicti genitor Gradive Quirini,
Vestaq; Cæsarios inter sacrata penates,
Et cùm Cæsarea tu Phœbe domestice Vesta,
Quiq; tenes altus Tarpeias Iupiter arces,
Quosq; alios vati fas appellare, piumq; est,
Tarda sit illa dies, & nostro serior ævo,
Qua caput Augustum, quam temperat, orbe relicto,
Accedat cœlo, faveatq; precantibus absens.

PERORATIO.

Iamq; opus exegi, quod nec Iovis ira, nec ignes,
Nec poterit ferrum, nec edax abolere vetustas.
Cùm volet illa dies, quæ nil nisi corporis hujus
Ius habet, incerti spacium mihi finiat ævi:
Parte tamen meliore mei super alta perennis
Astra ferar, nomenq; erit indelebile nostrum.
Quaq; patet domitis Romana potentia terris,
Ore legar populi: perq; omnia secula famâ,
Si quid habent veri vatum præsagia, vivam.

FINIS.

Perlegi hunc librum Ovidij Metamor-
phoseon vicesimo tertio die Aprilis anno
Dñi 1713mo & anno ætatis meæ 13mo.

Rowlandus Pudsey.